208/95

# NATURVÅRDSPLAN

## FÖR BURLÖVS OCH STAFFANSTORPS KOMMUNER

**April 1995**

# BILAGOR TILL NATURVÅRDSPLANEN

**RAPPORT 1/94** Förslag till grönplan för Burlövs och Staffanstorps kommuner. ✓

**RAPPORT 2/94** Om faunan av ryggradslösa djur i Vesums mosse samt några andra områden inom Burlövs och Staffanstorps kommuner.

**RAPPORT 1/95** Vetenskapliga namn på arter förekommande i naturvårdsplanen för Burlövs och Staffanstorps kommuner.

**RAPPORT 2/95** Hotade arter i Burlövs och Staffanstorps kommuner. In prep. ✓

**RAPPORT 3/95** Hoten mot naturområdena i Burlövs kommun. In prep.

Huvudtextförfattare: Ulf Ottoson

Revidering av text och bearbetning av kartor: Magnus Billqvist
Akvareller och tuschteckningar: Hans Larsson

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriet.
I planen ingående kartor är godkända från sekretesspunkt för spridning.

**Naturvårdsplanen är tryckt på miljövänligt papper.**

**Omslag: Skärfläcka och tofsvipa - Burlövs respektive Staffanstorps kommunfåglar.**

# INNEHÅLLSFÖRTECKNING


SAMMANFATTNING

INLEDNING
NATURVÅRDSPLAN FÖR BURLÖVS OCH STAFFANSTORPS KOMMUNER 1
Vad är en naturvårdsplan? 1
Mellankommunalt naturvårdssamarbete 1
Målgrupper 2
Metod 2
Författare och medarbetare 2
Tack 2

DEL I: ALLMÄN DEL

KAPITEL 1: ALLMÄN BESKRIVNING AV NATUR OCH LANDSKAP
DE NATURLIGA FÖRUTSÄTTNINGARNA 3
Klimat 3
Berggrund 4
Jordarter 4
Topografi 7
Områden av större geologiskt intresse 7

EN KULTURPÅVERKAD NATUR 7

FLORA 9
Kärlväxter 9
Mossor och lavar 9
Svampar 10
Ängar 10
Träddungar, parker och åkerholmar 10

FAUNA 11
Däggdjur 11
Fåglar 12
Grod- och kräldjur 12
Fiskar 13
Ryggradslösa djur 13

VÅTMARKER 14
Våtmarken - en minskande biotop 14
Rikkärr 14
Sjöar 14
Småvatten 14
Sumpskogar 14
Kusten 15

EKOLOGISKA KORRIDORER 15

VARDAGSLANDSKAPET 16
Naturvärden 16
Kulturvärden 16
Dagens vardagslandskap 16

TÄTORTSNATUREN 16

REKREATION 18
Tillgänglig rekreationsmark 18
Tätorterna 18
Jakt och fiske 18

LITTERATUR 19

KAPITEL 2: DET FÖRÄNDERLIGA LANDSKAPET
FÖRHISTORISK TID - FRÅN JÄGARE OCH SAMLARE TILL JORDBRUKARE 20
MEDELTIDEN - "ÄNG ÄR ÅKERS MODER" 22
1800-TALET - RATIONALISERING OCH ÖVERSILNING 23
MODERN TID - STORSKALIGHET, MEKANISERING OCH KEMIKALIEBEROENDE 26
LANDSKAPET OCH TÄTORTERNA 27
MORGONDAGENS KULTURLANDSKAP 27
EU OCH KULTURLANDSKAPET 28
LOKAL AGENDA 21 30
LITTERATUR 30

KAPITEL 3: NATURVÅRDENS MÅL OCH MOTIV
NATIONELLA NATURVÅRDSMÅL 31
Övergripande mål 31
Bevarande av den biologiska mångfalden 32

REGIONALA NATURVÅRDSMÅL 33
Naturvårdsmål för jordbrukslandskapet 33
Miljövårdsprogram för Skåne 33

NATURVÅRDENS MOTIV 34

LITTERATUR 34

KAPITEL 4: BIOLOGISK MÅNGFALD - DEFINITION OCH HOT
BIOLOGISK MÅNGFALD 35

HOTADE ARTER 36
Databanken för hotade arter 36
Några hotade artgrupper 38
Hotade arter i Burlöv och Staffanstorp 38
Regionalt hotade arter 42

VARFÖR HOTAS DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN? 43
Ö-teori 44
Fragmentering 45
Miljöpåverkan 45

LITTERATUR 46

KAPITEL 5: ATT UTVECKLA OCH ÅTERSKAPA NATUR

SMÅBIOTOPER I VARDAGSLANDSKAPET 47
Ett rikare vardagslandskap 47
Åkermark 48
Ängsmark 49
Ekologiska korridorer 49
Öppna landskap och omställningsmark 49
Småvatten 49
Kantzoner 49
Läplanteringar och bullervallar 49
Ädellövskog 50
Viltvård 50
Gränser och punktobjekt från äldre tiders markanvändning 50
Form, storlek och placering 50

VÅTMARKSRESTAURERING 51
Våtmarkernas värde för natur och miljö 51
Naturliga reningsverk 51
Naturvårdsaspekter 52
Höje å-projektet, Sege å och Alnarpsån 52

NÅGRA OLIKA TYPER AV VÅTMARKSRESTAURERINGAR 52
Dammar 52
Höje å-projektet - ett exempel: Nyanlagd damm vid Lilla Bjällerup 52
Översilningsängar 53
Våtängar 54
Strandvåtmarker 54
Meandrande vattendrag 54
Skyddszoner 54

LITTERATUR 56

KAPITEL 6: NATURVÅRDEN OCH LAGEN

NATURRESURSLAGEN - RIKTLINJER FÖR RESURSANVÄNDNING 57
Naturresurslagen - en paraplylag 57
Ekologiskt särskilt känsliga områden 57
Värdefulla naturområden och riksintressen 58

NATURVÅRDSLAGEN - SÄKERSTÄLLANDE AV VÄRDEFULL NATUR 59
Säkerställande av natur 59
Biotopskydd (21 §) 59
Naturreservat (7 §) 60
Naturvårdsområden och landskapsbildsskydd (19 §) 60
Strandskydd (15 och 16 §§) 61
Fridlysning (14 §) 61

PLAN OCH BYGGLAGEN - REGLERING AV BEBYGGELSE 62
Översiktsplan och detaljplan 62
Skydd av natur- och friluftsområden genom PBL 62
PBL ställer krav på grönområden 63

ÖVRIGA LAGAR SOM BERÖR NATURVÅRD 63
Skogsvårdslagen 63
Lagen om skötsel av jordbruksmark 63
Allemansrätten - rättigheter, ansvar och skyldigheter 63

LITTERATUR 64

# DEL II: OMRÅDESBESKRIVNINGAR


SYFTE OCH METOD

Syfte

Metod

FÖRKLARING TILL OMRÅDESBESKRIVNINGARNA

Kartor

Naturvårdspärm

Klassning

Riktlinjer

Kriterier

LITTERATUR


## BURLÖVS KOMMUN


1. Spillepeng
2. Tågarps hed
3. Sockerbruksparken
4. Granbacken
5. Villa Backens park
6. Arlövsgårdens park
7. Bernstorps mosse
8. Helenelunds park
9. Kronetorps park
10. Stationsparken
11. Fruktodlingen
12. Karstorpsparken
13. Svanetorpsparken


## GEMENSAMMA OMRÅDEN


14. Sege å
15. Banvallen


## STAFFANSTORPS KOMMUN


16. Musiken
17. Västra Särslöv
18. Görslöv
19. Kolböra mosse
20. Skammarp
21. Önsvala ängar
22. Gullåkra mosse
23. Vesums mosse
24. Borggårdsparken
25. Prästgårdsängen
26. Sockerbruksparken
27. Torreberga ängar
28. Pepparkärr
29. Kyrkheddinge mosse
30. Kornheddinge mosse
31. Vallby mosse
32. Dynge mosse
33. Albertaravinen
34. Alberta mosse
35. Nya Esarps damm
36. Höje å

# SAMMANFATTNING

## NATURVÅRDSPLAN FÖR BURLÖVS OCH STAFFANSTORPS KOMMUNER 1995

Denna naturvårdsplan beskriver naturen inom Burlövs och Staffanstorps kommuner, redovisar vilka hot som föreligger, och föreslår åtgärder för hur naturvärdena kan bevaras och utvecklas. Planen vänder sig till alla som är naturintresserade, och är avsedd att användas som planeringsunderlag, lärobok, idékatalog, kunskapsbank och uppslagsverk. I anslutning till texten finns en separat kartdel, där områden som är av särskilt intresse för naturvården är markerade.

**Del I, Allmän del**, innehåller en allmän beskrivning av naturen inom kommunerna, anger några av de större hot som riktas mot naturvärdena och ger förslag till övergripande åtgärder för att främja naturvården.

Kapitel 1 - **Allmän beskrivning av natur och landskap** - redogör för livets grundläggande förutsättningar (klimat, berggrund, jordarter och topografi) och människans kulturpåverkan. Kapitlet ger därefter en översikt över kommunernas flora, fauna, vegetationstyper, ekologiska korridorer, vardagslandskap, tätortsnatur och rekreationsmöjligheter.

I kapitel 2 - **Det föränderliga landskapet** - beskrivs landskapets historia mer i detalj, med särskild tonvikt på människans påverkan från förhistorisk till modern tid. Här visas hur dagens slättlandskap, som är starkt påverkat av jordbruk, infrastruktur och tätort, har formats.

I det 3:e kapitlet - **Naturvårdens mål** - sammanställs de nationella och regionala politiska naturvårdsmålen. Här ges också en kort sammanfattning av naturvårdens motiv.

Kapitel 4 - **Biologisk mångfald - definition och hot** - förklarar begreppen biologisk mångfald och hotade arter, och redovisar samtliga hotade arter inom kommunerna. Kapitlet beskriver därefter några av de naturvårdsteorier som används inom naturvården.

I kapitel 5 - **Att utveckla och återskapa natur** - redogörs för hur man mer konkret kan gå tillväga, för att förbättra förutsättningarna för en rikare biologisk mångfald, och för ökade rekreationsmöjligheter. Här visas hur man med enkla och ofta billiga medel kan erhålla ett rikare var dagslandskap genom att anlägga skyddszoner och restaurera våtmarker.

I det 6:e kapitlet - **Naturvården och Lagen** - görs en summarisk sammanställning över de lagar som berör naturvården.

**Del II, Områdesbeskrivningar**, redovisar 36 separata områden inom kommunerna som bedöms ha särskilt stora natur- och/eller rekreationsvärden. 7 av dessa har klassificerats som klass 1-områden (det högsta naturvärdet), 12 är klass 2-områden och 17 är klass 3-områden. Varje område beskrivs med avseende på landskapsbild, markanvändning, flora, fauna, rekreation, hot och åtgärdsförslag. I anslutning till varje områdesbeskrivning finns en mindre karta.

Textdelen kompletteras av en **tvåfärgskarta**, där de klassificerade områdena är markerade efter respektive klass. Kartan redovisar även vilka områden som är av riks- eller länsintresse för natur- eller kulturvård, vilka områden som har förordnande enligt naturvårdslagen.

I anslutning till naturvårdsplanen har ett antal separata **underlagsrapporter** producerats: ett förslag till grönplan för kommunernas tätorter, en insektsinventering och en sammanställning över exakta lokaler för hotade arter.

För att ge en överblick över kommunernas naturområden följer nedan en **översiktlig områdesvis sammanfattning**. För förklaring till områdessammanfattningen hänvisas till de inledande avsnitten i del II av naturvårdsplanen.

# KLASS 1-OMRÅDEN

| NR | NAMN | KRITERIER | STATUS | AREA (ha) | MARK-ÄGARE | HOTADE ARTER |
|---|---|---|---|---|---|---|
| 2 | TÅGARPS HED (B) | K Z B E L | • Detaljplanerat område<br>• Blivande naturvårdsområde<br>• Ekologiskt känsligt område<br>• Strandskyddsområde<br>• Klass 2-område i Länsstyrelsens naturvårdsprogram för Malmöhus län 1995. | 12 | Privata | 13 |
| 7 | BERNSTORPS MOSSE (B) | B E K Z L | • Kommunalt naturvårdsområde (detaljplan under utarbetande)<br>• Ekologiskt känsligt område<br>• Klass 2-område i Länsstyrelsens naturvårdsprogram för Malmöhus län 1995. | 11 | Kommun/ privata/ universitet | 11 |
| 19 | KOLBÖRA MOSSE (S) | Z R K L E B | • Strandskyddsområde<br>• Rekommendationsområde i översiktsplan<br>• Ekologiskt känsligt område<br>• Områdesbestämmelser för park-ken | 19 | Privata | 11 |
| 23 | VESUMS MOSSE (S) | E Z B L K | • Delvis generellt biotopskydd<br>• Rekommendationsområde i översiktsplan<br>• Ekologiskt känsligt område<br>• Delvis inom detaljplan<br>• Strandskyddsområde<br>• Klass 3-område i Länsstyrelsens naturvårdsprogram för Malmöhus län 1995. | 30 | Kommun/ privata | 14 |
| 27 | TORREBERGA ÄNGAR (S) | Z E B K L R | • Delvis inom landskapsbildsskydd<br>• Delvis inom strandskyddsområde<br>• Inom riksintresse (N och K)<br>• Civilrättsligt avtal med markägare<br>• Strandskyddsområde<br>• Ekologiskt känsligt område<br>• Klass C-område i Svedalas na-turvårdsplan<br>• Områdesbestämmelser är under utarbetande för Torreberga gård med park<br>• Klass 1-område i Länsstyrelsens naturvårdsprogram för Malmöhus län 1995. | 275 | Privata | 24 |
| 33 | ALBERTARAVINEN (S) | L K E B R | • Strandskyddsområde<br>• Föreslås avsättas som natur-vårdsområde i översiktsplan<br>• Inom riksintresse (K)<br>• Ekologiskt känsligt område<br>• Områdesbestämmelser är under utarbetande för Säteriet.<br>• Klass 1-område i Länsstyrelsens naturvårdsprogram för Malmöhus län 1995. | 55 | Privata | 9 |
| 36 | HÖJE Å (S) | E Z K R L G | • Strandskyddsområde<br>• Delvis inom landskapsbildsskydd<br>• Rekommendationsområde i översiktsplan<br>• Delvis inom riksintresse (N, K)<br>• Området runt Trolleberg (sydväst Lund) bedöms som klass 1 om-råde i Lunds naturvårdsplan<br>• Klass 1-område i Länsstyrelsens naturvårdsprogram för Malmöhus län 1995. | - | Kommun/ privata | 26 |

# KLASS 2-OMRÅDEN

| NR | NAMN | KRITERIER | STATUS | AREA (ha) | MARK-ÄGARE | HOTADE ARTER |
|---|---|---|---|---|---|---|
| 4 | GRANBACKEN (B) | E L K R | • Detaljplanerat område<br>• Skydd enligt fornminneslagen | 1,5 | Burlövs kommun | 4 |
| 9 | KRONETORPS PARK (B) | E L B Z K R | • Inom riksintresse (K)<br>• Områdesbestämmelser är under utarbetande | 6,5 | Privata | 6 |
| 11 | FRUKTODLINGEN (B) | E R L Z | • Delvis inom detaljplanerat område | 3,5 | Burlövs kommun | 3 |
| 12 | KARSTORPSPARKEN (B) | E R L Z | • Detaljplanerat område | 2 | Burlövs kommun | 1 |
| 14 | SEGE Å (B,S) | E Z B K | • Strandskyddsområde<br>• Delvis inom landskapsbildsskydd<br>• Rekommendationsområde i översiktsplan.<br>• Delvis inom riksintresse (N, K)<br>• Ekologiskt känsligt område i Burlövs kommun<br>• Delvis inom skydd för landskapsbilden<br>• Delvis inom klass 1-område i Länsstyrelsens naturvårdsprogram för Malmöhus län 1995. | - | Kommun/ privata | 8 |
| 15 | BANVALLEN (B,S) | B E R | • Delvis inom detaljplanerat område<br>• Delvis inom riksintresse (K) | - | Kommun/ stat | 8 |
| 21 | ÖNSVALA ÄNGAR (S) | E Z K L G | • Landskapsbildsskydd<br>• Inom riksintresse (N, K)<br>• Strandskyddsområde<br>• Inom klass 1-område i Länsstyrelsens naturvårdsprogram för Malmöhus län 1995. | 24 | Privata | 10 |
| 22 | GULLÅKRA MOSSE (S) | E L R K Z B | • Rekommendationsområde<br>• Ekologiskt känsligt område<br>• Strandskyddsområde<br>• Områdesbestämmelser för byn<br>• Inom länsintresse (K)<br>• Klass 3-område i Länsstyrelsens naturvårdsprogram för Malmöhus län 1995. | 43 | Kommun/ Privata | 7 |
| 26 | SOCKERBRUKS-PARKEN (S) | E R Z L B | • Detaljplanerat område | | Privata | 6 |
| 30 | KORNHEDDINGE MOSSE (S) | Z E L B | • Rekommendationsområde i översiktsplan<br>• Strandskyddsområde<br>• Ekologiskt känsligt område | 1,5 | Privata | 6 |
| 31 | VALLBY MOSSE (S) | Z E L K R | • Naturreservat<br>• Strandskyddsområde<br>• Rekommendationsområde i översiktsplan<br>• Klass 3-område i Länsstyrelsens naturvårdsprogram för Malmöhus län 1995. | 6 | Staten | 3 |
| 32 | DYNGE MOSSE (S) | E Z L K | • Rekommendationsområde i översiktsplan<br>• Strandskyddsområde<br>• Ekologiskt känsligt område | 4,5 | Privata | 8 |

# KLASS 3-OMRÅDEN

| NR | NAMN | KRITERIER | STATUS | AREA (ha) | MARK-ÄGARE | HOTADE ARTER |
|---|---|---|---|---|---|---|
| - | SMÅVATTEN OCH DUNGAR INOM KOMMUNERNA | E | • Generellt biotopskydd<br>• Vissa inom riksintresse (N,K)<br>• Vissa inom klass 1-område i Länsstyrelsens naturvårdsprogram för Malmöhus län 1995. | mindre än 1ha | Varierar | Varierar |
| 1 | SPILLEPENG (B) | R E B L Z | • Detaljplanerat område<br>• Strandskyddsområde | 27 | Burlövs kommun | 11 |
| 3 | SOCKERBRUKS-PARKEN (B) | R E | • Detaljplanerat område | 3,5 | Privata | - |
| 5 | VILLABACKENS PARK (B) | E L K | • Detaljplanerat område<br>• Generellt skydd enligt fornminneslagen | ca 2.5 | Burlövs kommun | 1 |
| 6 | ARLÖVSGÅRDENS PARK (B) | E L K R | • Detaljplan håller på att upprättas<br>• Generellt skydd enligt fornminneslagen | ca 3 | Privata | 2 |
| 8 | HELENELUNDS PARK (B) | R L | • Inom område av riksintresse (K) | ca 1.5 | Burlövs kommun | - |
| 10 | STATIONSPARKEN (B) | L R E K | • Detaljplanerat område<br>• Bevaringsvärd miljö för kulturminnesvården | ca 1.5 | Burlövs kommun | 1 |
| 13 | SVANETORPSPARK (B) | R E K L Z | • Detaljplanerat område<br>• Generellt skydd enligt fornminneslagen | ca 2.5 | Burlövs kommun | 1 |
| 16 | MUSIKEN (S) | E Z L | • Generellt biotopskydd<br>• Inom riksintresse (K) | ca 4.5 | Privata | 3 |
| 17 | VÄSTRA SÄRSLÖV (S) | E L K | • Generellt biotopskydd<br>• Inom riksintresse (K) | ca 10 | Privata samt kyrkan | 7 |
| 18 | GÖRSLÖV (S) | E L K | • Generellt biotopskydd<br>• Inom riksintresse (K)<br>• Delvis inom strandskyddsområde | ca 14.5 | Kyrkan | 7 |
| 20 | SKAMMARP (S) | E Z | • Generellt biotopskydd<br>• "Mycket värdefullt objekt" i Svedalas naturvårdsplan<br>• Landskapsbildsskydd<br>• Riksintresse (K,N)<br>• Inom klass 1-område i Länsstyrelsens naturvårdsprogram för Malmöhus län 1995. | ca 10 | Domän | 6 |
| 24 | BORGGÅRDSPARKEN (S) | R L E | • Detaljplanerat område | ca 1.5 | Staffanstorps kommun | 1 |
| 25 | PRÄSTGÅRDSÄNGEN (S) | R E L | • Detaljplanerat område | ca 1 | Staffanstorps kommun | 2 |
| 28 | PEPPARKÄRR (S) | E K R L | • Generellt biotopskydd<br>• Rekommendationsområde i översiktsplanen<br>• Strandskyddsområde<br>• Områdesbestämmelser under utarbetande för bebyggelsen | ca 1.5 | Privata | 2 |
| 29 | KYRKHEDDINGE MOSSE (S) | E Z K | • Generellt biotopskydd<br>• Rekommendationsområde i översiktsplanen<br>• Strandskyddsområde | ca 1 | Privata | 2 |
| 34 | ALBERTA MOSSE (S) | E Z R | • Inom riksintresse (K)<br>• Strandskyddsområde<br>• Ekologiskt känsligt område | ca 4 | Privata | 2 |
| 35 | NYA ESARPS DAMM (S) | E L | • Generellt biotopskydd | ca 2 | Privata | (1) |

# INLEDNING

> Ni måste lära era barn att marken under deras fötter är våra förfäders aska. För att de skall respektera marken, tala om för era barn att jorden är vår moder. Vadhelst som drabbar jorden, drabbar också jordens söner. Om människorna spottar på jorden, spottar de på sig själva. Jorden tillhör inte människan; människan tillhör jorden.
>
> *Hövding Seattle, Canada.*

# NATURVÅRDSPLAN

# FÖR BURLÖVS OCH STAFFANSTORPS KOMMUNER

## Vad är en naturvårdsplan?

En naturvårdsplan är ett långsiktigt handlingsprogram för skydd och vård av landskap och områden, som är värdefulla ur naturvårdssynpunkt.

Planen har tre huvudsyften:

- Att ange *var* i kommunerna det finns värdefull natur, *på vilket sätt* den är värdefull och *vilka åtgärder* som behövs för att upprätthålla naturvärdena.
- Att fungera som ett *planeringsunderlag* för utbyggnadsverksamheter och framtida kommunala planer, såsom översiktsplaner, lokal Agenda 21 och grönstrukturplaner.
- Att föreslå *var och hur man bör sätta in resurser* för att skapa tätortsnära natur och hur man kan återskapa natur och rekreationsområden.

## Mellankommunalt naturvårdssamarbete

Naturvårdsplanen har tillkommit genom ett unikt samarbete mellan Burlövs och Staffanstorps kommuner. Det finns många fördelar med en naturvårdsplan som täcker båda kommunernas områden jämförd med separata planer. Huvudsyftet är att utgå från ett helhetsperspektiv, där naturvården inte stannar vid kommungränserna. Det innebär att det blir lättare att tillämpa naturvårdsteorier. En gemensam naturvårdsplan gör också att det blir enklare och naturligare att samarbeta med gemensamma naturvårdsprojekt, oavsett om det gäller skydd, vård, eller återskapande av natur.

Helhetsperspektiv och samarbete är en nödvändighet för en effektiv och trovärdig naturvård. Dessutom har kommunerna många gemensamma förutsättningar: likartade naturtyper och miljöproblem samt en liknande landskapshistoria och markanvändning. Båda kommunerna är också jämförelsevis små till ytan.

- **Det enda sättet att vända utvecklingen från en utarmad flora och fauna i kommunerna är att avsätta resurser till art- och biotopvård. En naturvårdsplan är meningslös, om den inte omsätts i praktisk handling och aktivt används som underlag för kommunens samhällsplanering.**

## Målgrupper

Naturvårdsplanen är avsedd att fungera som en *idékatalog*, *kunskapsbank*, *uppslagsverk* och *lärobok* och vänder sig till följande målgrupper:

- **Kommunpolitiker.**
- **Kommunala tjänstemän.**
- **Markägare.**
- **Lärare och elever.**
- **Naturintresserade kommuninnevånare.**

## Metod

Naturvårdsplanen är framtagen som ett 20-poängs examensarbete i biologi och naturvård på Lunds Universitet. Arbetet har bestått i att sammanställa befintligt material och att arbeta i fält med nya och kompletterande inventeringar. Underlagsmaterialet härstammar huvudsakligen från de två berörda och de omgivande kommunerna, från Lunds Universitet och Lantbruksuniversitetet i Alnarp samt från projekt Skånes Flora, Länsstyrelsen och Sydöstra Skånes Kommunalförbund. Därutöver har information inhämtats från fältbiologer, naturskyddsföreningar, fågelskådare, botaniska föreningar, etc. Det kompletterande fältarbetet har utförts under perioden våren - hösten 1994.

## Författare och medarbetare

Planens **författare** är Ulf Ottoson, projektanställd biologistuderande vid Lunds universitet. **Handledare** är Kent Elwér, kommunekolog i Burlövs kommun, samt Eva Waldemarsson, studierektor för Ekologisk grundutbildning på Lunds Universitet. Viktiga **medarbetare** är Magnus Billqvist, ungdomspraktikant, och Maria Breineder, biologistuderande vid Stockholms Universitet.

## Tack

Textförfattaren vill rikta ett stort **tack** till ovanstående medarbetare. Ett särskilt tack riktas även till följande personer för det arbete som har lagts ner och de värdefulla synpunkter som framkommit. Utan Er hjälp hade denna naturvårdsplan inte blivit till.

*Ulf Arup, Lunds Universitet.*
*Kenneth Bengtsson, Burlövs kommun.*
*Per Blomberg, Länsstyrelsen i Kristianstads län.*
*Nils Cronberg, Lunds Universitet.*
*Ola Elleström, Staffanstorps Fältbiologer.*
*Urban Emanuelsson, Boverket.*
*Thomas Hallberg, Burlövs centralförvaltning.*
*Anders Hoff, Staffanstorps Miljö- och hälsoskyddskontor.*
*Sven-Eric Johansson, Burlövs kommun.*
*Sven-Bertil Jonsson, Sydöstra Skånes Kommunalförbund.*
*Lars Karlsson, Parkförvaltningen i Staffanstorps kommun.*
*Kjell Karlsson, kultur-och utbildningsförvaltningen i Burlövs kommun.*
*Anders Larsson, Länsstyrelsen i Malmöhus län.*
*Hans Larsson, Staffanstorps Fältbiologer.*
*Per Lundberg, Staffanstorps Miljö- och hälsoskyddskontor.*
*Ingemar Mattsson, Burlövs Miljö- och räddningsförvaltning.*
*Kjell-Arne Olsson, Projekt Skånes Flora.*
*Gösta Regnell, Länsstyrelsen i Malmöhus län.*
*Eva Sjölin, Stadsbyggnadskontoret i Staffanstorps kommun.*
*Mikael Sörensson, Lunds Universitet.*
*Balint Wagner, Lunds Universitet.*
*Dan Zimmergren, Burlövs Miljö- och räddningsförvaltning.*

Ett särskilt tack riktas även till följande föreningar, projekt och institutioner:
*Burlövs Miljökontor.*
*Projekt Skånes Flora.*
*Projektet för hotade lavar i södra Sverige.*
*Staffanstorps Fältbiologer.*
*Staffanstorps Miljö- och hälsoskyddskontor.*
*Staffanstorps Naturskyddsförening.*

# DEL I: ALLMÄN DEL

# KAPITEL 1

# ALLMÄN BESKRIVNING AV NATUR OCH LANDSKAP

Detta kapitel beskriver de grundläggande geologiska och klimatologiska förutsättningarna för flora och fauna inom Burlövs och Staffanstorps kommuner. Kapitlet ger en översiktlig bild över kommunernas naturområden och landskapstyper och redovisar några av de arter och artgrupper som kan påträffas.

## DE NATURLIGA FÖRUTSÄTTNINGARNA

### Klimat

Skåne har på grund av sitt sydliga läge ett **mildare klimat** och en längre vegetationsperiod än det övriga Sverige. Detta gäller särskilt vintertid. Medeltemperaturen i sydvästra Skåne understiger endast 0° (vilket är den vetenskapliga definitionen på vinter) under ca 30 dagar under året. Metereologiskt sett är därför vintern i Staffanstorps och Burlövs kommuner bara ca en månad lång. Detta beror, förutom på det sydliga läget, på att varmfronter transporteras hit från andra delar av jorden.

**Årsmedeltemperaturen** för de båda kommunerna varierar mellan +7° och +8° (se figur 1.1), vilket är högst bland Sveriges landskap. De kallaste månaderna är i regel januari och februari, och den varmaste är oftast juli.

**Årsmedelnederbörden** är ca 600 mm (se figur 1.2). Mars brukar vara årets nederbördsfattigaste månad och juli årets regnigaste.

**Vegetationsperiodens längd**, d.v.s. den period när dygnsmedeltemperaturen överstiger +3°, är ca 250 dagar.

De förhärskande **vindriktningarna** är sydväst och väst. Juni, juli och augusti är minst blåsiga, och vintermånaderna brukar vara blåsigast.

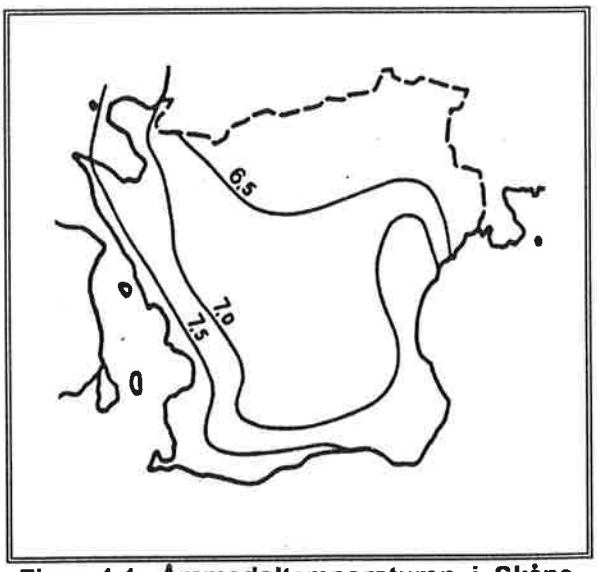


**Figur 1.1: Årsmedeltemperaturen i Skåne. Kartan baseras på mätningar på 34 stationer mellan 1931 och 1960. (Efter Regional Luftmiljö 1977, från Weimarck 1985.)**

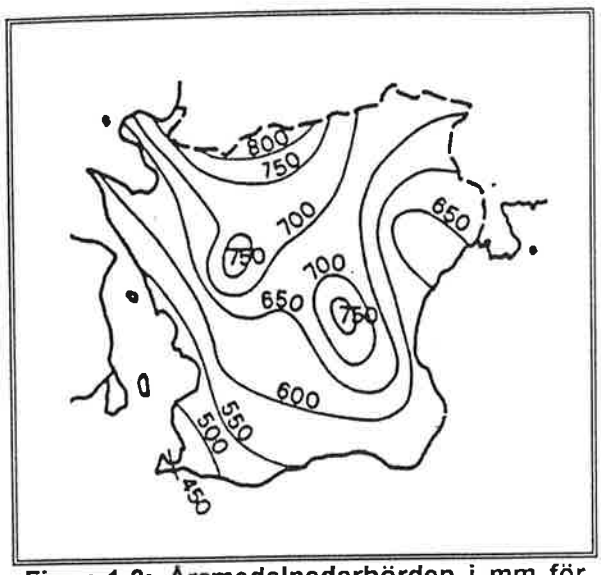


**Figur 1.2: Årsmedelnederbörden i mm för Skåne. (Efter Regional Luftmiljö 1977, från Weimarck 1985.)**

## Berggrund

Geologiskt sett utgör Skåne ett gränsland mellan det övriga Norden och kontinenten. Den geologiska gränsen går som en diagonal från nordvästra till sydöstra Skåne. Den äldre **fennoskandiska urbergsskölden** i norr består till stor del av gnejs och granit. I söder övergår berggrunden i det yngre kalkhaltiga **mellaneuropeiska sedimentområdet**. (Se figur 1.3).

Urberget i norr är 1500 till 2000 miljoner år gammalt, medan den yngre berggrunden, som till stor del består av kalksten (s.k. **danienkalksten**), bildades för 60 - 100 miljoner år sedan. Berggrunden inom kommunerna utgörs av sammanpressade och förstenade avlagringar av sand och lera och täcks av mäktiga jordlager. Kalkrikedomen kommer framför allt av **skalrester** från stora mängder smådjur, vilka levde i de grunda hav som har täckt dagens landskap vid olika tidpunkter. Området är rikt på flinta, vilken utnyttjades till verktyg av tidiga bosättare under forntiden.

Mellan de olika berggrunderna uppstod en ca tio mil bred svaghetszon, där berggrunden genom tiderna lyftes upp (**horstbildning**), respektive sjönk ner och bildade **gravsänkor**. En av de större sänkorna är den s.k. **Alnarpssänkan** (se figur 1.4), som är fylld med lösa jordavlagringar och sträcker sig från Barsebäck i nordväst över Lomma och Staffanstorp till Abbekås i sydost. **Romeleåsen**, nordöst Staffanstorps kommun, är exempel på en typisk horstbildning.

## Jordarter

Under den senaste istiden, för ca 20 000 år sedan, påverkades Skåne av två olika isar: en från nordost och en från sydost. Den nordostliga isen förde med sig stora mängder näringsfattigt och storblockigt urbergsmaterial (**urbergsmorän**). Östersjöisen från sydost avsatte däremot en finkornig, stenfattig, kalkrik och näringsrik morän (s.k. **baltisk morän**, se figur 1.5). Kalkhalten är i allmänhet så hög som 20-30% och härstammar från danien- och kritkalksten samt från paleozoiska kalkstenar.

I Staffanstorps och Burlövs kommuner dominerar den baltiska moränleran (huvudsakligen lerig sandig-moig morän med 10-15% ler) helt, ibland överlagrad av sand eller lera. Den näringsrika baltiska moränen bidrar, liksom den kalkrika berggrunden, till att göra kommunernas åkrar till **Sveriges bördigaste**. Den allra bördigaste jorden återfinns vid backlandskapet i den södra delen av Staffanstorps kommun. Dess jordartstyp kallas **sydostmorän**. Norr om **Torrebergabäcken** (område 14) vidtar **sydvästmoränen**, som är den dominerande jordarten även i Burlövs kommun. Vid kustzonen i Burlöv överväger dock sandiga och grusiga jordarter.

**Organogena jordarter** finns endast i begränsad utsträckning och utgörs främst av **kärrtorv**. Detta beror till stor del på uppodling och torrläggning av landskapet genom utdikning. Troligen är inte någon torvmark opåverkad av mänsklig aktivitet. Huvuddelen av torvmarkerna förekommer inom **backlandskapet** i Staffanstorps kommun. Vid **Tågarps hed** (område 2) i Burlövs kommun, finns ett tunt ytlager av **marsktorv**, som har bildats genom att strandängsvegetation bildat en tät rotfilt under påverkan från tidvisa översvämningar av sand- och slamrikt havsvatten.

De organogena jordarterna beskrivs ytterligare under avsnittet om våtmarker.

**Jordtäckets tjocklek** varierar kraftigt i olika delar av Skåne; från ett fåtal meter i norr till nästan 200 meters tjocklek i söder. Inom kommunerna är jordtäcket mycket tjockt (oftast mellan 60 och 120 meter).

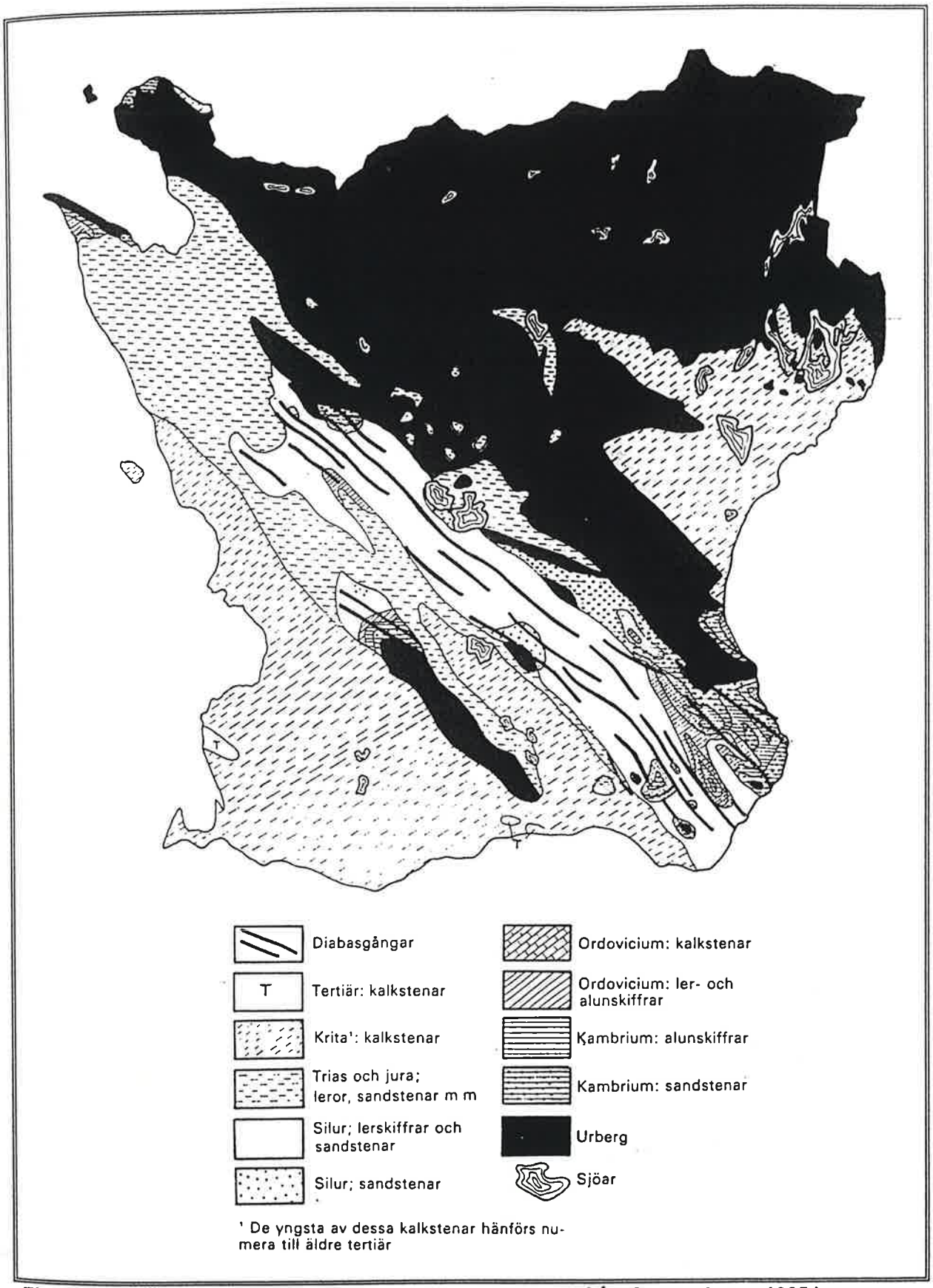


**Figur 1.3: Skånes berggrund. (Efter Magnusson et al. 1963, från Emanuelsson 1985.)**

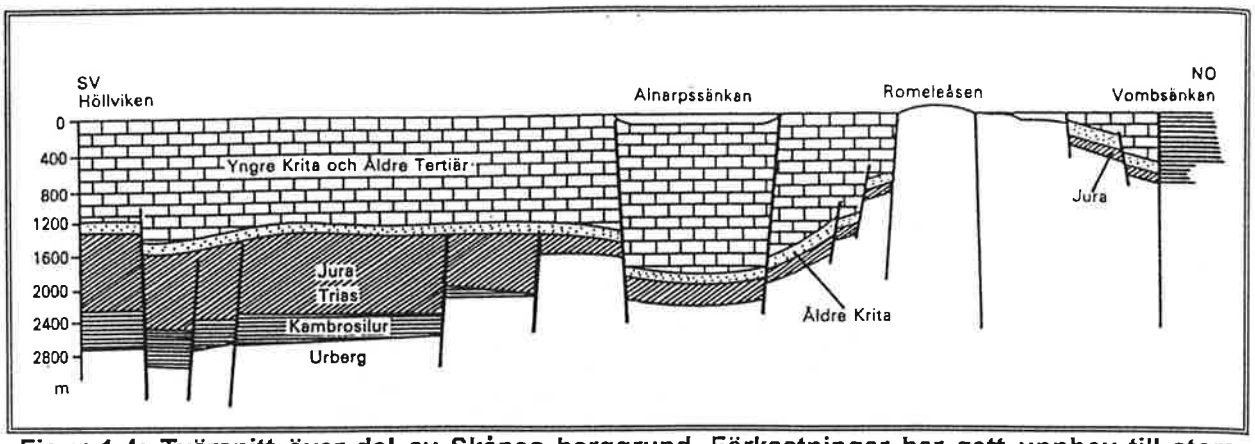


**Figur 1.4: Tvärsnitt över del av Skånes berggrund. Förkastningar har gett upphov till stora nivåskillnader (ca 2 km) mellan urberget i sydväst och Romeleåsen. Alnarpssänkan, som är fylld med lösa jordlager är resultatet av en förkastning i relativt sen tid. (Efter Bergström et al. 1982, från Emanuelsson 1985.)**

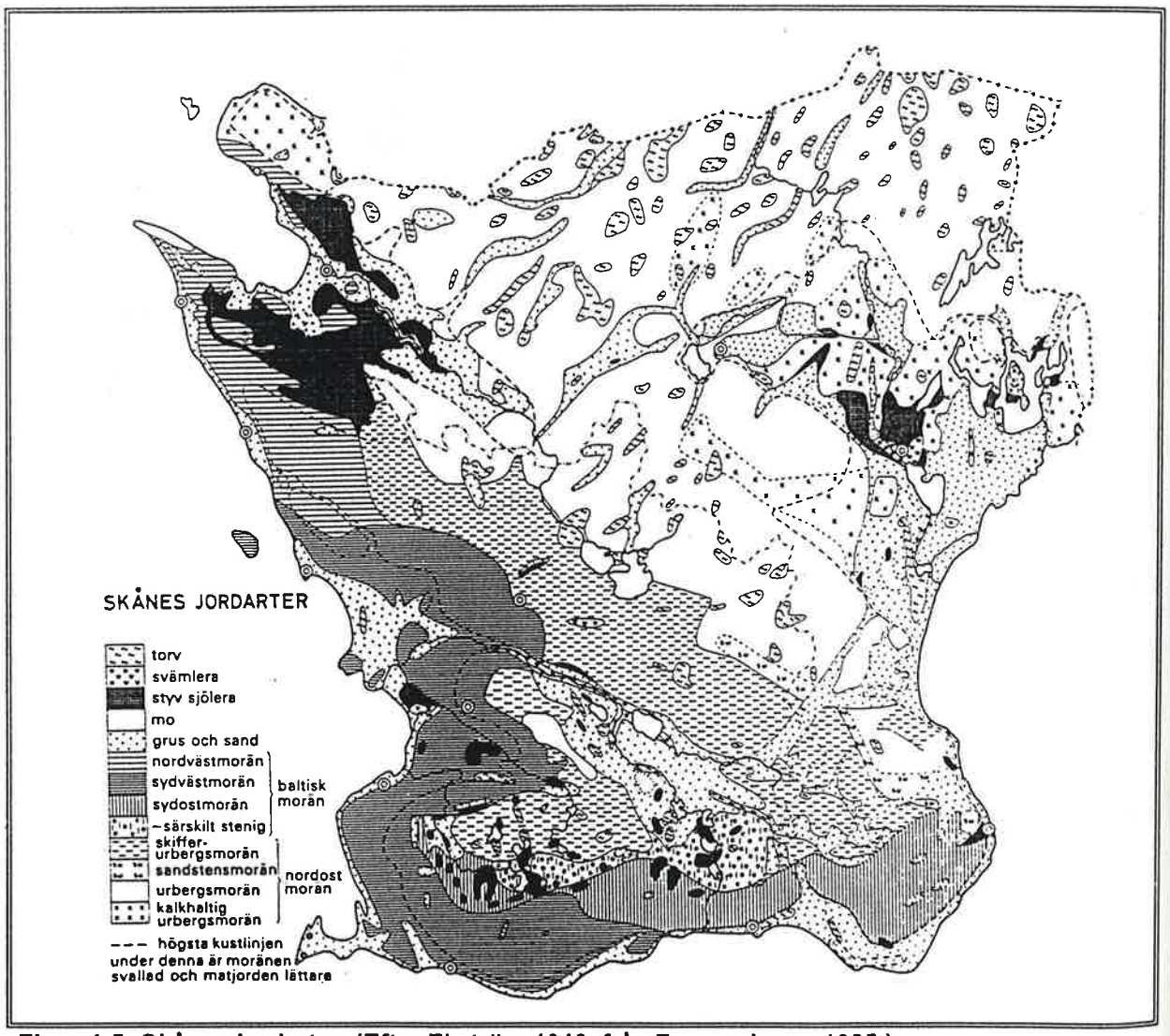


**Figur 1.5: Skånes jordarter. (Efter Ekström 1946, från Emanuelsson 1985.)**

## Topografi

Kommunerna ligger inom **Lundaslätten**, med flacka och jämna terrängformer. Det enda undantaget utgörs av **backlandskapet**, som börjar i de södra delarna av Staffanstorps kommun och sträcker sig ner genom Svedala kommun, samt **kuststräckan** i Burlövs kommun. Höjden över havet varierar som regel mellan 10 och 30 meter, med **Stora Uppåkra kyrkby** som högsta punkt (34,5 meter över havet). I de sydvästra delarna av Staffanstorps kommun förekommer en del **dödisgropar**.

## Områden av större geologiskt/geografiskt intresse

- *Stora Råbyåsen* i nordöstra Staffanstorp (en ås som är mest markant inom Lunds kommun och knappt synbar inom Staffanstorps kommun).
- *Höjeåns dalgång* (se områdesbeskrivning 36).
- *Backlandskapet vid Mölleberga*, vars säregna landformstyp har skyddats som naturvårdsområde, huvudsakligen av geologiska, geografiska och landskapsbildsmässiga skäl.

# EN KULTURPÅVERKAD NATUR

Naturen i sydvästra Skåne är mycket starkt präglad av mänsklig verksamhet, framför allt av lantbruk och samhällsutbyggnad. Den natur som finns kvar, kan närmast beskrivas som utspridda öar i ett produktions- och tätortsdominerat landskap: små fragment, som får allt svårare att hysa en varierad flora och fauna, i och med att arealen minskar, och graden av isolering ökar (se **fragmentering**, kapitel 4). Trots detta är artrikedomen förvånansvärt stor. Vissa arter har anpassat sig till det förändrade landskapet; andra har funnit tillflykt i de biotoper som återstår.

I Burlövs och Staffanstorps kommuner är resultatet av människans påverkan särskilt tydligt. Jämfört med svenska förhållanden i övrigt, finns det få eller inga områden kvar, som inte starkt har präglats av jordbruk och bebyggelse.

Under den större delen av människans vistelse i Skåne fanns inte tillräckliga kunskaper eller möjligheter att påverka landskapet i särskilt hög grad. Gamla tiders markanvändning var rentav positiv för artrikedomen. Nya arter infördes, och nya biotoper och livsmiljöer skapades, vilka gav möjlighet för fler arter att etablera sig. De största och allvarligaste negativa förändringarna har skett mycket snabbt under de senaste 2-300 åren och har varit särskilt kraftiga under efterkrigstiden. Människan har fått en alltmer dominerande roll som ekologisk faktor.

Påverkan sker dels **direkt** genom odling, nybygge, skogsavverkning och jakt, dels **indirekt** via luft- och vattenföroreningar (se kapitel 4).

Nedan följer några definitioner av viktiga begrepp, som används i naturvårdsplanen.

*Brun kärrhök*

**Natur.** Begreppet natur (latin: *natúra*) har en komplicerad innebörd, och härstammar från latinets *násci,* "att födas". *Natúra* betyder ordagrant "som skall födas", "naturlig beskaffenhet", och används som regel för att beskriva områden som är helt eller åtminstone huvudsakligen opåverkade av mänsklig aktivitet. Under inventeringsarbetet har det tydligt framkommit att praktiskt taget varje undersökt kvadratmeter bär spår av människan. Enligt ovanstående definition av natur finns följaktligen ingen natur alls kvar i Staffanstorps och Burlövs kommuner.

**Kultur.** Ordet kultur kommer från latinets *cultúra*, och betyder "bearbetning", "odling", "bildning", från ursprungsformen *cólere*, "att odla", vilket kan jämföras med *agrícola*, "bonde". Det kulturlandskap, som dominerar inom Staffanstorps och Burlövs kommuner idag, är resultatet av flera tusen års mänskliga aktiviteter. Det naturliga (enligt definitionen ovan), "jungfruliga" landskap som växte fram efter senaste istiden, har under ca 6000 år genom en ständigt ökande mänsklig inverkan gradvis förändrats mot dagens högexploaterade landskap, helt annorlunda det ursprungliga.

**Ekologi.** Ekologi, efter grekiskans *óikos* - "hus" och *lógos* - "ord, lära, förnuft", är benämningen på den vetenskap som behandlar läran om samspelet i naturen. Inom ekologin betraktas arter och viktiga biologiska processer ur ett helhetsperspektiv och inte som isolerade och separata objekt. Ekologin studerar sambandet mellan olika arter i naturens komplicerade väv samt på vilket sätt arterna påverkar varandra. Ekologi är *inte* detsamma som miljö- eller naturvård, trots att begreppen ofta används. Däremot har den ekologiska vetenskapen stor betydelse för miljövården och naturvården, eftersom slutsatser och resultat inom ekologin ofta kommer till användning inom miljö- och naturvårdsarbetet.

**Biotop.** En biotop (från grekiskans *bióos* och *tópos*, som betyder "liv" respektive "ort, ställe") är ett mer eller mindre avgränsat och ekologiskt enhetligt område - en del av ett större ekosystem - som en eller flera arter kan utnyttja och är beroende av. Märgelgravar, buskage, gräsmattor och olika typer av våtmarker är några exempel. Ofta används begreppet för att beskriva en särskild livsmiljö, som kan relateras till en särskild art eller till en viss typ av artsamhällen.

**Refugie.** Refugie, från latinets *refúgere*, "fly undan", är en i naturvårdssammanhang återstående rest av ett tidigare större naturområde. Dessa små öar av natur i ett ensartat och naturfattigt landskap fungerar som de sista reträttplatserna för ett stort antal växter och djur, och är mycket viktiga för att kunna bibehålla artrikedomen i landskapet. Så gott som alla naturområden som upptas i naturvårdsplanen (se del II) kan mer eller mindre ses som refugier, rester av äldre tiders natur- och kulturlandskap. Även många andra områden, som är för små för att tas upp i områdesbeskrivningarna, fungerar som refugier.

**Ruderat.** Ordet ruderat kommer från latinets *rúdus,* plural *rúdera*, vilket betyder grushögar, ruiner och krossad sten. En *ruderatväxt* är sålunda en art som växer på ruderat*platser*. Ruderatplatser betecknas som störda marker, där olika ingripanden lett till speciella förhållanden. De kan vara rivningstomter, jordhögar, avstjälpningsplatser och banvallar. Många torrängsväxter och åkerogräs har sina sista tillflykter i dessa områden.

**I detta arbete definieras *natur* som *kulturpåverkade naturlika områden*. Enligt denna mer praktiska definition är samtliga områden som tas upp i naturvårdsplanen naturområden, trots att områdena bär tydliga spår av äldre och senare tiders mänsklig påverkan.**

# FLORA

## Kärlväxter

En majoritet av de **kärlväxter** man kan hitta inom kommunerna är knutna till odlingslandskapet. En allt större andel av dessa utgörs av växter, som gynnas av hög kvävedeposition och övergödning. *Hundkex*, *nässlor*, *kvickrot*, *kirskål* och olika *tistlar* är exempel på denna typ av arter. Några andra mycket vanliga karaktärsarter för kommunerna är *åkerveronika*, *besksöta*, *åkerbinda*, *rosendunört*, *sparvnäva* och *baldersbrå*. Bland de nationellt sett mer ovanliga och hotade (se kapitel 4) kärlväxterna är *dikesveronika*, *sumpskräppa* och *sminkrot* relativt vanliga inom kommunerna. *Lökgamander*, *vattenstånds*, *renlosta*, *raklosta*, *dansk iris*, *bolmört*, *stor bockrot*, *småtörel* och *vårtsärv* är några av kommunernas rariteter.

Tyvärr har många av kärlväxterna i jordbrukslandskapet gått kraftigt tillbaka under framför allt senare delen av 1900-talet. *Kattfot* och *hedblomster* kan bara ses på en bråkdel av äldre tiders lokaler. Orsaken till detta varierar mellan olika arter. Den viktigaste orsaken är storskaliga förändringar i jordbrukslandskapet. Den ogödslade ängen och hagen hör till de artrikaste och mest hotade biotoperna (se nedan under rubriken **ängsvegetation**). Några exempel på växtgrupper som alltmer trängs undan, är betes- och slåttermarksväxter, gamla åkergräs, växter, som har varit knutna till torp och gårdar och torrängsväxter. Några av dem finner idag sina sista tillflyktsorter på ruderatmarker och längs dikesrenar och banvallar. Exempel på sådana arter är *spikvallmo*, *åkersyska*, *åkermadd*, *sanddådra*, *klätt* och *gullkrage*. Andra, *lindådra*, *spjutsporre*, *hårnarv* och *dårrepe* har försvunnit helt eller hotas av utrotning inom en snar framtid.

*Krissla*

## Mossor och lavar

Såväl **mossor** som **lavar** är mycket bristfälligt kända inom de båda kommunerna. De flesta uppgifter om artförekomster är föråldrade; flertalet är från 1930, -40 och -50-talen. Inga viktigare lokaler är kända inom kommunerna för någon av artgrupperna. Detta beror delvis på att artgrupperna är dåligt undersökta. En annan viktig faktor är bristen på underlag, exempelvis gamla och döda ädla lövträd, stenrösen, diken, åkerholmar och naturliga betesmarker.

Några av de viktigaste biotoperna för lavar och mossor i detta trädfattiga landskap är kyrkogårdsmurar och alléer. Den sällsynta *kalkvägglaven* hittades på tegelpannorna vid kyrkogårdsmuren i **Stora Mölleberga** i Staffanstorps kommun. Arten har sannolikt försvunnit, kanske som en följd av alltför intensiv skötsel. Ett annat exempel är *dvärgpraktlaven*, som upptäcktes på 30-talet, också vid Mölleberga. Arten anses numera utdöd i Sverige.

De största hoten mot såväl lavar som mossor är luftföroreningar (framför allt kväve- och svaveldioxider), förändrad markanvändning (utdikning, undanröjande av odlingshinder, kvävegödsling, bekämpningsmedel och övergång till större odlingsenheter) samt minskningen av naturbetesmarker. Den viktigaste orsaken till att den *flikiga sköldlaven*, som tidigare fanns i **Sockerbruksparken** (område 26) i Staffanstorp och vid **Lundavägsallén** söder om Hjärup, inte kan återfinnas idag, är den ökade halten luftföroreningar. På alltfler substrat har mossor och lavar ersatts av algen *trädgröna*, som gynnas av kvävenedfallet. Det är denna alg som ger trädstammarna deras typiska gröna färgton.

En del lavar och mossor är beroende av stoft och vägdamm, vilka har minskat kraftigt i takt med att vägarna har asfalterats. *Alléskruvmossa* är ett exempel på en sådan art och har påträffats på alléträd vid **Tottarp** i Staffanstorps kommun.

## Svampar

Även om **svamparna** finns det endast begränsade kunskaper, både vad gäller förekomst och utbredning av arter inom kommunerna. **Alnarpsparken**,i Lomma kommun, strax norr, respektive väster, om Burlövs och Staffanstorps kommuner, är dock en av sydvästra Skånes bästa och mest kända svamplokaler. Ett stort antal sällsynta och hotade arter finns inom parkområdet, däribland *rotsopp*, *luddnagelskivling* och *rosentrattskivling*. Artrikedomen beror framför allt på att området är det sista i hela regionen med ett ganska stort antal träd med lång kontinuitet. Det är mycket troligt att Alnarpsparken tjänar som en viktig spridningskälla för svamparter till omgivande landskap, även till Burlövs och Staffanstorps kommuner.

Andra viktiga svampbiotoper är åkerholmar, våtmarker och träddungar runt gårdar, som har stor betydelse för vedsvampar och tickor. Ett flertal tickor har hittas vid **Vesums mosse** (område 23) i Staffanstorps kommun. För att gynna dessa krävs en extensiv skötsel, som sparar döda träd och nedfallen död ved.

För flertalet svampar har människans mångtusenåriga påverkan varit en förutsättning för deras existens. När dessa miljöer minskar eller försvinner, drabbas svamparna, liksom många andra artgrupper, mycket hårt. Ett exempel på en sådan hotad svampgrupp är ängssvamparna, som är starkt knutna till ogödslade och hävdade marker. I takt med att de naturliga hävdade fodermarkerna blir mer och mer sällsynta, försvinner även ängssvamparna. Luftföroreningar och försurning är också stora hot mot många svampar.

## Ängar

Marker som slåttras eller betas av kreatur, häst eller får, kallas för **hävdade marker** eller **ängsmarker**. Dessa marker har minskat kraftigt i antal under hela 1900-talet. Man brukar skilja på **naturliga ängsmarker** med lång och kontinuerlig hävd (naturliga fodermarker) och **gödslade ängsmarker** med bruten hävd. De ogödslade, naturliga fodermarkerna hör till landets artrikaste biotoper. I hela västra Skåne finns idag inte en enda ogödslad ängsmark med obruten kontinuerlig hävd. Enligt den ängs- och hagmarksinventering, som har utförts i större delen av Sverige, finns det bara ett 20-tal större betesmarker kvar inom kommunerna. Endast fyra (**Tågarps hed, Bernstorps mosse, Torreberga ängar** och **Vesums mosse**) värderas högre än klass IV, som är den lägst värderade betesmarken. De betes- och slåttermarker som finns kvar inom kommunerna, är ur naturvårdssynpunkt mycket värdefulla och bör så långt möjligt ha fortsatt hävd.

## Träddungar, parker och åkerholmar

Enligt riksskogstaxeringens definition av skog, finns ingen skog kvar inom kommunerna. De trädsamlingar som finns kvar, utgörs av små åkerholmar, allèer och träddungar nära gårdar och inom parkanläggningar. Oftast dominerar de ädla lövträden, med *bok*, *alm* och *ek* som de vanligaste trädslagen. Almbestånden håller dock på att decimeras kraftigt på grund av almsjukan. *Hassel*, *björk*, *avenbok*, *lind* och *ask* förekommer också tämligen allmänt. Längs allèer och vattendrag är *pil* vanlig. *Gran* finns sparsamt på ett fåtal granplanteringar (Skåne ligger utanför granens naturliga utbredningsområde).

Med tanke på den stora trädbrist som råder inom kommunerna, är de få återstående trädbestånden mycket värdefulla för flora, fauna och landskapsbild. Det är av största vikt att dessa trädsamlingar bevaras. Det vore även önskvärt att vissa av områdena (framför allt parkerna) städades mindre noggrant på nedfallen död ved. Dessutom bör vissa resurser läggas på nyplantering av lövträd.

# FAUNA

## Däggdjur

**Däggdjursfaunan** inom kommunerna är, med tanke på de begränsade förutsättningarna, förvånansvärt rik, men är hänvisad till de tämligen få områden som erbjuder vatten, föda och skydd. Det öppna landskapets karaktärsart är *fältharen*, som infördes från det europeiska fastlandet på 1800-talet och har anpassat sig bra till svenska förhållanden. Dess släkting *vildkaninen* infördes några årtionden senare, och betraktas idag av många som ett skadedjur. Den begränsade tillgången på särskilt äldre skog, innebär att vissa arter, som är vanliga i stora delar av Skåne, är sällsynta eller saknas helt inom kommunerna. Ett sådant exempel är *ekorren*, medan *mården* tycks ha anpassat sig till mindre dungar och ängar i jordbrukslandskapet, trots att den egentligen är bunden till skogsbiotoper. *Brandmusen*, en art som är mycket sällsynt i Sverige, har observerats ett flertal gånger av fältbiologer i Staffanstorp. Arten liknar den betydligt vanligare *större skogsmusen*, men skiljs från denna genom ett svart, längsgående band på ryggen.

Större **rovdjur** representeras av *räv* och *grävling*, vilka finns på några av de större naturområdena. *Minken*, ett av de mindre rovdjuren, förekommer inte naturligt i Europa. Rymlingar från pälsfarmer har idag etablerat en fast stam i Sverige. Kantzonerna mellan åkrar och betesmarker utgör viktiga jaktmarker för mindre rovdäggdjur, t.ex. *iller* och *hermelin*.

Rovdjuren livnär sig på **smågnagare**, såsom *åkersork*, *vattensork*, *vanlig näbbmus* och *dvärgnäbbmus*, vilka finns allmänt i denna biotop. *Skogssorken* och *vattennäbbmusen* är däremot mindre vanliga inom kommunerna. *Igelkotten* är ett utsatt och hänsynskrävande däggdjur, som ofta finns i tätortsmiljö och som, glädjande nog, tycks ha ökat i antal på senare tid. Arten gynnas av vildvuxna parkområden och trädgårdar.

När det gäller **klövviltet**, har *rådjuret* flera etablerade stammar, bl.a. vid **Vesums mosse** och **Torreberga ängar** (områdena 23 och 27). *Dovhjorten* påträffas mera sällan, liksom *kronhjorten*, som dock har en liten stam i Torrebergaområdet. Ännu mer sällsynt är att *älgen* vandrar in från grannkommunerna.

I områden med tillgång till en kombination av vatten, gamla byggnader och äldre träd trivs en av de mera okända och hotade däggdjursgrupperna - **fladdermössen**. *Dvärgfladdermus*, *gråskimlig* och *nordisk fladdermus* hör till de vanligaste däggdjuren i Sverige och finns inom kommunerna troligen vid varenda större gård. *Stor fladdermus* är ovanligare, men är ändå ganska lätt att upptäcka. Det finns ytterligare minst 4 arter fladdermöss i Staffanstorps och Burlövs kommuner.

## Fåglar

**Fågelfaunan** i Staffanstorps och Burlövs kommuner har studerats ingående och är väl känd. Artammansättningen har förändrats kraftigt i regionen under 1900-talet, och präglas till stor del av jordbrukslandskapet. Artsammansättningen kännetecknas av ett fåtal arter med många individer. Många arter, som var vanliga för bara 20-30 år sedan, har på senare tid minskat kraftigt i antal, medan jämförelsevis få arter har ökat. *Tofsvipan*, **Staffanstorps kommunfågel**, är ett exempel på en art på tillbakagång, liksom *skrattmåsen* och *gulärlan*.

Några karaktärsarter för kommunerna idag är *grönfink*, *hämpling*, *fasan* och *sånglärka*, samt flera arter *kråkfåglar*. Ett flertal rovfåglar, såsom *glada*, *brun kärrhök* och *tornfalk* finns också i tämligen riklig mängd. Vintertid erbjuder stubbåkrarna viktiga födosöksytor för många gäss och tättingar. Totalt har ca **225 fågelarter** observerats inom Staffanstorps kommun, trots ganska få aktiva ornitologer. I Sjölunda-området kring **Tågarps hed** (område 2) i Burlövs kommun har över **255 arter** observerats.

Kommunernas våtmarker, åar, dammar, träddungar och alléer är av stor betydelse för fågellivet. En våtäng kan hysa upp till dubbelt så många individer per hektar som en fågelsjö. De många dammarna är viktiga biotoper. Några typiska våtmarksarter är *gräsand*, *gravand*, *vigg*, *sothöna*, *gråhakedopping*, *säv-* och *rörsångare* samt *sävsparv*. Igenväxande våtmarker koloniseras ofta av *gräshoppssångare*, *kärrsångare*, *pungmes* och *näktergal*.

Inom tätorterna etableras en speciell typ av fågelfauna. Typiska arter är *koltrast, ringduva, blåmes, talgoxe, ärtsångare, rödstjärt, gråsparv* och *pilfink*. Några arter, *svart rödstjärt, stenskvätta* och *fiskmås* trivs bra på industriområden. Andra söker sig sällsynt till parker och dungar inne i tätorterna, *stenknäck* och *skogsduva*. Längs banvallar kan man hitta *hämpling* och *gulsparv*.

**Torreberga ängar** (område 27) i Staffanstorps kommun är en av kommunernas viktigaste fågellokaler, med över 70 häckande arter, varav många är hotade och/eller ovanliga. Området är också en mycket viktig rast- och övervintringsplats för framför allt gäss, vadare och rovfåglar. Ett stort antal rariteter har också observerats, däribland *svarthalsad dopping, mindre skrikörn, aftonfalk, vitvingad tärna* samt Skånes hittills enda fynd av *rallhäger*.

I Burlövs kommun är **Tågarps hed** (område 2) en av regionens främsta fågellokaler. Denna hävdade strandäng utgör en mycket sällsynt biotop, som bl.a. hyser häckande *skärfläcka* (**Burlövs kommunfågel**), *rödbena* och *kärrsnäppa*. Området är även en viktig rastplats för vadare och änder. Dessutom har en mängd sällsynta fågelarter observerats vid ängarna (t.ex. *stäpphök, svarthakad buskskvätta, tjockfot* och det första svenska fyndet av *styltlöpare*).

Andra fågellokaler av betydelse är **Kolböra mosse, Önsvala ängar, Vesums mosse och Kornheddinge mosse** (områdena 19, 21, 23 och 30), samtliga i Staffanstorps kommun.

*Ätlig groda*

## Grod- och kräldjur

**Grod- och kräldjuren** är en av de djurgrupper som hotas mest av förändringarna inom jord- och skogsbruket. Det beror framför allt på undanröjande av odlingshinder och igenväxning och igenfyllning av småvatten och våtmarker. Även nedskräpning och inplantering av kräftor och fisk har i många fall haft en negativ inverkan. Västra Skåne hyser nästan samtliga svenska grod- och kräldjur, men populationerna är små och i de flesta fall kraftigt minskande. Till och med de allra vanligaste arterna är idag lokalt ovanliga.

Det finns lokaler som för bara ett årtionde sedan var hemvist för mycket stora populationer av *vanlig groda*, men som idag har så få individer, att arten riskerar att försvinna helt från platsen. Detsamma gäller *åkergrodan*, som trots namnet inte alls trivs med dagens jordbrukspolitik.

*Lökgroda* och *grönfläckig padda* fanns tidigare sällsynt i båda kommunerna. De är idag med stor sannolikhet utdöda, även om en mindre population av de svårupptäckta lökgrodorna skulle kunna finnas kvar vid **backlandskapet** eller **Torrebergaområdet** (område 27) i de södra delarna av Staffanstorps kommun.

Backlandskapet erbjuder, tack vare de många dammarna och märgelgravarna, många viktiga lokaler för *ätlig groda* och *mindre vattensalamander*. Ätlig groda finns endast i Skåne och tycks på senare tid vara ett av de få groddjur som ökar i antal. Även mindre vattensalamander är tämligen vanlig, medan dess närmaste släkting, *större vattensalamander*, är ovanligare och återfinns på ett fåtal lokaler inom kommunerna.

Den enda ormart som har observerats i området i modern tid är *vanlig snok*, som troligen inplanterades vid **Torreberga ängar** (område 27) i mitten på 80-talet. *Sandödlan* är en torrmarksälskande reptil, som är sällsynt i hela landet. Den har tidigare påträffats i båda kommunerna, men är nu med stor sannolikhet försvunnen. Detsamma gäller den betydligt vanligare *skogsödlan*, som endast har setts ett fåtal gånger i kommunerna. Inga nya fynd av skogsödla är kända sedan mitten av 80-talet.

Stora resurser läggs på att återfå *storken* till Skåne. Detta är troligen dömt att misslyckas, om man inte samtidigt skapar förutsättningar för en rik grod- och kräldjursfauna. En positiv trend är satsningen på att återskapa och restaurera nya dammar och våtmarker.

## Fiskar

Sydvästra Skåne har en mycket speciell **fiskfauna**. De fiskar som kan påträffas inom kommunerna är framför allt bundna till havet och till åarna: **Sege å, Höje å** (områdena 14 resp 36) samt i viss mån **Alnarpsån**. Både Höje och Sege å är numera fina fiskevatten, bl.a. för *öring, ål, gädda* och *abborre*. De innehar också ett flertal mycket intressanta fiskarter såsom *groplöja, nissöga, sandkrypare* och *grönling*. *Abborre, gädda, karp* och *mört* är exempel på fiskar, som kan hittas i dammar och märgelgravar. I många fall har fiskarter inplanterats.

De hot som riktas mot fiskfaunan har huvudsakligen att göra med försämring av vattenkvaliteten och vattenbrist, vilken under torra somrar accentueras av lantbrukares bevattningsanläggningar, samt i vissa fall utfyllnad och uträtning av vattendrag. På senare tid har situationen börjat förbättras, eftersom bättre rening och minskade utsläpp har lett till bättre vattenkvalitet. Återskapande och restaurering av våtmarker är också positivt för fiskfaunan.

## Ryggradslösa djur

De **ryggradslösa djuren** - exempelvis insekter, spindlar och mollusker - är mycket bristfälligt kända inom kommunerna. Det beror huvudsakligen på att det finns få personer som har intresserat sig för området. **En översiktlig inventering över ryggradslösa djur** gjordes därför i anslutning till denna naturvårdsplan för ett antal utvalda områden (**Kronetorps park** och **Karstorpsparken** i Burlöv, **Kolböra mosse, Vesums mosse** och **Torreberga ängar** i Staffanstorp - område 9, 12, 19, 23 och 27). Ryggradslösa djur är svårinventerade, men ger för många biotoper tydliga indikationer på vilket naturvärde området har, samt ger ett mått på den biologiska mångfalden (se kapitel 4).

Resultatet av inventeringen visar, att trots ett hårt exploaterat och fragmenterat landskap (se kapitel 2 och 4), finns det på vissa håll i kommunerna en både artrik och varierad lägre fauna. De många fynden tyder på att det kan finnas ett stort antal intressanta ryggradslösa djur även på andra håll. En slutsats av inventeringarna är att många arter, som är knutna till våtmarker, har försvunnit och ersatts av arter som är bundna till lägre markfuktighet och igenväxande våtmarker. Flera av dessa klassificeras dock som hotade (se kapitel 4).

Inventeringen över ryggradslösa djur har utförts och sammanställts av entomologen Mikael Sörenson, Lunds Universitet, som en bilaga till naturvårdsplanen. Denna kan beställas från kommunernas miljöförvaltningar.

**Fjärilsfaunan** på **Tågarps hed** och **Spillepeng** (område 1 och 2) har inventerats ända sedan 1960-talet. Även på **Torreberga ängar** (område 27) har fjärilsinventeringar gjorts. På båda lokalerna har intressanta och märkliga fynd noterats.

Vid **Höje å** (område 36) har många uppseendeväckande skalbaggsfynd gjorts, inklusive flera, för Sverige nya, arter. Exempelvis har de mycket sällsynta vivlarna *Bagous czwalinai* och *Apion hydrolapathi* hittats här, liksom de underjordiskt levande kortvingarna *Atheta kaiseriana* och *Lathrobium pallidum* samt rariteterna *Xylodromus affinis* och klubbhornsbaggen *Amauronyx maerkeli* (svenska namn saknas). Den senare har sin enda kända nordiska förekomst här.

**Vesums mosse** (område 23) har en mycket artrik och intressant skalbaggsfauna, med ett stort antal bladbaggar, jordlöpare, vivlar och kortvingar. Bland dessa kan nämnas 5 nationellt och 5 regionalt hotade arter (se kapitel 4), samtliga med speciella krav på livsmiljön och/eller begränsad geografisk utbredning i Nordeuropa.

Vid **Tågarps hed** (område 2) hittades på 1960-talet *Quedius balticus*, en kortvingeart, som var ny, för Sverige.

**Kronetorps park** (område 9) är ett av få områden inom kommunerna som har möjlighet att i framtiden bli en värdefull lokal för vedlevande ryggradslösa djur. Detta indikeras bl.a. av förekomsten av svartbaggen *Prionichys ater*, kortvingarna *Atheta oblita* och *Silusa rubiginosa* samt en blomfluga av släktet *Brachypa*.

Hoten mot den lägre faunan är många, och beror huvudsakligen på den förändrade storskaliga markanvändningen. En av de största hotfaktorerna är brist på äldre träd, både levande och i form av stubbar eller lågor. Dikning av våtmarker och exploatering av öppna grus- och sandmarker är andra allvarliga hot. Dessutom drabbas många arter av föroreningar och miljögifter.

Gamla märgelhål, lertag, ruderatmarker, alléer, gamla parkträd, träd vid kyrkogårdar, samt stränder längs åar är biotoper som kan hysa en intressant lägre fauna. Samtliga våtmarker, även små sådana, är mycket värdefulla för många arter. Dessa områden bör bevaras och inte utsättas för överdriven städning.

# VÅTMARKER

## Våtmarken - en minskande biotop

En **våtmark** är ett område som står under ständig påverkan av grund- eller ytvatten. Det kan vara kärr, sjöar, fuktängar, sumpskogar eller myrmark. Dessa är, till skillnad från översilningsängar och märgelgravar, exempel på naturliga våtmarker. Våtmarker utan öppet vatten kallas för **myr**, som i sin tur delas upp i mosse och kärr. **Mossen**, som endast får vatten och näring från nederbörden, är som regel närings- och artfattig. **Kärret** är däremot ofta artrikt och har en konstant tillrinning av vatten och näring från de omgivande markerna. I Skåne benämns i allmänhet al.la våtmarker för "mosse", vilket av praktiska skäl har gjorts även i detta arbete, trots att huvuddelen av våtmarkerna inom Staffanstorps och Burlövs kommuner utgörs av kärrmarker.

Kärren har skiftande flora och fauna, och varierar mellan rik- och fattigkärr. Fältskiktet domineras oftast av högväxta örter, såsom *strandlysing, älggräs, vass, kaveldun* och *starr*. *Al* och *salix*arter (*pil, vide* och *sälg*) är de vanligaste busk- och trädarterna.

Sydvästra Skånes våtmarker har, liksom de hävdade markerna, minskat kraftigt i antal. Enligt länsstyrelsens våtmarksinventering 1994 återstår idag endast 123 ha våtmarker i Burlövs och Staffanstorps kommuner - d.v.s. ca **1%** av den totala arealen (38 respektive 85 ha - 2% respektive 0,8%). Detta är mindre våtmarksareal än hos de flesta kommunerna i Malmöhus län.

Våtmarkerna hör till de mest produktiva och artrika vegetationstyperna, särskilt vad gäller insekter och fåglar. De fungerar som små öar av natur i ett naturfattigt landskap, och utgör ofta de enda någorlunda orörda och vildvuxna områdena som återstår idag. Det är därför av största vikt att de våtmarker som idag återstår, får bestå, samt att nya anläggs.

## Rikkärr

En speciell typ av kärr är **rikkärren**, som är mycket näringsrika och hyser en artrik och ofta sällsynt och praktfull flora. Idag upptar rikkärren endast **0,3%** av Malmöhus läns yta och utgör som helhet en av landets mest sällsynta naturtyper. Hotet mot rikkärren består främst av utdikning, igenväxning och/eller upphört bete eller slåtter. Exempel på grupper som är beroende av denna miljö, är ett stort antal mollusker, groddjur, mossor, orkidéer samt insekter och fåglar. Det enda rikkärret inom kommunernas gränser är **Bernstorps mosse** (område 7).

## Sjöar

Det finns mycket få egentliga **sjöar** inom kommunerna. En av dem är **Vallby mosse** (område 31), som är en mindre slättsjö, ursprungligen bildad av en dödisgrop. Dödisgropen, som formades under den senaste istidens slutskede, har senare blivit utgrävd och vattenfylld.

## Småvatten

Hela **140 dammar** återfinns i Burlövs (14 st) och Staffanstorps (126 st) kommuner, varav de flesta är belägna i trakten runt **Mölleberga**. Många av dammarna är **märgelgravar** som grävdes av jordbrukare för att använda leran, "märgeln", som gödsel (se kapitel 2). Dammarnas betydelse för den biologiska mångfalden varierar med storlek, djup, igenväxningsgrad och grad av förorening, men allmänt kan sägas, att de är av stor vikt för djur- och växtliv. De fungerar som små refugier i jordbrukslandskapet, och har även en positiv kväverenande effekt. Exempel på några dammar med särskilt högt naturvärde är **Kornheddinge mosse** (område 30) och **Dynge mosse** (område 32).

- **Samtliga dammar inom kommunen klassas som klass 3-objekt, och redovisas på den separata kartdel som medföljer naturvårdsplanen.**

## Sumpskogar

En **sumpskog** är ett skogsområde som kraftigt påverkas av högt liggande grundvatten. Dessa våtmarker är ofta artrika och frodiga, och kallas därför ibland för "Sveriges regnskogar". Det enda kvarvarande området av sumpskogskaraktär i kommunerna är klibbalskogen vid **Vesums mosse** (område 23) i Staffanstorps kommun.

## Kusten

Kommunernas enda kontakt med Öresund är den lilla kuststräckan vid **Spillepeng** och **Tågarps hed** (områdena 1 och 2) i Burlövs kommun. Denna grunda havsvik är en typ av våtmark, som har mycket varierande livsbetingelser. Området torrläggs och dränks kontinuerligt vid kraftiga vattenståndspendlingar orsakade av lufttryck och vind. Havsbottnen, som är en del av Lommabukten, har mycket stor ekologisk betydelse för både flora och fauna i hela kustregionen. Här sker en stor del av plankton- och bottenfaunaproduktionen, som utgör basen för sundets fiskbestånd. Det är ett viktigt område för reproduktion och födosök för fiskyngel och för stora mängder fågel som häckar, rastar och övervintrar vid kusten.

Hoten mot havs- och kustområdena är tyvärr många. Miljögifter, övergödning, utfyllnad och muddringar är bara några av de förändringar som inverkar negativt på havsmiljön. En eventuell Öresundsbro lär inte förbättra situationen. Ett annat och ofta underskattat hot är utfyllnad av grunda bottenområden. Så sker vid **Spillepeng** (område 1), där avfallsupplaget sträcker sig långt ut i kusthavet. Utfyllnaderna kan ändra strömmarna, vilket påverkar bottnarna och den biologiska produktionen.

För ytterligare information om våtmarker inom kommunerna hänvisas till kapitel 5 (avsnittet om våtmarksrestaurering).

# EKOLOGISKA KORRIDORER

**Ekologiska korridorer** är längre, sammanhängande naturområden, som sträcker sig genom ett i övrigt naturfattigt landskap. Korridorerna skapar möjligheter för arter att sprida sig mellan fragmenterade livsmiljöer och får en allt större betydelse, i takt med att det omgivande landskapet utarmas på biotoper.

Figur 1.6 visar ett exempel på hur viktig en ekologisk korridor kan vara för en art. Figuren visar en utbredningskarta över växten *alvarveronika*, som i Skåne tycks vara helt knuten till banvallar. Inom Staffanstorps och Burlövs kommuner återfinns växten mycket riktigt just på **Banvallen** (område 15) nära Dalbylund.

De viktigaste ekologiska korridorerna i Staffanstorps och Burlövs kommuner är **Sege** och **Höje å** med biflöden (områdena 14 och 36) samt den nedlagda delen av **Banvallen** mellan Staffanstorp och Dalby (område 15). Andra ekologiska korridorer av varierande betydelse är alléer, bullerplanteringar, dikesrenar och banvallar i trafik. Karta 1.1 visar några viktiga ekologiska korridorer inom kommunerna.

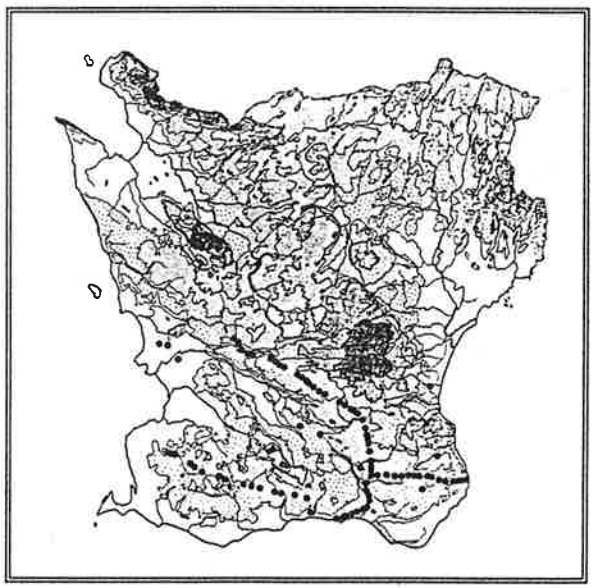

**Figur 1.6: Förekomst av alvarveronika i Skåne 1985. Kartan visar tydligt hur utbredningen är knuten till gamla banvallar. Arten hittades första gången i Skåne 1978. (Efter Weimarck 1985).**

# VARDAGSLANDSKAPET

## Naturvärden

**Vardagslandskapet** är det landskap som människan dagligen lever och verkar i. Vardagslandskapet påverkas kraftigt av jord- och skogsbruk eller tätorter och infrastruktur.

En vanlig missuppfattning är att värdefull natur endast finns inom utpekade större områden. Det är därför viktigt att påpeka, att det finns höga naturvärden och värdefulla biotoper även i vardagslandskapet. Dessutom är de mest värdefulla naturområdena direkt beroende av det omgivande landskapet. Det krävs ett rikt och varierat vardagslandskap för att bevara de viktiga biologiska system och processer, som är grundläggande för en rik biologisk mångfald.

## Kulturvärden

Vardagslandskapet har även stora värden för kulturhistorien, eftersom många spår efter gångna tiders markanvändning och hävd fortfarande kan skönjas i landskapets strukturer och detaljer. De natur- och kulturvärden som finns inom kommunernas vardagslandskap, är huvudsakligen knutna till bebyggelse samt till de ägogränser och markanvändningsgränser som finns i landskapet. På många håll har dessa gränser rationaliserats bort, eller syns endast genom att en ny gröda tar vid. De vanligaste typerna av gränser är alléer, vägar och stengärdesgårdar. Gränserna ger liv åt landskapsbilden, berättar om den historiska utvecklingen och är hemvist för undanträngda växter och djur.

## Dagens vardagslandskap

Under 1900-talet har vardagslandskapet förändrats och påverkats i allt högre grad av mänsklig verksamhet. Vardagslandskapet har successivt utarmats och förenklats, vilket har lett till färre och likartade biotoper, minskad biologisk mångfald och förlust av kulturminnen. Denna trend måste vändas, om natur- och kulturlandskapsmålen (se kapitel 3) skall kunna uppfyllas. Småbiotoperna och kulturlämningarna måste finnas kvar för ett effektivt bevarande av den biologiska mångfalden och för att bibehålla förståelsen för det historiska landskapet och därmed vår kulturella identitet. Hela vardagslandskapet måste beaktas inom samhällsplanering och naturvård. Hur detta kan gå till i praktiken, redovisas vidare i kapitel 5.

# TÄTORTSNATUREN

I motsats till vad många tror, finns det goda förutsättningar att skapa en rik och varierad natur inom tätorten. Det är fullt möjligt att kombinera naturvård och rekreation på ett sätt som tillgodoser båda intressena. För att detta ska kunna ske, krävs att en **grönplan** upprättas för varje tätort. Grönplanen bör redovisa samtliga grönområden och ekologiska korridorer inom tätorten samt föreslå konkreta åtgärder, som kan förbättra förutsättningarna för en rik tätortsnatur.

Dessa åtgärder kan omfatta slåtterängar, som anläggs på tätortens grönområden. Extensivt skötta, vildvuxna parkområden blir allt vanligare på många håll i Sverige, och allt fler börjar ifrågasätta de välansade gräsmattorna och friserade häckarna.

Skötseln av tätorternas grönområden kan på ett enkelt och billigt sätt modifieras för att gynna den biologiska mångfalden och öka artrikedomen. Detta ligger även i linje med utarbetandet av en lokal Agenda 21, uppföljningen av konventionen om biologisk mångfald och den nya PBL-lagstiftningen.

Parallellt med denna naturvårdsplan, har ett **Förslag till grönplan för Burlövs och Staffanstorps kommuner tagits fram.** Detta tillhandahålls av kommunernas miljöförvaltningar.

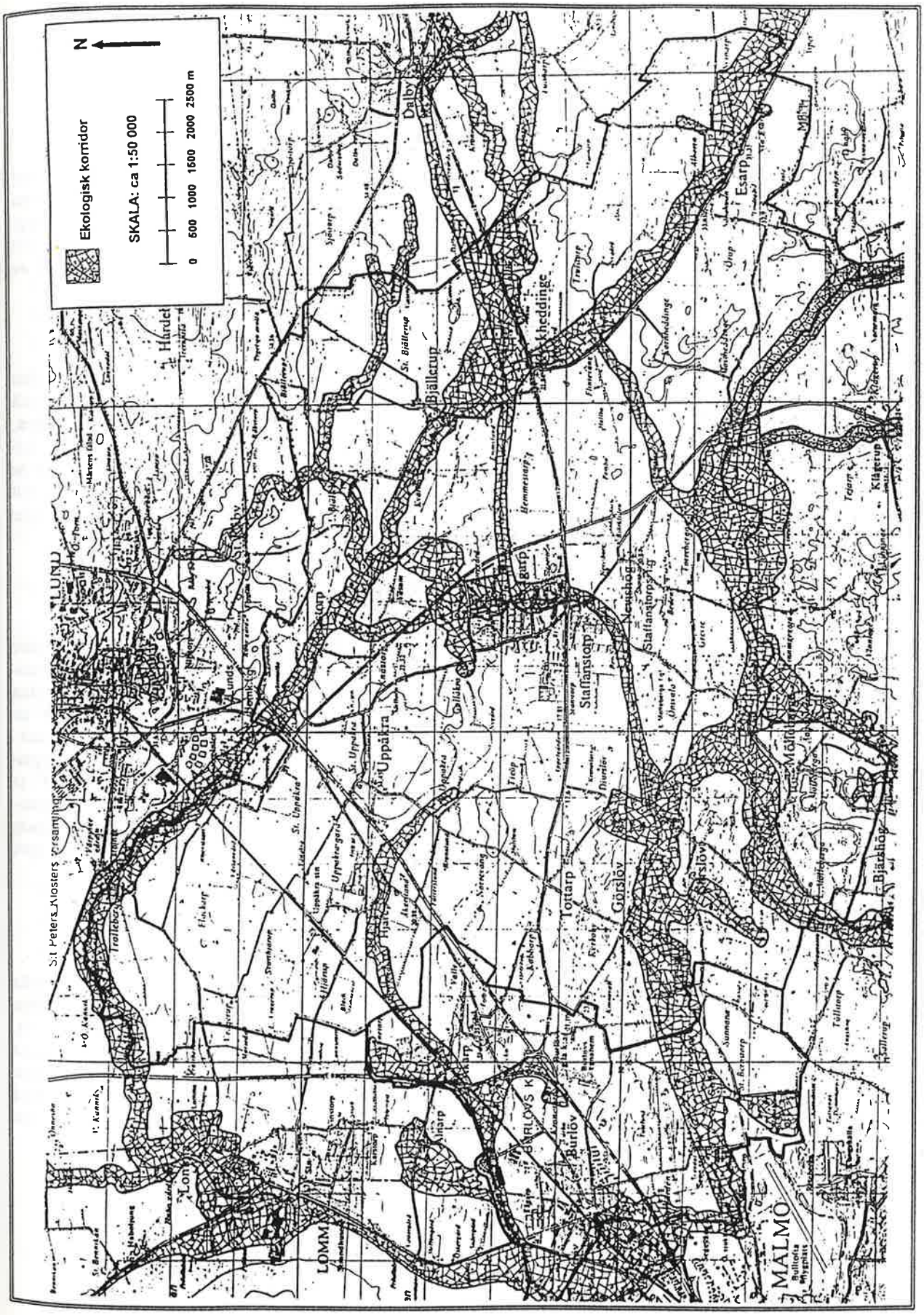


Karta 1.1: Viktiga ekologiska korridorer inom Burlövs och Staffanstorps kommuner.

# REKREATION

## Tillgänglig rekreationsmark

Tillgången på **allemansrättslig mark** i sydvästra Skåne är liten. Innevånarna har i genomsnitt *minst areal allemansrättslig mark per person i hela Sverige*: **ca 0,4 ha/person**. Detta kan jämföras med Stockholmsregionen, som har **ca 3,0 ha/person**. Av befolkningen i länet bor ca 90% i tätorter, i de flesta fall belägna vid kusten eller i helåkersbygd. Detta innebär att rekreationsmarken lokalt kan bli ännu mycket mindre. Burlövs kommun har mindre än **0,1** ha allemansrättslig mark/person, vilket är sämst i Sverige. Staffanstorps kommun består till **85%** av åkermark och till **10%** av tätorter och vägar. Tillgången på natur och annan allemansrättslig mark i jämförelse med andra kommuner i Sverige är alltså starkt begränsad. Det är tämligen långt till större rekreationsområden, såsom Skrylleskogen eller Häckeberga. Flera områden inom kommunerna är dock potentiellt värdefulla rekreationsområden, och kan med enkla medel göras mer attraktiva.

## Staffanstorp

Den tätort som har några förutsättningar för rekreation är **Staffanstorp**, tack vare det rätt så stora antalet grönområden, lekplatser, idrottsplatser och andra anläggningar, samt närheten till **Gullåkra och Vesums mossar** och i viss **mån Torreberga ängar** (områdena 22, 23 och 27). De tre parkområdena **Borggårdsparken, Prästgårdsängen** och framför allt **Sockerbruksparken** (områdena 24, 25 och 26) hör till samhällets viktigaste rekreationsytor. Även den anlagda "beträdan" (omställningsmark i form av slåttrade strövstigar för ryttare och gående) vid **Kolböra mosse** (område 19) erbjuder goda möjligheter till rekreation i tätortens närhet.

## Åkarp

**Åkarps samhälle** erbjuder möjligheter för rekreation. Ett flertal större grönområden och parker, däribland **Karstorpsparken, Fruktodlingen, Stationsparken** och **Svanetorpsparken** (områdena 10-13) finns insprängda i villabebyggelsen. Närheten till **Kronetorps park** (område 9) och Alnarpsparken i Lomma kommun är också av betydelse.

## Arlöv

Inom **Arlöv** är närhet till rekreationsmöjlighet mycket dålig, vilket beror på få grönområden och stora industriområden inom tätorten. **Granbacken, Sockerbruksparken, Helenelunds park** och **Kronetorps park** (områdena 4, 3 8 och 9) är de viktigaste rekreationsområdena. Närheten till **Spillepeng** (område 1) gör att Arlöv i framtiden får bättre förutsättningar för rekreation.

## Hjärup

**Hjärups samhälle** har för närvarande *mycket* begränsade förutsättningar för rekreation. Samhället ligger i ett utpräglat jordbrukslandskap, utan omgivande naturområden. Ett fåtal grönytor av varierande karaktär, samt ett planerat större parkstråk utgör idag de enda möjligheterna till rekreation i tätortens närhet. En **ekologisk korridor** (se kapitel 5), i form av ett cykelstråk med läplanteringar längs med Alnarpsån, som förbinder Åkarp och Hjärup, vore positivt för såväl rekreation som naturvård.

## Jakt och fiske

Flera områden inom kommunerna erbjuder goda möjligheter till **jakt och fiske**, exempelvis **Höje och Sege å** med biflöden (områdena 14 och 36), liksom **Önsvala ängar** och **Torreberga ängar** (områdena 21 och 27). De flesta av dessa områden är dock belägna på privat mark, utan eller med begränsad allemansrättslig tillgänglighet. För fiske krävs ofta fiskekort.

# LITTERATUR


Bra böcker AB. 1989. Nationalencyclopedin.

Andersson S. & Mohlin O. Skånes Natur 1952. Vesums mosse, en försvinnande fågellokal.

Baranowski R. Entomologiska tidskrifter nr 98-101. 1977, 1978 och 1980. Intressanta skalbaggsfynd 1-5.

Bauer CA. & Larsson P-G. 1972. Sjölundas fåglar - en artlista.

Bjärvall A. et al.. 1985. Däggdjur, alla Europas arter.

Bengtsson K. & Larsson P-G. Anser nr 1. 1992. Inventering av häckfågelfaunan i Burlövs kommun 1991.

Blomberg P. et al.. 1990. Skånsk Naturguide.

Breife B. et al.. 1990. Sällsynta fåglar i Sverige.

Dal B. 1978. Fjärilar i naturen 1. Europas dagfjärilar i Nordeuropa.

Emanuelsson U. et al. 1985. Det skånska kulturlandskapet.

Databanken för hotade arter. 1990. Floravård i jordbrukslandskapet.

K-konsult. 1988. Underlag för miljöskyddsprogram 1988 (Staffanstorps kommun).

Liljegren R. 1993. Från mammutstäpp till kohage.

Länsstyrelsen i Malmöhus län. 1993. Havsöringar i Malmöhus län - elfiske 1993.

Länsstyrelsen i Malmöhus län. 1991. Inventering av grus och alternativa material i Malmöhus län.

Länsstyrelsen i Malmöhus län. 1984. Kulturminnesprogram för Skåne.

Länsstyrelsen i Malmöhus län. 1988. Naturvård - hushållning med mark och vatten i Malmöhus län, delrapport nr 4.

Länsstyrelsen i Malmöhus län. 1975. Naturvårdsplan för Skåne.

Länsstyrelsen i Malmöhus län. 1994. Våtmarksinventering i Malmöhus län.

Natur och kultur. 1959. Kunskapens bok.

Statens Naturvårdsverk. 1993. Nordens miljö - tillstånd, utveckling och hot.

Ringberg B. 1980. Beskrivning till jordartskartan Malmö SO.

SOU. 1990. SOU 1990:95: Miljön i västra Skåne - underlagsmaterial mark och vattendrag.

Staffanstorps Fältbiologer. In prep. Opublicerat material - observationer 1975-94.

Sörensson M. Entomologisk tidskrift nr 100. 1979. Uppgifter om svenska skalbaggar.

Sörensson M. 1994. Om faunan av ryggradslösa djur i Vesums mosse samt några andra områden inom Burlövs och Staffanstorps kommuner.

Weimarck H. et al.. 1985. Atlas över Skånes flora.


**Muntliga källor:**

Nils Cronberg, Lunds Universitet (mossor).

Stefan Ekman, Lunds Universitet (lavar).

Kent Elwér, Burlövs kommun.

Sigvard Svensson, Lunds Universitet (svampar).

Mikael Sörensson, Lunds Universitet (ryggradslösa djur).

# KAPITEL 2

# DET FÖRÄNDERLIGA LANDSKAPET

Om Afrika är människans vagga, så är sydvästra Skåne "svenskens vagga". Några av de äldsta kända spåren av mänsklig aktivitet i Sverige har hittats här. Kulturlandskapet i sydvästra Skåne har en mycket lång historia och har under årtusenden formats av människan genom svedjebruk, odling, slåtter och bete. Ett stort antal djur- och växtarter har anpassat sig till detta. Under senare tid har dock utvecklingen gått mot ett landskap, som blir alltmer utarmat på såväl natur som artrikedom. I detta kapitel beskrivs människans markanvändning genom tiderna, och vad detta har inneburit för kommunernas kulturlandskap av idag.

Människan har som art existerat bara ungefär en **hundratusendel** av den tid som liv har funnits på jorden. Sedan människans uppkomst har naturens mångfald dock påverkats mycket kraftigt av mänsklig kultur och av människans resursutnyttjande. För att få förståelse för varför kulturlandskapet ser ut som det gör idag, och för vikten av naturvård, görs här en historisk tillbakablick. Landskapet blir intressantare och värdefullare, om man vet hur det har blivit till.

Vem trivs inte bäst i öppna landskap? Åkrar, ängar, beteshagar, åkerholmar, skogsdungar är en del av den svenska folksjälen. Även den biologiska mångfalden gynnas av ett varierat landskap, och efter svenska förhållanden är de skånska bygderna både artrika och variationsrika. Men under de senaste hundra åren har vårt sätt att utnyttja marken lett till att landskapet blivit alltmer **bebyggt, storskaligt, ensartat, upptorkat** och **övergött** (se figur 2.1). Priset vi får betala är att artrikedomen uttarmas. Ett fåtal arter gynnas medan flertalet får allt svårare att hitta områden för överlevnad. Det skapar även en negativ påverkan på mark, hav och vattendrag. Dessutom upplever många den förenklade landskapsbilden som tråkig och steril.

För inte så länge sedan betraktades naturen som ett hot, en mäktig kraft som det krävdes mycket hårt arbete för att hålla tillbaka. Idag är situationen den omvända. Naturen är svag och hotad och måste skyddas från människans sätt att påverka och förändra sin omgivning.

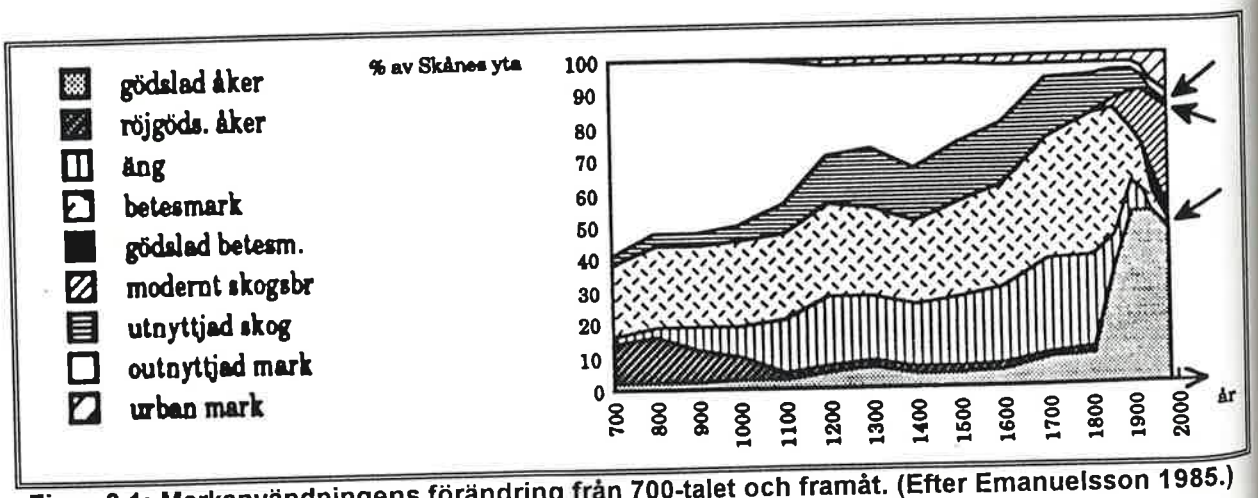


**Figur 2.1: Markanvändningens förändring från 700-talet och framåt. (Efter Emanuelsson 1985.)**

# FÖRHISTORISK TID

## FRÅN JÄGARE OCH SAMLARE TILL JORDBRUKARE

Under den senaste istiden (**Weichselistiden**) var hela Skåne täckt av tjocka islager. För ca 13 000 år sedan blev klimatet långsamt varmare, och isen började dra sig tillbaka. Landskapet övergick från att huvudsakligen ha bestått av tundra och stäpp till att domineras av lövskog. Fynd av *uroxe* och *jättehjort* (med en hornstorlek på hela 360 cm - se figur 2.1), tyder på en öppen och varierad skog, eftersom djuren troligen krävde stora öppna gräsytor.

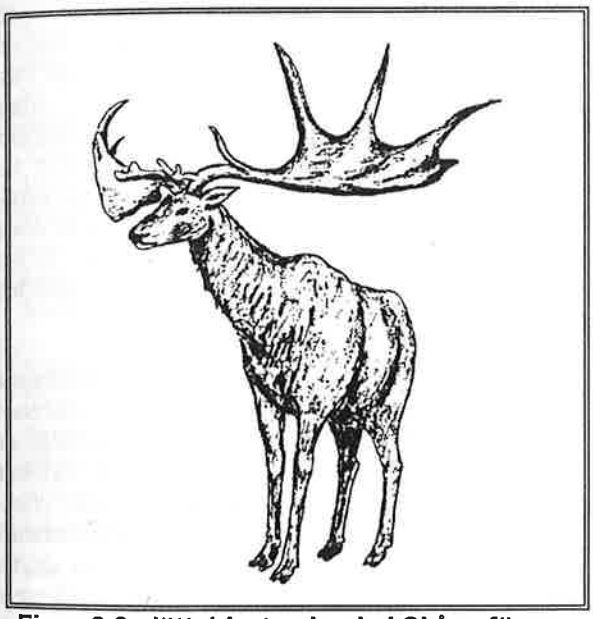

**Figur 2.2: Jättehjorten levde i Skåne för ca 10 000 år sedan. (Efter Liljegren 1993).**

Människan, som troligtvis invandrade från söder, levde ursprungligen genom att jaga och samla vilda ätliga växter och hade mycket liten påverkan på naturen. Denna period (10 000 - 4 200 f.Kr.) kallas för **jägarstenåldern**. Några av de äldst kända spåren av människor i Sverige (daterade till ca 9 500 f.Kr.) hittades strax söder om Burlövs kommun vid **Segebro**. En annan boplats från jägarstenåldern har hittats på **Öbacken**, som på den tiden var en ö i den grunda sjö som, då utgjordes av **Torreberga ängar** (område 27) i Staffanstorps kommun.

För omkring 5 800 - 5 900 år sedan började **bondestenåldern**. Vid denna tid begravdes de döda i **megalitgravar**, **dösar**, som bestod av stora stenblock som ställdes i fyrkant och täcktes med ett takblock. Så småningom avlöstes dösarna av **gånggrifter**, som hade en lång stentäckt gång till den centrala gravkammaren. Ett exempel på en sådan gånggrift är **"Kycklinga-hönan"** vid **Möllebergа** i Staffanstorps kommun.

Under bondestenåldern blev "stenåldersskåningen" bofast som åkerbrukare och boskapsskötare. Hur detta började och exakt hur det skedde, vet vi inte idag. Man lärde sig att bränna skog och använda askan för att göda marken - ett **vandrande röjgödslingsjordbruk** (även kallat **svedjebruk**). Troligen rörde det sig om hårdhänta ingrepp i skogen. Betesmarker och enkla odlingar växte därmed fram till Skånes första kulturlandskap.

Denna primitiva form av jordbruk fortsatte även under **bronsåldern** (1800 - 400 f.Kr.). Vid **järnålderns** början, för ca 2 500 år sedan, började bönderna stalla sina djur, eftersom vintrarna blev kallare. **Ängsbruket** föddes. Gräs, örter och löv skördades och användes som vinterfoder, och husdjurens stallgödsel började successivt användas som näring på de alltmer permanenta åkrarna.

# MEDELTIDEN - "ÄNG ÄR ÅKERS MODER"

Mot slutet av järnåldern (1000-talet e.Kr.) fick odlingslandskapet en ny struktur, som kom att bestå under hela medeltiden och fram till mitten av 1800-talet. Landskapet utnyttjades alltmer intensivt. Befolkningen flyttade ihop i **byar** och brukade till stor del markerna gemensamt. Markerna delades in i privatägd **inägomark** (inmark) och gemensam **utägomark** (utmark). Inmarken bestod av åker och ängsmark, vilka inhägnades för att förhindra kreatursbete. **Ängen**, som var mycket större än åkerarealen, användes till slåtter för att skörda hö till husdjurens vinterfoder.

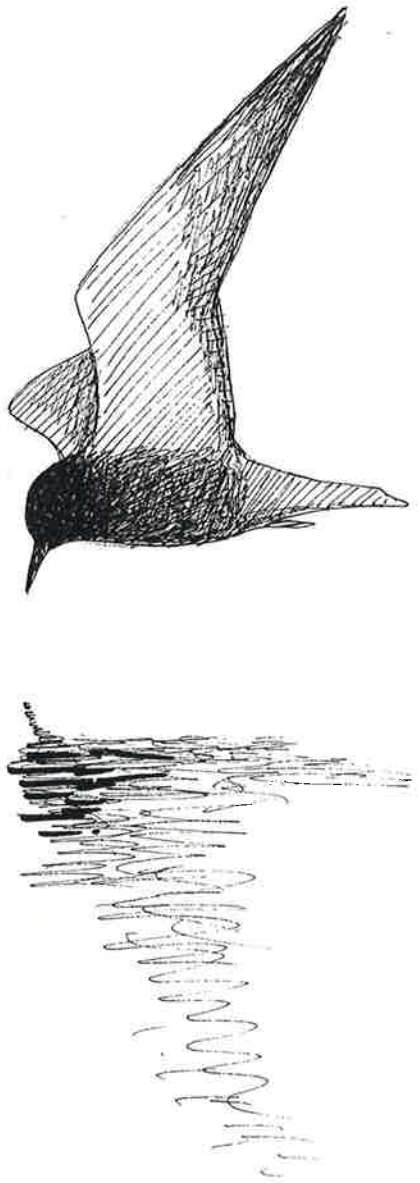

*Svarttärna*

Utanför byn låg utmarken, där kreaturen betade under sommaren. Utmarken användes också som en källa för ved och virke. Uttrycket "**äng är åkers moder**" speglar just beroendet av betesmark och slåttermark för att hålla kreatur, vilkas gödsel var en förutsättning för bra skörd. Med tiden delades inmarken upp i allt mindre långsmala bitar, **tegar**, och fördelades mellan gårdarna i byn.

1700-talets gamla bondesamhälle i Skåne befann sig inte, som många kanske tror, i nära samklang och balans med naturen. Faktiskt drabbades Skånelandskapet vid denna tid av en **ekologisk kris**, liknande den vi idag kan se i många länder i tredje världen. Såväl äng och åker som skog överutnyttjades till följd av ökande handel, begynnande industrialisering och mat- och vedbrist hos en växande befolkning. Mer mark uppodlades, vilket ledde till att mindre ytor fanns kvar för kreatursbete. Därmed kunde en mindre mängd gödsel tas tillvara, vilket ytterligare ökade trycket på nyodling. En ond cirkel hade bildats. De flesta av dessa problem har vi kommit tillrätta med idag. Vi har istället skapat andra svåra miljöproblem, som har mer med kemisk påverkan att göra.

Den ekologiska krisen anses vara den viktigaste orsaken till långtgående krav på **skiftesreformer**, som innebar att alla små tegar som tillhörde en gård slogs ihop till ett större stycke mark. Skiftena var en förutsättning för att kunna odla mer effektivt och rationellt. 1757 lagstadgades om **storskifte**, 1807 om **enskifte** och 1827 om **laga skifte**. Skiftena ändrade bystrukturen i grunden, eftersom gårdarna flyttades ut från byn till de skiftade markerna. Detta skedde i större delen av Skåne mellan 1803 och 1830. På så sätt uppstod alla de ensamma gårdar som karaktäriserar dagens odlingslandskap. Vid denna tid anlades även ett stort antal stengärdesgårdar och stenrösen.

En av de få byar, som inte drabbades så hårt av skiftesreformerna var **Gullåkra by** (se områdesbeskrivning 22), utanför Staffanstorps samhälle. Byn har sett ut ungefär som idag ända sen den grundades, och har därför ett mycket högt kulturhistoriskt värde.

För att motverka avskogningen bestämde myndigheterna, att folket skulle nyplantera snabbväxande pil. Resultatet av pilplanteringarna syns än idag, främst som vackra pilalléer, som står kvar i det skånska odlingslandskapet. Pilalléer liksom övriga alléer skyddas numera enligt naturvårdslagen (se kapitel 6).

# 1800-TALET

## RATIONALISERING OCH ÖVERSILNING

Under 1800-talet övergick det skånska landskapet från ett betes- och slåtterängslandskap till ett jord- och skogsbrukslandskap. Åkerarealen mer än fyrdubblades mellan 1805 och 1914 (från 13% till 54% av totalarealen). Detta skedde genom en rad omfattande förändringar inom den s.k. **agrara revolutionen**.

**Konstgödsel** introducerades runt 1850, vilket innebar att det tidigare nära sambandet mellan djurhållning och växtodling bröts. Det behövdes inte längre kreatur för att få gödsel till åkrarna. Redan på 1840-talet hade man lärt sig, att åkrarnas skördar förbättrades, om man tillsatte kalk till jordarna. Kalken tillsattes i form av **märgel**, en kalkhaltig lera som bröts i **märgelgravar,** varav en del fortfarande finns kvar som små dammar. Ganska många märgelgravar har tyvärr försvunnit, men ett stort antal finns kvar, främst i trakten runt **Mölleberga** i Staffanstorps kommun.

Slåtterängsbruket övergavs successivt för **vallodling**, d.v.s. vintergrödan till kreaturen odlades direkt på åkrarna för att öka höskörden. Allt fler slåtterängar plöjdes istället upp till åkrar. För att tillföra näring till åkrarna infördes **översilningstekniken**, som innebär att man dämmer upp ett vattendrag och leder in det över en ängsmark (se kapitel 5 samt figur 5.2). Produktionen på ängen kunde tiodubblas, eftersom vattnet förde med sig näringsämnen som gödslade marken. Dessutom hade silängarna en rik flora och fauna, speciellt vad gäller fåglar. Som mest översilades hela 3% av Skånes yta.

För att kunna utnyttja större markarealer för odling, började man **dränera** markerna i allt större skala. Utdikningar och sjösänkningar ledde snabbt till att ett stort antal våtmarker försvann. Våtmarksbiotoperna, som tidigare var ett mycket viktigt inslag i kulturlandskapet, får idag betraktas som sällsynta. År 1914 var hela 95% av åkerarealen i Malmöhus län dränerad. På Söderslätt utgör idag våtmarken endast 1% av arealen, mot 10 - 15% under 1800-talet.

Som ett talande exempel på utdikningens effekter beskriver figur 2.3 - 2.5, hur arealen våtmark respektive de öppna vattendragens längd minskade inom Höjeåns avrinningsområde mellan år 1812 och 1988.

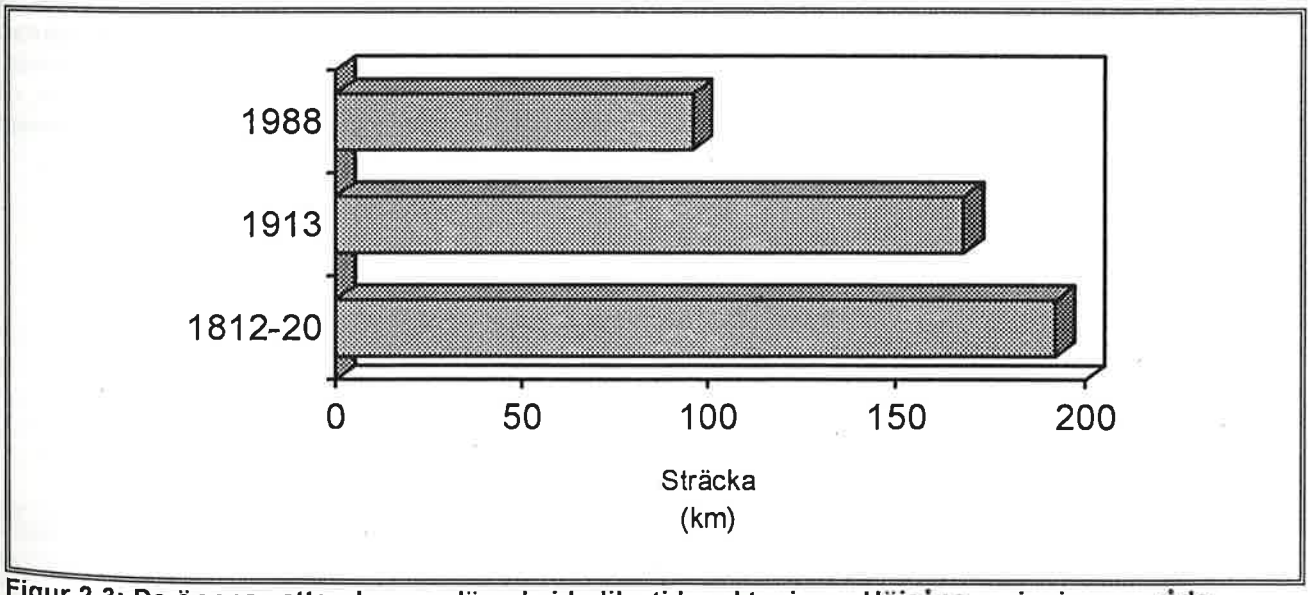


**Figur 2.3: De öppna vattendragens längd vid olika tidpunkter inom Höjeåns avrinningsområde nedströms Genarp, efter tolkning av kartmaterial. (Efter Ekologgruppen 1990.)**

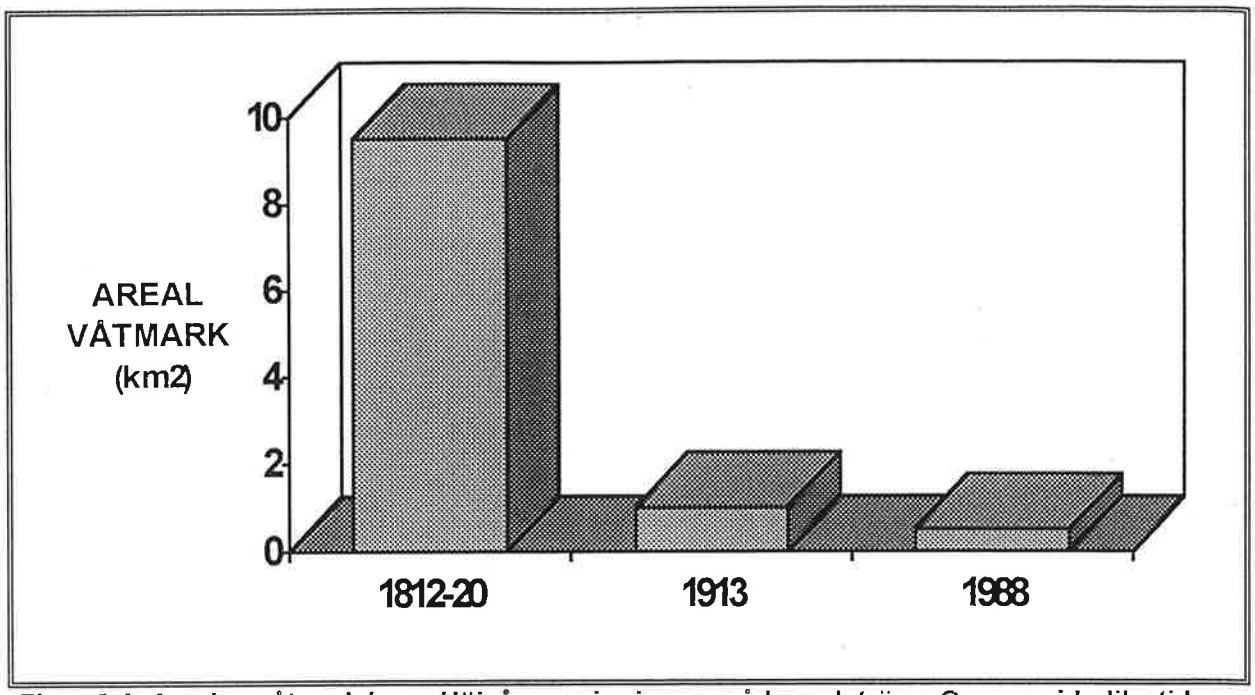


**Figur 2.4: Arealen våtmark inom Höjeåns avrinningsområde nedströms Genarp vid olika tidpunkter, efter tolkning av kartmaterial. (Efter Ekologgruppen 1990.)**

**Växtförädling och avel** utnyttjades i allt högre grad för att öka grödornas avkastning och produktionen av framför allt kött och mjölk.

**Mekanisering** och ny teknik, t.ex. järnplogen, gav möjligheter att odla på tidigare svårbearbetade jordar.

**Växelbruk** och kunskaper om växtföljdens betydelse ökade skördarna.

**Skogsplanteringar** blev också vanligare. Till att börja med planterades lövträd, men under 1900-talet planterades alltmer gran.

1800-talet blev **tegelbrukens** storhetstid, i och med att efterfrågan på byggnadsmaterial och dräneringsrör ökade. Materialet till teglet bröts först i små lertag intill de större gårdarna, men i och med att verksamheten industrialiserades, växte lertagen till stora **lerdammar**. En del av dessa gamla lerdammar finns kvar än idag. Dammarna vid **Stationsparken** (område 10), i Burlövs kommun, och **Torreberga ängar** (område 27), i Staffanstorps kommun, härstammar båda från gamla tegelbruk, och har idag stor betydelse för landskapsbild, fåglar och insekter. Även Lomma dammar härstammar från tidig tegelindustri. Tegelbruksdammarna bör bevaras, dels för att behålla naturvärdena, och dels av kulturhistoriska skäl, eftersom dammarna är att betrakta som industrifornminnen.

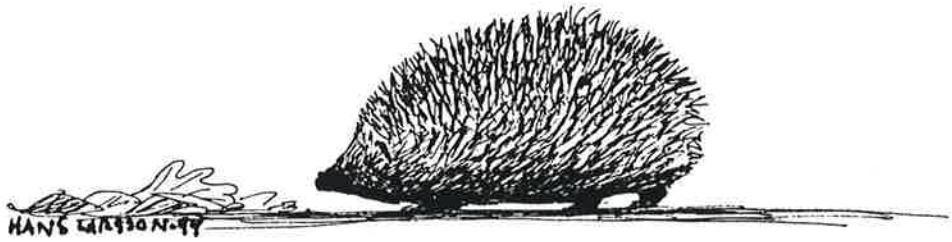

***Igelkott***

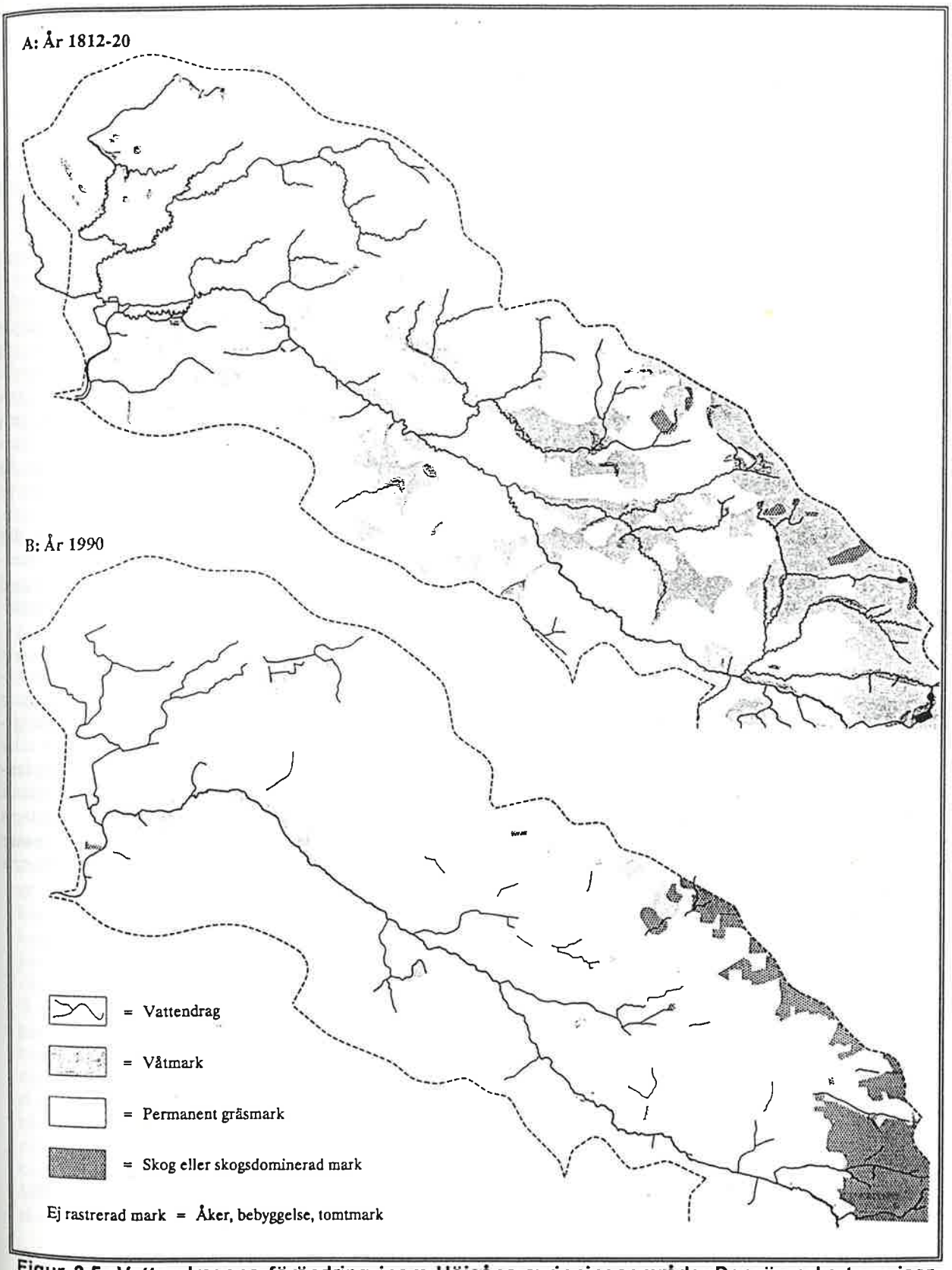


**Figur 2.5: Vattendragens förändring inom Höjeåns avrinningsområde. Den övre kartan visar avrinningsförhållandena omkring 1812 (efter tolkning äldre kartor), och den nedre situationen 1990. Lägg märke till den kraftiga minskningen av vattendragens längd. (Efter Ekologgruppen 1990.)**

# MODERN TID

## STORSKALIGHET, MEKANISERING OCH KEMIKALIEBEROENDE

Av det tidiga 1900-talets jordbrukslandskap återstår idag endast spillror. Utvecklingen har gått mot ett alltmer storskaligt, specialiserat och kemikalieberoende jordbruk. Landskapet i Skåne **förenklades** kontinuerligt under hela 1900-talet från ett varierat och omväxlande landskap till enbart åker, skog och tätort.

Västra Skånes jordbruksmark **rationaliserades** hårdare än på de flesta håll i landet, framför allt på grund av jordens bördighet. Traktens bönder specialiserade sig på den lönsamma spannmåls- och grönsaksodlingen, på bekostnad av djurhållningen. I början av århundradet minskade översilningsmarkerna kraftigt, liksom märglingen hade gjort några decennier tidigare, eftersom det var lönsamare och mindre arbetskrävande att konstgödsla. Ängsbruket har idag nästan helt upphört. Under de senaste 50 åren har västra Skånes slättområden blivit kreatursfattiga, vilket har inneburit att näringstillförseln till mycket stor del måste ske med konstgödning.

**Bekämpningsmedel** började användas i stor skala på 1950-talet. I Skåne används idag stora mängder, även om användningen har minskat på senare tid. Ändå är påverkan av dessa komplicerade organiska föreningar fortfarande bristfälligt undersökt, inte minst när det gäller påverkan på flora och fauna i omgivningarna.

Jordbrukets inriktning på **allt större enheter** har också påverkat flora och fauna, liksom eliminerandet av s.k. **odlingshinder** - t.ex. åkerholmar, dammar, stengärdesgårdar och kärr. Därigenom har många refugier försvunnit, vilket ytterligare har minskat artrikedomen. Återstående småbiotoper med en areal mindre än en hektar skyddas idag enligt naturvårdslagen (se kapitel 6).

För att sänka intensiteten inom jordbruket och minska spannmålsöverskottet, fattade riksdagen i början på 1990-talet beslut om en ny livsmedelspolitik - **"Omställning 90"**. Upp till en halv miljon hektar eller 20% av åkermarken beräknas fram till 1996 få annan användning än livsmedelsproduktion som en följd av detta. Omställningen i Staffanstorp och Burlöv är av mindre omfattning än i andra, mindre utpräglade jordbruksbygder. I Burlöv har i början av 1994 endast 14 av totalt 796 ha jordbruksmark ställts om (1,8%), i Staffanstorps kommun har 174 av 8901 ha ställts om (2,0%). Detta kan jämföras med t.ex. Svedala kommun, där hela 23% (3100 ha) ingår i omställningsprogrammet. Ur naturvårdssynpunkt vore det önskvärt med en större andel omställningsmark inom kommunerna.

Omställningspolitiken innebär dock inte automatiskt fördelar för natur- och kulturvården. Stora landskaps- och naturvärden hotas i omställningsprocessen, när de öppna markerna växer igen eller planteras med granskog. Däremot är **lövskogsplantering** med t.ex. bok positiv för landskapsbilden i området. Så kallade **beträden**, som har anlagts som omställningsmark vid **Kolböra mosse** (område 19), har stora värden för friluftsliv och rekreation.

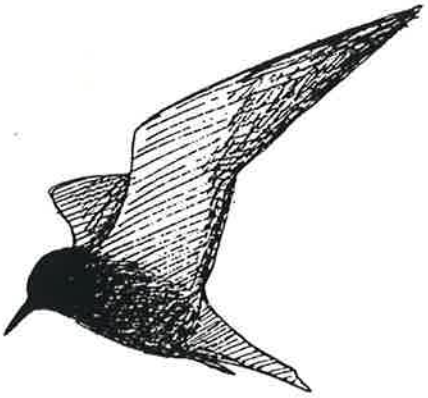

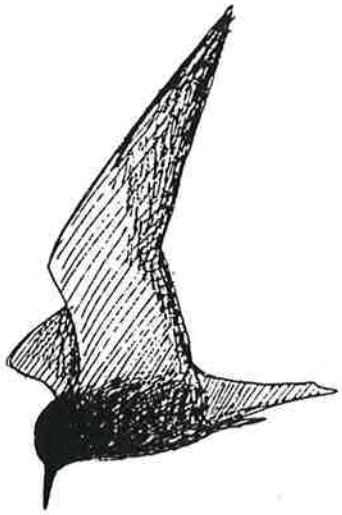

*Svarttärnor*

# LANDSKAPET OCH TÄTORTERNA

Tätorternas och vägarnas expansion har en stor negativ inverkan på flora och fauna, samtidigt som förutsättningarna för närrekreation har minskat. Även landskapsbilden har i många fall påverkats negativt. Trots att både folkmängd och sysselsättning har stagnerat, fortsätter bebyggelsen att expandera - en allt större yta per person tas i anspråk.

Det har varit och är fortfarande svårt att hävda natur- och rekreationsintressen mot utbyggnad av bostäder, industrier och vägar. Detta har resulterat i att många strövområden, våtmarker och restbiotoper har utplånats. Exempelvis har det mesta av den naturliga stranden försvunnit längs kuststräckan Bjärred - Klagshamn. Storskaliga ingrepp, såsom Sturups flygplats, E6:ans tillkomst och Vombsjöns vattenregleringar, har påverkat flora och fauna i hela regionen negativt.

Ett annat exempel är **Gullåkra och Vesums mossar** (områdesbeskrivning 22 och 23). Figur 2.6 beskriver hur markanvändningen har förändrats från 1780-talet fram till idag. Utbyggnad av tätorter och vägar, samt utdikning och andra förändringar inom jordbruket, har lett till att andelen våtmark och fuktäng har minskat. Hoten mot våtmarksområdet har inte upphört, och risken finns att de tillbakaträngda biotoperna kommer att minska ytterligare.

Landskapet påverkas ständigt av stadssamhället även utanför de bebyggda områdena, exempelvis genom kraft- och teleledningar, vatten- och avloppssystem, gasledningar, grustag, stenbrott och sandtag. Därutöver har fritidsbebyggelsen ökat kraftigt, liksom anläggningar för rekreation (t.ex. utbyggnad av golfbanor) och friluftsliv (t.ex. anläggningen av Skrylleskogen nordost om Staffanstorps kommun).

Grönstrukturen och naturen i tätorterna kommer att få en allt större uppmärksamhet i framtiden, som en följd av att man i den nya plan- och bygglagen (se kapitel 6) sannolikt kommer att införa krav på att alla kommuner skall upprätta planer över hur tätortsnaturen skall skötas och utvecklas. Som ett första led i detta arbete, har ett **förslag till Grönplan för Burlövs och Staffanstorps kommuner** utarbetats i anslutning till denna naturvårdsplan. Grönplanen beskriver stadens ekologi, föreslår åtgärder för att förbättra förutsättningarna för en rik tätortsnatur och redovisar samtliga viktiga grönområden inom kommunernas tätorter.

# MORGONDAGENS KULTURLANDSKAP

Det finns idag många tecken, som tyder på att den ur naturvårdssynpunkt negativa samhällsutvecklingen kan komma att vända. **Synen på jordbruksproduktion, effektivitet och samhällsplanering håller på att omvärderas**. Politiska naturvårdsmål fastställer, att jordbrukslandskapet inte får utarmas ytterligare (se kapitel 3). Naturvårdslagen har fått ett generellt biotopskydd (21 §, se kapitel 6), som innebär att alla mindre vattendrag, stenmurar, skogsdungar och alléer i jordbrukslandskapet automatiskt skyddas enligt lag. Landskapsvårdsavtal (t.ex. NOLA och NYLA) ger bonden möjlighet att få betalt för naturvård. Lantbrukaren kan få ersättning för att lägga om intensivt brukad åkerjord till bl.a. extensivt bete, löv- och barrskogsplanteringar samt energiskog.

Dessutom uppmuntras **ekologisk odling** (jordbruk utan kemikalietillförsel) numera genom statligt stöd. Det alternativa lantbruket har tiofaldigats i Sverige sedan 1985. Många av Sveriges lantbrukare börjar se klara konkurrensfördelar med att satsa på kvalitet istället för kvantitet. I reklamkampanjer framför man numera målet att bli världens renaste jordbruk. Det ekologiska jordbruket vinner marknadsandelar såväl inom som utanför Sveriges gränser. Kunderna ställer högre och högre krav på att maten de äter ska vara framställd på ett ekologiskt och etiskt riktigt sätt.

Det ur naturvårdssynpunkt bästa lantbruket, som baseras på varierad växtföljd, våtmarker, bete, slåtter och ett minimum av kemiska tillsatser, efterfrågas i allt högre grad. Kommunen kan underlätta för dessa lantbruk genom att efterfråga och upphandla ekologiska matvaror i enlighet med rekommendationerna i Agenda 21 (se nedan).

En annan positiv trend är **återskapande av våtmarker**. Detta ger flera fördelar: förutom en effektiv och billig kvävereduktion, ges bättre förutsättningar för en rikare biologisk mångfald. Dessutom ökar andelen rekreations- och friluftsområden för allmänheten. Ett lyckat exempel på detta är **Höje å-projektet** (se område 36 samt kapitel 5).

Allt fler kommuner satsar på att skapa en **rik tätortsnära natur**, bl.a. Ljungby, Trollhättans och Botkyrka kommuner. För att kommuninnevånarna skall trivas, krävs en närmiljö, där naturen ges möjlighet att återerövra välstädade gräsmattor och parker. Förhoppningsvis kan antalet naturlika grönytor utökas, och intensiv gräsklippning ersättas av extensiv slåtter med slaghack eller lie. Parkförvaltningens roll skulle därmed kunna förändras från traditionellt parkunderhåll i riktning mot naturvård.

Det finns också tecken på att utvecklingen går i helt motsatt riktning, mot ett ännu mer utarmat och överexploaterat landskap.
Ökad konkurrens och därmed större rationaliseringskrav för det svenska jordbruket är ett hot. Pågående och framtida utbyggnader av vägar, industri och bostäder i samband med den beslutade Öresundsförbindelsen riskerar också att allvarligt försämra möjligheterna att utveckla en rikare biologisk mångfald.

# EU OCH KULTURLANDSKAPET

**Europeiska Unionen** har hittills inte påverkat medlemsländernas naturvårdsarbete. EES-avtalet berör inte alls naturvård. Dock har EU utformat två ramdirektiv för naturvård, vilket innebär att EU fastställer målen men att varje land själv avgör, hur de skall uppnås. Direktiven - **fågelskyddsdirektivet** och **habitatdirektivet** - innehåller bestämmelser om:

- **Skydd av särskilt värdefulla naturtyper och biotoper.**
- **Artskydd.**
- **Kriterier för urval av områden som avses ingå i ett EU-nätverk av skyddade områden.**

Sverige berörs i mycket liten grad av dessa direktiv (i dess nuvarande utformning), eftersom svenska naturtyper och arter inte tas upp annat än i mycket liten omfattning. Utöver detta finns inom EU två förordningar, som reglerar handel med utrotningshotade arter samt EU:s femte miljöprogram, "**Towards sustainability**", som emellertid inte är bindande för medlemsstaterna.

**EU:s jordbrukspolitik** kommer vid ett svenskt medlemsskap troligen att få större inverkan på Sveriges landskap och biologiska mångfald än EU:s naturvårdspolitik. Inom EU uppstod under 80-talet en stor överproduktion av vissa livsmedelsprodukter som en följd av att man eftersträvade självförsörjning. För att finna avsättning för överskottet, infördes ett detaljerat regel- och bidragssystem. 1992 reformerades EU:s jordbrukspolitik i syfte att minska överskottsproduktionen. Produktpriserna sänktes med 30% under 3 år, och istället fick jordbrukarna ett **arealstöd** som varierar, beroende på vilken region som lantbruket tillhör och vilken gröda som produceras.

Bidragen till jordbruket står idag för den överlägset största enskilda utgiftsposten inom EU. Villkoret för att få bidrag är att lägga 15% av marken i **träda**, vilket går emot den traditionella jordbrukspolitiken att maximera produktionen för att höja självförsörjningsgraden. För den genomsnittlige bonden i Sverige kommer ett medlemskap i EU troligen att innebära ekonomiska fördelar, men även en ökad byråkrati, eftersom en arealbidragsansökan är relativt komplicerad.

EUs krav på att 15% av jordbruksmarken skall läggas i träda behöver i sig inte innebära en stor förändring av landskapet. Det *kan* innebära att jordbruksmark ställs om med landskapsvårdande åtgärder till marker med nya naturvärden eller miljömässiga och rekreativa värden. Endast en mycket liten del av arealbidragen går dock till detta ändamål automatiskt - bidragen utgår endast för trädan i sig. Sverige har troligen goda möjligheter att styra bidragen till landskapsvårdande åtgärder inom ramarna för EU-programmet, liknande de landskapsvårdsstöd som finns idag (t.ex. NOLA). Förhoppningsvis kan arealbidragen förena miljömålen med jordbrukspolitiken och kopplas till kemikaliefria odlingar vid vattentäkter, bevuxen mark längs sjöar och vattendrag, nyanlagda rekreationsstråk, samt utvecklings- och experimentprojekt i naturvårdens syfte. Detta förutsätter att den politiska viljan för detta finns i Sverige.

EU kräver även att varje land skall utforma **ett program för landskapsvård och för ett miljövänligt jordbruk**. Hur dessa kommer att se ut, och vilken verkan de kommer att ha, är ännu oklart. Det är även osäkert, hur länge arealstödet kommer att bestå.

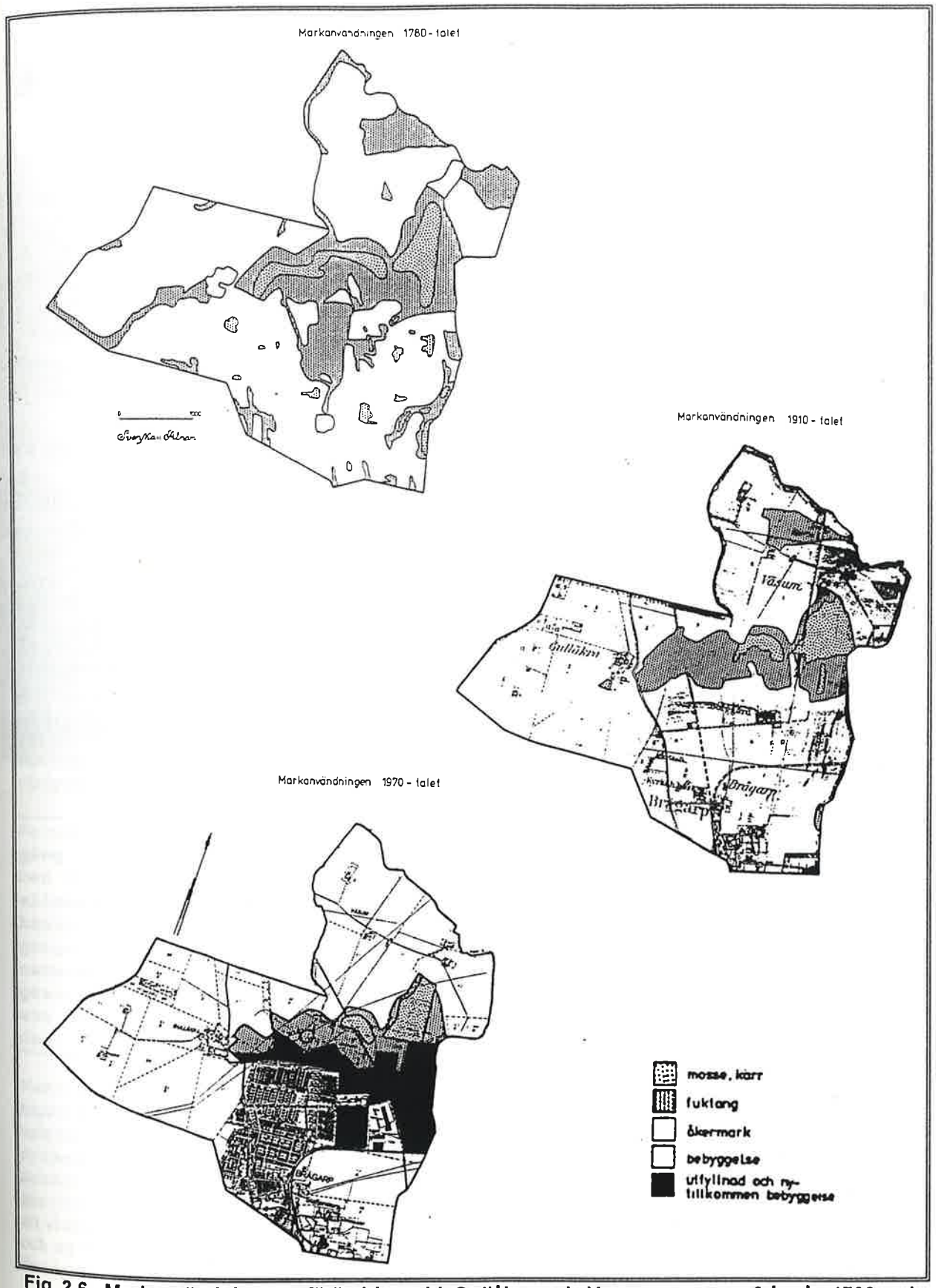


**Fig 2.6. Markanvändningens förändring vid Gullåkra och Vesums mossar från år 1780 och framåt. (Efter länsstyrelsen i Malmöhus län 1979.)**

# LOKAL AGENDA 21

## KOMMUNALA STRATEGIER FÖR ETT MILJÖANPASSAT SAMHÄLLE

**Agenda 21** är ett globalt handlingsprogram inför nästa århundrade, vilket ett mycket stort antal länder (däribland Sverige) ställde sig bakom vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992. Programmet anger riktlinjer för hur vi skall övergå till ett hållbart samhälle och omfattar allt från samhällsplanering till trafikpolitik och tätortsnära natur.

För det kommunala naturvårdsarbetet är **en lokal Agenda 21** värdefull. Redan har en stor majoritet av Sveriges kommuner beslutat att upprätta kommunala handlingsprogram. En lokal Agenda 21 skall på ett tidigt stadium väva in miljöfrågorna i all samhällsverksamhet och därigenom minimera lokala miljöproblem. Den bör även redovisa ett konkret **program för bevarande av den biologiska mångfalden** inom kommunen. Denna naturvårdsplan kan ses som en del i arbetet med en lokal Agenda 21 och tjäna som underlag för denna plan.

**Agenda 21 framhåller bl.a.:**

- **att varje kommun bör ta fram ett kommunalt *handlingsprogram* för hållbar utveckling, en lokal Agenda,**
- **vikten av att *förebygga miljöproblem* inom alla samhällets sektorer - att tänka långsiktigt,**
- **användande av *miljökonsekvensbeskrivningar* för såväl projekt- som policy- och planeringsarbete,**
- **fortsatta åtgärder för att *bevara den biologiska mångfalden*,**
- **en *landsstudie och nationell plan* för hur den biologiska mångfalden ska bevaras,**
- **rekommendationer för ett *hållbart näringsliv*,**
- **fortsatta åtgärder för att *skydda områden* med högt naturvärde och**
- ***en anpassning av skogs- och jordbrukspolitiken* till en hållbar utveckling.**

# LITTERATUR


Byden S. 1993. Mark, människa, miljö.

Emanuelsson U. 1985. Det skånska kulturlandskapet.

K-konsult. 1988. Underlag för Miljöskyddsprogram 1988 (Staffanstorps kommun).

Liljegren R. 1993. Från mammutstäpp till kohage.

Länsstyrelsen i Malmöhus län. 1988. Naturvård - Hushållning med mark och vatten i Malmöhus län.

Länsstyrelsen i Malmöhus län. 1979. Våtmarker i Malmöhus län.

Statens Naturvårdsverk. 1994. Jordbruk och miljö.

Statens Naturvårdsverk. 1993. Naturvård.

Statens Naturvårdsverk. 1993. Ett miljöanpassat samhälle - Miljö 93.

SOU. 1990. SOU 1990:95: Miljön i västra Skåne - underlagsmaterial mark och vattedrag.

SOU. 1990. Miljön i västra Skåne - år 2000 i våra händer.

# KAPITEL 3

# NATURVÅRDENS MÅL OCH MOTIV

För en effektiv naturvård krävs klart formulerade mål och motiv. I detta kapitel redovisas de nationella naturvårdsmål, som Sveriges riksdag har fastställt, samt några viktiga motiv att bedriva naturvård. En av de viktigaste förutsättningarna för att de nationella målen skall uppnås, är att de tillämpas på kommunal nivå.

## NATIONELLA NATURVÅRDSMÅL

### Övergripande mål

1872 bildades världens första nationalpark i Yellowstone i USA. Detta kan ses som det första viktiga steget mot att ta in naturhänsyn i samhällsplaneringen. Sveriges (och Europas) första nationalparker upprättades år 1909. Det var först under andra halvan av 1900-talet som man började ta naturvården på allvar. 1965 infördes naturvårdslagen (NVL), och samma år den statliga naturvårdsadministrationen, nuvarande Statens Naturvårdsverk. I NVL:s portalparagraf fastslås att:

> Naturen utgör en nationell tillgång som skall skyddas och vårdas. Den är tillgänglig för alla enligt allemansrätten. Envar skall visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med naturen. Kan skada på naturen ej undvikas, skola de åtgärder vidtagas som behövas för att motverka eller begränsa skadan. (1 § NVL).

**Naturvårdsmålen i naturvårdslagen** (se även kapitel 6) innebär, att vi alla ska skydda och vårda naturen. Varje medborgare skall ta hänsyn vid nyttjandet av naturtillgångarna och när vi vistas i naturen. Utöver dessa lagstadgade mål, har Sveriges riksdag satt upp **politiska mål** som framhåller, att vi ska slå vakt om ett rikt och varierat landskap, och att vi ska bevara den biologiska mångfalden. Sveriges regering framhöll 1991 att:

> "Den biologiska mångfalden och den genetiska variationen skall säkerställas. Växt- och djursamhällen skall bevaras så att i landet naturligt förekommande djurarter ges förutsättningar att fortleva under naturliga betingelser och i livskraftiga bestånd. Införande av främmande arter eller genetiskt modifierade organismer skall ske med stor restriktivitet och under betryggande kontroll så att förutsättningar för den inhemska floran och faunan inte äventyras." (1991 års miljöproposition).

**Riksdagens miljöpolitiska beslut 1991 anger följande *övergripande nationella miljöpolitiska mål:***

- **Skydd av människors hälsa,**
- **bevarande av den biologiska mångfalden,**
- **hushållning med uttaget av naturresurser så att de kan utnyttjas långsiktigt,**
- **skydd av natur- och kulturlandskap,**
- **skydd av kulturarvet.**

Detta konkretiseras vidare genom att:

- Växt- och djursamhällen skall bevaras så, att i landet naturligt förekommande växt- och djurarter ges förutsättningar att fortleva under naturliga betingelser och i livskraftiga bestånd.
- Representativa områden av alla förekommande naturtyper skall säkerställas. Urskogar, våtmarker och vissa odlingslandskap, samt mark för friluftsliv, särskilt runt våra tätorter, skall bevaras.
- Brukningsvärd jordbruksmark, som tas ur livsmedelsproduktion, bör användas så, att framtida återgång till livsmedelsproduktion är möjlig, eller för att återskapa skyddsvärda naturtyper som försvunnit p.g.a. uppodling.

För kulturmiljövården gäller att:

- Bevara och levandegöra kulturarvet.
- Syfta till kontinuitet i utvecklingen av den yttre miljön.
- Främja den lokala kulturella identiteten.
- Bekämpa hoten mot kulturmiljön.
- Bidra till ökad medvetenhet om estetiska värden och historiska sammanhang.

## Bevarande av den biologiska mångfalden

Att bevara **den biologiska mångfalden** innebär, att alla viktiga processer och funktioner i naturen måste säkras. För att lyckas med detta krävs betydligt mer än traditionellt **naturvårdsarbete**. Det krävs även, att vi utvecklar metoder för att utnyttja biologiska resurser inom **jord- och skogsbruk** på ett långsiktigt uthålligt sätt. Det ekologiskt riktiga markutnyttjandet måste stimuleras, tills det utgör en del av brukarens vardag. Dessutom är det nödvändigt att beakta övriga **miljöproblem**, såsom utsläpp av föroreningar till mark, luft och vatten. Det är omöjligt att bevara en biotop som kräver näringsfattiga förhållanden, om dagens kvävedeposition från luften inte minskar. För att bevara en enefälad intakt, krävs ett maximalt kvävenedfall på 2-5 kg kväve per hektar och år. I Skåne deponeras idag i genomsnitt 25 - 30 kg kväve per hektar årligen.

- Målet att bevara den biologiska mångfalden måste *tas med i all verksamhet* som påverkar nyttjandet av biologiska resurser, om det skall kunna uppfyllas.

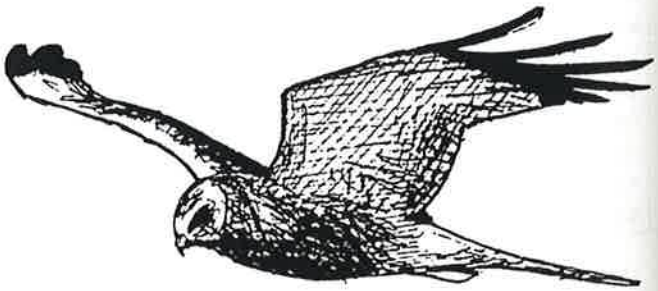

# REGIONALA NATURVÅRDSMÅL

## Naturvårdsmål för jordbrukslandskapet

För att uppnå de övergripande naturvårdsmålen, har Naturvårdsverket ställt upp följande **delmål för jordbrukslandskapet:**

- Våtmarker, småbiotoper och arter finns minst i samma omfattning som i början på 1990-talet.
- Naturliga slåtter och betesmarker finns i sådan hävd, att regionens flora och fauna överlever.
- Nyanlagda våtmarker finns inom vissa särskilt utpekade områden och nya småbiotoper, har tillförts ensartade slättlandskap.
- Bevuxna zoner, om minst 5 meter, finns längs vattendrag och sjöar i öppet bruk i Götalands och Svealands slättbygder.
- Sällsynta och krävande arter fortlever i livskraftiga populationer på minst lika många lokaler som 1990; hotade arter skall ha ökat i populationsstorlek och spritts till nya lokaler.
- Främmande och genmodifierade arter introduceras restriktivt och först efter ingående konsekvensanalys.

## Miljövårdsprogram för Skåne

Naturvårdslagen slår fast, att naturvården är både en statlig och kommunal angelägenhet. I **Miljövårdsprogram för Skåne** (remissupplaga okt/nov. 1994), som har utarbetats av länsstyrelserna i Malmöhus och Kristianstads län, föreslås en rad regionala och lokala mål och åtgärder, som berör naturvård och rekreation.

Förslag till regionala mål:

- Vardagslandskapets karaktär, mångfald och variation av natur- och kulturmiljöer och flora och fauna skall skyddas.
- att ett representativt urval av Skånes samtliga landskaps- och naturtyper skall säkerställas,
- att mark skall reserveras i större omfattning än hittills för rekreation och friluftsliv,
- att stränderna vid kusten, sjöarna och längs vattendragen skall hållas fria från ny bebyggelse och nya anläggningar,
- att mark och vattenutnyttjande skall ske med större hänsynstagande till natur- och kulturvärden,
- att ängs- och naturbetesmarker i Skåne skall bevaras och hävdas,
- att nationellt och internationellt hotade arter skall särskilt skyddas, liksom arter som har sin huvudutbredning i Skåne,
- att områden med genetiskt betydelsefulla populationer skall skyddas,
- att tillgängligheten till allemansrättslig mark skall förbättras genom att nya stråk eller friluftsområden anläggs, exempelvis utmed vattendrag,
- att kvarvarande våtmarker skall skyddas mot ingrepp, och att nyanläggning och restaurering av våtmarker skall främjas.

Det faktum att det finns få eller inga orörda naturområden i Staffanstorps och Burlövs kommuner (se kapitel 1 och 2) gör att det är desto viktigare att skydda det som finns kvar. Skåne och Själland har flest hotade kärlväxter i hela Norden (se kapitel 4). Här finns en stor befolkning med en liten yta allemansrättslig mark. Det är därför viktigt att tillgodose såväl naturens som natur- och friluftsintresserade människors intresse i högre grad än tidigare. Ett **helhetsgrepp**, där hänsyn tas till hela landskapet, bör eftersträvas - även på kommunal nivå. Reservat i form av öar i ett i övrigt exploaterat landskap är inte tillräckliga för att bevara den biologiska mångfalden eller för att uppfylla behovet av rekreation och friluftsliv.

# NATURVÅRDENS MOTIV

*Det grundläggande motivet att bevara den biologiska mångfalden är att den är nödvändig för människans egen överlevnad.*

Här följer en kort sammanställning av de viktigaste delmotiven för att bevara den biologiska mångfalden och bedriva naturvård:

**ESTETISKA SKÄL:** Det kanske främsta skälet att bevara och återskapa natur är att alla skall ges möjlighet att vistas i natur, som upplevs som tilltalande, oavsett om det gäller fågelskådning, bärplockning eller söndagspromenader. Naturupplevelser är en förutsättning för hög livskvalitet. Naturen fungerar dessutom som en källa till inspiration, avkoppling och kunskap för många människor.

**EKONOMISKA SKÄL:** Naturen är en resurs, som människan är beroende av. Denna resurs har ett ekonomiskt värde vid utveckling av nya grödor, husdjur, mediciner, eller biologiska bekämpningsmetoder. Man skall dock komma ihåg, att det inte alltid är meningsfullt eller ens möjligt, att motivera naturvården utifrån strikt ekonomiska termer. Naturvården syftar inte i första hand till att en naturresurs långsiktigt skall kunna utnyttjas ekonomiskt. Människors uppskattning av naturen, hotade arters och populationers rätt att leva vidare samt bevarandet av för Sverige typiska naturtyper kan inte värderas i pengar.

**EKOLOGISKA SKÄL:** Människan är en del av naturen och är, liksom allt annat levande, beroende av väl fungerande ekologiska system. Artutrotning och biotoputarmning i stor skala leder förr eller senare till att ekosystemen bryter samman. Därmed förstörs livsförutsättningarna för såväl människa som natur. Dagens landskap befinner sig dock inte - ännu - i någon egentlig ekologisk kris. En försummad naturvård hotar inte människans eller naturens existens som sådan. Ett område kan vara biologiskt utarmat, vad gäller artantal, men ändå biologiskt produktivt.

**VETENSKAPLIGA SKÄL:** För att förstå konsekvenserna av miljöförstöringen, är det viktigt att behålla representativa naturområden - referensområden - för forskning om hur natur i ekologisk balans fungerar.

**ETISKA SKÄL:** Naturen har ett egenvärde, och människan har ingen moralisk rätt att utarma naturen på biotoper och arter, som i många fall har existerat på jorden långt före människan.

# LITTERATUR


Emanuelsson U. et al. 1985. Det skånska kulturlandskapet.

Länsstyrelsen i Kristianstads län. 1994. Natur- och kulturmiljövårdsprogram för Kristianstads län (remissupplaga)

Länsstyrelsen i Malmöhus och Kristianstads län. 1994. Förslag till regionala mål och åtgärder (remissupplaga).

SOU. 1990. 1990:95: Miljön i västra Skåne - underlagsmaterial mark och vattendrag.

SOU. 1990. Miljön i västra Skåne - år 2000 i våra händer.

Statens Naturvårdsverk. 1993. Biologisk mångfald.

Statens Naturvårdsverk. 1993. Ett miljöanpassat samhälle.

Statens Naturvårdsverk. 1993. Naturvård.

Statens Naturvårdsverk. 1993. Nordens miljö - tillstånd, trender och hot.

# KAPITEL 4

# BIOLOGISK MÅNGFALD - DEFINITION OCH HOT

Det finns ca 50 000 djur- och växtarter i Sverige, exklusive mikroorganismer, bakterier och alger. Av dessa är hela 5 - 10% så allvarligt hotade, att deras långsiktiga överlevnad inte anses vara säkrad. Detta kapitel beskriver översiktligt begreppet ***biologisk mångfald***, går igenom några av de hot, som riktas mot biodiversiteten och redovisar samtliga observerade hotade arter inom kommunerna.

## BIOLOGISK MÅNGFALD

**Med biologisk mångfald eller biodiversitet menas variationen bland levande organismer i alla miljöer, samt de biologiska processer, som organismerna ingår i och är beroende av. Den biologiska mångfalden omfattar tre olika nivåer:**

- ***genetisk variation*** **- skillnader i arvsanlagen mellan och inom olika arter,**
- ***artdiversitet*** **- antalet arter och individer inom ett område,**
- ***variation inom och mellan ekosystem och biotoper*****, d.v.s. hela livsmiljöer.**

Bevarande av biologisk mångfald innebär, att de **biologiska resurserna** - gener, arter och ekosystem - skall utnyttjas långsiktigt och varaktigt. För detta krävs givetvis ett effektivt traditionellt naturvårdsarbete, men det är långt ifrån tillräckligt.

- **Samtliga sektorer i samhället måste ta ansvar för att bedriva en verksamhet som går att förena med målet att bevara den biologiska mångfalden.**

**Vi måste utveckla metoder för att nyttja naturresurserna inom jord- och skogsbruk, fiske och tätortsexpansion utan att föröda dem.**

Målet att bevara biologisk mångfald innebär inte, att antalet arter, gener och ekosystem skall ha ständigt samma sammansättning, eller att mänsklig verksamhet inte på något sätt ska tillåtas påverka den biologiska mångfalden. Detta är en utopi, eftersom människan i alla händelser påverkar naturen på en mängd olika sätt. Den biologiska mångfalden är dessutom till sin natur dynamisk och förändras oundvikligen med eller utan mänsklig verksamhet. Men mänsklig påverkan får inte innebära någon **förlust** av biodiversiteten.

Att mäta biologisk mångfald är komplicerat och kräver ett mycket stort underlagsmaterial. Det är inte möjligt att använda sig av en eller ett fåtal enkla och sammanfattande mätmetoder, utan mätningarna måste ske genom en sammanvägning av en mängd olika indikatorer. Biologisk mångfald är därmed ett mycket vidare begrepp än mängden arter inom ett område. I det praktiska arbetet används dock ofta artantalet per ytenhet som en av de viktigare indikatorerna.

# HOTADE ARTER

## Databanken för hotade arter

Enligt Naturvårdsverkets analyser, råder det ingen tvekan om att den biologiska mångfalden minskar i Sverige. Man gör även bedömningen att minskningen kommer att fortsätta under de närmaste årtiondena. Ungefär en tiondel av landets vilda djur- och växtarter är så allvarligt hotade, att deras långsiktiga överlevnad inte kan anses vara säkrad. En del av dessa arter har sin huvudsakliga utbredning inom Norden eller Sverige, och för dessa har Sverige ett särskilt internationellt ansvar. Detta gäller framför allt vissa lavar, mossor och svampar, men även exempelvis *kallgräs*, *brunkulla*, *storlom* och *fiskgjuse* brukar föras hit.

Hotsituationen är särskilt allvarlig inom skogs- och odlingslandskapet. För att ta reda på hur allvarligt hotet är mot biodiversiteten i Sverige, bildades **Databanken för hotade arter**. Databanken listar alla hotade, sällsynta och hänsynskrävande arter i Sverige. Listorna uppdateras och revideras kontinuerligt. Varje art, som anses hotad, förs till en av följande kategorier:

| HOTKATEGORI : | INNEBÖRD: |
|---|---|
| 0 | FÖRSVUNNEN<br>*Arter som har funnits i Sverige men som numera anses vara helt försvunna (arter som har försvunnit efter år 1850).* |
| 1 | AKUT HOTAD<br>*Arter som löper stor risk att försvinna inom en snar framtid, om hotfaktorerna inte snarast undanröjs.* |
| 2 | SÅRBAR<br>*Arter som har minskat kraftigt i antal på senare tid, och vilkas överlevnad inte bedöms vara säkerställd på längre sikt.* |
| 3 | SÄLLSYNT<br>*Arter som är naturligt sällsynta, och därmed hotas på grund av att populationen totalt sett är liten eller att utbredningen är lokalt begränsad.* |
| 4 | HÄNSYNSKRÄVANDE<br>*Arter som inte tillhör kategori 1-3, men som ändå kräver särskild hänsyn för att inte hotas.* |

Det finns uppskattningsvis 50 000 djur- och växtarter i Sverige, exklusive mikroorganismer, bakterier och alger. Enligt Databanken för hotade arter är hela 5 - 10% av den svenska floran och faunan allvarligt hotad (arter som klassas som akut hotade eller sårbara). De arter som är mest utsatta, är de som kan knytas till det gamla odlingslandskapet samt till barr- eller ädellövsurskog.

Figur 4.1 visar hur allvarligt hotet mot kärlväxterna är i Skåne, jämfört med övriga delar av Sverige. Figuren ger en tydlig indikation på att förlusten av biologisk mångfald på artnivå är särskilt allvarlig i Skåne och på västkusten.

- **Hela 68% av de hotklassade kärlväxterna är knutna till biotoper i jordbrukslandskapet.**
- **Inget annat område i Sverige har så många hotade djur- och växtarter som Skåne.**
- **Över 25% av de kärlväxter och ryggradsdjur, som är hotade, sällsynta eller hänsynskrävande på nationell nivå har försvunnit i Skåne sedan 1850.**

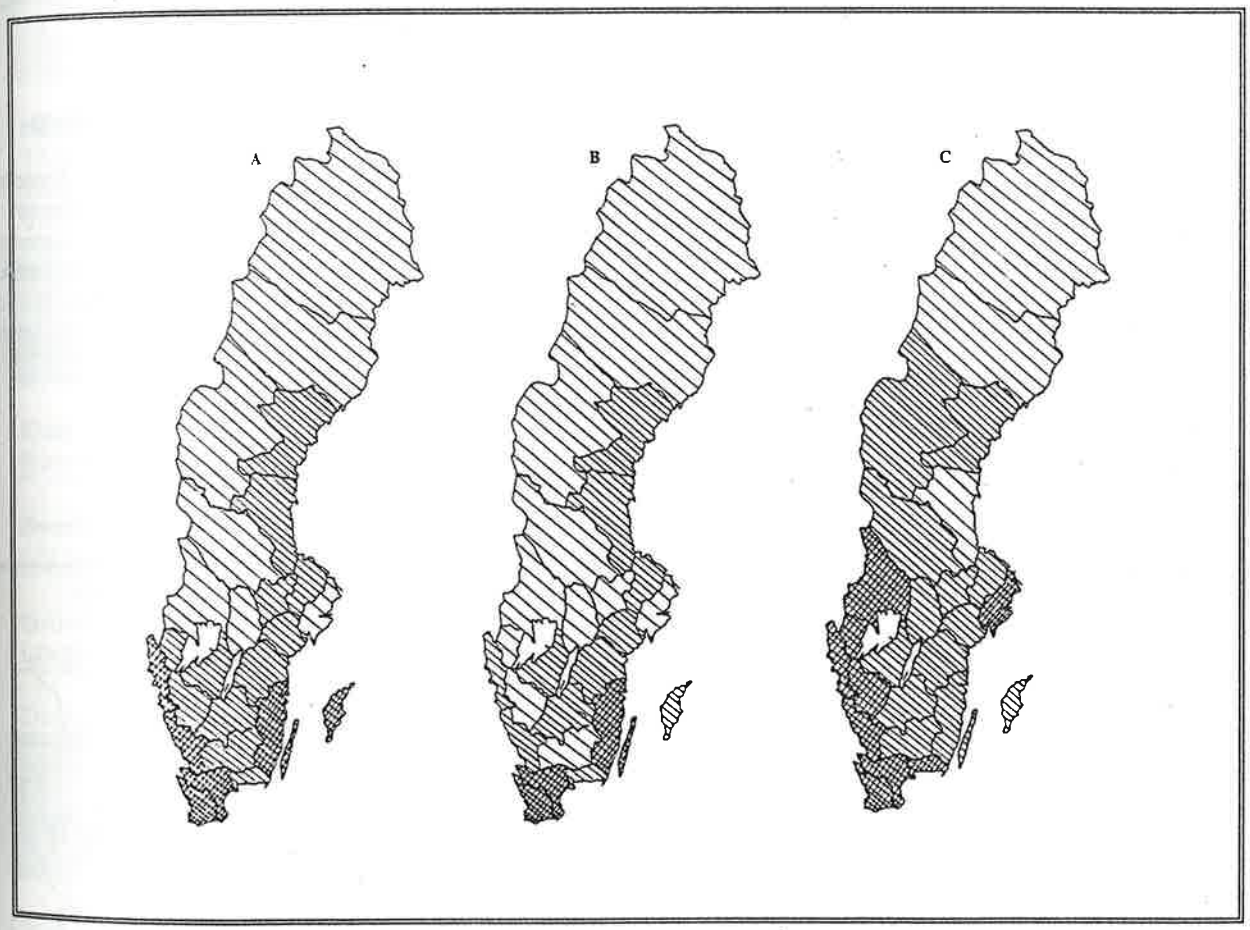


**Figur 4.1: Översiktskartor över Sveriges hotade kärlväxter.**
A. Procentandelen av landets hotade kärlväxter med *nuvarande eller tidigare* förekomst i olika län. Rutat = över 40% av landets hotade kärlväxter, tätstreckat = 25-40% och glesstreckat = mindre än 25%.
B. Procentandelen av landets hotade kärlväxter med *nuvarande* (1990-91) förekomst i olika län. Rutat = över 40% av landets hotade kärlväxter, tätstreckat = 25-40% och glesstreckat = mindre än 25%.
C. Procentandelen av landets hotade kärlväxter som *försvunnit sedan 1850 i relation till antalet hotade kärlväxter*;som är kända från olika län. Rutat = över 25% av landets hotade kärlväxter, tätstreckat = 10-25% och glesstreckat = mindre än 10%. **(Efter SNV 1993.)**

## Några hotade artgrupper

**Kärlväxter** som har gått kraftigt tillbaka är **betesmarksväxter**, som är knutna till hävdade och ogödslade ängs- och hagmarker. *Smörbollar*, *slåttergubbe* och ett flertal *orkidéer* är några arter. Dessutom har några **åkerogräs**, som förr var vanliga - t.ex. *klätt*, *åkerranunkel* och *blåklint* - drabbats hårt av jordbrukets ogräsbekämpning och konstgödsel. Dessa trängs tillbaka av *maskros*, *svinmålla*, *kvickrot* och *nässlor*, som alla gynnas av den ökade kvävetillgången. Klätt och blåklint har dock återhämtat sig på senare tid, troligen som en följd av inplantering och minskad användning av kemiska medel.

Samtliga hotade kärlväxter, som har hittats i fält eller i litteraturen, finns redovisade i en separat rapport med karta. Där finns även uppgifter om var arterna har påträffats. Rapporten tillhandahålls av kommunernas miljöförvaltningar.

**Lavar och mossor** är känsliga för luftföroreningar och drabbas därför hårt av den ökande biltrafiken.

För **fåglarnas** del har framför allt vadare (som är knutna till våtmarker) gått tillbaka som en följd av den omfattande dräneringen av landskapet. Den sista *vita storken* häckade i Skåne 1954. *Brushane*, *kärrsnäppa* och *dubbelbeckasin* är exempel på arter, som har minskat kraftigt eller försvunnit (se figur 4.2). En del rovfåglar har minskat p.g.a. förföljelsejakt och äggstölder (*berguv* och *pilgrimsfalk*), andra har drabbats hårt av tungmetaller och miljögifter (*havsörn*). *Kornsparven*, som var en av slättlandskapets vanligaste fåglar för bara ett halvt sekel sedan, är nu akut utrotningshotad som en följd av förändringarna inom jordbruket.

**Grod- och kräldjuren** är ett exempel på två hotade artgrupper, där 8 av totalt 19 arter räknas som hotade. *Stinkpadda*, *grönfläckig padda* och *lökgroda* är mycket starkt hotade. *Vanlig groda* borde byta namn, eftersom den börjar bli allt ovanligare. Groddjuren, liksom även många sniglar och snäckarter, har numera sina sista tillflyktsorter i de få gölar och dammar som återstår. Tillbakagången för dessa arter drabbar även många av de djurarter, som livnär sig på dem.

## Hotade arter i Burlöv och Staffanstorp

Tabell 4.1 redovisar samtliga kända fynd av hotade arter inom Staffanstorps och Burlövs kommuner. Karta 4.1 anger översiktligt, hur många hotade arter som har hittats inom olika områden. Detta ger en fingervisning om vilka områden inom kommunerna som hyser proportionellt sett flest hotade arter.

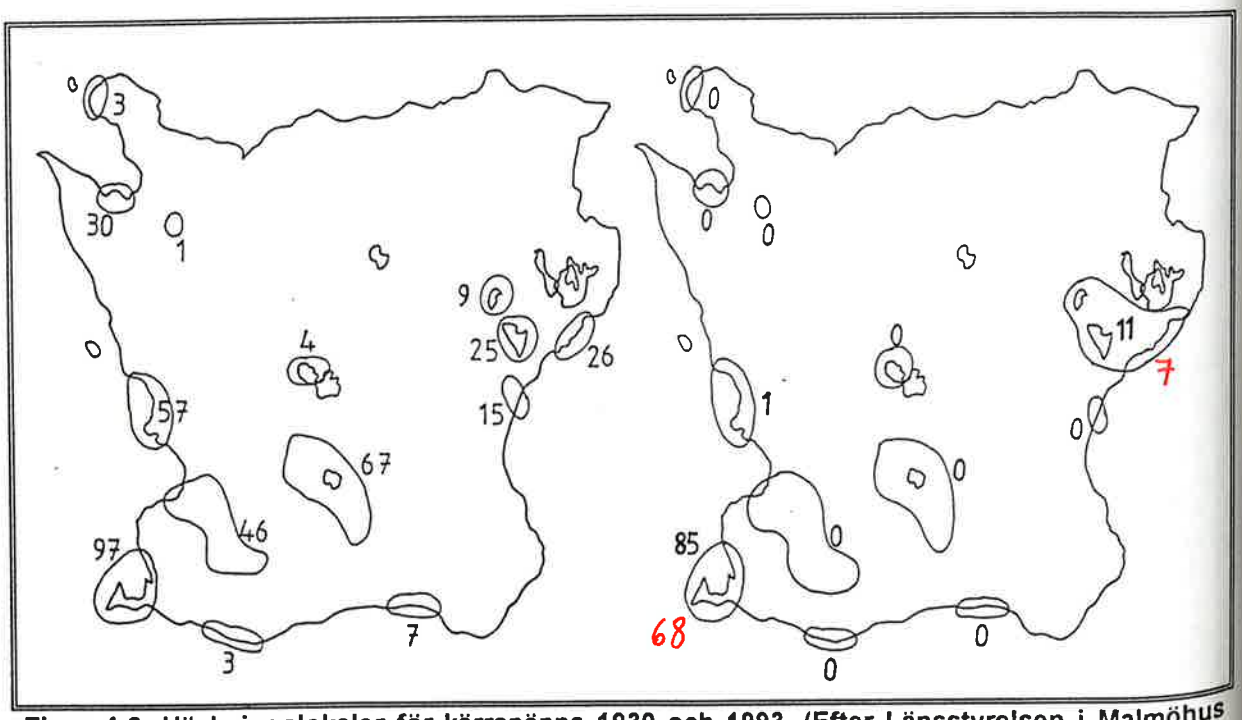


**Figur 4.2: Häckningslokaler för kärrsnäppa 1930 och 1993. (Efter Länsstyrelsen i Malmöhus län 1988 samt Cherrug et al. 1993.)**

1999

**Tabell 4.1: Förteckning över samtliga hotade arter i bokstavsordning vilka har observerats inom Staffanstorps och Burlövs kommuner.** Sammanställningen upptar även en del av de arter som har funnits tidigare, men som numera är utgångna. Uppgifterna över hotade svampar, lavar, mossor och ryggradslösa djur är inte fullständiga, eftersom dessa artgrupper är bristfälligt kända. (Hotklassificering enligt Ahlén 1992, Ingelög 1992, SOU 1990 och Sörensson 1994).

*Förkortningar:*

| | |
|---|---|
| B | - Burlövs kommun. |
| S | - Staffanstorps kommun. |
| (B)/(S) | - Arten har funnits inom kommunen, men är nu utgången. |
| B?/S? | - Det råder osäkerhet om arten fortfarande finns inom kommunen. |

| HOTKATEGORI 0 FÖRSVUNNA ARTER | FÖRE-KOMST |
|---|---|
| **FÅGLAR** | |
| Kornsparv *Miliaria calandra* | (B) + (S) |
| Tofslärka *Galerida cristata* | (B) + (S) |
| Tornuggla *Tyto alba* | (B) + (S) |
| Vit stork *Ciconia ciconia* | (B) + (S) |

| HOTKATEGORI 1 AKUT HOTADE ARTER | FÖRE-KOMST |
|---|---|
| **KÄRLVÄXTER** | |
| Klätt *Agrostemma githago* | B + S |
| Naverlönn *Acer campestre* (inpl.) | S |
| **FÅGLAR** | |
| Svarthalsad dopping *Podiceps nigricollis* | (B) |
| **GROD- OCH KRÄLDJUR** | |
| Grönfläckig padda *Bufo viridis* | (B) + (S) |
| Lökgroda *Pelobates fuscus* | (B) + S? |
| **LAVAR** | |
| Dvärgpraktlav *Xanthoria lobulata* | (S) |

| HOTKATEGORI 2 SÅRBARA ARTER | FÖRE-KOMST |
|---|---|
| **KÄRLVÄXTER** | |
| Brunnäva *Geranium pheaum* | S |
| Dansk iris *Iris spuria* | B |
| Luddvicker *Vicia villosa* | B |
| Renkavle *Alopecurus myosuroides* | B |
| Skärblad *Falcaria vulgaris* | S |
| Småtörel *Euphorbia exigua* | B + S |
| Stor bockrot *Pimpinella major* | S |
| Taggkörvel *Anthriscus caucalis* | B + S? |
| Vit kattost *Malva pusilla* | S |
| Åkersyska *Stachys arvensis* | B |
| **FISKAR** | |
| Groplöja *Leocaspius delineatus* | B + S |
| Grönling *Barbatula barbatula* | B + S |

| HOTKATEGORI 2 (forts) | FÖRE-KOMST |
|---|---|
| **FÅGLAR** | |
| Brushane *Philomachus pugnax* | (S) |
| Kärrsnäppa *Calidris alpina schinzii* | B?+ (S) |
| Svarttärna *Chlidonias niger* | (S) |
| Årta *Anas querquedula* | S |
| **RYGGRADSLÖSA DJUR** | |
| (skalbagge) *Apion hydrolapathi* | S |
| (skalbagge) *Amauronyx maerkeli* | S |
| (skalbagge) *Bagous czwalinai* | S |

| HOTKATEGORI 3 SÄLLSYNTA ARTER | FÖRE-KOMST |
|---|---|
| **KÄRLVÄXTER** | |
| Blåtåg *Juncus inflexus* | B |
| Engelsk skörbjuggsört *Cochlearia officinalis anglica* | B |
| Flockarun *Centaurium erythraea* | B |
| Renlosta *Bromus arvensis* | B |
| Rosenmalva *Malva alcea* | B |
| Sanddådra *Camelina microcarpa* | B |
| Sumpskräppa *Rumex palustris* | B+S |
| Vårtsärv *Ceratophyllum submersum* | S |
| **FISKAR** | |
| Sandkrypare *Gobio gobio* | B+S |
| **LAVAR** | |
| Kalkvägglav *Xanthoria calcicola* | S? |
| **FÅGLAR** | |
| Pungmes *Remiz pendulinus* | S |
| **RYGGRADSLÖSA DJUR** | |
| (landsnäcka) *Aplexa hypnorum* | S |
| (skalbagge) *Apion pubescens* | S |
| (skalbagge) *Hydroporus obsoletus* | S |
| (skalbagge) *Lesteva sicula heeri* | S |
| (skalbagge) *Philhygra grisea* | S |
| (skalbagge) *Philhygra tmolensis* | S |
| (skalbagge) *Stenus pubescens* | S |
| (skalbagge) *Quedius balticus* | B |

| HOTKATEGORI 4 HÄNSYNSKRÄVANDE ARTER | FÖRE-KOMST |
|---|---|
| **KÄRLVÄXTER** | |
| Alvarveronika *Veronica praecox* | S |
| Bägarnattskatta *Solanum physalifolium* | B |
| Dikesveronika *Veronica catenata* | B + S |
| Fliknäva *Geranium dissectum* | B + S |
| Fältkrassing *Lepidium campestre* | B |
| Gullkrage *Chrysantemum segetum* | B |
| Hedblomster *Helichrysum arenarium* | B + S |
| Hjärtstilla *Leonurus cardiaca* | B |
| Kransrams *Polygonatum verticillatum* | S |
| Månviol *Lunaria rediviva* | B |
| Paddfot *Asperugo procumbens* | B + S |
| Riddarsporre *Consolida regalis* | B + S |
| Sminkrot *Lithospermum arvense* | B + S |
| Spikvallmo *Papaver argemone* | B + S |
| Ulltistel *Onopordum acanthium* | B + S |
| Skogsveronika *Veronica montana* | S |
| Åkermadd *Sherardia arvensis* | B |
| **LAVAR** | |
| *Anthonia spadicea* | B? |
| Flikig sköldlav *Melanelia laciniatula* | (S) |
| **MOSSOR** | |
| Allèskruvmossa *Tortula virescens* | S? |
| **FISKAR** | |
| Öring *Salmo trutta* | B + S |
| **DÄGGDJUR** | |
| Stor fladdermus *Nyctalus noctula* | B + S |
| Igelkott *Erinaceus europaeus* | B + S |
| **GROD- OCH KRÄLDJUR** | |
| Sandödla *Lacerta agilis* | (B) + S? |
| Snok *Natrix natrix* | S |
| Större vattensalamander *Triturus cristatus* | B? + S |
| Ätlig groda *Rana esculenta* | B + S |
| **FÅGLAR** | |
| Backsvala *Riparia riparia* | B + S |
| Brun kärrhök *Circus aeroginosus* | B + S |
| Dubbelbeckasin *Gallinago media* | (B) + (S) |
| Glada *Milvus milvus* | S |
| Gråhakedopping *Podiceps grisegena* | (B) + S |
| Gulärla *Motacilla flava* | B + S |
| Häger *Ardea cinerea* | B + S |
| Kornknarr *Crex crex* | (B) + (S) |
| Mindre strandpipare *Charadrius dubius* | B? + S |
| Rapphöna *Perdix perdix* | B + S |
| Rödspov *Limosa limosa* | (S) |
| Skogsduva *Columba oenas* | B + S |
| Skärfläcka *Recurvirostra avosetta* | B |
| Smådopping *Tachybaptus ruficollis* | (B) + S |
| Småtärna *Sterna albifrons* | B |
| Stenknäck *Coccothraustes coccothraustes* | B + S? |
| Storspov *Numenius arquata* | (B) + S |
| Tornfalk *Falco tinnunculus* | B? + S |
| **RYGGRADSLÖSA DJUR** | |
| (skalbagge) *Anotylus rugifrons* | S |
| (skalbagge) *Apion interjectum* | S |
| (skalbagge) *Atheta aquatica* | S |
| (skalbagge) *Calodera rufescens* | S |
| (skalbagge) Kolsvart kamklobagge *Prionychus ater* | B |
| (skalbagge) *Longitarsus gracilis* | S |
| (skalbagge) *Longitarsus rubiginosus* | S |
| (skalbagge) *Otiorhynchus ruguso-striatus* | S |
| (skalbagge) *Oxypoda rufa* | S |
| (skalbagge) *Oxypoda tarda* | S |
| (skalbagge) *Silusa rubiginosa* | B |
| (skalbagge) *Stenus melanopus* | S |

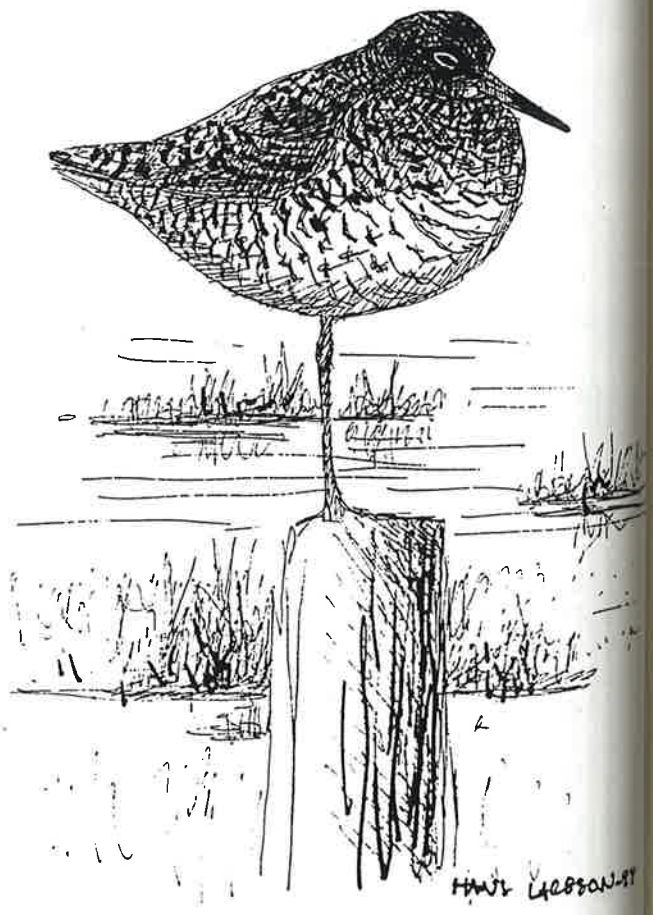

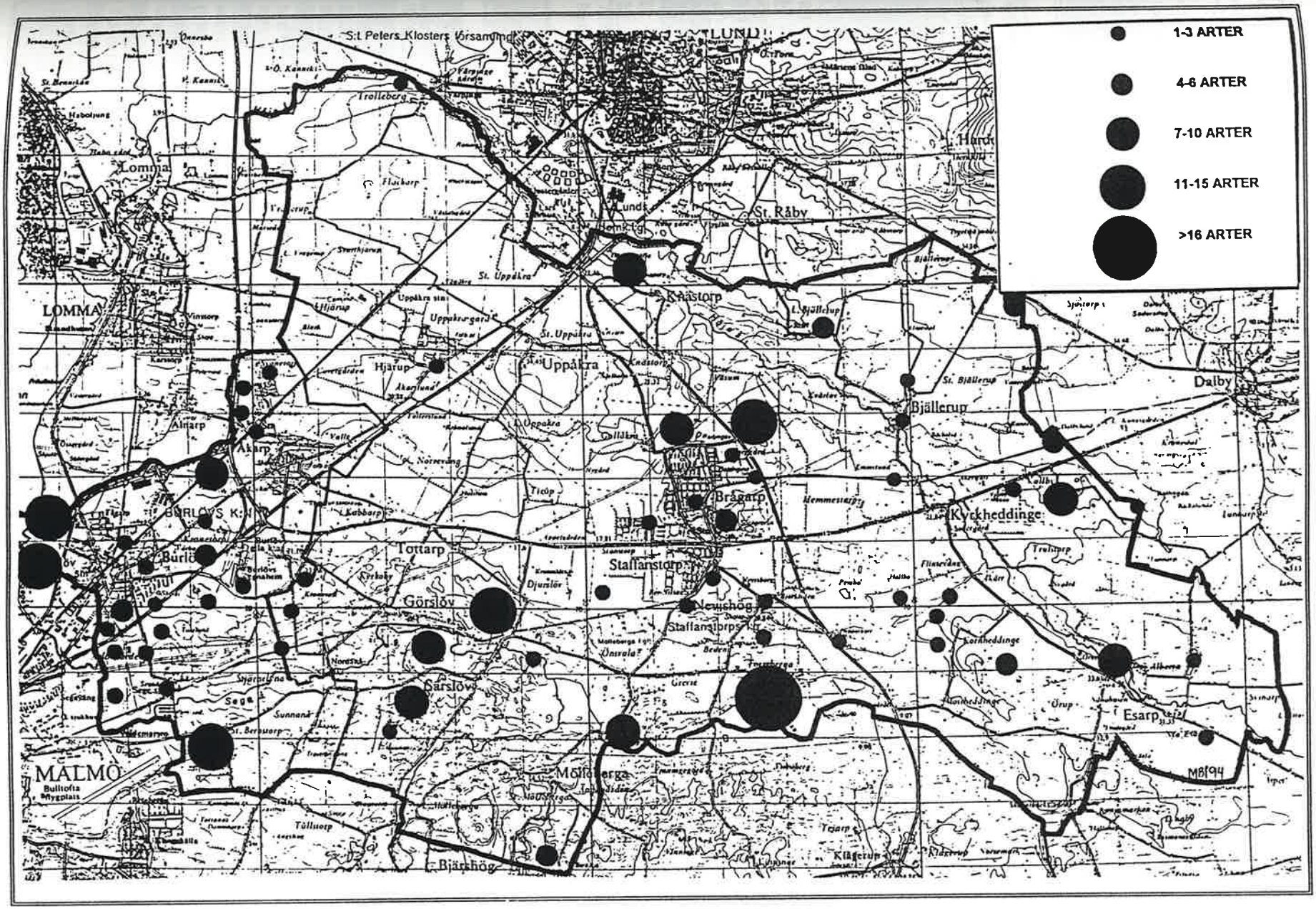
1-3 ARTER
4-6 ARTER
7-10 ARTER
11-15 ARTER
>16 ARTER
S:t Peters Klosters Ursamund
LUNDS
Lomma
LOMMA
Lund
St. Råby
Käastorp
Uppåkra
Hjärup
Alnarp
Akarp
BURLÖVS K:N
Burlöv
Tottarp
Görslöv
Staffanstorp
Bråtarp
Bjällerup
Dalby
Kyckheddinge
Esarp
Särslöv
MALMÖ
Bjärshög
Klägerup
Tollarp
Segeå
Sunnanå
Trolleberg
Flackarp
Hemmestorp
Newishög
Staffanstorps
Korrheddinge
Örup
Djurslöv
Ticup
Norrevång
Vallkärr
Fjärdingen
Hallbo
Trolstorp
Tjarp
Ridderup
Mölleberga
Bullofta
Flygplats
Tollstorp
St. Bernstorp
Vinnorp
Hjärup
Uppåkra sin
Uppåkrargard
St. Uppåkra
Knästorp
Dallbo
Pedstorp
Kvänter
St. Bjällerup
Lyckebo
Lyckebyrp
Hemmestorp
Ticup
Djurslöv
Newishög
Staffanstorps
Korrheddinge
Örup
Esarp
Tjarp
Ridderup
Klägerup
Bjärshög
Tollstorp
Segeå
Sunnanå
St. Bernstorp
Vallkärr
Fjärdingen
Hallbo
Trolstorp
Flackarp
Trolleberg
Haboljung
St. Brunkåe
V. Kannik
O. Kannik
Färgaren
Kärrtorp
Mårtens Gård
Hardt
Hotnk. tg.
St. Uppåkra
Uppåkra sin
Uppåkrargard
Hjärup
Alnarp
Akarp
Norrevång
Vallkärr
Ticup
Djurslöv
Tottarp
Kärrtorp
Kvänter
Dallbo
Pedstorp
Hemmestorp
Bråtarp

Utöver de uppräknade arterna finns ett antal hotade fågelarter, som regelbundet övervintrar eller översomrar inom kommunerna, alternativt utnyttjar kommunernas naturområden som rastplatser under sträckperioderna. Några av dessa är *pilgrimsfalk, havsörn, kungsörn, stjärtand* (klassificeras som akut hotad i Skåne), *snatterand, dvärgmås, blå kärrhök, ljungpipare, labb* och *kungsfiskare*.

## Regionalt hotade arter

Skånes Ornitologiska förening har utarbetat en **regional lista** över hotade arter i Skåne. En motsvarande förteckning har även upprättats för regionalt hotade ryggradslösa djur. En regional hotlista för kärlväxter håller på att utarbetas.

Tabell 4.2 redovisar de fågelarter samt några av de ryggradslösa djur inom kommunerna som upptas på dessa regionala hotlistor.

**Tabell 4.2: Arter inom Burlövs och Staffanstorps kommuner som klassas som lokalt hotade i Skåne, men ej är med i sammanställningen över nationellt hotade arter (tabell 4.1).**

| HOTKATEGORI 2 SÅRBARA ARTER I SKÅNE | FÖREKOMST |
|---|---|
| **FÅGLAR** | |
| Skrattmås *Larus ridibundus* | S |
| **RYGGRADLÖSA DJUR** | |
| (skalbagge) *Atomaria pseudatra* | S |
| **HOTKATEGORI 4 HÄNSYNSKRÄVANDE ARTER I SKÅNE** | **FÖREKOMST** |
| **FÅGLAR** | |
| Skedand *Anas clypeata* | B+S |
| Lärkfalk *Falco subbuteo* | S |
| Steglits *Carduelis carduelis* | B?+S |
| **RYGGRADSLÖSA DJUR** | |
| (skalbagge) *Haliplus furcatus* | S |
| (skalbagge) *Helophorus obscurus* | S |
| (skalbagge) *Disopora coulsoni* | S |
| (skalbagge) *Atheta kaiseriana* | S |
| (skalbagge) *Galeruca laticollis* | S |

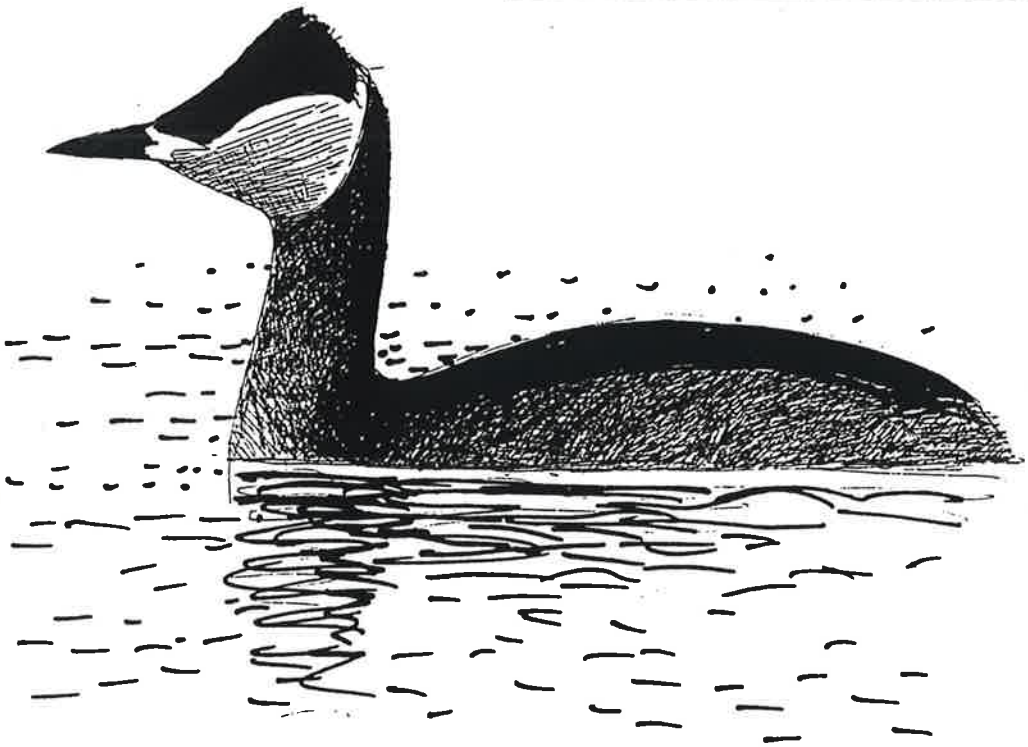

*Gråhakedopping*

# VARFÖR HOTAS DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN?

- **Den viktigaste anledningen till att den biologiska mångfalden hotas är förändringar inom markanvändningen och jord- och skogsbrukets moderna brukningsmetoder.**

Tabell 4.3 och 4.4 redovisar, hur Sveriges hotade växtarter fördelas på olika typer av huvudbiotoper, respektive de främsta hoten mot faunan i Sverige.

**Tabell 4.3: Hotade växter i Sverige: fördelning på huvudbiotoper (hotkategori 0-4). Siffror inom parentes anger försvunna arter. En del arter förs till 2-3 huvudbiotoper, och därför kan totalantalet hotade arter understiga summan av det ovanstående artantalet. (Efter Databanken för hotade arter 1993, från Gustavsson 1994).**

| | KÄRL-VÄXTER | | MOSSOR | | LAVAR | | STOR-SVAMPAR | | TOTALT | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| TOTALT I SVERIGE | 1700 | | 1040 | | 2150 | | 3000 | | ca 8000 | |
| ODLINGSLANDSKAPET | 287 | (28) | 53 | (6) | 49 | (5) | 172 | (5) | 561 | (44) |
| SKOG | 59 | (3) | 64 | (8) | 136 | (9) | 436 | (14) | 685 | (34) |
| VATTEN /VÅTMARK | 50 | (5) | 39 | (4) | 11 | (0) | 8 | (0) | 108 | (9) |
| FJÄLL | 27 | (0) | 48 | (0) | 2 | (0) | 2 | (0) | 79 | (0) |
| BERG/BRANTER | 13 | (1) | 46 | (3) | 75 | (4) | 4 | (0) | 138 | (8) |
| HAV/STRÄNDER | 36 | (3) | 0 | | 0 | | 0 | | 36 | (3) |
| HOTADE ARTER TOTALT | 419 (25%) | (36) | 216 (21%) | (16) | 212 (10%) | (16) | 515 (17%) | (16) | 1382 (17%) | (84) |

**Tabell 4.4: Hotade djurarter i Sverige: fördelning på hotorsaker (hotkategori 0- 4). (Efter Databanken för hotade arter 1993.)**

| | DÄGGDJUR | FÅGLAR | KRÄLDJUR GRODDJUR & FISKAR | RYGGRADS-LÖSA DJUR | TOTALT |
|---|---|---|---|---|---|
| TOTALT I SVERIGE | 64 | 242 | 6, 13, 150 | 32 000 | |
| JORDBRUK OCH BO-SKAPSSKÖTSEL | 6 | 26 | 6 | 491 | 529 |
| SKOGSBRUK | 5 | 26 | 6 | 1160 | 1197 |
| HOT MOT VATTENDRAG, VÅTMARKER | 1 | 3 | 19 | 187 | 210 |
| EXPLOATERING OCH BEBYGGELSE | 4 | 5 | 6 | 301 | 316 |
| STÖRNINGAR, JAKT | 8 | 30 | 0 | 6 | 44 |
| LUFTFÖRORENINGAR/ KEMIKALIER | 5 | 7 | 0 | 14 | 26 |
| KLIMAT | 0 | 4 | 0 | 40 | 44 |
| NATURLIGA ORSAKER (PREDATION etc) | 3 | 4 | 0 | - | 7 |
| FISKE | 1 | 4 | 0 | - | 5 |
| VASSTÄKT | 0 | 5 | 0 | - | 5 |
| FÖRSURNING | 1 | 2 | 2 | 41 | 46 |
| TORVTÄKT | 0 | 4 | 0 | 13 | 17 |
| INSAMLING | 0 | 0 | 0 | 6 | 6 |
| ÖVRIG/OKÄND | 1 | 5 | 1 | 33 | 40 |
| TOTALT | 24 (38%) | 85 (35%) | 3, 9,19 (50, 69, 13%) | 1876 (6%) | 2016 |

## Ö-teori

Naturens system är mycket komplicerade. Det finns idag inga enkla vetenskapliga lösningar för vilka kriterier, som bör ställas för att uppnå den mest effektiva naturvården. Olika naturvårdsteorier kan komma fram till motstridiga resultat. Det är därför viktigt att vara öppen för att nya värderingar eller fakta kan ändra definitionen för skyddsvärd natur.

I slutet av 60-talet presenterades den så kallade ö-**teorin**, som har betytt mycket för naturvårdstänkandet på många håll. Teorin går förenklat ut på att det uppstår en balans mellan utdöende och invandring av arter på öar. Antalet arter som finns på ön är beroende av öns yta - ju större yta desto fler arter. Artantalet ökar även med närheten till fastlandet (eller en motsvarande större spridningskälla). Sambandet är inte linjärt, men i ett flertal undersökningar har man fått resultat som tyder på följande:

- Ca 50% av arterna kan förväntas försvinna helt om biotoparealen minskas med 90%.
- När en ännu mindre del av biotopen återstår, kan förlusten av arter gå mycket snabbt.
- Teorin gäller inte bara för riktiga öar som omges av vatten, utan kan även tillämpas på områden med högt naturvärde i ett "hav av vardagslandskap" som domineras av jord- eller skogsbruk. Även mycket små områden, som åkerholmar, grönområden eller dammar, omfattas av teorin.

Slutsatserna av ö-teorin är bl.a.:

- hellre större naturområden än mindre,
- hellre ett större naturområde än flera mindre, även om den sammanlagda arealen är lika stor i båda fallen,
- hellre näraliggande områden än områden som är isolerade från varandra,
- hellre områden som ligger nära ekologiska korridorer än långt ifrån.

Slutsatserna åskådliggörs i figur 4.3. Som alltid i naturvårdssammanhang, är det svårt att dra generella slutsatser. Ö-teorins betydelse och användbarhet är dock omdebatterad. Det finns t.ex. de som hävdar att många små och utspridda områden i vissa fall kan vara bättre än motsvarande yta samlad till ett större område. Nya forskningsresultat och undersökningar kan förhoppningsvis bringa klarhet i frågan.

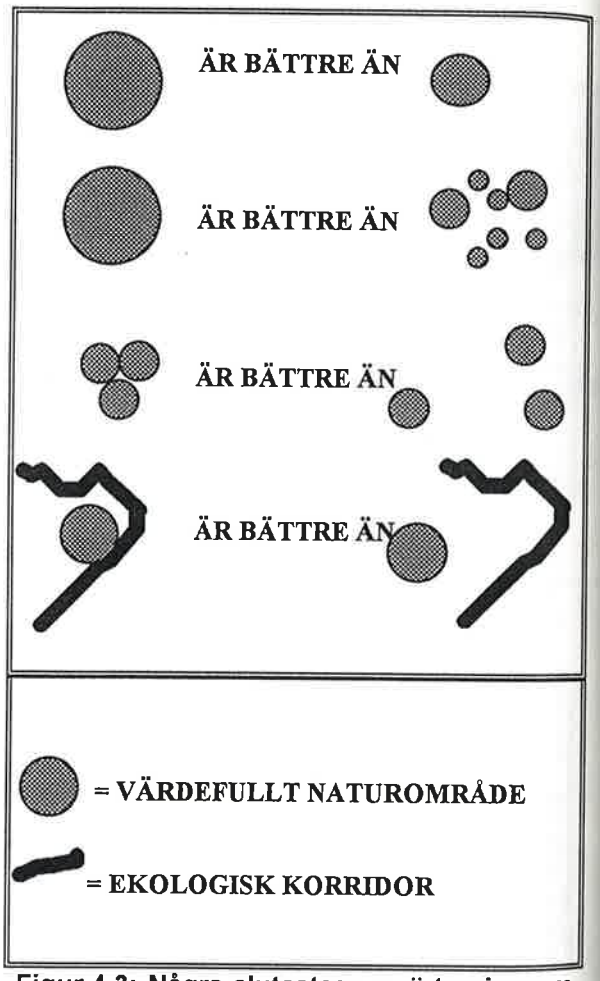


**Figur 4.3: Några slutsatser av ö-teorin som kan tillämpas vid prioritering och bevarande av naturområden.**

## Fragmentering

**Markutnyttjande utarmar landskapet och artrikedomen på två sätt:**

- **Biotoper med höga naturvärden minskar i yta. Detta beror framför allt på nya och förändrade brukningsmetoder.**
- **Biotoperna isoleras från varandra.**

Detta kallas **fragmentering**, och åskådliggörs i figur 4.4. Förutom färre och mindre områden att hitta boplats, mat och lämpliga reproduktionslokaler på, ökar också **kanteffekten**. Kanteffekten yttrar sig genom påverkan i kantzonerna, dels genom ett annorlunda klimat, dels genom påverkan från omgivande arter och ekosystem. När ett område blir mindre, ökar kanteffekten i förhållande till storleken på området.

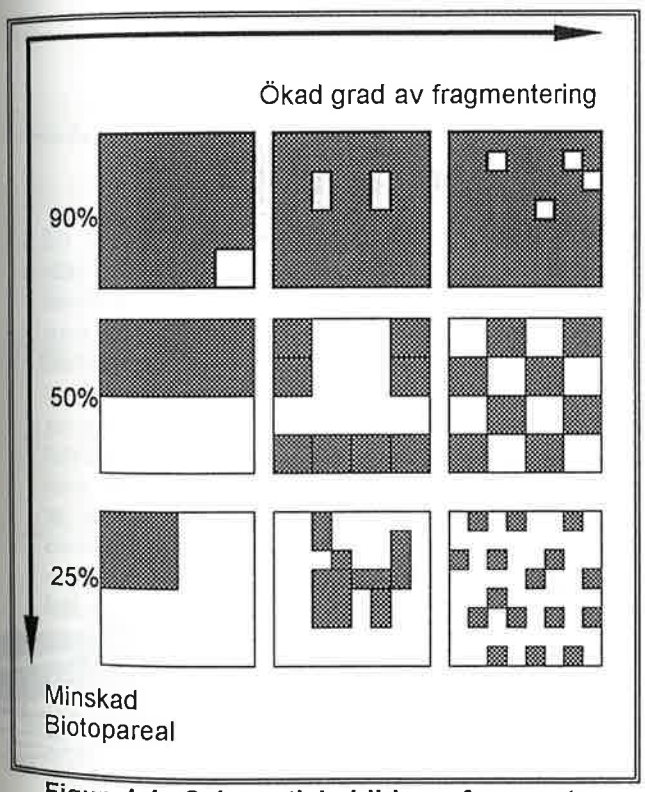


**Figur 4.4: Schematisk bild av fragmentering. Olika arter har olika biotopkrav. Vissa arter kan klara av en 75% minskning av biotop-arealen, om den kvarvarande ytan är sammanhängande (rutan längst ner till vänster), men inte om arealen är uppsplittrad (rutan längst ner till höger). I dagens landskap går utvecklingen mot höger och nedåt i figuren. (Efter SNV 1993.)**

Fragmenteringen har pågått under en lång tid, men takten, med vilken förändringarna sker, har ökat markant på senare tid. Allmänt kan sägas, att fragmenteringen gynnar arter med redan stor utbredning och stor bredd i sitt val av biotop, medan arter med snäva miljökrav missgynnas. Det enda receptet mot detta är att skapa ett landskap med större naturareal, större variation och bättre spridningsmöjligheter (se kapitel 5).

Teoretiska modeller visar, att effekterna av fragmenteringen börjar visa sig, då ungefär **70%** av den ursprungliga biotopen finns kvar. Man kan emellertid inte dra några slutsatser av detta, eftersom effekten beror på vilken art det gäller och är beroende av en mängd komplicerade faktorer. I det praktiska arbetet måste "biotop-öarnas" arealstorlek och inbördes avstånd avgöras från fall till fall.

## Miljöpåverkan

En annan orsak till hotet mot mångfalden är **miljöstörningar** av olika slag, miljögifter, föroreningar, kemikalier och, i viss mån, buller. En förutsättning för att kunna bedriva en meningsfull och effektiv naturvård är att det vidtas nödvändiga åtgärder för att minska miljöstörningarna till den nivå som naturen tål.

Miljöpåverkan yttrar sig för de flesta drabbade arterna som **indirekta hot** - d.v.s. de påverkar ekologiska processer och medverkar till förändringar i organismsamhällenas sammansättning och arternas utbredning. Ett exempel på ett sådant indirekt hot är **försurningen**. På längre sikt kan **växthuseffekten** leda till mycket stora negativa förändringar för såväl enskilda arter som hela ekosystem. Den indirekta påverkan av miljöstörningarna innebär emellertid, att det ibland kan vara svårt att vetenskapligt bevisa direkta samband mellan mänskliga verksamheter och arters tillbakagång. När bevisen väl finns, kan det vara för sent.

Utöver ovan nämnda faktorer påverkas flora och fauna av mer **direkta hot**, såsom friluftsliv, jakt och insamling av växter och djur. Dessa faktorer har numera förhållandevis liten betydelse, förutom när det gäller större rovdjur, vissa fåglar och orkidéer.

# LITTERATUR


Ahlén I et al. 1992. Artfakta - Sveriges hotade och sällsynta ryggradsdjur 1992.

Delin, H. et al. 1987. Alla Europas fåglar i färg.

Cherrug et al. 1994. Fåglar i Skåne 1993.

Emanuelsson U. et al. 1985. Det skånska kulturlandskapet.

Gustavsson R et al. 1994. Det nya landskapet.

Ingelög T et al. 1992. Floravård i jordbrukslandskapet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län. 1988. Naturvård.

Mossberg, B. et al. 1992. Den Nordiska floran.

SOU 1990. SOU 1990:95: Miljön i västra Skåne - underlagsmaterial mark och vattendrag.

SOU 1990. Miljön i västra Skåne -.år 2000 i våra händer.

Statens Naturvårdsverk. 1993. Biologisk mångfald.

Statens Naturvårdsverk. 1993. Ett miljöanpassat samhälle.

Statens Naturvårdsverk. 1993. Naturvård.

Statens Naturvårdsverk. 1993. Nordens miljö - tillstånd, trender och hot.

Sveriges Nationalatlas. 1991. Miljön.

Sörensson M. 1994. Om faunan av ryggradslösa djur i Vesums mosse samt några andra områden inom Burlövs och Staffanstorps kommuner.


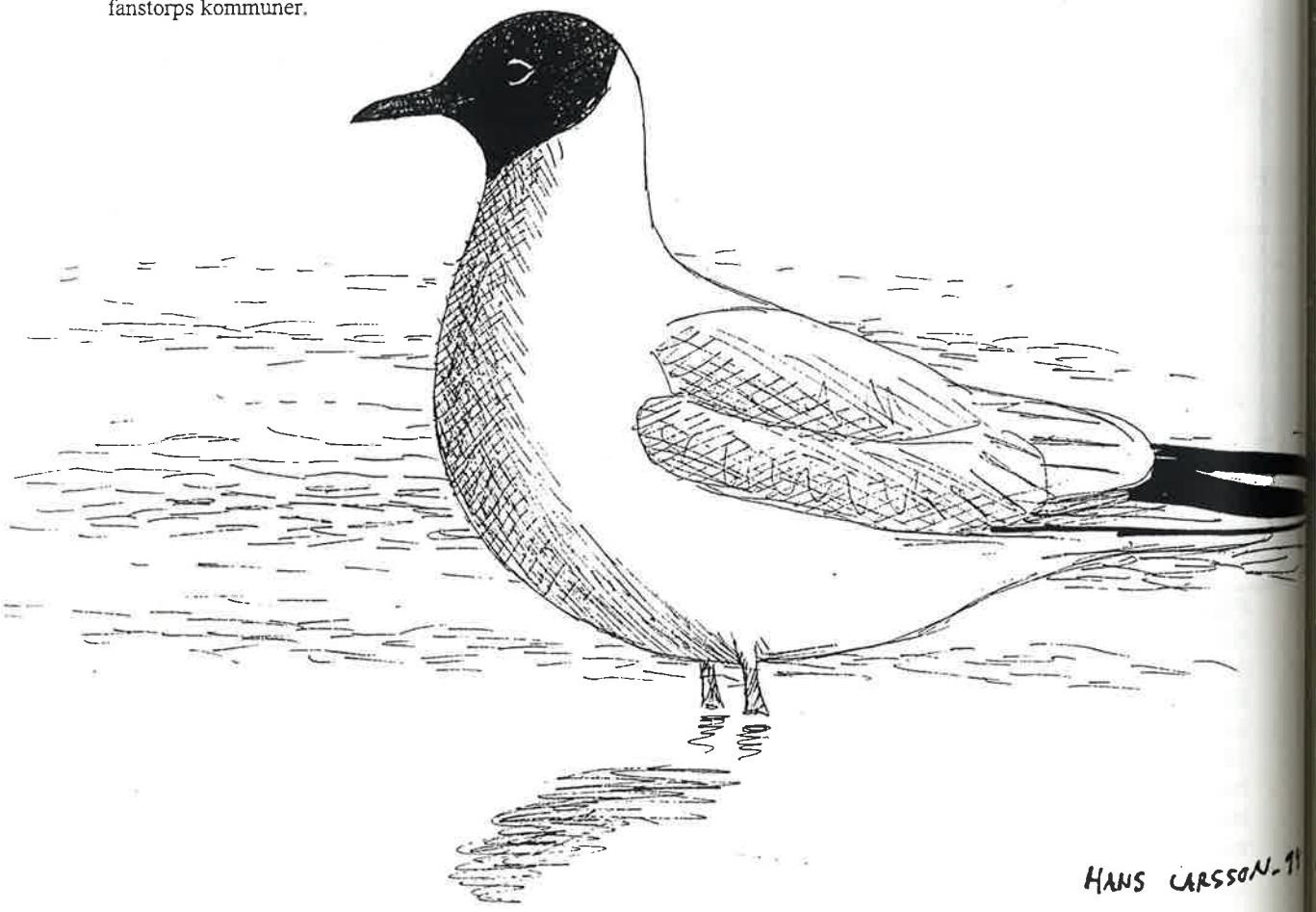


*Skrattmås*

# KAPITEL 5

# ATT UTVECKLA OCH ÅTERSKAPA NATUR

Grundförutsättningen för all landskaps- och samhällsplanering bör vara att bevara det oersättliga landskapet - det som inte går att återskapa, när det har gått förlorat. För en trovärdig och effektiv naturvård räcker det inte att avsätta värdefulla naturområden som reservat. Parallellt bör vi satsa på att utöka, förstärka och berika biomångfalden genom att återskapa natur. Småbiotoper i vardagslandskapet, nya lövskogsdungar och våtmarker är särskilt angelägna att uppmärksamma.

## SMÅBIOTOPER I VARDAGSLANDSKAPET

### Ett rikare vardagslandskap

En av de största utmaningarna för naturvården idag ligger i att skapa höga naturvärden i **vardagslandskapet** (se kapitel 1), trots ett ständigt högre tryck från jordbruk, vägar och tätorter. Men hur? Detta är utan tvekan svårare än att köpa in en bit mark och utfärda en skötselplan, eftersom det bygger på att det finns **kunskap och intresse** för naturvård hos en mängd markägare och markanvändare. Det gäller att styra de storskaliga förändringar, som uppkommer i samband med exempelvis omställningen av jordbruksmarken och EU-anpassningen (se kapitel 2, avsnittet om EU och kulturlandskapet) så, att landskapet och artrikedomen berikas. För det krävs **planering** i både stort och smått.

Om Staffanstorps och Burlövs kommuner vill bedriva en effektiv naturvård, är det inte tillräckligt att skydda och sköta det fåtal högt värderade naturområden som finns, även om detta givetvis också är en mycket viktig del av naturvårdsarbetet. I det hårt utnyttjade och fragmenterade (se kapitel 4) landskap som kommunerna består av, måste även de allra minsta fragmenten beaktas. Till exempel är ca 70% av fågelfaunan beroende av ett varierat landskap med många olika småbiotoper för framgångsrik häckning. I ett intensivt brukat jordbrukslandskap häckar mycket få arter. Liknande villkor gäller för de flesta artgrupper.

Det är ur naturvårdssynpunkt lika viktigt att bibehålla och nyskapa små dammar, bryn, kantzoner, naturlika planteringar och träddungar, som att avsätta naturreservat och naturvårdsområden. Detta är också viktigt ur historisk synvinkel, eftersom kommunerna har ett ansvar att föra ett kulturarv med långa traditioner vidare. Dessutom visar undersökningar, att flertalet svenskar värderar en levande, varierad, naturlik och tillgänglig landsbygd (och tätort) med fågelsång, betesmarker, historiska värden och vilda djur mycket högt. Kulturvården, naturvården och allmänheten har ett starkt gemensamt intresse av att skydda och utveckla variationsrikedomen i vardagslandskapet.

Nedan följer några exempel på hur man med relativt enkla medel kan utveckla och skydda småbiotoper i vardagslandskapet.

## Åkermark

I den utpräglade slättbygd som råder, är det framför allt de insprängda **småbiotoperna** i eller mellan åkermarker, som har särskilda naturvärden. Artrikedomen varierar kraftigt mellan biotoper belägna i åkrar med olika typer av skötsel eller olika lägen. Åkermarken har ett stort kulturvärde i sig, eftersom den oftast har varit brukad i över tusen år. Detta indikeras av markens kvalité och produktionsförmåga, jordtäckets tjocklek, arkeologiska fornlämningar och andra spår av människan.

Spåren efter den äldre markanvändningen håller dock på att suddas ut, och dessutom påverkar kemikalieanvändningen inom jordbruket djur- och växtliv negativt. Besprutningsfria zoner och på sikt en övergång till ekologisk odling kan förbättra situationen.

- **Förstärk och bevara märgelhål, odlingsrösen, stengärdesgårdar och alla andra spår efter tidigare markanvändning.**
- **Bevara och plantera nya ridåer av träd och buskar i landskapet.**
- **Bevara alla kvarvarande åkerholmar.**
- **Bevara och föryngra alléer och pilevallar.**
- **Tidigare hävdad mark bör hävdas även i fortsättningen.**
- **Inför besprutningsfria zoner vid åkerkanter och runt åkerholmar, våtmarker och dammar. Undersökningar visar, att en sprutfri zon, alternativt ett anlagt grönstråk längs åkerkanter, gräsmattskanter och dräneringssystem kan minska skadeverkningarna kraftigt. Eventuellt kan sådana åtgärder genomföras inom ramen för EU:s trädesareal eller miljöprogram (se kapitel 2).**

## Ängsmark

**Slåtter- och betesmarker** har mycket höga värden för både natur- och kulturvård. Dessa värden är helt och hållet beroende av fortsatt hävd. Det råder mycket stor brist på hävdad mark inom kommunerna, särskilt naturliga, d.v.s. ogödslade fodermarker (se kapitel 1). Därför är det mycket viktigt att bevara och återuppta hävden på så många ängsmarker som möjligt.

- **Det fåtal hävdade ängsmarker, som återstår inom kommunerna, bör så långt möjligt fortsätta hävdas.**
- **En betesmark, där bete tvingas upphöra, bör i första hand slåttras. Slåttern bör helst ske under senare halvan av juli till och med augusti.**
- **En annan möjlighet är att området planteras med ädellövträd för att skapa ett mindre skogsbestånd. Man bör då sträva efter att skapa ett varierat, flerskiktat, olikåldrigt och naturligt bestånd, som inte utsätts för överdriven städning. Samtliga ädellövskogsbestånd inom kommunerna har en positiv inverkan på flora, fauna och landskapsbild.**
- **Ett tredje alternativ är att betesmarken lämnas för spontan igenväxning. Ett flertal arter, som är knutna till hävden, kan överleva under en kortare eller längre tid fram till dess att hävden i bästa fall kan återupptas. Eventuellt kan en del restaureringsåtgärder vara nödvändiga, innan detta kan ske.**
- **Spontan igenväxning är oftast direkt olämplig på gödslad, kväverik mark (som ofta är fallet inom kommunerna), eftersom floran och faunan mycket snabbt utarmas.**

## Ekologiska korridorer

Försök som har gjorts i Tyskland, visar att **förbindelsesystem** i form av grönstråk, läplanteringar och liknande mellan ekologiska öar och våtmarker har stor positiv betydelse för artrikedomen.

Anläggning av **grönstråk** är en enkel form av spridningskorridor, antingen i form av grönfoderstråk (vissa gräs- och ärtväxter sås in) eller trädesstråk. Grönstråken bör vara minst 5 m breda. I större skala kan man planera s.k. "gröna fingrar" vid expansion eller utbyggnad av ett bostadsområde eller stadsdel. Det innebär att man på ett tidigt planeringsstadium satsar på större sammanhängande naturområden mellan bostadsområdena. Detta är positivt ur både trivsel- som naturvårdsynpunkt.

- **Planera och anlägg olika typer av ekologiska korridorer inom tätorten och i odlingslandskapet.**

## Öppna landskap och omställningsmark

Slättlandskapet har förlorat mycket av den detaljrikedom, som gav den sin särprägel. Ett viktigt mål bör vara att ge tillbaka några av alla dessa **landskapsdetaljer**. Att överföra åker till annat markslag, är i allmänhet mer positivt i slättbygder än i mellan- och skogsbygder. Det öppna landskapet är bara artrikt, om det samtidigt är variationsrikt, och därmed berikas det annars ensartade åkerlandskapet av varje tillskott av nya markslag. Ur naturvårdssynpunkt är plantering av barrträd ett dåligt alternativ i jordbrukslandskapet, eftersom få arter trivs i barrmonokulturer. Skåne ligger utanför granens naturliga utbredningsområde. Barrskog upplevs också som ett fult och onaturligt inslag i landskapet.

- **Planerad omställningsmark bör i första hand planteras med ädellövträd. Gran bör planteras endast i undantagsfall.**

## Småvatten

**Vattentillgången** är en mycket viktig komponent, framför allt för den högre faunan. Vatten behövs som dricksvatten vid födosöksplatser och fortplantningslokaler. Fladdermössen är ett exempel på en artgrupp, som är beroende av insektsproducerande vattenbiotoper för sin överlevnad. Även groddjuren är helt beroende av småvatten.

Vattentillgången inom ett område kan utvecklas och skapas på ett sätt, som ger både natur- och miljövinster.

- **Småvatten bör skyddas mot utdikning och återskapas i största möjliga omfattning, både i tätort och i jordbruksmark. Vattensamlingarna bör ha öppna vattenspeglar, grunda stränder och innehålla en rik ört- och buskvegetation för att gynna djurlivet maximalt.**
- **Slutna dräneringssytem bör öppnas, där så är möjligt.**
- **Skyddszoner, där ingen plöjning och kemikalietillförsel sker, bör anläggas runt vattendrag.**

## Kantzoner

**Kantzoner**, d.v.s. zonen mellan två olika biotoper, är ofta mycket artrika. Framför allt insektslivet, men även floran, gynnas just i gränsen mellan olika fält, samt vid odlingshinder och ridåer. Gränszoner är även positiva ur skötselsynpunkt, eftersom de utgör hemvist för rovdjur som lever av skadeinsekter - de fungerar alltså *inte* som spridningskälla för skadeinsekter vilket många befarar.

- **Kantzoner bör skapas i större utsträckning. Detta kan ske med enkla åtgärder och minimal kostnad genom planering, vid tätortsexpansion och annan samhällsplanering, parkskötsel och anläggning av läplanteringar.**

## Läplanteringar och bullervallar

Undersökningar visar att fält- och buskskiktets sammansättning inom **läplanteringar och bullervallar** har stor betydelse för artrikedomen. Välutvecklade fältskikt med stort inslag av höga örter i kombination med ett varierat buskskikt med både högre och lägre bestånd ger de bästa förutsättningarna. Ett stort antal djurarter kan då hitta skydd, föda och fortplantningslokaler. Anläggning av bullervallar, läplanteringar och planteringar bör i högre grad utformas på ett sätt, som gynnar flora och fauna.

- Bullervallar bör planteras med inhemska arter.
- De flesta bullervallar och läplanteringar bör därefter lämnas för fri utveckling.

## Ädellövskog

Äldre **lövträd**, särskilt ädellövträd, är en viktig förutsättning för vedlevande organismer. Bristen på äldre trädbestånd inom kommunerna är akut. Därför är det mycket viktigt, att de få som återstår får stå orörda. Även en del döda träd bör stå kvar, där de ej kan orsaka skada genom nedfall av grenar.

En annan viktig åtgärd är att återskapa gamla tiders skogsekosystem genom att plantera nya lövträdsbestånd i parker och på omställningsmark. Det är en mycket värdefull insats för att gynna biomångfalden på längre sikt. Även fristående träd och alléer har stor betydelse.

**Almsjukan** innebär att många äldre och döda almar kommer att avverkas. Detta är det vanligaste sättet att bekämpa almsjukan. Tusentals almar, ofta av hög ålder, har avverkats under de senaste åren. De drabbade träden har ofta mycket höga värden för naturvården som viktiga biotoper för en mängd vedlevande organismer, hålhäckande fåglar och, inte minst, landskapsbilden.

På senare tid har allt fler börjat fråga sig, om de kostsamma almavverkningarna verkligen är meningsfulla. Ur naturvårdssynpunkt kan det mycket väl vara motiverat att ompröva metoden. Eftersom satsningen på almavverkning varierar kraftigt mellan olika kommuner, är möjligheterna att förhindra smittspridning troligen mycket små. Det vore kanske bättre att låta de drabbade träden stå kvar, till gagn för vedlevande djur och växter, där så är möjligt ur säkerhetssynpunkt.

- Bevara samtliga återstående ädellövträd.
- Öka tillgången på ädellövskog genom nyplanteringar inom tätorter och på slättlandskapet.
- Ompröva almavverkning som metod att bekämpa almsjukan.

## Viltvård

Åtgärder för att öka tillgången på vilt, som fasan, änder, hare och rådjur, ger positiva effekter även för en mängd andra organismer. Viltvatten och plantering av buskar och träd är några exempel.

## Gränser och punktobjekt från äldre tiders markanvändning

Odlingsrösen, märgelgravar och gamla ruiner, stenmurar, jordvallar, rester efter vägar, äldre ägogränser och gränser mellan inägor och utägor, är exempel på rester av det gamla landskapet. De är viktiga att beakta och bevara ur både kultur- och naturvårdssynpunkt.

- Bevara äldre gränser i landskapet.
- Räta inte ut krokiga vägar och slingrande vattendrag.
- Låt alléer vara kvar och återplantera avverkade träd.
- Fortsätt hamla eller återuppta tidigare utförd hamling av hamlade alléer och träd.
- Låt träd, buskar och ridåer vara kvar.
- Bevara märgelgravarna.

## Form, storlek, och placering

Det finns inga enkla lagar, som gäller för vilken form och placering återskapade småbiotoper bör ha. Några tumregler att sträva efter är:

- Enligt ö-teorin (se kapitel 4) bör småbiotoper hellre vara längre och smalare än korta och breda.
- Småbiotoper bör ligga så nära en potentiell spridningskälla, t.ex. en ekologisk korridor, som möjligt. Områden med skärningspunkter -"T-kors" - hyser fler arter (framför allt fåglar) än områden kring raka avsnitt. Ett grönområde som är utformat på detta sätt är Borggårdsbäcken och Borggårdsängen i Staffanstorps samhälle.

# VÅTMARKSRESTAURERING

## Våtmarkernas värde för natur och miljö

**Våtmarker** är värdefulla på flera sätt: för att bevara den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet och genom att fungera som "naturliga reningsverk" för närsalter. Dessutom kan våtmarker ha andra värden - för landskapsbilden, för friluftslivet, för förbättrade bevattningsmöjligheter och för att begränsa erosion. Det framgår allt tydligare, att begreppet "vattensjuka marker" är förlegat. Idag bör vi värdera våtmarkerna efter den nytta de gör och bevara och återskapa dammar och översilningsmarker, för att gagna såväl naturvård som miljövård och rekreation.

## Naturliga reningsverk

Sveriges yta består till hela 20% av våtmarker. Andelen våtmarker har dock minskat kraftigt i södra Sverige. Lokalt, exempelvis i västra Skåne, återstår endast 5-10% av den ursprungliga våtmarksarealen. Våtmarker utmed vattendrag har minskat kraftigast.

Våtmarkerna kan ses som områden, som bromsar vattnet på dess väg ut till havet, för att viktiga biologiska processer skall få den tid som krävs för att binda lösta närsalter (framför allt kväve och fosfor), vilka läcker ut till vattendragen från omgivande marker.

När våtmarksarealen minskar, kan läckaget av närsalter inte tas om hand på naturlig väg utan rinner rakt ut i havet. Situationen förvärras ytterligare, eftersom läckaget av närsalter från jord- och skogsbruket har ökat under större delen av 1900-talet. I havet leder framför allt kvävetillskottet till övergödning, syrebrist och slutligen havsdöd.

Riksdagen har därför beslutat, att kvävebelastningen i Lommabukten och Skagerack skall **halveras** mellan 1985 och 1995, vilket för västra Skånes del innebär en minskning med 7000 ton per år. För att detta mål skall kunna uppfyllas, krävs en mängd åtgärder inom **jordbruket** (t.ex. odling av vintergrödor och minskad användning av konstgödsel), inom **trafiken** (framför allt minskad trafik och bättre teknik), samt **förbättrad rening** hos de kommunala reningsverken. Därutöver krävs en satsning på **nyanläggning av våtmarker**.

Att restaurera och återskapa våtmarker visar sig vara ett kostnadseffektivt sätt att minska kvävebelastningen på havsmiljön. Miljödelegation Västra Skåne föreslår att **5000** ha nya våtmarker skall anläggas i västra Skåne för detta ändamål före år 2000. Principen för kväverening i en våtmark åskådliggörs i figur 5.1.

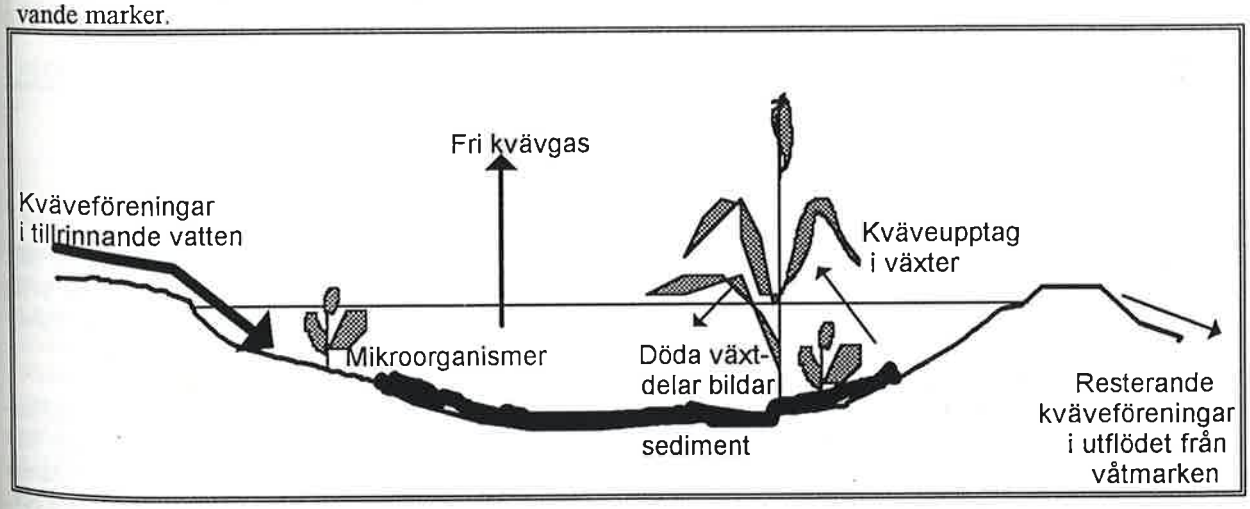


**Figur 5.1. Kvävets kretslopp i en våtmark. Kvävereduktion sker genom tre processer: Bakterier omvandlar nitrat ($NO_3^-$) till kvävgas ($N_2$), växter tar upp kväve som byggs in i deras biomassa, och kvävehaltiga partiklar bäddas in i sedimenten. (Efter Halmstads kommun och Hallands länsstyrelse).**

Forskningsresultat har visat, att våtmarker kan ta upp mellan 200 och 500 kg kväve per hektar och år, till en kostnad av mellan 4 och 65 kr per kg renat kväve. Motsvarande genomsnittskostnad för reningsverk är 60 kr. För åtgärder inom jordbruket är kostnaden 12-25 kr/kg reducerat kväve, och för att nå en trafikminskning, som motsvarar reduktion av ett kg kväve, är kostnaden 190 kr/kg kväve (enligt SNV 1993). Tabell 5.1 redovisar kvävereduktion vid olika typer av våtmarksrestaurering.

**Tabell 5.1. Sammanställning över kvävereduktion vid några olika typer av våtmarksrestaureringar. (Efter Statens naturvårdsverk 1994.)**

| ÅTGÄRD | Kvävereduktion Kg N per Ha och år |
|---|---|
| Skyddszoner | 6 - 74 |
| Dammar | 4 - 2800 |
| Meandring | 0 - 600 |
| Mader och fuktängar | 210 - 610 |
| Vassar | 520 - 2700 |
| Sumpskog | 0 - 0,1 |
| Översilningsängar | 0 - 100 |

## Naturvårdsaspekter

Våtmarker minskar inte bara kvävebelastningen, utan spelar även en mycket viktig roll för djur och växter genom att fördela vattnet jämnare i tid och rum. Vatten är grundläggande för allt liv, och många djur och växter är direkt knutna till olika typer av våtmarker. Våtmarkerna fungerar ofta som öar av natur i ett i övrigt ensartat och naturfattigt jordbrukslandskap, och utgör i många fall de enda områden som idag är någorlunda orörda och vildvuxna. Många våtmarker kan fungera som ekologiska korridorer. En annan viktig aspekt är att våtmarker som regel inte behöver någon kontinuerlig skötsel (undantag är dock översilningsängar och strandängar).

## Höje å-projektet, Sege å och Alnarpsån

Det finns tre åar inom Staffanstorps och Burlövs kommuner: **Sege å, Höje å** (områdena 14 och 36) samt **Alnarpsån**. På initiativ av Höje å Vattenvårdsförbund har Höje å-projektet startats, som går ut på att restaurera vattendrag och införa skyddszoner vid Höje å och dess biflöden. Projektet drivs av konsultföretaget Ekologgruppen i Landskrona och finansieras bl.a. av Lomma, Lunds och Staffanstorps kommuner. Den lyckade satsningen vid Höje å leder förhoppningsvis till att liknande åtgärder genomförs vid Sege å, som också har goda förutsättningar för restaurering. Även vid Alnarpsån, som är helt uträtad och delvis kulverterad, kan åtgärder utföras, som minskar närsaltläckaget till havet och gynnar den biologiska mångfalden.

# NÅGRA OLIKA TYPER AV VÅTMARKSRESTAURERINGAR

## Dammar

Ett av de effektivaste medlen för kvävereduktion är anläggning av grunda **dammar** med stor yta, flack strandzon och rik undervegetation. Dammarna bör anläggas längs vattendrag, och det är bättre med flera mindre dammar vid åns biflöden än ett fåtal längs huvudfåran. Formen på dammarna bör vara oregelbunden, gärna med vassbälten och små vikar, och dammarna bör rensas så sällan som möjligt. Det är även positivt med strandbete runt dammen.

Om dessa förutsättningar är uppfyllda, finns goda möjligheter för en rik fauna, särskilt vadare och änder. Man kan även plantera in kräftor eller fisk. Detta kan medföra att förutsättningarna för övrig flora och fauna försämras. För kräft- och fiskutplantering krävs tillstånd från länsstyrelsen.

Ett 10-tal dammar har nyskapats inom Staffanstorps kommun längs Höje å efter förslag från Ekologgruppen i Landskrona. En nyskapad damm kan, förutom att fungera som naturligt reningsverk, snabbt få stort värde för naturvården. Som ett exempel på detta beskrivs **dammen vid lilla Bjällerup** (se nedan under Höje å-projektet - ett exempel). Ett annat exempel på en framgångsrikt restaurerad damm med högt naturvärde är **Kornheddinge mosse** (område 30).

# Höje å-projektet, ett exempel:
# NYANLAGD DAMM VID LILLA BJÄLLERUP

**Dammen vid lilla Bjällerup anlades 1993, och tas här upp som ett exempel på en skapad våtmark inom Höje å-projektet. Trots att dammen anlades så nyligen, finns redan ett stort antal vadare och änder vid dammen, däribland den hotade årtan, mindre strandpipare, drillsnäppa och kricka. Även intressanta växtarter trivs vid dammen, exempelvis dikesveronika, skuggnäva och sumpskräppa. Först när flora och fauna etablerat sig, kan man bilda en uppfattning om det framtida värdet.**

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Dammen är en utvidgning av Råbydiket, och efterliknar dikets gamla form före uträtningen 1933. Den omgivande marken skall användas som betesmark eller slåtteräng.
**VEGETATION**: Vegetationen är av ruderattyp, med kamomill, baldersbrå, sommargyllen, penningört, åkerkårel, äkta förgätmigej och svinmålla. Intressant är att sumpskräppa och dikesveronika, två hotade och mindre vanliga växter, redan har etablerat sig vid dammen. Bäckveronika och skuggnäva växer också i området.
**FAUNA**: För att endast ha funnits ett år, har dammen ett förvånande rikt fågelliv. Dammen är grund och sandig, vilket troligen är ett skäl till att ett stort antal vadare rastar vid dammen. Årta, större och mindre strandpipare (den enda kända häckningslokalen för större strandpipare i Staffanstorps kommun), kricka, skogssnäppa, drillsnäppa, strandskata, tofsvipa, grönbena, gulärla, rapphöna, enkelbeckasin, sothöna och gräsand har setts vid dammen. Dammen kommer att bli värdefull även för groddjur och insekter.
**REKREATION**: Dammen är intressant för fågelskådare, men är i övrigt av begränsad betydelse för rekreation.

***OBSERVERADE HOTADE ARTER INOM OMRÅDET***

***Hotkategori 2** (sårbara): Årta.*
***Hotkategori 3** (sällsynta): Sumpskräppa.*
***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Dikesveronika, mindre strandpipare, gulärla, rapphöna.*

**KOORDINATER I RIKETS NÄT:** 1339, 6174.

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 12 i "Information om Höje å-projektet" (Ekologgruppen 1993).

## Översilningsängar

Närsaltreduktion kan ske genom **översilning**. Sådan kan ske genom att en slåtteräng översvämmas av vatten, vilket leds ut på ängen via små kanaler. Översilning var under 1800-talet en mycket vanlig metod för att öka avkastningen hos höskörden och förbättra betet hos ängen (se kapitel 2). Ett stort antal växter och djur (framför allt vadare och groddjur) trivs på sådana marker. Ängarna bör anläggas på relativt torra marker med lågt stående grundvatten, och allt vatten som tillförs bör kunna filtreras genom marken året om. Området bör inte vara alltför flackt. Översilningen kan ske genom pumpsystem, genom dämning eller genom avledning av vatten från högre belägen mark. Se figur 5.2.

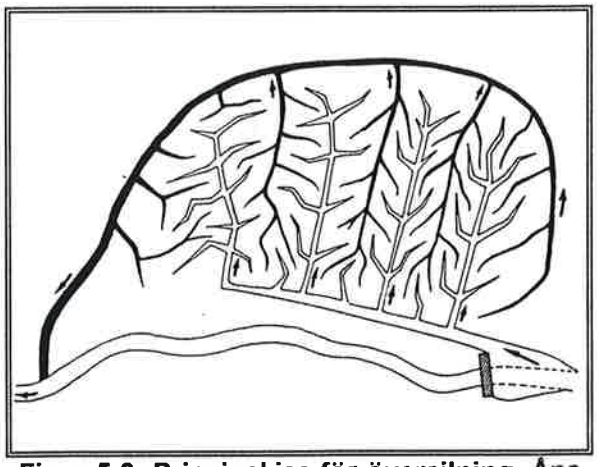

**Figur 5.2: Principskiss för översilning. Åns vatten leds ut på ängarna via grävda diken. (Efter Emanuelsson 1985.)**

Det område som är bäst lämpat för anläggande av översilningsängar, är **Torreberga ängar** (område 27), som bär tydliga spår av tidigare översilning. Översilning är en ännu så länge ganska oprövad metod för närsaltreduktion, och det finns fortfarande en viss osäkerhet om anläggning och skötsel.

## Våtängar

**Våtängar** är naturliga fuktängar, mader och vassar som, till skillnad från översilningsängar, uppstår spontant inom områden med högt grundvattenstånd under hela eller delar av året. Graden av närsaltreduktion varierar med olika typer av våtängar, liksom kostnaden för nyanläggning. Vattenutbytet med omgivningen bör inte vara för lågt. Exempel på naturliga våtängar inom kommunerna är **Tågarps hed**, **Vesums mosse** och **Torreberga ängar**(områdena 2, 23 och 27). Våtängar har höga naturvärden och kan, när det gäller flora och fauna, närmast jämföras med översilningsängar.

Restaurering av våtängar kan enklast åstadkommas genom dämning av ett vattendrag, eventuellt via särskilda fåror till ett invallat och dämt område. Vattnet bör omsättas regelbundet, om en effektiv närsaltreduktion skall kunna komma till stånd. För att våtängen inte skall växa igen, krävs hävd genom bete och/eller slåtter.

## Strandvåtmarker

**Strandvåtmarker** utgörs av vattenpåverkade marker intill dammar, vattendrag och sjöar, och uppkommer huvudsakligen genom översvämning. Denna typ av våtmark har ofta begränsade möjligheter att reducera kväve, eftersom vattenutbytet med omgivningarna som regel är för lågt. Om vattengenomströmningen ökas, kan dock kvävet reduceras med hela 50%. Strandvåtmarkerna har stor betydelse för djur och växter, och minskar även läckaget av fosfor från jordbruksmark, eftersom de motverkar yterosion.

## Meandrande vattendrag

Ett vattendrag, som rinner opåverkat genom landskapets varierade topografi och morfologi, har som regel ett slingrande, **meandrande**, lopp. Vattendraget förlängs på detta sätt mellan en och tre gånger, samtidigt som vattnets magasineringskapacitet ökar i motsvarande grad.

Under 1900-talet har de flesta vattendrag rätats ut, kulverterats och fördjupats, huvudsakligen för att öka dräneringen och förbättra betingelserna för åkerbruk. Detta har lett till att det idag återstår endast ett fåtal meandrande vattendrag i sydvästra Skåne.

Att återskapa meandringar är både komplicerat och dyrt, och är inte tillräckligt kostnadseffektivt för att utgöra ett realistiskt alternativ till närsaltreduktion. Däremot är det givetvis av stor vikt att bevara de få meandrande vattendrag som återstår. Vid **Albertaravinen**, (område 33), meandrar **Höje å** (område 36) än så länge fritt längs ådalen. Detta är till gagn för såväl miljön som landskapsbilden och naturvården.

## Skyddszoner

**Skyddszoner** kan införas för att minska fosforbelastningen på vattendraget, samt för att skapa ett mer tillgängligt jordbrukslandskap. Skyddszonerna skapas genom att lämna en 5 - 10 m bred obrukad zon runt eller längs ett våtmarksområde. Dessa odlingsfria ytor binder jorden och bromsar yterosionen, vilket minimerar fosforläckaget från jordbruksmark. Dräneringsrör och kulvertar, som leder vattnet genom skyddszonen, bör avlägsnas för att uppnå maximal effekt. Om strandkanten är brant, bör denna planas av. (Se figur 5.3 och 5.4)

Skyddszonerna tar även upp kväve genom vegetationen, och har ett stort naturvårdsvärde genom att de skapar möjlighet för ett rikare växt- och djurliv och kan fungera som ekologiska korridorer. Dessutom kan skyddszonerna leda till att jordbrukslandskapet blir mer tillgängligt för allmänheten.

Zonerna kan anläggas frivilligt på marker, som är svåra eller olämpliga för odling eller som omställningsmark, inom ramen för EU:s trädesprogram eller miljöstöd (se kapitel 2, avsnittet om EU och kulturlandskapet). Vegetationen på skyddszonerna bör vara tät och bestå av olika gräsarter. Buskskiktet bör därför inte tillåtas att bli alltför välutvecklat.

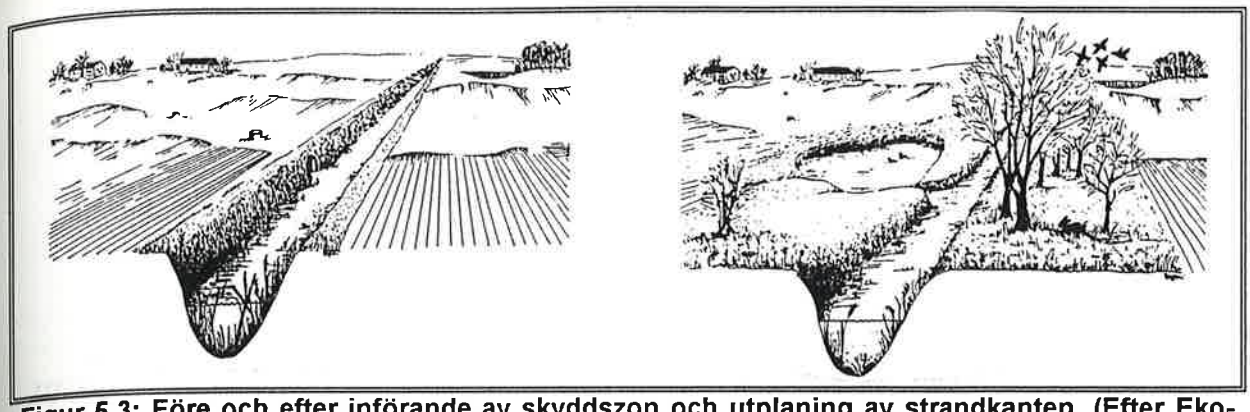

**Figur 5.3: Före och efter införande av skyddszon och utplaning av strandkanten. (Efter Ekologgruppen 1990.)**

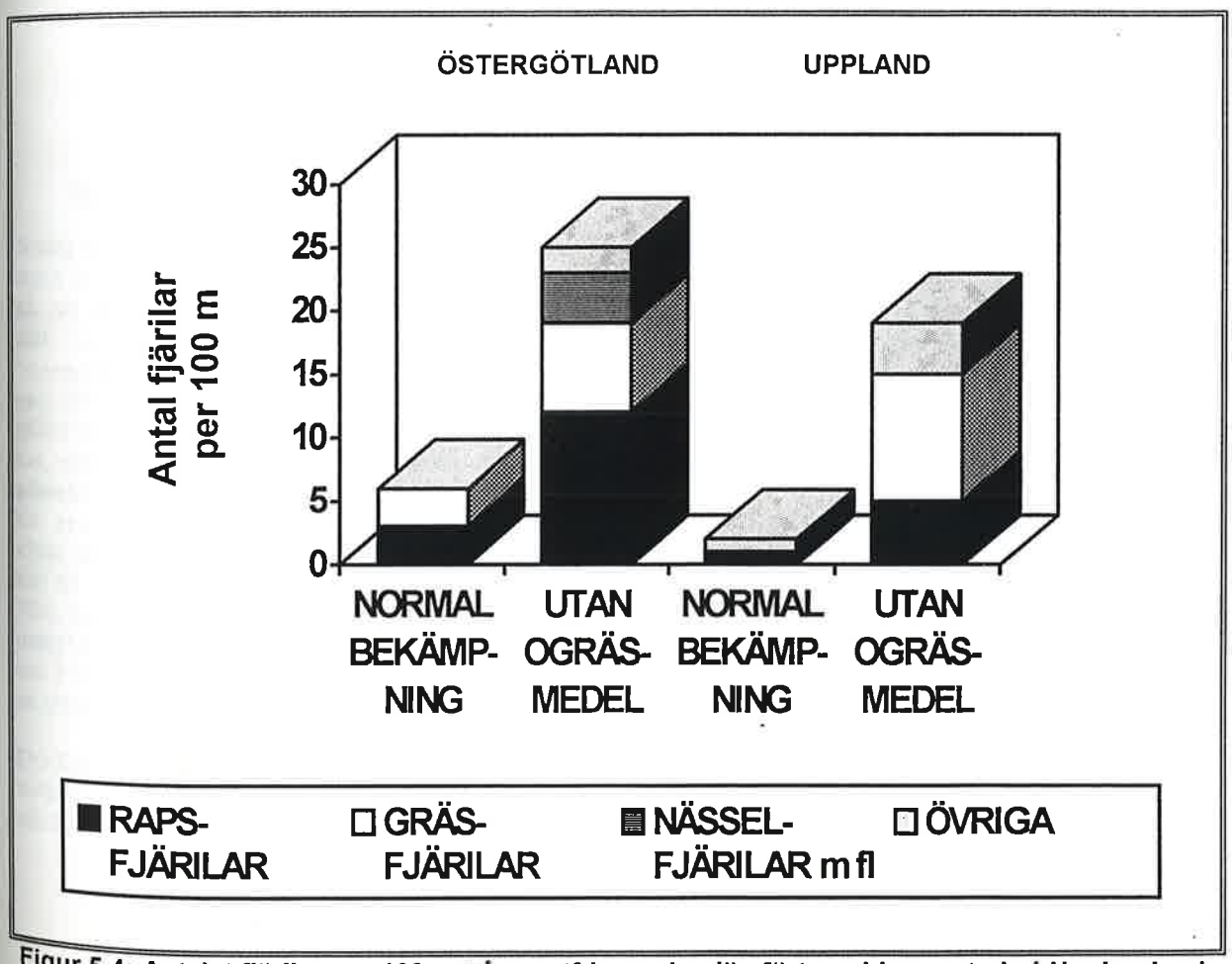


**Figur 5.4: Antalet fjärilar per 100 m på sprutfria marker jämfört med besprutade i Uppland och Östergötland. Fjärilsförekomsten är 3-4 ggr högre på de obesprutade zonerna. (Efter Chiverton 1990, från Statens naturvårdsverk.)**

# LITTERATUR

Ekologgruppen. 1990. Höje å landskapsvårdsplan.

Ekologgruppen. 1993. Information om Höje å-projektet.

Emanuelsson et al. 1985. Det skånska kulturlandskapet.

Ingelög T. & Gustavsson R. 1994. Det nya landskapet

Länsstyrelsen i Halland & Halmstads kommun. 1994. Våtmarker - för en rikare och friskare miljö.

Länsstyrelsen i Kristianstads län. 1994. Natur- och kulturmiljövårdsprogram för Kristianstads län (remissupplaga).

Länsstyrelsen i Malmöhus län. 1979. Våtmarker i Malmöhus län.

Statens Naturvårdsverk. 1993. Naturvårdsverket informerar: Våtmarker som kvävekällor.

Statens Naturvårdsverk. 1993. Nordens miljö - tillstånd, utveckling och hot.

Statens Naturvårdsverk. Naturvårdsverket informerar: Skydda naturen vid kemisk bekämpning.

SOU 1990:95. Malmö 1990. Miljön i västra Skåne - underlagsmaterial till mark och vattendrag.

Halmstads kommun. 1994. Våtmarker för en rikare och friskare miljö.

**Muntliga källor:**

Balint Wagner, Lunds Universitet.

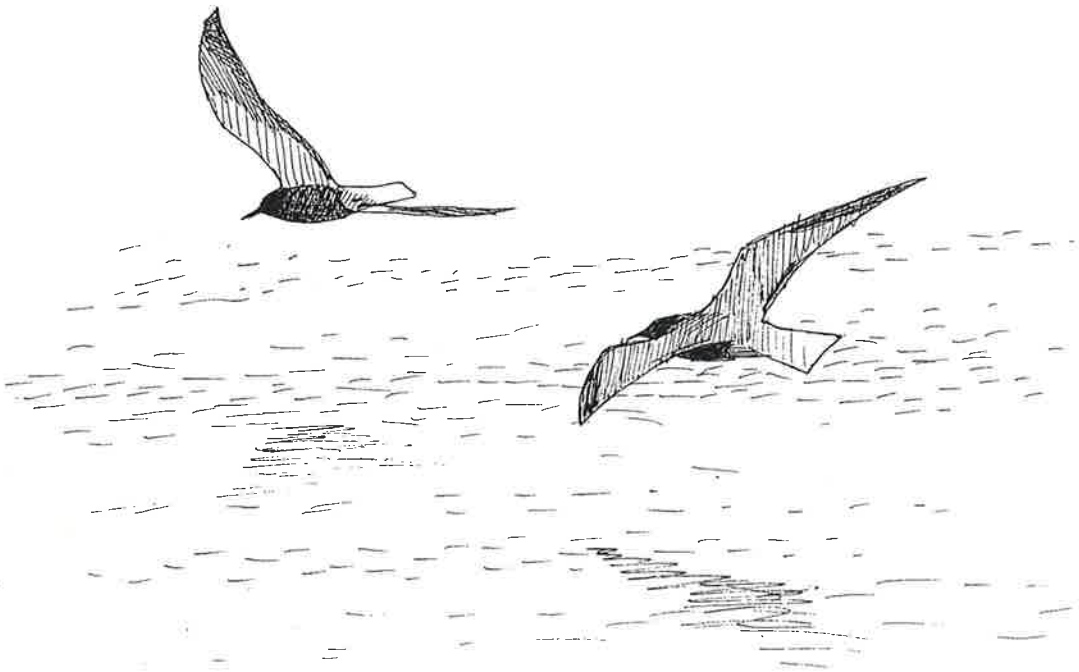

***Svarttärnor***

# KAPITEL 6

# NATURVÅRDEN OCH LAGEN

Detta kapitel ger en översikt över de lagar som berör naturvård och markanvändning. De viktigaste lagarna i Sverige för skydd och vård av natur är Naturvårdslagen, Naturresurslagen och Plan- och Bygglagen. Andra lagar av varierande betydelse är Skogsvårdslagen och Lagen om skötsel av jordbruksmark. Därutöver finns Allemansrätten, som inte är någon egentlig lag, utan en gammal sedvanerätt.

## NATURRESURSLAGEN

## RIKTLINJER FÖR RESURSANVÄNDNING

### Naturresurslagen - en paraplylag

**Naturresurslagen** (NRL) har tillkommit för att styra användningen av mark, vatten och resurser så, att detta kan ske på ett **långsiktigt uthålligt** sätt. Lagen är av övergripande karaktär, en **"paraplylag"**, och verkar genom andra speciallagar. NRL i sig kan inte skydda natur. Dessutom gäller den i allmänhet inte för skogs- och jordbruket, eftersom dessa verksamheter räknas som **pågående markanvändning** med rätt till ersättning för eventuellt intrång. Detta, liksom att lagen i vissa stycken är svårtolkad och vagt formulerad, har av många setts som en stor svaghet hos NRL. NRL kan användas av en kommun för att skydda naturvärden (t.ex. i översiktsplanen - se avsnittet om Plan- och Bygglagen), men bara om det finns en uttalad politisk vilja för detta.

Det finns flera kapitel i NRL, som är av intresse för naturvården. Här följer en kort sammanfattning av viktiga avsnitt.

### Ekologiskt särskilt känsliga områden

> Mark- och vattenområden, som är särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt, skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. (NRL 2 kap. 3 §).

Områden inom kommunen, som **är ekologiskt särskilt känsliga**, skall tydligt redovisas i de kommunala översiktsplanerna. Vad innebär då "särskilt känsliga från ekologiskt synpunkt"? Enligt regeringens proposition 1985/86:3 gäller lagen för områden, som **rymmer hotade växt- och djurarter**, områden **med instabila produktionsförutsättningar**, samt **särskilt ömtåliga områden eller områden med särskilda ekologiska värden**. Några exempel på områden, som kan uppfylla ett eller flera av dessa kriterier, är vissa hävdade marker, vattendrag, större våtmarksområden, kalk- och rikkärr, översilningsmarker och strandängar, skog med lång kontinuitet, övervintrings- och rastlokaler, som är särskilt viktiga för faunan, samt områden i anslutning till miljöfarlig verksamhet, försurning eller markavvattning.

Följande områden inom Staffanstorps och Burlövs kommuner bör med utgångspunkt från ovanstående klassas som *ekologiskt särskilt känsliga.*

*Burlövs kommun:*

- samtliga märgelgravar och dammar,
- Öresundskusten samt den grunda havsbottnen,
- Alnarpsån,
- Tågarps hed (område 2),
- Bernstorps mosse (område 7),
- Karstorpsdammen (område 12),
- Sege å (område 14) med Kalinaån,
- Stationsparksdammen (område 10).

*Staffanstorps kommun:*

- samtliga märgelgravar och dammar,
- Slevre, området där Sege å och Torrebergabäcken möts,
- Sege å (område 14),
- Banvallen (område 15, sträckan Staffanstorp - Dalby),
- Musiken (område 26),
- Västra Särslöv (område 17),
- Görslöv (område 18),
- Kolböra mosse (område 19),
- Skammarp (område 20),
- Önsvala ängar (område 21),
- Gullåkra mosse (område 22),
- Vesums mosse (område 23),
- Torreberga ängar (område 27),
- Pepparkärr (område 28),
- Kyrkheddinge mosse (område 29),
- Kornheddinge mosse (område 30),
- Vallby mosse (område 31),
- Dynge mosse (område 32),
- Albertaravinen (område 33),
- Alberta mosse (område 34), och
- Höje å (område 36).

## Värdefulla naturområden och riksintressen

Mark- och vattenområden som har betydelse ur allmän synpunkt på grund av områdenas naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet, skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av områden för friluftsliv i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Områden, som är av riksintresse för naturvården, kulturminnesvården eller friluftslivet, skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket. (NRL 2 kap. 6 §).

Det första stycket gäller samtliga områden, som finns upptagna i planen.

Följande områden i kommunerna är klassificerade som *riksintressen* enligt andra stycket (se även naturvårdsplanens kartdel).

*Riksintresse för naturvården:*

1. Området runt Sege å i Staffanstorps kommun, från lilla Mölleberga i väster till Vallagården i öster (berör områdena 14, 20, 21 och 27).

*Riksintresse för kulturminnesvården:*

A. Området runt Esarp i de östra delarna av Staffanstorps kommun (berör områdena 33 - 36).
B. Området runt Särslöv - Stora Mölleberga i Staffanstorps kommun (berör områdena 14 - 18 och 20 - 21).
C. Området vid Kronetorps mölla i Burlövs och Staffanstorps kommun (berör områdena 6 och 8 -9).

# NATURVÅRDSLAGEN

# SÄKERSTÄLLANDE AV VÄRDEFULL NATUR

## Säkerställande av natur

**Naturvårdslagen** (NVL) kan skydda områden, företeelser och enskilda djurarter genom upprättande av biotopskydd, naturreservat, nationalpark, naturvårdsområde, naturminne, djurskyddsområde, standskyddsområde eller genom fridlysning. **Biotopskydd** innebär, att mindre mark- och vattenområden av en viss typ får ett generellt skydd. **Naturreservat** innebär, att ett större område köps in genom länsstyrelse eller kommun för att garantera, att naturvärdena upprätthålls. **Nationalparker** upprättas framför allt på stora och statligt ägda områden, och är därför inte aktuella för någon av dessa kommuner. **Naturvårdsområden** har skapats antingen för skydd av landskapsbilden eller för skydd och vård av ett område som är skyddsvärt, men inte hotas och därmed inte måste köpas in till staten. Av **naturminnen**, som endast skyddar enstaka objekt, finns bara ett enda: en ek vid Vallby, nära Kyrkheddinge i Staffanstorps kommun. **Fridlysning** används för skydd av enskilda arter. **Strandskydd** skyddar känsliga strandzoner.

## Biotopskydd (21 §)

Arbetsföretag som kan skada naturmiljön, får inte utföras inom sådana mindre mark- eller vattenområden (biotoper), som utgör livsmiljö för utrotningshotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, fastställer vilka biotoper som skall omfattas av första stycket. (NVL 21 §).

I oktober 1993 ändrades den gamla naturvårdsförordningen genom att 8 nya paragrafer infördes; 19 a - h §§ (SFS 1993:1086). Här fastställer regeringen, vilka biotoper som omfattas av 21 § NVL.

**Samtliga biotoper av följande slag skyddas mot arbetsföretag som kan skada naturmiljön (enligt 19 a § NVL):**

1. *Alléer:* **Skydd av alla alléer med minst 5 vuxna träd planterade i enkel eller dubbel rad.**
2. *Källor* **med omgivande våtmark i jordbruksmark: Skydd av alla områden, där grundvatten strömmar ut samt omgivande våtmark som uppgår till högst 1 ha.**
3. *Odlingsrösen* **i jordbruksmark: Skydd av alla ansamlingar av stenar i jordbruksmark, som uppkommit i samband med jordbruksdrift.**
4. *Pilevallar:* **Skydd av alla hamlade pilar med minst 5 träd med ett inbördes avstånd av högst 100 m på öppen jordbruksmark eller av minst 3 träd om de växer på en upphöjd vall. Skyddet gäller hela trädradens längd samt en bredd, som bestäms av den vidaste trädkronan eller den eventuella vallens hela bredd.**
5. *Småvatten och våtmarker* **i jordbruksmark: Skydd av alla småvatten och våtmarker med en areal av högst 1 ha jordbruksmark. Därmed är alla kärr, gölar, vätor, översilningsmarker, kallkällor, märgelgravar, öppna diken och dammar mindre än 1 ha automatiskt skyddade.**
6. *Stenmurar* **i jordbrukslandskap: Skydd av alla murar uppbyggda av sammanpassade stenar och omgivna av jordbruksmark.**
7. *Åkerholmar:* **Skydd av alla åkerholmar med en areal av högst 0,5 ha som omges av betes- eller jordbruksmark.**

- **Därutöver gäller ett generellt förbud mot *markavvattning* enligt 18 d § NVL (1964:822) i hela Malmöhus län, såvida inte länsstyrelsen medgett undantag från detta. Det är dock tillåtet att rensa befintliga diken.**

Den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifterna i 21 § NVL, kan dömas till **böter eller högst sex månaders fängelse**. Anmälan av brott mot reglerna kan ske till länsstyrelsen eller direkt till polismyndigheten.

Biotopskyddet gäller dock inte för mark i omedelbar anslutning till bebyggelse samt på detaljplanerat område, där detaljplanen har vunnit laga kraft.

I biotopskyddet har naturvården fått ett **lagstadgat instrument** för att behålla variationsrikedomen i jordbrukslandskapet. Det har tidigare saknats en skyddsform för att trygga restbiotoper av mindre storlek än ca 10 ha. Biotopskyddet är särskilt viktigt och användbart för både Staffanstorps och Burlövs kommuner, eftersom en mycket stor andel av den natur, som finns kvar, är uppsplittrad och fragmenterad och därmed mycket svår att skydda på annat sätt (genom t.ex. naturreservat eller naturvårdsområde). Ur naturvårdssynpunkt är det oerhört viktigt att dessa områden skyddas från ingrepp.

För att biotopskyddet skall fungera, krävs dock att markanvändare och allmänheten är medvetna om dess existens.

## Naturreservat (7 §)

> Område som finnes böra särskilt skyddas eller vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet eller eljest märkliga beskaffenhet, eller emedan området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv, må av länsstyrelsen förklaras som naturreservat. (NVL 7 §).

**Naturreservat** är jämte nationalparker det juridiskt starkaste skyddet av ett naturområde i Sverige. Beslut om reservat fattas som regel av länsstyrelsen. Reservatets föreskrifter och regler för markägare (sakägare) och allmänhet fastställs i en **skötselplan**. Reservatet bildas efter förhandlingar med markägare om intrångsersättning eller inlösen.

Från och med 1987 har även kommuner rätt att, med tillstånd från länsstyrelsen, få **delegation** på att upprätta förordnande enligt NVL (34 § NVL). För att en kommun skall få avsätta ett naturreservat eller naturvårdsområde krävs, att kommunen skall ha en **antagen naturvårdsplan** samt att kommunen har en **anställd biolog/ekolog,** som arbetar med naturvårdsfrågor. Det krävs även att kommunfullmäktige kommer med en **skriftlig begäran** om detta till länsstyrelsen.

**Hittills har endast ett område inom kommunerna avsatts som naturreservat:**

- **Vallby mosse (område 31) i Staffanstorps kommun.**

## Naturvårdsområde och landskapsbildsskydd (19 §)

Möjligheten att bilda **naturvårdsområde** enligt 19 § infördes 1975. Skyddsformen är svagare än naturreservat och nationalpark, eftersom **markanvändningen** (jord- och skogsbruksföretag) **inte får försvåras**. Markägaren måste dock söka tillstånd hos länsstyrelsen vid ingrepp, och det krävs förhandlingar i varje enskilt fall. En **skötselplan** för området ska upprättas.

- **Tågarps hed/Alnarps fälad i Burlövs och Lomma kommuner (område 2) kommer att avsättas som naturvårdsområde under 1995/96.**

**Landskapbildsskydd** (som ofta också kallas naturvårdsområde) enligt 19 § är en ännu svagare skyddsform, som användes före år 1975. Besluten innehåller **enkla föreskrifter,** som reglerar vissa verksamheter, t.ex. bebyggelse och skogsplantering. Någon skötselplan upprättas inte.

**Inom kommunerna finns två områden med landskapsbildsskydd:**

- **Området vid Stora Mölleberga och Torreberga ängar i Södra delarna av Staffanstorps kommun (berör områdena 14, 21 och 27).**
- **Höje å och dalgång från Knästorp ut till kusten i Staffanstorps, Lunds och Lomma kommuner (berör område 36).**

## Strandskydd (15 och 16 §§)

**Strandskydd**, vars syfte ursprungligen var att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv, gäller generellt med **100 m från strandlinjen** längs större vattendrag samt längs havs- och insjöstränder. Det innebär att man inte får bygga hus eller andra anläggningar inom denna zon. Det har dock varit vanligt att undantag har medgetts från strandskyddet: under 1990 gavs ca 4000 dispenser i Sverige.

**Följande områden är strandskyddade inom kommunerna:**

- **kuststräckan vid Spillepeng och Tågarps hed (område 1 och 2),**
- **Höje å och Sege å (områdena 14 och 36),**
- **norra delen av Görslöv (område 18),**
- **Kolböra mosse (område 19),**
- **större delen av Gullåkra och Vesums mossar (områdena 22 och 23),**
- **Pepparkärr (område 28),**
- **Kyrkheddinge mosse (område 29),**
- **Kornheddinge mosse (område 30),**
- **Vallby mosse (område 31),**
- **Dynge mosse (område 32),**
- **större delen av Albertaravinen (område 33), och**
- **Alberta mosse (område 34).**

Den 1 juli 1994 ändrades syftet med lagen till att även gälla **bevarandet av goda livsvillkor för växter och djur**. Vid bedömning om ett strandnära område skall bevaras obebyggt, skall alltså inte endast områdets värde för friluftslivet beaktas, utan naturvärden och ekologiska förutsättningar skall också räknas med. Lagen ges därmed en vidare tolkning, och det borde därmed bli svårare att få dispens.

Strandskyddslagen ändrades också genom att möjligheten till **differentierade strandskyddsbestämmelser** infördes inom områden, som angetts i en antagen översiktsplan i sådan glesbygd, där "tillgången på sjöar och vattendrag är god". Detta innebär en försvagning av det generella strandskyddet, men berör inte Staffanstorps eller Burlövs kommuner, eftersom tillgången på vattendrag i denna region är begränsad.

Statens naturvårdsverk uppmanar kommuner och länsstyrelser, att de vid beviljande av undantag från strandskyddsbestämmelserna i fortsättningen skall **ange det särskilda skäl,** som legat till grund för att bevilja undantag från strandskyddsbestämmelserna, **bifoga tydliga kartor,** som beskriver byggprojektet, **ange hur stor yta,** som sökanden får ta i anspråk, **samt ange om det prövade projektet är förenligt med översiktsplanen och NRL.**

## Fridlysning (14 §)

Är fara att en växtart kan komma att försvinna eller utsättas för plundring, äger regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, meddela förbud att inom landet eller del av landet ta bort eller skada växt av den arten, där den växer vilt. (NVL 14 §).

- **I Malmöhus län är det förbjudet att borttaga eller skada följande växter (växter som finns inom kommunerna har angetts med *kursiv* stil):**

  **<u>Samtliga</u> orkidéer**
  ***(tvåblad och ängsnycklar)***

| | |
|---|---|
| **Ängssilja** | **Praktnejlika** |
| **Martorn** | ***Dansk iris*** |
| **Stor sandlilja** | ***Hedblomster*** |
| ***Blåsippa*** | ***Backsippa*** |
| **Marrisp** | ***Smörbollar*** |
| **Mosippa** | **Hårginst** |
| **Fältsippa** | **Klintsnyltrot** |
| **Idegran** | **Fältnocka** |
| **Lundviva** | |

- **Därutöver är samtliga däggdjur och fåglar samt de flesta grod- och kräldjur i Sverige fredade, förutom de som berörs av tidsbegränsad eller allmän jakttid enligt jaktförordningen.**

# PLAN - OCH BYGGLAGEN

# REGLERING AV BEBYGGELSE

## Översiktsplan och detaljplan

**Plan och bygglagen** (PBL) fastslår, att varje kommun skall ha en **översiktsplan**, där kommunen skall ange, hur man tillgodoser riksintressena samt hur mark- och vattenområden ska användas, och var framtida bebyggelse skall läggas. Översiktsplanen är inte rättsligt bindande. För tätorter och vissa delar i anslutning till dessa skall kommunen upprätta en noggrannare plan, en **detaljplan**, som däremot måste följas enligt lag. **Områdesbestämmelser** utgör ett mellanting, som kan tillämpas för att säkerställa ett riksintresse, som upptar ett större område än vad detaljplanerna bör omfatta, eller för att säkerställa att syftet med översiktsplanen uppnås. Områdesbestämmelser är rättsligt bindande, men kan upphävas genom upprättande av detaljplan (ett starkare juridiskt instrument).

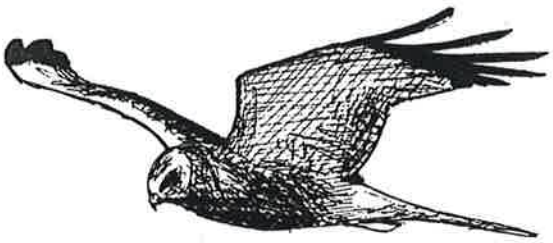

## Skydd av natur- och friluftsområden genom PBL

| |
|---|
| För att mark skall få användas för bebyggelse, skall den vara ur allmän synpunkt lämplig för ändamålet. (PBL 1 kap. 6 §). |
| Byggnader skall placeras och utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. (PBL 3 kap 1 §). |

I kommunerna finns det gott om små områden, som har ett stort lokalt skyddsvärde ur natur- och friluftsynpunkt, men som har låg prioritet ur nationell och regional synvinkel. Möjligheterna att skydda ett sådant område enligt NVL är små, om området är för stort för att omfattas av biotopskydd (21 § NVL). Länsstyrelsen, som har ansvaret för säkerställande enligt NVL, måste prioritera områden med höga regionala värden.

PBL skall enligt 2 kap. 2 § tillämpa NRL vid beslut. Därför skall kommunen, enligt PBL 1 kap. 6 § och 3 kap. 3 §, även ta hänsyn till natur- och kulturvård. I begreppet "lämplig" i citatet ovan bör enligt NRL natur- och friluftsvärden beaktas.

**Ett lokalt skyddsvärt naturområde kan skyddas genom att kommunen utarbetar områdesbestämmelser** (för större områden) **eller detaljplan** (för mindre områden i anslutning till tätort). Denna möjlighet borde vara intressant för båda kommunerna, eftersom det finns lokalt skyddsvärda, men regionalt lågprioriterade och oskyddade områden. Kommunerna kan på så vis erbjuda ett effektivt och starkt skydd, som kan vara billigare än att upprätta ett kommunalt naturreservat enligt NVL 34 §.

Det är dock omstritt om områdesbestämmelser verkligen är ett användbart instrument för naturskydd, eftersom bestämmelserna inte i första hand är avsedda för bevarande av skyddsvärd natur, utan för att styra utbyggnader och infrastruktur. Pågående markanvändning får inte heller försvåras. Nackdelen med detaljplanerat naturskydd är, förutom att det bara kan användas för tätortsnära områden, att planen är tidsbegränsad och därmed inte erbjuder något långsiktigt skydd.

Detaljplanen, som är under färdigställande för **Bernstorps mosse** (område 7) i Burlövs kommun, är ett bra exempel på hur kommunen kan skydda natur och rekreation med hjälp av PBL. Området skall skyddas som ett kommunalt naturvårdsområde, med motiveringen, att det har stora värden för natur, friluftsliv, undervisning och kulturhistoria. Området skall hävdas genom bete och slåtter för att upprätthålla och utveckla de höga naturvärdena.

## PBL ställer krav på grönområden

Tomter, som tas i anspråk för bebyggelse, skall anordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller natur- och kulturvärdena på platsen. Dessutom skall tillses att:
naturförutsättningarna så långt möjligt tas tillvara. (PBL kap. 3, 15 §).

Om tomter tas i anspråk för bebyggelse, som innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för barnstuga, skola eller annan jämförlig verksamhet, skall det finnas tillräckligt stor friyta, som är lämplig för lek eller utevistelse på tomten eller i närheten av denna. (PBL 3 kap. 15 §).

Dessa regler gäller för PBL idag. PBL är emellertid under omarbetning och kommer troligen att ändras. Enligt propositionen 1993/94:178 bestäms förutsättningarna för att kunna skapa en långsiktigt hållbar livsmiljö i hög grad av hur den byggda miljön - varav grönstrukturen är en viktig del - utvecklas. Genom vissa ändringar i PBL:s och NRL:s kravbestämmelser, vad gäller en förstärkning av översiktsplaneringen, kommer **betydelsen av tätorternas grönområden att tydliggöras**. Det är också tänkbart, att PBL kommer att införa krav på att kommunerna skall utforma **grönplaner** för tätorternas grönområden.

# ÖVRIGA LAGAR SOM BERÖR NATURVÅRD

## Skogsvårdslagen

**Skogsvårdslagen** (SVL) jämställer numera miljömålet med produktionsmålet, och fastslår, att den biologiska mångfalden skall bevaras. Lagen tillåter därmed en skogsägare att inte avverka ett område p.g.a. höga naturvärden och godkänner även alternativa avverkningsmetoder (d.v.s. andra metoder än kalhyggesbruk).
30 § SVL - om naturhänsyn inom skogsbruket - har förstärkts, men bygger fortfarande på frivillighet.
Enligt riksskogstaxeringens definition av skog, finns ingen skog alls inom kommunerna.

## Lagen om skötsel av jordbruksmark

**Jordbrukslagen** reglerar skötsel av åkermark och betesmark på fastighet, som är taxerad som lantbruksenhet. 6 a § framhåller, att användningen av jordbruksmark skall ske med hänsyn till natur- och kulturmiljövårdens intressen.
**"Pågående markanvändning"** får dock inte försvåras av hänsynskraven. Därmed är paragrafens verkan mycket begränsad, även om hänsynskraven skärptes 1992.

## Allemansrätten - rättigheter, ansvar och skyldigheter

I Sverige har alla människor rätt att vistas i naturen. Vi har rätt att ströva fritt i skog och mark, plocka blommor som inte är fridlysta utanför naturreservat, plocka svamp och bär och bada i eller åka båt på sjöar och hav. **Allemansrätten** är inte lagstadgad, utan är en gammal sedvana, som har blivit praxis.

Det är viktigt att komma ihåg, att allemansrätten även innebär **skyldigheter** för den som utnyttjar den. Man har inte rätt att åstadkomma skador på växter och djur, färdas fritt på annans tomt eller strandtomt, göra upp eld hur som helst eller skräpa ner i naturen. Det handlar helt enkelt om att visa hänsyn mot naturen och medmänniskorna.

Allemansrätten eller allemansrättens praxis kan komma att ändras, i och med Sveriges medlemskap i EU.

# LITTERATUR


Andermyr S A. 1992. Plan- och Bygglagen (Svenska kommunförbundets lagserie).

Bernes C. & Grundsten C. 1991. Sveriges Nationalatlas - miljön.

Kommunförbundet. 1994. Plan- och miljöinformation nr 1994:1. Miljö och fysisk planering - en sammanfattning av plan- och byggutredningens delbetänkande.

Länsstyrelsen i Malmöhus län. Broschyr: Fridlysta växter i Skåne.

Länsstyrelsen i Malmöhus län. 1994. Förteckning över strandskyddade områden inom Malmöhus läns kommuner.

Michanek G. 1989. Lagbok i miljörätt.

Pålsson I. et al. Universitetsuppsats i miljörätt vid Lund och Uppsala 1991. Kommunens naturvårdsansvar.

Statistiska centralbyrån. 1993. Naturmiljön i siffror.

SSK. 1991. SSK-information 1991:12. Riksintressen i SSK.

Statens naturvårdsverk. 1994. dnr 318-3340-94: Bestämmelser om strandskydd i naturvårdslagen.

Westerlund S. 1992. PBL, NRL och MKB - grunderna i plan- och marklagstiftningen.

Översiktsplaner 1990 för Staffanstorps och Burlövs kommuner.


**Muntliga källor:**

Per Blomberg, Länsstyrelsen i Kristianstads län.

Anders Larsson, Länsstyrelsen i Malmöhus län.

# DEL II: OMRÅDESBESKRIVNINGAR

36 områden i Staffanstorps och Burlövs kommuner har här klassificerats, som särskilt värdefulla ur naturvårdssynpunkt. För vart och ett av dessa områden har en områdesbeskrivning med kartanvisningar gjorts. I denna andra del av naturvårdsplanen redovisas områdena ett och ett. Inledningsvis beskrivs de metoder som har använts under arbetet med beskrivningarna.

# SYFTE OCH METOD

## Syfte

**Områdesbeskrivningarna** baseras dels på fältarbete och dels på studier av tidigare utgiven litteratur, planer, utredningar och tidigare inventeringar. Varje område som tas upp i beskrivningarna finns utmärkt på en separat kompletterande **kartdel** som ingår i naturvårdsplanen. Syftet med områdesbeskrivningarna är att ange, **var** det finns områden som är värdefulla ur naturvårdssynpunkt, **hur värdefulla de är, på vilket sätt de är värdefulla, och vilka åtgärder som krävs,** för att naturvärdena ska bibehållas och/eller utvecklas.

**Områdesbeskrivningarna tar inte hänsyn till andra intressen än naturvård, rekreation och kulturvård.** Den resulterande faktasammanställningen är avsedd att användas som **informationsmaterial, beslutsunderlag och prioriterings- och åtgärdsrekommendationer** för kommunernas och markägarnas verksamheter, samt för en intresserad allmänhet. Den är ett viktigt steg mot att markanvändare ska kunna bedriva en effektiv naturvård på lokal nivå.

Områdesbeskrivningarna utgör inte någon absolut sanning. Naturen är ofta besvärlig att beskriva och bedöma, men framför allt är den föränderlig. Materialet bör uppdateras och revideras i takt med att nya uppgifter kommer fram.

Det är återigen viktigt att poängtera, att det finns viktiga naturvärden även i **vardagslandskapet** (se kapitel 1 och 5). I det fragmenterade jordbruks- och tätortslandskap, som berörs av naturvårdsplanen, kan även små öar av natur ha stor betydelse, och det är av största vikt att småbiotoperna inte minskar ytterligare i antal och storlek.

**All natur lyder under naturvårdslagens hänsynsregler** (se kapitel 6).

## Metod

Områdesbeskrivningarna baseras på naturinventeringar och naturvärdesbedömningar i fält samt på flygbildstolkning och på studier av tidigare utgiven litteratur. I många fall har underlagsmaterialet varit bristfälligt eller helt saknats, vilket har inneburit att fältstudierna har utgjort en mycket viktig del av utredningsarbetet.

**Fältarbetet** har utförts av Ulf Ottoson, Magnus Billqvist och Kent Elwér från Burlövs miljökontor samt delvis av Maria Breineder, Stockholms Universitet och Ola Elleström, Staffanstorps Fältbiologer. Arbetet har utförts under våren, sommaren och hösten 1994. Varje redovisat område har besökts minst två gånger (i de flesta fall betydligt fler), varvid en grundlig översiktlig naturinventering har gjorts, inklusive en bedömning av naturvärde och eventuell hotbild.

Inventeringen har huvudsakligen omfattat kärlväxter, fåglar och däggdjur, men även lavar, tickor och mossor har beaktats. Också fladdermöss, som är en ofta förbisedd artgrupp vid naturinventeringar, har undersökts. Därutöver har några områden specialstuderats med avseende på insekter. Insektsinventeringarna har utförts av Mikael Sörensson, Lunds Universitet, under sommaren och hösten 1994.

**Flygbildstolkning** över samtliga områden har gjorts parallellt med fältarbetet och litteraturstudierna.

**Litteraturuppgifterna** har omfattats av en mängd olika planer, tidigare gjorda undersökningar och inventeringar, universitetsuppsatser och tidskrifter, som är av betydelse för de aktuella naturområdena. Projekt Skånes Flora, länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering, Naturinventering av Burlövs kommun 1989, material från Databanken för hotade arter samt respektive kommuns ˆversiktsplan 1990 är några av de viktigaste källorna.

I de flesta fall har även **muntliga uppgifter** använts som underlagsmaterial.

**Äldre kartmaterial**, i synnerhet Skånska rekognosceringskartan 1812, har beaktats.

Resultatet av fältarbetet har sammanvägts med uppgifterna från litteraturen, kart- och flygbildstolkningen och de muntliga källorna och ligger till grund för de områdesbeskrivningar som redovisas nedan. Sammanställningen har gjorts av Ulf Ottoson under hösten 1994. En riktad **förhandsremiss** har gått ut till en mängd berörda fackmän, myndigheter och föreningar under senare delen av 1994, och synpunkter från dessa har beaktats. Ett **samrådsförfarande** med markägare har också skett inför sammanställningen av de slutgiltiga områdesbeskrivningarna.

## Riktlinjer

De riktlinjer som förordas i Allmänna Råd 91:3 är utarbetade för länsvisa program och har därför modifierats något för att gälla de förutsättningar som råder i Staffanstorps och Burlövs kommuner. **Grundläggande för hela arbetet med naturvårdsplanen har varit att utgå från de speciella förutsättningar som finns i just denna region** (se kapitel 1). Det innebär att naturvärdesbedömningen och klassificeringen utgår från det lokala perspektivet och från de begränsade naturvärden som finns inom kommunerna. Följaktligen är det inte endast områden av riksintresse för naturvården, som har klassificerats som högsta naturvärde, liksom alla områden av klass 2 inte nödvändigtvis är av länsintresse.

**Oklassificerade områden** (omarkerade på den separata kartdelen) **ska inte tolkas som att de helt saknar naturvärde.** Dessa områden innehar inte tillräckliga värden för att klassificeras enligt de klasser som förekommer i naturvårdsplanen, men det oklassificerade vardagslandskapet (se kapitel 1) har ändå mycket stora värden för den biologiska mångfalden inom kommunerna. Även i vardagslandskapet ska enligt naturvårdsmålen (se kapitel 3) och lagstiftningen (kapitel 6) tillräcklig hänsyn tas, för att naturvärdena ska bibehållas och utvecklas.

## Kriterier

Klassificeringen grundas på en sammanvägning av ett antal kriterier. Några viktiga **biologiska kriterier** är mångformighet, representativitet, raritet, artrikedom, kontinuitet, förekomst av hotade arter, områdesstorlek och spridningsmöjligheter. Tillgänglighet, närhet till tätort och bildskönhet är exempel på **kriterier för rekreation**. Förekomst av fornminnen, långvarig hävd, representativa brukningsformer och särpräglad eller representativ bebyggelsestruktur utgör **kulturhistoriska kriterier**. Vissa faktorer, t.ex. långvarig hävd, kan inbegripas i både biologiska och kulturhistoriska kriterier.

Kriterierna sammanfattas som redovisats ovan under ett antal huvudkriterier med bokstavsbeteckningarna E, Z, B, R, K, G och L. Kriterierna E, Z, B och i viss mån R har i denna naturvårdsplan getts en större tyngd än K, G och L. Vid klassificeringen av de olika områdena har områden med gemensamt intresse för naturvård, kulturvård och rekreation prioriterats. Några exempel på områden som därmed blir högt klassificerade är **Tågarps hed, Bernstorps mosse, Kolböra mosse** och **Albertaravinen**, (områdena 2, 7, 19 och 33). Figur 7.1 visar hur olika huvudkriterier kan vägas samman vid klassificering av ett område.

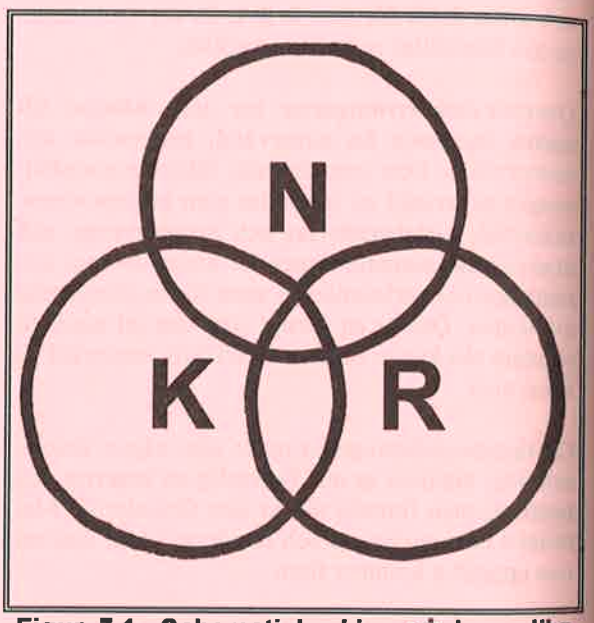


**Figur 7.1: Schematisk skiss på hur olika kriterier och värden vägs samman vid helhetsbedömning och klassificering av områden. Det område i figuren som täcks av alla tre cirklarna motsvarar de högst klassificerade områdena i naturvårdsplanen. N = naturvärde, K = kulturvärden, R = rekreationsvärden. (Efter SNV 1991).**

# FÖRKLARING TILL OMRÅDESBESKRIVNINGARNA

**Namn, områdesnummer och kartor**: För varje område som beskrivs anges namn och områdesnummer. I anknytning till texten finns en karta, oftast i skala 1:10 000, där områdesgränserna är utritade. Dessutom finns området (inklusive områdesnummer, klass och kriterier) utmärkt i färg på naturvårdsplanens kompletterande separata kartdel i skala 1:20 000.

**Klass**: Anger den klass som området innehar.

- **Klass 1** motsvarar "högsta natur/rekreationsvärde"
- **Klass 2** motsvarar "mycket högt natur/rekreationsvärde"
- **Klass 3** motsvarar "högt natur/rekreationsvärde"

**Kriterier**: Anger genom en bokstavskombination, vilka kriterier som ligger till grund för klassificeringen. Det kriterium som står först är det som har bedömts vara viktigast för klassificeringen, varefter övriga kriterier följer i en fallande skala. De kriterier och motsvarande bokstavsbeteckningar som har använts är följande:

E **Ekologiska värden**. Anger att området är viktigt i ett större, landskapsekologiskt sammanhang, t.ex. genom att det fungerar som viktig spridningskälla eller ekologisk korridor till det omgivande landskapet, innehåller en ovanligt rik biologisk mångfald, eller innehar ett stort antal olika biotoper. Även faktorer som antal hotade arter, orördhet, opåverkad natur, läge i förhållande till andra värdefulla naturområden, typ av biotop och grad av naturlig variation, vägs in i detta kriterium.

Z **Zoologiska värden.** Anger om området innehar anmärkningsvärda zoologiska värden, exempelvis förekomst av ovanliga djurarter eller stora individantal.

B **Botaniska värden.** Anger om området innehar anmärkningsvärda botaniska värden. Det kan t.ex. vara ovanliga växtarter eller vegetationstyper, som är värda att uppmärksamma.

R **Värden för rekreation och friluftsliv.** Anger om området är utnyttjat eller särskilt väl lämpat för rekreation och friluftsliv.

L **Landskapsbildsmässiga värden.** Anger om området är värdefullt för landskapsbilden.

G **Geologiska värden.** Anger om området innehar något geologiskt intressant objekt eller om området befinner sig inom ett geologiskt intressant område.

K **Kulturhistoriska värden.** Anger om området är intressant ur kulturminnesvårdens synpunkt, t.ex. om området har hävdats på samma sätt under mycket lång tid, eller om fornlämningar har hittats i området.

**Markägare:** Anger om området ägs av privatperson, stiftelse, kommun, stat eller kyrka.

**Areal**: Anger vilken yta som området upptar i ha. Detta har dock inte uppgivits för **Sege å, Banvallen** och **Höje å** (områdena 14, 15 och 36), eftersom arealen är svår att avgränsa för dessa områden.

**Flygbildsnummer**: Anger vilken/vilka flygbilder (huvudsakligen från 1986) som har använts vid flygbildstolkning av området.

**Koordinater**: Anger områdets kartkoordinater inom rikets nät.

**Sammanfattning**: Sammanfattar kortfattat de natur-, kultur- och rekreationsvärden som ligger till grund för hur området har klassificerats.

**Hot**: Anger de hot mot områdets naturvärden, vilka kan förutses.

**Områdesbeskrivning**: Beskriver detaljerat områdets **landskapsbild, flora, fauna** och möjligheter till **rekreation**. Vetenskapliga namn (latin) har endast använts, när svenska benämningar saknas. Den svenska nomenklaturen följer den som använts i Ahlén, Bruun, Cedhagen, Chinery, Higgins och Mossberg. För exakt information om de vetenskapliga namnen hänvisas rapporten "**Vetenskapliga namn på arter förekommande i naturvårdsplanen**", som tillhandahålls av kommunernas miljöförvaltningar.

**Hotade arter**: Anger vilka hotade arter som är knutna till området samt vilken hotkategori de befinner sig i (Angående hotade arter, se kapitel 4). Att en art är knuten till ett område, innebär att den använder sig av området för att söka föda, skydd, boplats eller för fortplantning. Hotade arter som bedöms vistas tillfälligt i området har inte tagits med. Avsikten med att lista de hotade arterna inom varje område är inte, annat än i undantagsfall, att kräva krafttag för att skydda just dessa arter. Olika hotade arter har skilda, ibland motsatta, krav på sin livsmiljö. **Förekomst av hotade arter är en stark indikation på att ett område innehar biotoper, som är värda att uppmärksamma**. Detta är en av de faktorer som ligger till grund för klassificering och bedömning av områdets naturvärde. Även äldre uppgifter om att hotade arter tidigare har förekommit, har i vissa fall tagits med. I dessa fall anges, när arten senast har observerats.

**Åtgärdsförslag**: Föreslår åtgärder som krävs för att bibehålla och i en del fall utveckla områdets naturvärden. Åtgärdsförslagen ska ses som **förslag eller rekommendationer** och inte som krav.

**Underlagsmaterial**: Anger de skriftliga och muntliga källor som har använts vid beskrivning och bedömning av området.

---

## Kartor

Samtliga områden, inklusive områdesnummer, klassificering och kriterier, redovisas på en **kompletterande separat kartdel i skala 1:20 000**. Där redovisas också områden, som är av riks- eller länsintresse för natur- eller kulturvården, områden som innehar förordnanden enligt naturvårdslagen samt detaljplanlagda områden.

Utöver naturvårdsplanens separata kartdel, har en hel del faktauppgifter sammanställts på andra **underlagskartor**. Dessa kartor redovisar t.ex. ekologiskt känsliga områden, områden som omfattas av strandskydd enligt naturvårdslagen, exakt lokal för hotade växtarter samt länsvisa naturinventeringar, som berör kommunerna (t.ex. ängs- och hagmarksinventeringen och våtmarksinventeringen).

## Naturvårdspärm

All information som har kommit fram under arbetet med områdesbeskrivningarna, har samlats i särskilda pärmar, "**naturvårdspärmar**", för Staffanstorps respektive Burlövs kommun. Här finns allt skriftligt material som har använts vid sammanställningen av områdesbeskrivningarna samlat områdesvis. Pärmarna innehåller även övergripande informationsmaterial, som beskriver hela eller större delar av kommunerna. Avsikten är att man vid behov snabbt och enkelt ska kunna ta fram det underlagsmaterial som har använts för att jämföra, beskriva och bedöma ett område. Här samlas allt från universitetsuppsatser till material från projekt Skånes Flora och handskrivna fältblanketter.

Naturvårdspärmen ska användas i förebyggande syfte, när man vill specialgranska ett område, t.ex. vid hot om exploatering. Den bör kompletteras systematiskt, efterhand som nya uppgifter framkommer om respektive område.

## Klassificering

Att värdera, jämföra, bedöma och **klassificera** olika områdens natur-, rekreations-, och kulturvärden är mycket svårt. Att det ändå måste göras, beror på att de medel som naturvården har till förfogande är begränsade. Det är av största vikt att ge beslutsfattare ett **prioriteringsunderlag,** som anger hur naturvårdsmedlen kan användas på effektivast möjliga sätt. Detta sker bäst genom att i naturvårdsplanen ange, vilka områden som bör prioriteras för skydd, vård eller återskapande.

Utgångspunkten för klassificeringen i denna naturvårdsplan har varit att följa de riktlinjer som redovisas i Naturvårdsverkets **Allmänna Råd 91:3** - "Länsvisa program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturvärden" och **Råd och riktlinjer 1979:2** - "Naturvårdsplan - riktlinjer för redovisning på karta och i text". Klassificeringen, som beskrivs närmare under rubriken "klass" ovan, följer den klassificering som förordas i dessa riktlinjer.

**Samtliga mindre dammar inom kommunerna klassificeras som klass 3-objekt och redovisas på naturvårdsplanens kompletterande separata kartdel.**

# LITTERATUR

**Övergripande litteratur för områdesbeskrivningarna:**


Ahlén I. Artbestämning av flygande fladdermöss.

+ Ljudkassett: "European bat sounds - 29 species flying in natural habitats".

+ Fladdermusdetektor "Pettersson ultrasound detector".

Bruun B. et al. 1987. Alla Europas fåglar i färg.

Cedhagen T. et al. 1978. Grod- och kräldjur i Norden.

Chinery M. 1988. Insekter i Europa.

Higgins L.G. et al. 1983. Europas dagfjärilar.

Ingelög T. et al. 1992. Floravård i jordbrukslandskapet.

Jonsson L. 1992. Fåglar i Europa med Nordafrika och Mellanöstern.

Krok.O, Almquist, S. 1986. Svensk flora.

Mossberg B et al. 1992. Den Nordiska floran.

Statens Naturvårdsverk. 1991. Allmänna råd 91:3. Länsvisa program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturvärden.

Statens Naturvårdsverk. 1979. Råd och riktlinjer 1979:2. Naturvårdsplan - riktlinjer för redovisning på karta och text.

Stockholms Universitet, botanikenheten. Några växtsamhällen karaktäriserade genom exempel på kärlväxter.

Material från Projekt Skånes Flora

Översiktsplaner 1990 för Staffanstorps och Burlövs kommuner.


**Referensmaterial för respektive område:**

Se under rubriken "underlagsmaterial" under varje områdesbeskrivning.

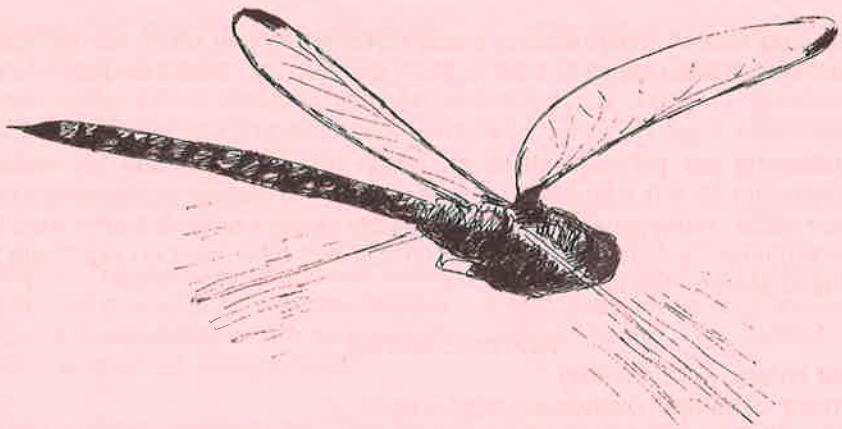

***Trollslända***

# 1. SPILLEPENG

**KLASS: 3**
**KRITERIER: R E B L Z**
**MARKÄGARE: BURLÖV/LOMMA/MALMÖ**

**AREAL: ca 27 ha i Burlöv (120 totalt)**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 02**
**KOORDINATER: 1326-27, 6171**

**SAMMANFATTNING: Spillepeng är ett område som idag har begränsade natur-, rekreations- och landskapsbildsvärden, men som inom några år kan komma att värderas mycket högre. Från att ha varit en gammal soptipp, skall området restaureras till ett stort rekreationsområde med goda möjligheter för etablering av en rik biologisk mångfald. Området har sedan länge höga botaniska värden, och på senare tid har även ett antal intressanta och hotade växter (bl.a. klätt och smörbollar) sätts in. Närheten till Tågarps hed (område 2), Kalinaån och Sege å (område 14) är av stor betydelse, eftersom det ger möjlighet för en del arter att sprida sig till och från området.**

**STATUS**: Detaljplanerat område. Strandskyddsområde enligt 15 och 16 §§ NVL.

**HOT**: Att området utformas som ett traditionellt rekreationsområde, med välansade gräsmattor och utan vildvuxna områden.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Spillepeng är en före detta soptipp, som har börjat restaureras för att skapa ett större rekreationsområde. Området, som ligger intill Tågarps hed, består av två höjder, där ett stort antal växter, buskar och träd har sätts in. När restaureringen är klar, kommer Spillepeng, tillsammans med Tågarps hed, att ha mycket stor betydelse för landskapsbilden. Delar av området slåttras.

**FLORA**: Vegetationen är idag dominerad av ruderatväxter och insådda arter. Cikoria, renfana, åkertistel, ekorrkorn, gul och vit sötväppling och färgreseda, är exempel på ruderatväxter. Mer ovanliga arter är bl.a. åkermadd, fikonmålla, piggtistel, bolmört, småtörel och hamnsenap. Av de insådda arterna kan nämnas klätt, smörbollar, rödklint, italienskt rajgräs, rödmalva och prästkrage. Tidigare har man även funnit naturligt förekommande bolmört, ulltistel, renlosta, strandskräppa, paddfot, hedblomster m.fl. i området. Det är osäkert om dessa kan återfinnas idag.

**FAUNA**: Faunan är idag relativt fattig, men området kommer troligen att få stor betydelse för både fältvilt, fågel och insekter. Redan idag finns det gott om gräshoppor, samt t.ex. rapphöna, ängspiplärka och sånglärka.

**REKREATION**: Spillepeng har potential att bli ett viktigt rekreationsområde när restaureringen är klar. Området är tillgängligt för folk från såväl Lomma, Arlöv som Malmö, och kommer bl.a. att kunna erbjuda en tilltalande natur, motionscenter, hundrastplatser och en småbåtshamn med kanotplatser. Promenadstigar, möjligheter för fågelskådning, parkbänkar och bord samt en skjutbana finns redan i området. En cykelbana ansluter till området.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 1** (akut hotad): Klätt (insådd).*
***Hotkategori 2** (sårbar): Småtörel, luddvicker, taggkörvel.*
***Hotkategori 3** (sällsynt): Sumpskräppa, renlosta.*
***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Ulltistel, hedblomster, paddfot, åkermadd, rapphöna.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Stora delar av området bör slåttras även i fortsättningen.**
- **Rekreationsområdet bör utformas så, att även växt- och djurliv gynnas.** Nyckelbegrepp är **öppna vattenytor, varierande biotoper, inhemska växtarter och extensiv skötsel** på valda

delar av området. Man bör även utnyttja de utmärkta möjligheter, som ges för spridning av arter från Tågarps hed och Alnarps fälad. Spridningskorridorer, t.ex. längs med Kalinaån och Sege å, bör anläggas i samband med utformningen.

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 1 i Naturinventering av Burlövs kommun 1989, stiftelsen Spillepeng, projekt Skånes Flora, muntligen Kenneth Bengtsson och Bengt örneberg.

# 2. TÅGARPS HED

**KLASS: 1**
**KRITERIER: K Z B E L**
**MARKÄGARE: PRIVAT / LUNDS UNIVERSITET / BURLÖVS OCH LOMMA KN**

**AREAL: 12 ha (45 med Alnarps fälad)**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 02**
**KOORDINATER: 1326-27, 6171**

**SAMMANFATTNING: Strandängen vid Tågarps hed är en gammal rest av det kulturlandskap som förr var representativt för stora delar av den idag hårt exploaterade Öresundskusten. Området har troligen hävdats som betesmark ända sedan bronsåldern och är därför av mycket stort mark- och kulturhistoriskt värde. Dessutom hyser området en sällsynt och hotad saltängsvegetation, som är beroende av bete och årlig naturlig översvämning av havsvatten. Ett stort antal växt- och djurarter (framför allt fågel) är idag beroende av att ängarna finns kvar i nuvarande skick. De långgrunda bottnarna har även stor betydelse som lek- och utvecklingsområde för fisk. Området har tillsammans med Alnarps fälad en mycket stor ekologisk betydelse som mottagare och spridningskälla för arter till det omgivande landskapet, framför allt p.g.a. storleken och närheten till Spillepeng (område 1), Lomma dammar, Kalinaån och Sege å (område 14). Tågarps hed har även stort värde för landskapsbilden. Området kommer tillsammans med intilliggande Alnarps fälad inom kort att skyddas som naturvårdsområde.**

**STATUS**: Detaljplanerat område, skall tillsammans med Alnarps fälad under 1995/96 avsättas som naturvårdsområde enligt NVL 19 §, klassificeras som ekologiskt känsligt område i översiktsplanen för Burlövs kommun 1990, strandskyddsområde enligt 15 och 16 §§ NVL, ingår tillsammans med övriga Lommabukten på den nordiska våtmarkslistan, värdefull naturmiljö klass 2a i Miljödelegation Västra Skåne 1990, klass 2-område i Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

**HOT**: Igenväxning (bl.a. genom att bitterkrassingen expanderar), gödsling, för lågt betestryck (vilket är fallet idag) eller upphört bete, överbetning, skräp längs stranden, miljöfarligt läckage från soptippen på Spillepeng eller från Kalinaån/Alnarpsån, störning p.g.a. mänsklig aktivitet under häckningsperioden, förändring av strömmarna eller sandrevlarnas utformning p.g.a. utfyllnaden av soptippen.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Tågarps hed, väster om Arlöv, består av en låglänt och öppen strandäng, som är en kvarleva från det gamla kulturbeteslandskapet vid Öresundskusten, och erbjuder en unik landskapsbild. Ängarna översvämmas ofta av havsvatten, och utgörs delvis av fuktigare partier. Norr om Alnarpsån benämns området Alnarps fälad.

**FLORA**: **Strandängsvegetationen** på Tågarps hed är starkt präglad av **bete** och av de naturligt förekommande **översvämningarna** av havsvatten. Längst västerut finns en **obetad remsa** med mark som till stora delar täcks av ilanddriven tång. Vegetationen domineras här helt av vass, bitterkrassing, åkertistel, mållor och havssäv, med inslag av strandkvanne och paddfot. Också vid de **fuktigare betade partierna** nära stranden växer mycket havssäv, vass och bitterkrassing, men även strandaster, havssälting, kärrsälting och tiggarranunkel. Saltört, glasört och saltnarv är andra karakteristiska arter. Dessa växer ofta vid saltvattenspåverkade hålor, s.k. **skonor**. Vass, rödsvingel, kärrkavle, gåsört, femfingerört och blåeld dominerar i de **torrare partierna** i öster. Här växer också smal

käringtand och strandtrift. Vid diket i söder återfinns den för västkusten mycket sällsynta växten vejde. Tidigare har även välsk krassing, sprödarv, vårklynne, dansk iris, kantdunört, piggtistel, spikklubba, och ålandsrot hittats i området. Det är osäkert om dessa kan återfinnas idag. Strandängarna saknar helt träd- och buskskikt. På senare tid har bitterkrassingen, som annars är en ovanlig art, spridit sig mycket kraftigt i hela området, troligen p.g.a. för lågt betestryck.

**FAUNA**: Strandängen har ett mycket rikt fågelliv. Ett stort antal vadare, svanar, måsfåglar (t.ex. småtärna) och skarvar använder sig av stranden och sandrevlarna för födosök och som uppehållsplats. Skärfläcka, som är Burlövs kommunfågel, och sydlig kärrsnäppa är några exempel på regelbundet häckande fågelarter, som även är hotklassificerade. Också olika arter av änder (t.ex. skedand) och måsar förekommer rikligt. Vid de torrare partierna häckar gulärla, ängspiplärka, tofsvipa, strandskata, rödbena m.fl. Området hyser en del groddjur, och man har tidigare funnit den akut hotade grönfläckiga paddan. Tyvärr har inga sentida fynd gjorts, vilket tyder på att den har dött ut. Även insektslivet är rikt, bl.a. på tvåvingar och skalbaggar, samt ett stort antal fjärilsarter. Här hittades bl.a. Sveriges första exemplar av kortvingen *Quedius balticus*. Den ståtliga makaonfjärilen, aurorafjäril, samt björn- och tigerspinnare är exempel på fjärilsfynd. Sammanlagt har över 100 arter dagfjärilar, nattflyn, spinnare, svärmare och mätare hittats i området.

**REKREATION**: Tågarps hed bör under häckningsperioden beläggas med beträdnadsförbud. I övrigt passar området utmärkt till naturstudier för skola och naturintresserad allmänhet. Det finns utmärkta möjligheter (bl.a. regnskydd) till fågelskådning året om från de närliggande kullarna på Spillepeng i söder. Tillgängligheten är god, då området ligger nära flera tätorter och kan nås med gång- och cykelväg. Området ingår som en viktig komponent i planerna på att skapa ett attraktivt rekreationsområde vid Spillepeng.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 2*** *(sårbara): Dansk iris, sydlig kärrsnäppa.*
***Hotkategori 3*** *(sällsynta): Engelsk skörbjuggsört, Quedius balticus (skalbagge).*
***Hotkategori 4*** *(hänsynskrävande): Paddfot, skärfläcka, rapphöna, gulärla, småtärna, brushane, tornfalk, brun kärrhök, häger.*
*Därutöver tillkommer en del hotade fågelarter som använder området som rast och övervintringslokal.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Beträdnadsförbud bör införas under häckningssäsongen för hela området, respektive året om för revlarna.**
- **Betestrycket bör öka och under inga omständigheter upphöra.** Detta är nödvändigt, bl.a. för att hålla tillbaka bitterkrassingen, som troligen måste bekämpas även manuellt. Betet bör utökas ända fram till strandlinjen.
- **Det intilliggande blivande rekreationsområdet Spillepeng bör utformas så, att växt- och djurliv gynnas.** I samband med utformningen av Spillepeng bör **spridningskorridorer** anläggas, t.ex. längs med Kalinaån och Sege å.

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 2 i Naturinventering av Burlövs kommun 1989, länsstyrelsens beslut om bildande av naturvårdsområdet Alnarps fälad - Tågarps hed, Burlövs kommuns översiktsplan 1990, område 31-1 i länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering (klass III), område O2 C4 F01 i våtmarksinventeringen (klass 2), häckfågelinventering på Arlövs ängar och Spillepeng 1993 och fjärilsinventering 1960-1990 (Burlövs miljökontor), projekt Skånes, Miljödelegation Västra Skåne 1990, muntligen Kenneth Bengtsson, Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

***Brun kärrhök***

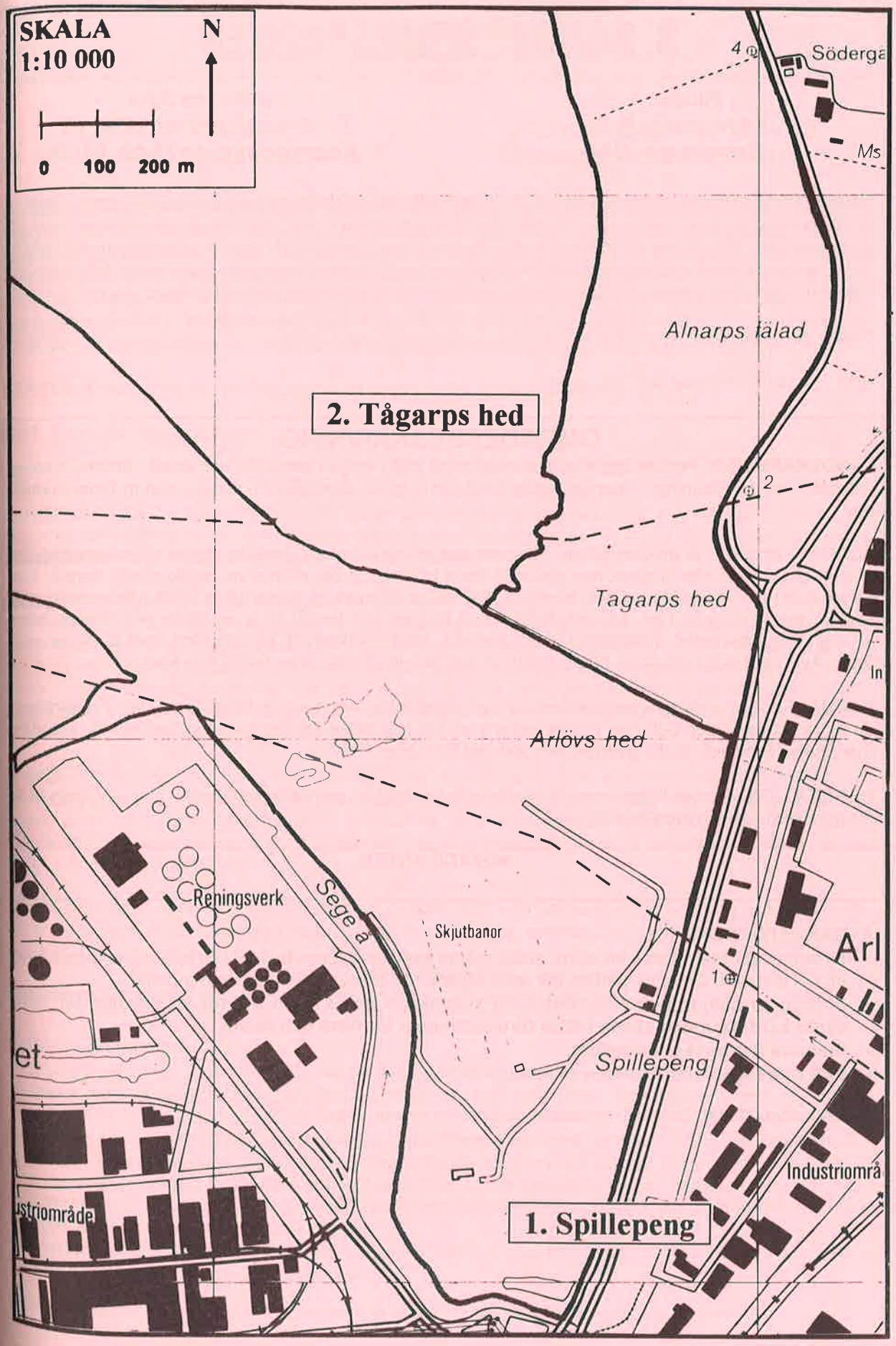
SKALA
1:10 000
N
0 100 200 m
Söderga
Ms
Alnarps fälad
2. Tågarps hed
Tagarps hed
Arlövs hed
Reningsverk
Sege å
Skjutbanor
Spillepeng
Industriområ
1. Spillepeng

# 3. SOCKERBRUKSPARKEN

**KLASS: 3**
**KRITERIER: R E**
**MARKÄGARE: SSA**

**AREAL: ca 2 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 02**
**KOORDINATER: 1327-28, 6170**

**SAMMANFATTNING: Sockerbruksparken är ett betydelsefullt rekreationsområde mitt i centrala Arlöv och utgör en viktig spridningskorridor till och från samhällets övriga grönområden. Närheten till Kalinaån och Granbacken (område 4) skapar vissa förutsättningar för arter att kunna sprida sig till och från området. Parken fungerar även som luftrenande "grön lunga". Om parken till delar sköts mer extensivt, kan områdets naturvärde öka.**

**STATUS**: Detaljplanerat område.

**HOT**: En alltför intensiv skötsel.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Parken ligger intill sockerbruket mitt i Arlövs samhälle och är ett värdefullt inslag i stadsbilden. I anslutning till parken rinner Kalinaån, som är breddad. En mindre damm finns i området.

**FLORA**: Fältskiktet är mycket fattigt, eftersom den större delen av området utgörs av gräsmattor. Ett avsnitt längs Kalinaån är dock mer naturlikt, med bl.a. lundgröe, rödmalva, nejlikrot och harkål. Där växer även den ovanliga växten kärrtörel. På våren är marken delvis täckt med hålnunneört och svalört, med inslag av t.ex. luktviol. Buskskiktet är glest och består bl.a. av fläder och hassel, samt en del trädgårdsväxter. Trädskiktet är relativt rikt, med hästkastanj, pil och lönn som dominerande arter. Även bok och lind, samt några fruktträd och icke inhemska arter finns i området.

**FAUNA**: Faunan utgörs huvudsakligen av trädgårdsfåglar. Även kanin finns i området. Fruktträden, de äldre grova träden och den öppna vattenytan har betydelse för vissa arter. Insektslivet, och därmed även fågellivet, skulle gynnas, om död ved lämnades kvar.

**REKREATION**: Parken ligger centralt i Arlöv och är viktig ur rekreationssynpunkt. Den används bl.a. för hundrastning och promenader.

***HOTADE ARTER***

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Extensiv skötsel.** Spara en större andel orörda kantzoner längs buskar och träd, samt lämna kvar en del död ved. Delar av parken bör dock klippas och skötas ur rekreationssynpunkt.
- **Anlägg en oklippt och extensivt skött skyddszon längs Kalinaån, för att skydda den sällsynta kärrtöreln och skapa bättre förutsättningar för flora och fauna.**
- **Plantera fler buskar i området.**
- **Sätt upp fågel- och fladdermusholkar.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 6 i Naturinventering av Burlövs kommun 1989.

# 4. GRANBACKEN

**KLASS: 2**
**KRITERIER: E L K R**
**MARKÄGARE: BURLÖVS KOMMUN**

**AREAL: ca 1,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 02**
**KOORDINATER: 1328, 6170**

**SAMMANFATTNING: Granbackens park har stor betydelse för den tätortsnära naturen i Arlöv och är ett viktigt rekreationsområde. Parken är ett bra exempel på hur rekreation kan kombineras med naturvård. Området fungerar som "grön lunga" och spridningskorridor och spridningskälla till bl.a. markerna längs Sege å (område 14), Arlövsgårdens park (område 6), och Villa Backens park (område 5). Parken är viktig för stadsbilden, med kuperad mark och en del högvuxna träd. Dessutom är Granbacken belägen på ett kulturhistoriskt intressant område med flera bronsåldersgravar och förhistoriska boplatser.**

**STATUS**: Detaljplanerat område, generellt skydd enligt fornminneslagen.

**HOT**: En alltför intensiv skötsel.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Granbacken består av ett parkområde med omväxlande öppna och trädbevuxna ytor. I närheten finns en större klippt gräsmatta och ett koloniområde. I parken finns två större bronsåldersgravar. Parken har stor betydelse för stadsbilden.

**FLORA**: Fältskiktet på kullarna utgörs av vildvuxen ängsvegetation (t.ex. ängshaverrot, foderlosta och rödmalva), som visar tecken på gödselpåverkan. I de träddominerade partierna är fältskiktet glest, med framför allt nejlikrot och nässlor. På våren täcks marken delvis av svalört, vintergröna och gulsippa. Buskskiktet är fattigt och består av planterade rosenbuskar och syren, samt bok, lönn och fläder. Trädskiktet domineras av bok, med inslag av björk, alm, lönn, avenbok, ek och hästkastanj. En del gran och tall i mycket dåligt skick växer också i området. I nordöstra delen av området är floran rikare, med bl.a. storrams, ulltistel och månviol.

**FAUNA**: Störst betydelse har parken för fågellivet, som är relativt rikt och domineras av trädgårdsarter såsom grönfink, råka, björktrast, svartvit flugsnappare, hämpling, bofink och törnsångare. Ibland häckar även stenknäck. Insektsfaunan är dock rik, bl.a. med ett stort antal gräshoppor och fjärilar knutna till ängsvegetationen vid gravhögarna. Det vore dock positivt för insektsfaunan, att en större andel död ved lämnades kvar.

**REKREATION**: Parken är tillgänglig för många Arlövsbor och har strövstigar och parkbänkar. Området är av betydelse för rekreation i form av lek, hundrastning, promenader, utflykter mm.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Ulltistel, månviol, stenknäck, igelkott.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Anlägg en liten slåtteräng på den klippta gräsytan mellan parken och koloniträdgården, gärna med välklippta gångar.** Detta gynnar insekter och fåglar, och vore ett smidigt sätt att kombinera rekreation med faunavård.
- **Anlägg en dagvattendamm inom eller i anknytning till parkområdet - t.ex. på den intilliggande gräsmattan.** Förbättrad vattentillgång skulle vara mycket positiv för faunan i hela Arlövs samhälle, och skulle även vara estetiskt tilltalande för de omkringboende. Närheten till grönområdena Sockebruksparken, Villa Backens park och Arlövsgårdens park gör att en damm placerad i detta område skulle vara mycket gynnsam.
- **Fortsatt extensiv skötsel. Faunan skulle gynnas om mer död ved lämnades kvar i området.**
- **Sätt upp fladdermus- och fågelholkar.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 5 i Naturinventering av Burlövs kommun 1989, muntligen Kenneth Bengtsson.

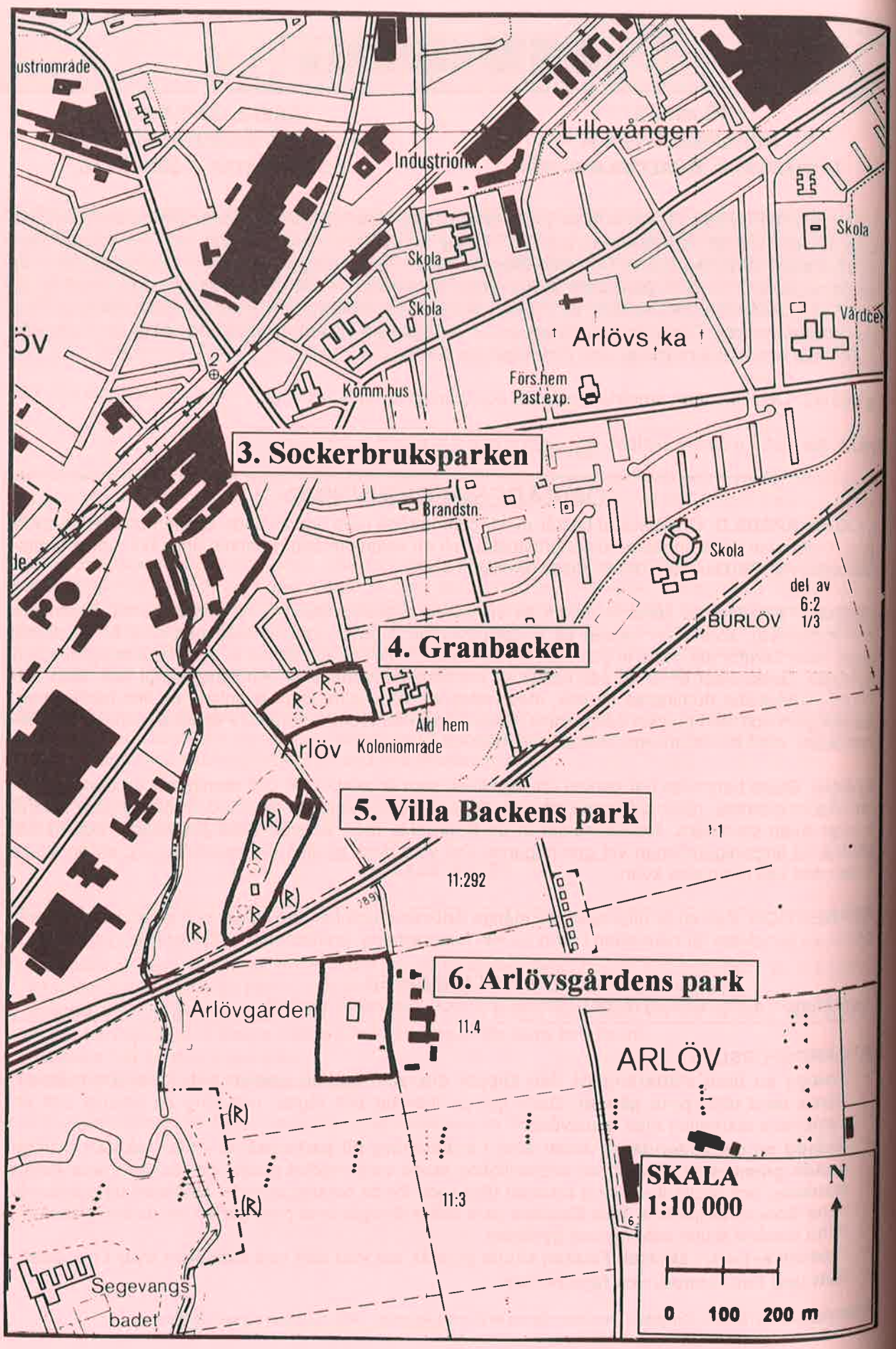
Lillevången
Industriom.
Skola
Skola
Skola
Skola
Vårdce
Arlövs ka
Förs.hem
Past.exp.
Komm.hus
3. Sockerbruksparken
Brandstn.
Skola
del av
6:2
1/3
BURLÖV
4. Granbacken
Äld hem
Arlöv Koloniområde
5. Villa Backens park
11:292
6. Arlövsgårdens park
Arlövgarden
11.4
ARLÖV
11:3
Segevangs-
badet
SKALA
1:10 000
N
0 100 200 m

# 5. VILLA BACKENS PARK

**KLASS: 3**
**KRITERIER: E L K**
**MARKÄGARE: PRIVATA**

**AREAL: ca 2,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 02**
**KOORDINATER: 1328, 6169-70**

**SAMMANFATTNING: Villa Backens park är av stor betydelse för den tätortsnära naturen i Arlöv. Området fungerar som mottagare och spridningskälla, bl.a. för arter som använder sig av Granbacken, Arlövsgårdens park och Sege å (områdena 4, 6 och 14). Området är viktigt för stadsbilden, med höga träd som syns på håll. Förhistoriska fynd i form av gravplatser och boplatser har gjorts i området.**

**STATUS**: Detaljplanerat område, generellt skydd enligt fornminneslagen.

**HOT**: En alltför intensiv skötsel.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Området består till större delen av ett relativt vildvuxet parkområde, med högre träd, som är av betydelse för stadsbilden.

**FLORA**: Fältskiktet är glest och domineras av lundarter såsom kirskål, lundgröe, skogsviol och liljekonvalj. På våren finns svalört och pärlhyacint. Buskskiktet utgörs huvudsakligen av ask och lönn. Trädskiktet är glest och består av bok, med inslag av alm, lönn, ask och björk. Parken tycks ha en god föryngring. Mellan parkområdet och en större gräsmatta i öster finns en kantzon med artrik flora. Här växer bl.a. paddfot, kanadensiskt gullris, taggsallat, sandlosta, sötväppling och kungsljus.

**FAUNA**: Störst betydelse har parken för fågellivet, som huvudsakligen utgörs av vanliga trädgårdsarter såsom härmsångare, hämpling, järnsparv och trädgårdssångare. Även näktergal häckar regelbundet i området. Insektsfaunan skulle gynnas, om en större andel död ved får ligga kvar.

**REKREATION**: Området har lågt rekreationsvärde och är beläget på privat mark.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Paddfot.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Fortsatt extensiv skötsel. Faunan skulle gynnas, om mer död ved lämnades kvar i området.**
- **Sätt upp fladdermus- och fågelholkar.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 4 i Naturinventering av Burlövs kommun 1989.

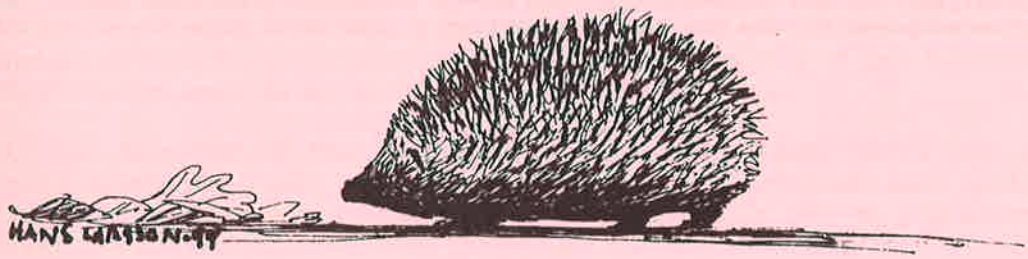


***Igelkott***

# 6. ARLÖVSGÅRDENS PARK

**KLASS: 3**
**KRITERIER: E L K R**
**MARKÄGARE: PRIVATA**

**AREAL: ca 3 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 03**
**KOORDINATER: 1328, 6169-70**

**SAMMANFATTNING: Arlövsgårdens park har en viktig funktion som refugie och spridningskälla för den tätortsnära naturen. Närheten till Granbacken, Villa Backens park och Sege å (områdena 4, 5 och 14) är också av betydelse. Området är viktigt för landskapsbilden, med höga träd som bryter slättlandskaraktären, och för viss rekreation. Parken ingår i område av riksintresse för kulturminnesvården, med ett flertal förhistoriska fynd (bl.a. en gravplats). Även Arlövsgårdens byggnad är kulturhistoriskt intressant.**

**STATUS**: Detaljplan håller på att upprättas, generellt skydd enligt fornminneslagen.

**HOT**: En alltför intensiv skötsel.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Området består till större delen av ett relativt vildvuxet parkområde, som har en stor betydelse för stads- och landskapsbilden. I anslutning till parkområdet finns ett boningshus med trädgård samt en hästhage med en mindre damm. Området omges i övrigt av åker.

**FLORA**: Fältskiktet är glest och artfattigt. Kirskål dominerar, med få inslag av skogsbingel, harkål, skogsskräppa och skogsviol. Buskskiktet är delvis välutvecklat och består huvudsakligen av bok, ask, hassel och fläder. Trädskiktet utgörs av bok och alm, med inslag av lind, ask och björk. Parken tycks ha en god föryngring. I närheten av området växer den sällsynta bägarnattskattan.

**FAUNA**: Parken har troligen störst betydelse för fältvilt och fåglar. Igelkott, kanin, fälthare, rådjur, olika fladdermöss, björktrast, rödstjärt, svarthätta, koltrast och ringduva är exempel på arter som utnyttjar området för födosök, fortplantning och skydd. Även större hackspett häckar ibland. Insektslivet gynnas av att en del död ved inte städas undan. Stinkande kortvinge, en skalbagge som är mycket sällsynt i Skåne, har hittats i området.

**REKREATION**: Området har ett visst rekreationsvärde, bl.a. för ridning. Parken är belägen inom privat mark.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Igelkott, bägarnattskatta.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Fortsatt extensiv skötsel. Faunan skulle gynnas, om ytterligare död ved lämnades kvar i området.**
- **Sätt upp fladdermus- och fågelholkar.**
- **Anlägg en ridstig runt området.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 3 i Naturinventering av Burlövs kommun 1989, område 1 (avsnitt Burlövs kommun) i länsstyrelsens kulturminnesvårdsprogram för Skåne 1984, översiktsplan 1990 samt bevarandeplan för Burlövs kommun, Projekt Skånes Flora.

# 7. BERNSTORPS MOSSE

**KLASS: 1**
**KRITERIER: B E K Z L**
**MARKÄGARE: KOMMUN/PRIVATA**

**AREAL: ca 11 ha (inkl parken)**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C33 06**
**KOORDINATER: 1329-30, 6168**

**SAMMANFATTNING: Bernstorps mosse, som föreslogs som kommunalt naturvårdsområde 1994, är ett av kommunernas mest värdefulla och artrika naturområden. Kalkrikkärr av detta slag är som biotop mycket hotad i hela landet. En mängd olika småbiotoper inom mossen ger möjlighet för ett stort antal djur- och växtarter att trivas i området. Området har framförallt höga botaniska värden, med bl.a. den sällsynta lökgamandern och två fridlysta orkidéer. Närheten till Sege å (område 14) skapar goda förutsättningar för arter att sprida sig från och till mossen. Mossen är även kulturhistoriskt intressant, och har hävdats under mycket lång tid, bl.a. genom slåtter, bete och torvtäkt. Området är också av betydelse för landskapsbilden. Det är av största betydelse att den påbörjade igenväxningen förhindras genom bete, eller i andra hand utökad slåtter. Det är dessutom möjligt att med enkla medel göra området mer tillgängligt och framkomligt och därigenom öka dess rekreationsvärde.**

**STATUS**: Avsatt som kommunalt naturvårdsområde (detaljplan är under utarbetande), klassificerat som ekologiskt känsligt område som bör bevaras enligt översiktsplanen för Burlövs kommun 1990, värdefull naturmiljö klass 2a i Miljödelegation Västra Skåne 1990, klass 2-område i Länsstyrelsens Naturvårdsplan för M-län 1995.

**HOT**: Igenväxning och upphörd hävd, gödsling, samt förorenat avloppsvatten från riksväg 11 och planerad industriutbyggnad norr om mossen.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Bernstorps mosse är ett gammalt kalkrikkärr, som ligger i södra delarna av Burlövs kommun intill den nybyggda riksväg 11. Ett par mindre öppna vattenytor finns i området. I närheten ligger Stora Bernstorps gård, med ett mindre privat parkområde. Sammantaget har området stor betydelse för landskapsbilden.

**FLORA**: Bernstorps mosse har mycket höga botaniska värden, med stor artrikedom och ett flertal hotade och sällsynta växtarter. Floran har under en mycket lång tid anpassats till hävd i form av bete och slåtter, vilket t.ex. indikeras av två fridlysta orkidéarter. Förekomsten av t.ex. havssäv, blåsäv och smultronklöver, som är sällsynta i inlandet, indikerar att mossen fortfarande är **påverkad av havsmiljö**. Mossen hyser i övrigt ett antal olika vegetationstyper. En tidigare betad och slåttrad ogödslad **kalkfuktäng** visar idag tydliga igenväxningstecken. Delar av kalkfuktängen slåttras fortfarande, men hävden bör utökas kraftigt samt helst övergå till bete. Floran vid den slåttrade delen är mycket rik, med t.ex. sjöranunkel, kärrsälting, ängsruta, dikesveronika, ängsnycklar (fridlyst), sumpförgätmigej, sumpskräppa och tiggarranunkel. Den ohävdade delen domineras av ensartad vassvegetation med trivial flora samt några buskar. Här växer dock även tvåblad (fridlyst) och lökgamander, som är mycket sällsynt. En **aspdunge** i nordvästra delen utgör det enda trädbeståndet vid mossen. Här växer bl.a. snårvinda, besksöta och slokstarr. På 70-talet växte kärrknipprot vid mossen. Orkidén har dock tyvärr försvunnit på senare tid, troligen beroende på upphört bete. Området omges i övrigt delvis av **ruderatområden** med huvudsakligen trivial flora, samt inslag av t.ex. stånds, ulltistel, sträv kardvädd och gul nunneört. En **gödslad betesmark** finns väster om mossen. I det näraliggande **parkområdet** vid Stora Bernstorp växer huvudsakligen alm och bok, med ett glest buskskikt (fläder). Det fattiga fältskiktet består av bl.a. kirskål, nässlor och nejlikrot.

**FAUNA**: Även faunan är rik. Brun kärrhök häckar vid mossen, liksom rörhöna, rör-, kärr- och törnsångare, backsvala, gulärla, näktergal, gök, rapphöna och vattenrall. Även glada, häger, buskskvätta, enkelbeckasin och ormvråk ses ofta i området. Tidigare häckade gråhakedopping vid mossen, samt tornfalk vid Bernstorps gård. Området har betydelse för både fältvilt och groddjur

(både ätlig och vanlig groda samt vanlig padda). Insektsfaunan är mycket rik, bl.a. på fjärilar (t.ex. stor ängssmygare, starrgräsfjäril, puktörneblåvinge och slåttergräsfjäril) och gräshoppor. Området har troligen stor betydelse för mollusker (t.ex. bithyniasnäcka och navlad skivsnäcka) som är knutna till kalkrik mark. I den närliggande parken finns en del död ved och hålträd som kan vara viktiga för vedlevande organismer. Den intilliggande vägen har stor negativ påverkan på många av mossens djurarter, framför allt som barriär.

**REKREATION**: Området är till stora delar svårframkomligt, men kan med enkla medel bli ett viktigt rekreationsområde. Mossen kan bli mycket värdefull för undervisning och naturstudier för både skolklasser, botaniker och intresserad allmänhet. Det är dock viktigt att rekreationen styrs, t.ex. genom anläggning av spänger, så att naturvärdena inte påverkas negativt.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 3*** *(sällsynt): Sumpskräppa.*
***Hotkategori 4*** *(hänsynskrävande): Dikesveronika, ulltistel, fliknäva, brun kärrhök, tornfalk, häger, gråhakedopping (häckning i den närliggande Flansbjersdammen senast 1989), gulärla, rapphöna, backsvala, ätlig groda.*
*Därutöver tillkommer en del hotade fågelarter som använder området som rast och övervintringslokal.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Bernstorps mosse kräver bete eller i andra hand slåtter för att de höga naturvärdena inte ska gå förlorade genom igenväxning.** Detta skulle kunna ske med lieslåtter på traditionellt vis av natur- och kulturvårdsintresserade inom kommunen, för att återuppta gamla tiders markanvändning.
- **Det planerade industriområdet som ska uppföras norr om mossen bör utformas så att samtliga naturvärden kan bibehållas.** Det innebär bl.a. att en väl tilltagen skyddszon bör uppföras mellan mossen och industribyggnaderna, samt att mossen inte får påverkas av dagvatten från industriområdet.
- **Åtgärder bör ske enligt den skötselplan som har upprättats av kommunekolog Kent Elwér** (Burlövs kommun). Skötselplanen innebär bl.a. att bete och/eller slåtter återupptas på en större del av mossen, att området rensas upp från krossat glas, skräp och skrot och att spångade stigar anläggs.
- **Sätt upp fågel- och fladdermusholkar.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Områdena 23 och 19 i Naturinventering av Burlövs kommun 1989, översiktsplan för Burlövs kommun 1990, område 02C 3F 01 i länsstyrelsens våtmarksinventering (klass 3), område 31-2 i länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering (klass IV), projekt Skånes Flora, Miljödelegation Västra Skåne 1990, muntligen Kenneth Bengtsson, Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

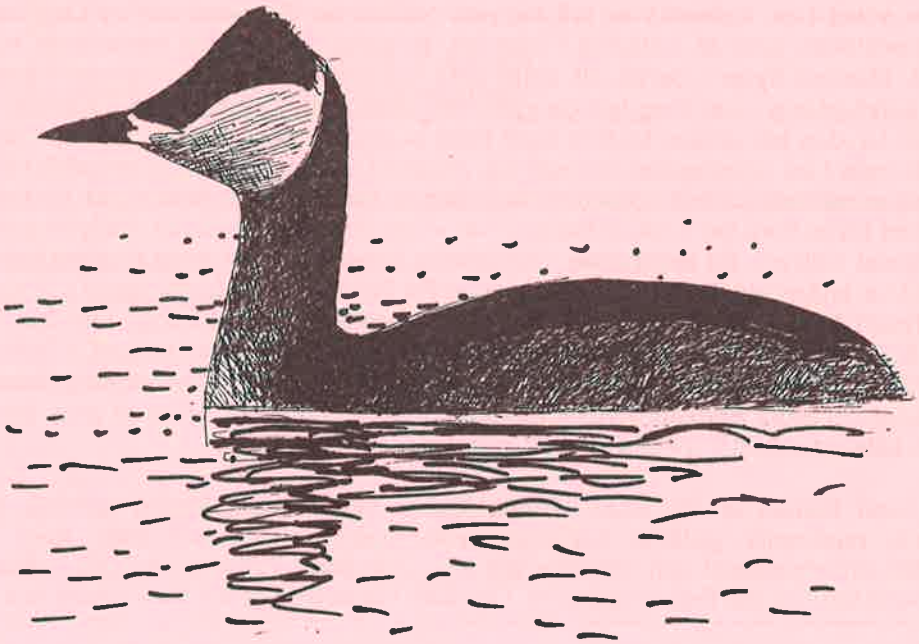

*Gråhakedopping*

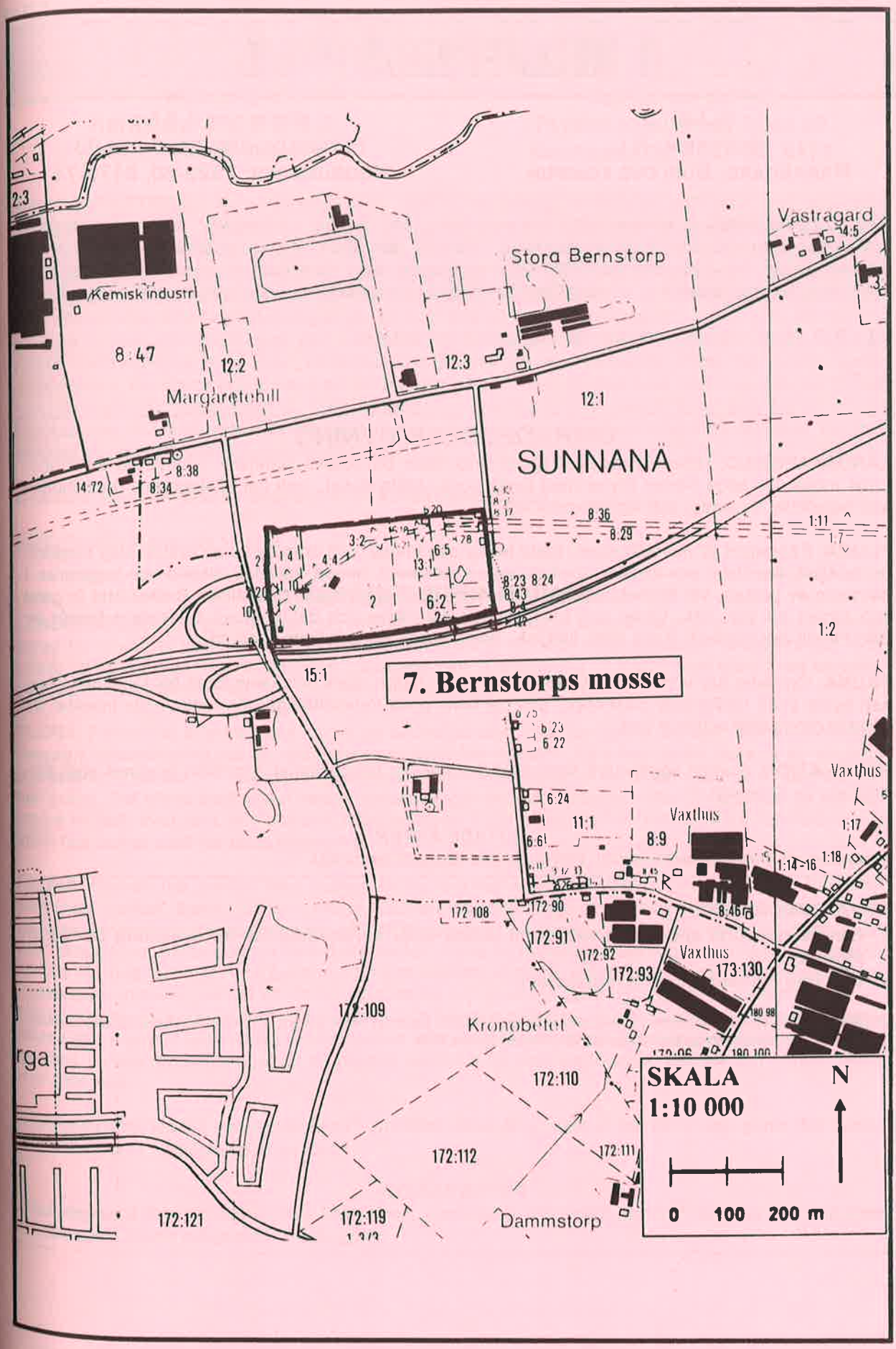
7. Bernstorps mosse
Stora Bernstorp
Vastragard
Kemisk industri
Margaretehill
SUNNANÄ
Vaxthus
Kronobetet
Dammstorp
SKALA
1:10 000
N
0 100 200 m

# 8. HELENELUNDS PARK

**KLASS: 3**
**KRITERIER: R L**
**MARKÄGARE: BURLÖVS KOMMUN**

**AREAL: ca 1,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 03**
**KOORDINATER: 1329-30, 6170-71**

**SAMMANFATTNING: Helenelunds park har en viktig funktion som tätortsnära rekreationsområde för hästintresserade. Parken är även av betydelse för naturen i tätortsranden, bl.a. genom närheten till Kronetorps park (område 9), samt för stads- och landskapsbilden i området. området befinner sig inom riksintresse för kulturminnesvården.**

**STATUS**: Inom område av riksintresse för kulturminnesvården.

**HOT**: ---

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Helenelunds park ligger strax öster om Arlövs samhälle, i närheten av Kronetorps mölla. De höga träden bryter med jordbrukets slättlandskap, och har tillsammans med möllan stor betydelse för stads- och landskapsbilden.

**FLORA**: Fältskiktet är huvudsakligen både fattigt och trivialt, och domineras av gråbo, ullig kardborre, tuvtåtel, åkertistel och nässlor, med inslag av rödkörvel, flenört, backlök, cikoria och taggsallat. I närheten av parken, vid Kronetorps mölla, återfinns dock den hotade hjärtstillan. Buskskiktet är glest och utgörs av alm, ask, fläder och oxel, medan det rikare och delvis grova trädskiktet består av framför allt ask och bok. Även lönn, lind, ek , hästkastanj och lärk finns i parken.

**FAUNA**: Området har viss betydelse för fältvilt, t.ex. rådjur, hare och kanin samt för fågellivet. Parken hyser även fjärilar och gräshoppor och det finns goda förutsättningar för vedlevande insekter att utnyttja grova träd och död ved.

**REKREATION**: Parken ligger nära samhället och har bra tillgänglighet. Området används som hinderbana av ridskolan.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Hjärtstilla (vid Kronetorps mölla).*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Lämna en större andel död ved, samt lämna delar av området för fri utveckling där så är möjligt.**
- **Sätt upp fladdermus- och fågelholkar.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 11 i Naturinventering av Burlövs kommun 1989, område 1 (avsnitt Burlövs kommun) i länsstyrelsens kulturminnesvårdsprogram för Skåne 1984, Projekt Skånes Flora.

# 9. KRONETORPS PARK

**KLASS: 2**
**KRITERIER: E L B Z K R**
**MARKÄGARE: PRIVATA**

**AREAL: ca 6,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 03**
**KOORDINATER: 1329-30, 6171**

**SAMMANFATTNING: Kronetorpsparken spelar en viktig ekologisk roll som refugie och spridningskälla till samhällets övriga grönområden, och fungerar som luftrenande "grön lunga" mellan Arlövs och Åkarps tätorter. Läget, storleken och de högvuxna träden gör att området har mycket stor betydelse för landskaps- och stadsbilden. Områdets flora är rik för att vara parkmiljö, och är en av kommunernas fem orkidélokaler. Förekomsten av vatten och död ved skapar bra förutsättningar för en framtida rik vedlevande fauna, vilket b.la. indikeras av flera intressanta skalbaggsfynd. Området största naturvärde är att det är ett av få områden inom kommunerna som har potential att kunna bli en värdefull lokal för vedlevande organismer. För detta krävs dock att tillgången på död ved, ihåliga träd och högstubbar tillåts öka. Kronetorps gård, som är kulturhistoriskt intressant, har gamla anor och ligger inom riksintresse för kulturminnesvården. Parken används som rekreationsområde, med en del strövstigar och en intilliggande cykelväg.**

**STATUS**: Inom område av riksintresse för kulturminnesvården.

**HOT**: En alltför intensiv skötsel.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Parken ligger mitt mellan Arlövs och Åkarps samhällen och är ett mycket viktigt inslag för såväl stadsbilden som landskapsbilden. Den är Burlövs enda egentliga "skogsområde" och består till större delen av en tämligen vildvuxen park. I anslutning till Kronetorps gård finns en trädgård samt en mindre damm.

**FLORA**: Fältskiktet är frodigt och utgörs av lundvegetation, t.ex. lundgröe, nejlikrot, storrams, kirskål, långstarr, nässelklocka och skogsförgätmigej samt brännässlor. På våren täcks marken av vitsippa och svalört. Tvåblad och spikvallmo återfinns också i området. Runt dammen växer bl.a. rosendunört och gråbo. Det glesa buskskiktet består huvudsakligen av ask, fläder och lönn. Trädskiktet är rikt och utgörs av bok, lönn, lind, alm och ask, med inslag av hästkastanj. Parken har en bra åldersfördelning, utom hos boken som har dålig föryngring.

**FAUNA**: Parken har jämfört med många andra parkmiljöer ett rikt djurliv. Det finns goda förutsättningar för igelkott, kanin, fälthare, rådjur, fladdermöss och fåglar att trivas i området. Fågellivet domineras av vanligare trädgårdsarter såsom lövsångare, björktrast och bofink, men det finns även t.ex. skogsduva, näktergal och ibland stenknäck. Vissa år övervintrar hornuggla i parken. I dammen häckar rörhöna, och här finns även mindre vattensalamander. Området har översiktligt inventerats på vedlevande insekter, varvid ett flertal intressanta och ovanliga fynd gjordes, bl.a. av blomflugor av släktet *Brachypa*, kortvingarna *Atheta oblita* och *Silusa rubiginosa*, långhorningen *Stenocorus meridianus* samt kolsvart kamklobagge *Prionychus ater* som klassificeras som hänsynskrävande. Parken bedöms ha bra förutsättningar att bli mycket värdefull för den vedlevande faunan, om parken sköts mer extensivt.

**REKREATION**: En del strövstigar finns i området, vilket är positivt ur rekreationssynpunkt. En cykelväg finns också i anslutning till parken.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Spikvallmo, skogsduva, stenknäck, igelkott, kolsvart kamklobagge (skalbagge), Silusa rubiginosa (skalbagge).*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Extensiv skötsel.** Vedlevande fauna skulle gynnas om en så stor del av parken som möjligt lämnades för fri utveckling.
- **Låt även almsjukedrabbade träd stå kvar, åtminstone i form av högstubbar.** Smittspridning kan förhindras genom ringbarkning.
- **Skapa ytterligare förutsättningar för den vedlevande faunan genom att ringbarka alternativt fälla ett eller ett par träd och lämna kvar lågorna samt högstubbarna.** Ihåliga levande träd bör dock inte skadas.
- **En skylt kan uppföras i anslutning till cykelstigen, som upplyser om gården och parkens natur- och kulturvärde.**
- **Sätt upp fladdermus- och fågelholkar.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 7 i Naturinventering av Burlövs kommun 1989, område 1 (avsnitt Burlövs kommun) och K115 i länsstyrelsens kulturminnesvårdsprogram för Skåne 1984, översiktsplan 1990 samt bevarandeplan för Burlövs kommun, inventeringsrapporten "Om faunan av ryggradslösa djur i Vesums mosse samt några andra områden inom Burlövs och Staffanstorps kommuner" (Sörensson 1994), Projekt Skånes Flora.

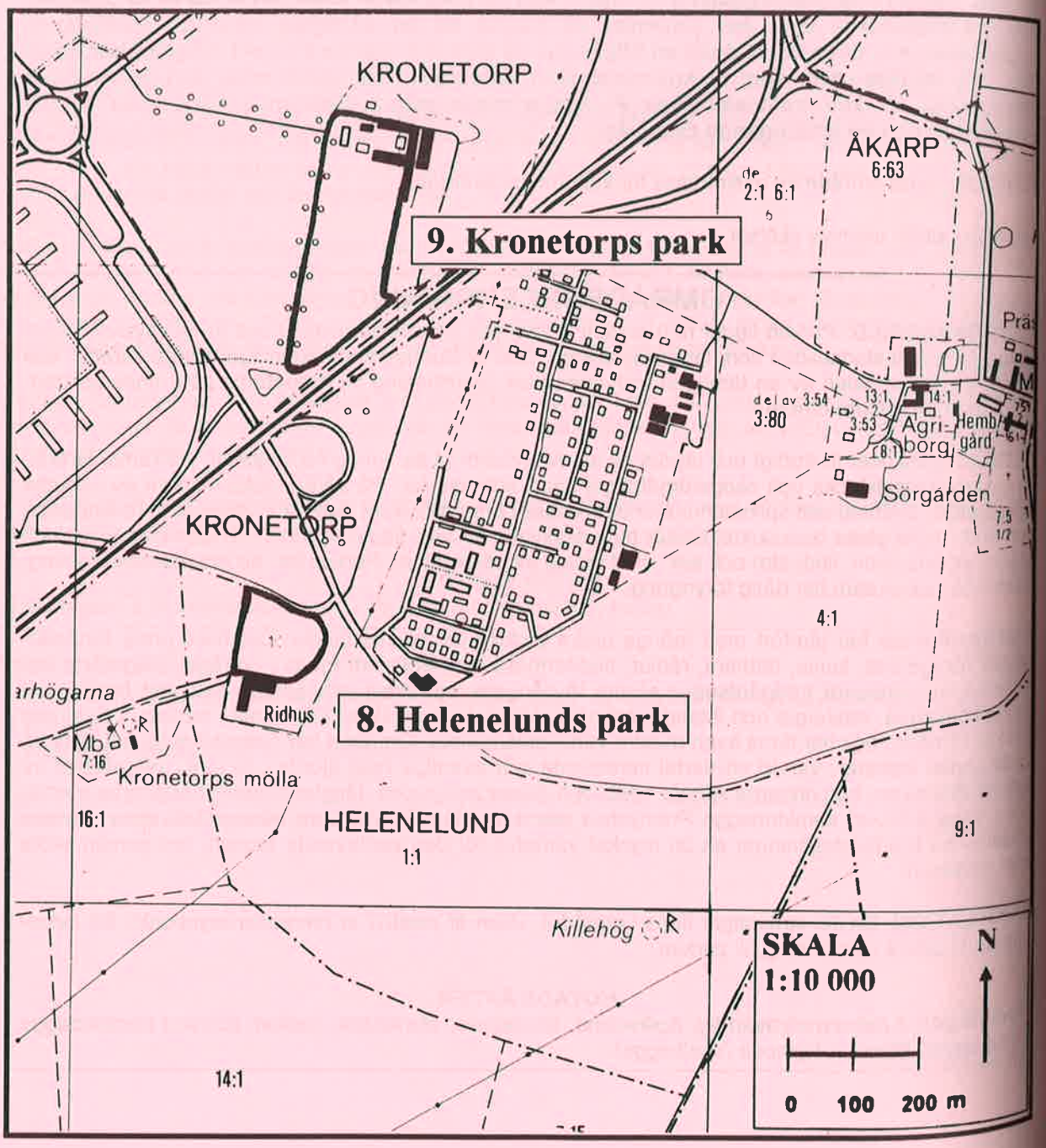

# 10. STATIONSPARKEN

**KLASS: 3**
**KRITERIER: L R E K**
**MARKÄGARE: BURLÖVS KOMMUN**

**AREAL: ca 1,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 03**
**KOORDINATER: 1330, 6173**

**SAMMANFATTNING: Stationsparken i Åkarp är en av kommunernas mest tilltalande parkområden och är mycket viktig för stadsbilden. Området har även betydelse för rekreation och för den tätortsnära naturen i Åkarp. Närheten till bl.a. Alnarpsån/banvallen och Fruktodlingen i Åkarp (område 11) innebär goda förutsättningar att ta emot och sprida olika arter. Dessutom kan dammen, som är en lertäkt från mitten av 1800-talet, idag ses som ett industrifornminne.**

**STATUS**: Detaljplanerat område, bevaringsvärd miljö för kulturminnesvården (enligt bevarandeplan).

**HOT**: Nedskräpning och igenväxning av dammen.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Stationsparken i Åkarp består av en större damm, som tidigare har fungerat som lertäkt till det gamla tegelbruket och omgivande parkområde. En liten ö finns i mitten av vattenytan. Dammen är tillsammans med de träd, som omger den, ett tilltalande inslag med stor betydelse för stadsbilden.

**FLORA**: Dammen omges av ett glest trädskikt som domineras av alm och lind, med inslag av hästkastanj. I anslutning till dammen växer några större pilar. Buskskiktet, framför allt hassel och hagtorn, är liksom fältskiktet mycket glest. Längs stränderna växer bredkaveldun, rosendunört och havssäv (som är sällsynt i inlandet), liksom enstaka sträv kardvädd och sumpskräppa. På vårarna domineras fältskiktet av pärlhyacint, svalört och kirskål. I vattnet växer rikligt med hornsärv och flytbladsvegetation, vilket tyder på att dammen håller på att växa igen.

**FAUNA**: Faunan är relativt fattig, eftersom området är välskött och fält- och buskskiktet glest. Den öppna vattenspegeln har dock en viktig funktion för fåglar, fladdermöss och insekter. Sothöna, gräsand och rörhöna häckar i dammen, och även dvärgfladdermus och nordisk fladdermus finns i området. Träden utnyttjas av trädkrypare och en del vanligare trädgårdsfåglar. Även insektslivet, som är rikt på troll- och flickslländor och en del fjärilar, gynnas av äldre, grova träd. Det finns en hel del fisk i dammen, bl.a. gädda, mört och ål.

**REKREATION**: Det tilltalande parkområdet är tillgängligt framförallt för många Åkarpsbor och är välbesökt. Strövstigar och parkbänkar, samt en närliggande cykelväg, ökar rekreationsvärdet.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 3** (sällsynt): Sumpskräppa.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Rensa dammen vid behov, i övrigt oförändrad skötsel.**
- **Sätt upp fladdermus- och fågelholkar.**
- **Sätt upp en skylt som informerar om de fåglar som kan ses vid dammen.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 5 i Naturinventering av Burlövs kommun 1989, område 3 (avsnitt Burlövs kommun) i länsstyrelsens kulturminnesvårdsprogram för Skåne 1984, bevarandeplan för Burlövs kommun.

# 11. FRUKTODLINGEN

**KLASS: 2**
**KRITERIER: E R L Z**
**MARKÄGARE: BURLÖVS KOMMUN**

**AREAL: ca 3,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 03**
**KOORDINATER: 1330, 6173**

**SAMMANFATTNING: De vildvuxna fruktträdgårdarna i utkanten av Åkarp har stor ekologisk betydelse, både som spridningskälla och som reträttplats för många djur och växter. Området är ett mycket bra exempel på hur parkskötsel kan ske på ett sätt, som gynnar naturvärden och skapar förutsättningar för en rik biologisk mångfald, samtidigt som goda möjlighet till rekreation erbjuds. Närheten till Karstorpsdammen (område 12), Alnarpsparken i Lomma kommun, Alnarpsån/banvallen och Svanetorpsparken (område 13) innebär att det finns goda möjligheter för olika arter att spridas. Området är även av betydelse för stadsbilden i Åkarp.**

**STATUS**: Delvis inom detaljplanerat område.

**HOT**: En alltför intensiv skötsel, samt att delar av området används som avfallsupplag.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: "Fruktodlingen" består av några övergivna och vildvuxna fruktträdgårdar i nordvästra Åkarp. Det vildvuxna naturlika inslaget i villabebyggelsen, och beståndet av höga popplar mitt i området, innebär att området är viktigt för stadsbilden.

**FLORA**: Vegetationen är både artrik och frodig. Såväl fält- som buskskikt är rika, och domineras av gråbo, lundgröe, nässlor, björnbär och hagtorn. Även ovanligare arter finns i området, exempelvis fältkrassing, sumpskräppa, långstarr, ekorrkorn, rödtoppa, stånds och sträv kardvädd. Det är mycket gott om äppel-, päron-, plommon- och körsbärsträd med flera fruktträd. De enda högre träden i området utgörs av tidigare nämnda popplar.

**FAUNA**: Faunan är rik för att vara tätort, vilket troligen framför allt beror på den extensiva skötseln. De fruktbärande träden erbjuder dessutom matförråd till ett flertal djur. Ett stort antal fågelarter uppehåller sig i området, huvudsakligen vanliga trädgårdsarter. Även död ved finns i området, vilket är positivt för insektsfaunan. Fruktodlingarna utgör tillfyktsort för däggdjur som igelkott och olika fladdermöss. Svanetorps damm, som ligger i närheten, kompenserar i viss mån avsaknaden av öppna vattenytor.

**REKREATION**: Fruktodlingarna korsas av ett flertal klippta stigar, som ger goda möjligheter till promenader och hundrastning. Under hösten lockas många av det rikliga urvalet frukter. En klippt gräsmatta finns mitt i området, vilket ytterligare ökar rekreationsvärdet. Området används också som lekplats.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 3** (sällsynt): Sumpskräppa.*
***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Igelkott, fältkrassing.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Fortsatt extensiv skötsel.**
- **Sätt upp fladdermus- och fågelholkar.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: -

# 12. KARSTORPSPARKEN

**KLASS: 2**
**KRITERIER: E R L Z**
**MARKÄGARE: BURLÖVS KOMMUN**

**AREAL: Ca 2 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 03**
**KOORDINATER: 1330, 6173-74**

**SAMMANFATTNING: Karstorpsdammen med ett omgivande, vildvuxet parkområde har stor ekologisk betydelse för den tätortsnära naturen i Åkarps samhälle och fungerar både som spridningskälla och reträttplats för många djur och växter, särskilt fåglar och insekter. Närheten till Alnarpsparken i Lomma kommun, Fruktodlingen (område 11), Alnarpsån och Svanetorpsparken (område 13) har också betydelse. Parken är ett bra exempel på hur ett grönområde kan skötas extensivt på ett sätt som gynnar naturvården och samtidigt skapa förutsättningar för en rik biologisk mångfald. Området utnyttjas även som rekreationsområde och är av värde för stadsbilden.**

**STATUS**: Detaljplanerat område.

**HOT**: En alltför intensiv skötsel, samt att området används som avfallsupplag eller för buskörning med moped eller motsvarande.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Karstorpsdammen, som ligger i nordvästra Åkarp, består av en avlång damm med två mindre öar och omges av ett vildvuxet parkområde. Parken har viss betydelse för stadsbilden, men skyms delvis av husbyggnader.

**FLORA**: Parkvegetationen är både artrik och frodig. Fältskiktet utgörs av en vildvuxen lundvegetation, med lundgröe, blekbalsamin, nässlor och nejlikrot (under våren även vintergäck och svalört). Även arter som flenört, sträv kardvädd, besksöta och kirskål förekommer. Det välutvecklade buskskiktet består av framför allt alm, ask och fläder, med inslag av slån, hassel och hagtorn. Trädskiktet är också rikt med huvudsakligen klibbal och bok, samt några exemplar av rönn, ek, ask och björk.

**FAUNA**: Faunan är rik för att vara inom tätort. Några av de fågelarter som uppehåller sig i området är rörhöna, svartvit flugsnappare, ringduva och koltrast. Även trädkrypare har häckat i parken. Död ved finns i parken, vilket är positivt för insektsfaunan. Bl.a. finns det gott om trollsländor, jungfrusländor och tvåvingar, samt den ovanliga nyckelpigan *Scymnus rubromaculatus*. Området hyser även däggdjur, såsom igelkott och fladdermöss. Tyvärr har dammen delvis använts som avfallsupplag, och bör snarast rensas från skrot och skräp.

**REKREATION**: Parken används främst för lek, men har även goda förutsättningar att fungera som närliggande exkursionslokal för skolklasser.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Igelkott.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Fortsatt extensiv skötsel.**
- **Gynna den vedlevande faunan genom att skapa högstubbar, lågor och rishögar.** Detta kan ske genom att avverka några av de grövre träden på 3-5 meters höjd och låta trädresterna ligga.
- **Rensa dammen från skräp.**
- **Öppna ett parti av stranden genom att röja undan sly.** Detta skulle gynna delar av den ryggradslösa faunan.
- **Avlägsna staketet för att underlätta för den högre faunan att utnyttja vattnet, om detta är möjligt ur säkerhetssynpunkt.**
- **Förhindra att området används för buskörning av moped eller motsvarande.**
- **Sätt upp fladdermus- och fågelholkar.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 8 i Naturinventering av Burlövs kommun 1989, inventeringsrapporten "Om faunan av ryggradslösa djur i Vesums mosse samt några andra områden inom Burlövs och Staffanstorps kommuner" (Sörensson 1994).

# 13. SVANETORPS PARK

**KLASS: 3**
**KRITERIER: R E K L Z**
**MARKÄGARE: BURLÖVS KOMMUN**

**AREAL: ca 2,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 03**
**KOORDINATER: 1330, 6174**

**SAMMANFATTNING: Svanetorps park är ett viktigt rekreationsområde, som också har betydelse för den tätortsnära naturen i Åkarp. Området kan ta emot och sprida arter från bl.a. Svanetorpsdammen, de övergivna fruktträdgårdarna i Åkarp (område 11), Alnarpsparken och Alnarpsån/banvallen. Flera fornlämningar i form av gravhögar finns i området. Parken är viktigt för stadsbilden med höga träd som syns på håll, och har en del zoologiska värden, främst vad gäller fåglar.**

**STATUS**: Detaljplanerat område, generellt skydd enligt fornminneslagen.

**HOT**: En alltför intensiv skötsel.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Området består av ett parkområde i norra Åkarp med omväxlande öppna och slutna ytor. Parken innehåller flera gravhögar och omges delvis av klippta gräsmattor. En del högre träd förekommer och området är av betydelse för stadsbilden.
**FLORA**: Fältskiktet är genomgående trivialt och artfattigt, även på de extensivt skötta gravkullarna. Kirskål, hundäxing och nässlor dominerar, med nässelklocka och nejlikrot som vanliga inslag. Under våren finns även gott om svalört. Buskskiktet är ganska rikt och utgörs huvudsakligen av fläder, hagtorn och snöbär. Trädskiktet består av bok, lind och alm, med inslag av lönn och hästkastanj.
**FAUNA**: Störst betydelse har parken troligen för fågellivet, som domineras av trädgårdsarter. Insektsfaunan är rik, bl.a. med ett stort antal gräshoppor och fjärilar knutna till ängsvegetationen vid gravhögarna. Det vore positivt för den vedlevande faunan, om en större andel död ved lämnades kvar.
**REKREATION**: Parken är ett viktigt rekreationsområde för Åkarpsborna och besöks av många. En tennisplan och en förskola ligger i området.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Igelkott.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Extensiv skötsel.** Spara en större andel orörda kantzoner längs buskar och träd, samt lämna kvar en del död ved. Bekämpningsmedel bör inte användas. Delar av parken bör dock klippas och skötas ur rekreationssynpunkt.
- **Anlägg slåtterängar på de klippta gräsytorna i anslutning till parken, gärna med välklippta stigar.** Detta skulle gynna insekter och fåglar och vore ett smidigt sätt kombinera rekreation med faunavård.
- **Sätt upp fladdermus- och fågelholkar.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 24 i Naturinventering av Burlövs kommun 1989, länsstyrelsens kulturminnesvårdsprogram för Skåne 1984 (avsnitt Burlövs kommun).

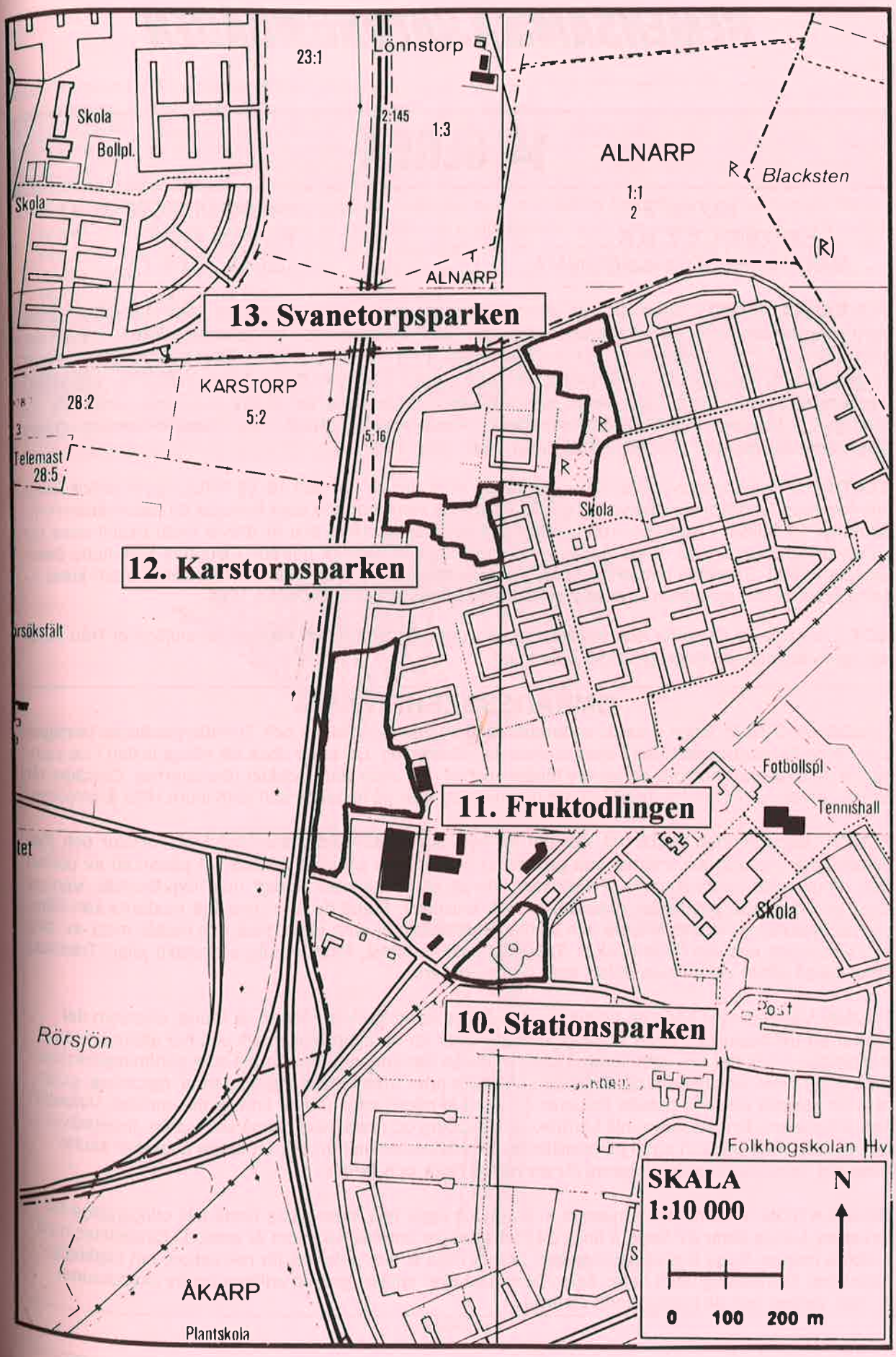
13. Svanetorpsparken
12. Karstorpsparken
11. Fruktodlingen
10. Stationsparken
Lönnstorp
23:1
2:145
1:3
ALNARP
1:1
2
Blacksten
Skola
Bollpl.
Skola
ALNARP
KARSTORP
5:2
28:2
5:16
Telemast
28:5
Skola
Fotbollspl
Tennishall
Skola
Post
Rörsjön
Folkhogskolan
ÅKARP
Plantskola
SKALA
1:10 000
N
0
100
200 m

# GEMENSAMMA NATUROMRÅDEN

## 14. SEGE Å

**KLASS: 2**
**KRITERIER: E Z B K**
**MARKÄGARE: KOMMUN/PRIVATA**

**FLYGBILDSNUMMER: 2C33 05-11**
**KOORDINATER:**
**1326-42, 6166-71**

**SAMMANFATTNING: Sege å har stor ekologisk betydelse, eftersom den fungerar som spridningskälla och spridningskorridor till det omgivande landskapet längs hela sin sträckning. Ån förbinder t.ex. Torreberga ängar med Kolböra mosse, Bernstorps mosse och Tågarps hed. De största zoologiska värdena ligger i att det finns både grönling, groplöja, sandkrypare och öring i ån, varav samtliga är hotade fiskarter. Sege å är dessutom ett av Sveriges tidigast bebodda områden med flera fynd av stenåldersboplatser, bronsåldersboplatser och ett flertal gravhögar.**

**STATUS**: Strandskyddsområde 100 m på ömse sidor om ån (15 och 16 §§ NVL), ligger delvis inom område med landskapsbildsskydd (19 § NVL), delvis inom område som föreslås bli naturvårdsområde enligt 19 § NVL i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990 och är delvis inom riksintresse för naturvård och kulturvård. Sege å klassas som ekologiskt känsligt område i Burlövs kommuns översiktsplan 1990. Värdefull naturmiljö klass 3 i Miljödelegation Västra Skåne 1990, delvis inom klass 1-område för landskapsbilden i Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

**HOT**: Läckage av närsalter och bekämpningsmedel från jordbruket, utsläpp av miljögifter från industri, igenväxning och felaktigt utförd årensning.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Sege å har tillsammans med biflödena Kalinaån och Torrebergabäcken tämligen lågt värde för landskapsbilden i dess nuvarande utformning. De utgör dock ett viktigt inslag i de samhällen de passerar, och ger en positiv landskapsbild i de delar där trädskikt förekommer. Området får större betydelse för landskapsbilden,om restaurering sker på liknande sätt som inom Höje å-projektet.

**FLORA**: Vegetationen består till stor del av kvävegynnade växter som kvickrot, nässlor och flytbladsväxter (framför allt andmat och gäddnate), vilket tyder på att ån är kraftigt påverkad av gödsel från omgivande jordbruksmark. Fältskiktet i övrigt är trivialt men frodigt och högväxande. Vanliga arter är foderlosta, pestskråp, rosendunört och krustistel. Bland de mer ovanliga växterna kan nämnas sumpskräppa, strandskräppa och blåtåg. Buskskiktet är som regel glest och består mest av sälg och vide samt enstaka fläderbuskar. Trädskikt saknas oftast, förutom några enstaka pilar. Trädskikt finns också oftast vid de samhällen, som åarna passerar.

**FAUNA**: Vattendraget har som helhet ganska dåliga förutsättningar för en rik fauna, eftersom det saknar ett rikt buskskikt, bitvis är alltför uträtat, ligger för nära jordbruksmark och har alltför branta sluttningar. Trots det har vattendraget stor betydelse för djurlivet, framför allt som spridningskorridor för många arter, och genom att förse vilt och andra arter med vatten. Vanlig padda, rapphöna, gulärla, brun kärrhök och den hotade fiskarten grönling är några arter som är knutna till området. Vintertid kan strömstare, kungsfiskare, blå kärrhök, smådopping och salskrake också ses vid ån. Insektslivet är rikt, bl.a. med ett stort antal jungfrusländor. Skyddszoner runt ån och ett tätare buskskikt skulle avsevärt förbättra förutsättningarna för **en rikare flora och fauna.**

**REKREATION**: Vattendragen hyser bl.a. öring och utgör fina, men på de flesta håll otillgängliga fiskevatten. Längs delar av Sege å finns en "beträda" (se område 19), som är anlagd i förbindelse med Kolböra mosse. Sege å med biflöden har, liksom Höje å, stor potential för rekreation, om tillgänglighet och framkomligheten längs åarna ökar. Det sker enklast genom anläggning av skyddszoner mellan vattnet och de intilliggande åkrarna.

**HOTADE ARTER**

***Hotkategori 2*** *(sårbara): Grönling, groplöja.*
***Hotkategori 3*** *(sällsynta): Blåtåg, sumpskräppa, sandkrypare.*
***Hotkategori 4*** *(hänsynskrävande): Öring, gulärla, brun kärrhök, rapphöna.*

## ÅTGÄRDSFÖRSLAG:

- **En rad åtgärder bör vidtagas genom initiativ och planering från Segeåns vattenvårdsförbund.** Åtgärderna bör inriktas på att minimera utsläppen, anlägga skyddszoner och nyskapa dammar och våtmarker (jämför Höje å -projektet), för att reducera närsalterna i vattendraget, förbättra möjligheterna för rekreation och öka den biologiska mångfalden. Förbundet bör erhålla erforderliga medel för att kunna genomföra detta.

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område RV 12 och avsnitt 3.15 i översiktsplanerna för Staffanstorps resp Burlövs kommun 1990, "Segeån - en kunskapsinventering" (VBB 1984), område 18 i Burlövs kommuns naturmiljöinventering 1989, område 5.1.6 i "Vattendrag i Malmöhus län" (länsstyrelsen 1992), , område 6 i "Vandringshinder för fisk" (länsstyrelsen 1986), område 8-9 i "Havsöringar i Malmöhus län" (länsstyrelsen 1993), Projekt Skånes Flora, område 1 (avsnitt Staffanstorps kommun) och K116 i länsstyrelsens kulturminnesvårdsprogram för Skåne 1984, "Preliminärt förslag till vattenvårdsplan för Sege å" (Svedala kommuns miljökontor 1994), Miljödelegation Västra Skåne 1990, Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

***Rödbena***

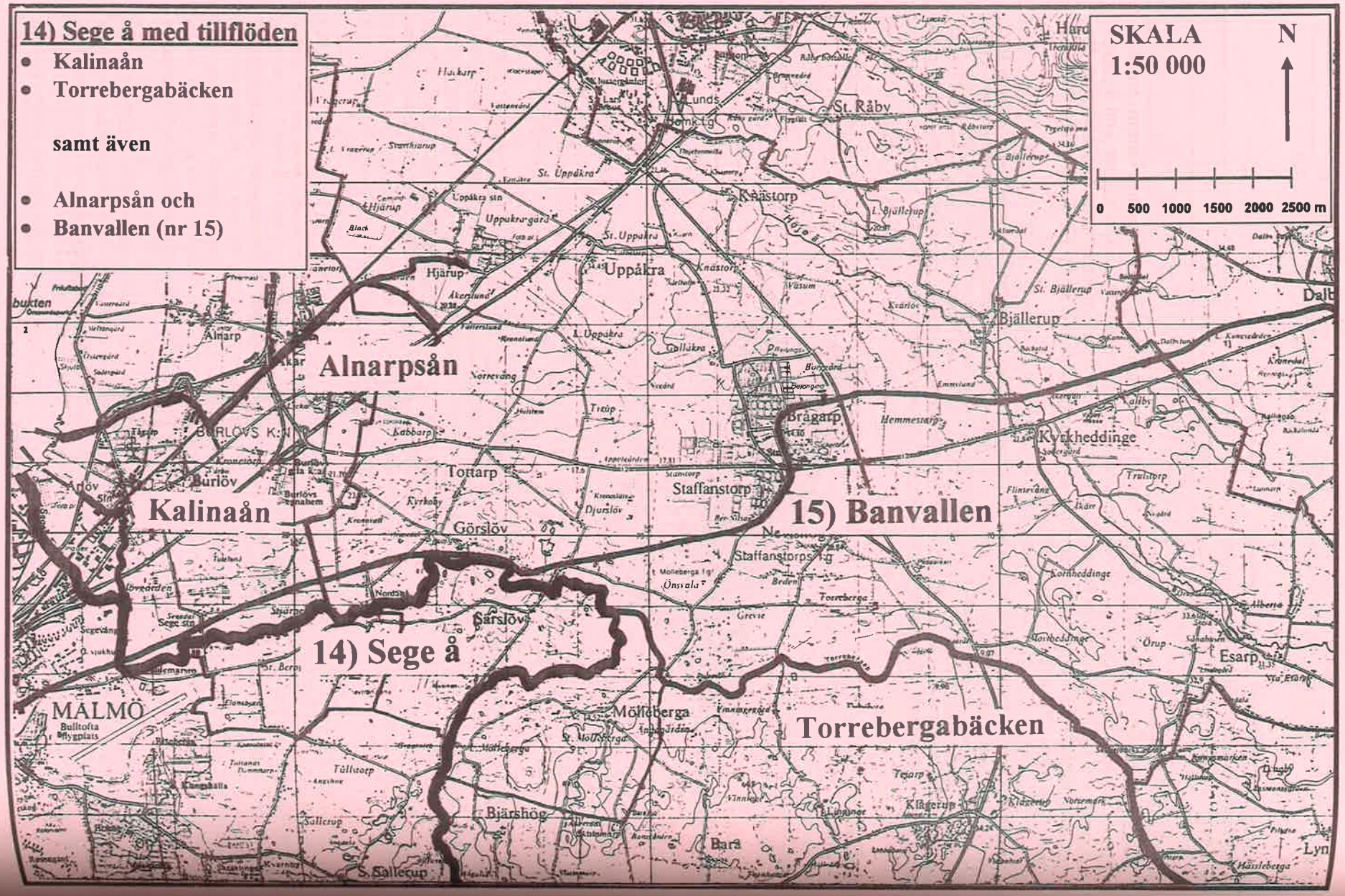
14) Sege å med tillflöden
Kalinaån
Torrebergabäcken
samt även
Alnarpsån och
Banvallen (nr 15)
SKALA
1:50 000
N
0 500 1000 1500 2000 2500 m
Alnarpsån
Kalinaån
15) Banvallen
14) Sege å
Torrebergabäcken
MALMÖ
Burlöv
Tottarp
Staffanstorp
Kyrkheddinge
Bjällerup
St. Råby
Uppåkra
Hjärup
Alnarp
Görslöv
Säbslöv
Möllebergа
Bjärshög
Bara
Klagerup
Esarp
Staffanstorps Tg
Torreberga
Hemmestorp
Bårgarp
Knästorp
St. Uppåkra
Uppåkrargård
Tullstorp
Tullstorp
Sallerup
S. Sallerup
Burlövs K:N
Burlövs Tegelhem
Kyrkoby
Djurslöv
Kabbarp
Tiström
Norrevång
Hjärup
Akerslund
Uppåkra stn
Black
Höje å
St. Bjällerup
Bjällerup
Kvarlöv
Vasum
Emmelund
Kollby
Kronendal
Trulstorp
Flinteryd
Ikarr
Kornheddinge
Alberta
Örup
Sjöhaven
Esarp
Hässleberga
Lyn
Dalb
Hard
Lunds
Lund
Lars
Hackarp
Stanthiarup
Vraderup
Vraderup
Bjällerup
Kvarnby
Kvarnby
Segeån
Segeån
Segeån

# 15. BANVALLEN

**KLASS: 2**
**KRITERIER: B E R**
**MARKÄGARE: KOMMUN/STAT**

**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 02-07**
**KOORDINATER:**
**1329-45, 6168-73**

**SAMMANFATTNING: Gamla nedlagda banvallar har stor ekologisk betydelse, eftersom de fungerar som spridningskällor och spridningskorridorer till det omgivande landskapet. Banvallen Malmö-Staffanstorp-Dalby förbinder bl.a. Bulltofta-området med Bernstorps mosse, Kolböra mosse, Staffanstorps tätort (via Sockerbruksparken, Vesum och Gullåkra), Vallby mosse och Dalby hage. Längs med banvallen finns även en mycket artrik och delvis sällsynt flora, som bl.a. utgörs av undanträngda åkerogäs och torrängsväxter. Banvallen erbjuder dessutom en underskattad möjlighet till rekreation i form av vandringar längs med sträckningen.**

**STATUS**: Delvis inom detaljplanerat område, delvis inom riksintresse för kulturminnesvården.

**HOT**: Det är troligt att den nedlagda delen av banvallen åter tas i bruk eller byggs om till cykelbana. Detta skulle innebära att många arter i området skulle slås ut, men får sammantaget ses som positivt för naturvården, eftersom det kan leda till en minskad biltrafik och därmed minskad miljöbelastning.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Rälsen är delvis lagd på en hög anlagd vall, som har en viss betydelse för landskapsbilden. Banvallen är även av betydelse för stadsbilden i Staffanstorps samhälle.

**FLORA**: Vegetationen består till stor del av växter som är knutna till torrängar, en vegetation som annars börjar bli mer och mer sällsynt. Några exempel på sådana torrängsväxter är hedblomster, sandlosta, gulmåra, stor getväppling, ullört och gul fetknopp. En hel del mer eller mindre sällsynta ruderatväxter växer också vid banvallen, t.ex. mursenap, nattljus, gulreseda, färgreseda och vit sötväppling. Även grusbräcka, backskärvfrö och raklosta samt de hotade växtarterna stor bockrot, skärblad och småtörel återfinns längs vallen.

**FAUNA**: Banvallens viktigaste funktion för faunan är att fungera som spridningskorridor för en del arter, bl.a. fälthare, rådjur och räv som ofta ses längs banvallen. En hel del insekter är knutna till torrängsvegetationen pÅ vallen.

**REKREATION**: Banvallen utgör en outnyttjad resurs för rekreation och friluftsliv. Förutom att banvallen i sig skapar möjligheter för vandringar genom det öppna men annars svårtillgängliga sydvästskånska landskapet, utgör den redan uppbyggda vallen en utmärkt grund för en anlagd cykel- och gångväg. En sådan blir både enklare och billigare att bygga, jämfört med många andra områden.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 2** (sårbara): Stor bockrot, småtörel, skärblad.*
***Hotkategori 3** (sällsynta): Renlosta, renkavle.*
***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Spikvallmo, fliknäva, sminkrot, hedblomster, alvarveronika.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Låt de delar av banvallen, som inte är i trafik, lämnas för fri utveckling.**
- **Anlägg en cykel- och gångväg på eller längs banvallen mellan Staffanstorp och Dalby, samt om möjligt även mellan Staffanstorp och Malmö.** Detta skulle ge möjlighet till rekreation och dessutom stimulera till cykelpendling mellan tätorterna. Cykelvägen bör om möjligt anläggas utan att banvallens värde som spridningskorridor försämras.

**UNDERLAGSMATERIAL**: Projekt Skånes Flora.

# 16. MUSIKEN

**KLASS: 3**
**KRITERIER: E Z L**
**MARKÄGARE: PRIVATA**

**AREAL: ca 4,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C33 07**
**KARTKOORDINATER: X 1332, Y 6168**

**SAMMANFATTNING: Det största naturvärdet hos de igenvuxna dammarna vid Musiken ligger i att de är vildvuxna och rätt så ostörda. Det finns idag få sådana områden inom kommunerna. De utgör naturliga refugier som utnyttjas av ett flertal djur och växter, bl.a. fältviltet. Området utgör ett avbrott i åkerlandskapet och har därmed ett visst landskapsbildvärde. Rekreationsvärdet är däremot lågt. Åtgärder bör vidtas för att behålla de öppna vattenspeglarna.**

**STATUS**: Generellt biotopskydd enligt 21 § NVL, befinner sig inom område som föreslås skyddas som naturvårdsområde enligt 19 § NVL i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, samt ligger inom riksintresse för kulturminnesvården. Inom område värdefullt för natur- och kulturmiljön klass 3 i Miljödelegation Västra Skåne 1990.

**HOT**: Fortsatt igenväxning och att den öppna vattenytan försvinner, samt uppodling.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Musikens dammar består av två närliggande våtmarksområden med ett antal små dammar som omges av vildvuxen fuktäng. Områdena är helt omgivna av åkermark och har ganska lågt värde för landskapsbilden. Några betesmarker och gårdar ligger i anslutning till området. Dammarna ligger inom det landskapsbildmässigt och geologiskt riksintressanta backlandskapet.

**FLORA**: Området domineras helt av högvuxen vassvegetation, och kantas av en del videsnår och ett större bestånd av pil. Floran i området är trivial, med strandlysing, fackelblomster, nässlor och rosendunört som vanliga arter. Sumpskräppa, knölsyska, stånds, besksöta och frossört förekommer också.

**FAUNA**: De faunistiska värdena ligger i att områdena tjänar som uppehållsplats och födosökskälla för vilt, groddjur och fågel. Bland de häckande fågelarterna kan nämnas säv- och rörsångare, gräsand, stenskvätta och buskskvätta. Tornfalk, brun kärrhök och ormvråk utnyttjar också området, liksom groddjur, fälthare och rådjur. Området är rikt på fjärilar och tvåvingar.

**REKREATION**: Området har i sin nuvarande form lågt rekreationsvärde och är svårtillgängligt.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 3** (sällsynta): Sumpskräppa.*
***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Brun kärrhök, ätlig groda.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG**:

- **En obrukad eller obesprutad skyddszon kan anläggas runt området (t.ex. inom ramen för EU:s trädesareal eller miljöprogram).** Detta skulle förbättra förutsättningarna för flora och fauna och minska närsaltläckaget från jordbruksmarken.
- **Förbind områdena med en 10-20 m bred, obrukad spridningskorridor, exempelvis i form av trädesmark.** Det skapar möjlighet för vilt, groddjur och fågel att sprida sig mellan biotoperna och utnyttja ett större område.
- **Dammarna kan restaureras genom att grävas ur och rensas på samma sätt som vid Kornheddinge mosse eller Alberta mosse** (områdesbeskrivning 30 och 34). Detta skulle öka värdet för framför allt vilt och fågel avsevärt. Om markägare är intresserad av detta, bör det utgå bidrag för restaureringen från kommunen, mot att området görs mer tillgängligt för allmänheten.

- **Om igenväxningen fortsätter, bör området istället lämnas för fri utveckling.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område R5A 1 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, Miljödelegation Västra Skåne 1990.

# 17. VÄSTRA SÄRSLÖV

**KLASS: 3**
**KRITERIER: E L K**
**MARKÄGARE: PRIVATA / KYRKAN**

**AREAL: CA 10 HA**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C33 07**
**KOORDINATER: 1332-33, 6169**

**SAMMANFATTNING: De vildvuxna våtmarkerna, dammarna och den övergivna betesmarken väster om Särslöv är små naturliga refugier av stort ekologiskt värde i det öppna slättlandskapet. Områdena fungerar som uppehållsplats, födosöksplats och fortplantningsområde. Närheten till Sege å (område 14) och förbindelsen med Musiken (område 16) via ett större dike är också av betydelse. I närheten finns ett flertal fornlämningar. Särslövs by är tillsammans med området i övrigt av kulturhistoriskt riksintresse och har stor betydelse för landskapsbilden. Våtmarkerna och dammarna bör inte dikas ut, växa igen eller uppodlas. Dessutom vore det önskvärt att införa obrukade skyddszoner runt våtmarkerna och att återuppta betet.**

**STATUS**: Generellt biotopskydd enligt 21 § NVL, inom område som föreslås bli naturvårdsområde enligt 19 § i Staffanstorps översiktsplan 1990, samt befinner sig inom område av riksintresse för kulturminnesvården. Inom område värdefullt för natur- och kulturmiljön klass 3 i Miljödelegation Västra Skåne 1990.

**HOT**: Fortsatt upphört bete, Igenväxning och att den öppna vattenytan försvinner samt uppodling.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Området väster om Särslövs by omfattas av ett flertal **våtmarksområden** med större och mindre **dammar** (märgelgravar) samt några före detta **betesmarker**. Området korsas av en nybyggd väg. De små områdena är viktiga för landskapsbilden, eftersom de skapar ett varierat landskap; som bryter det monotona jordbrukslandskapet.

**FLORA**: Våtmarkerna utgörs av dammar, som omges av en högvuxen säv- och vassvegetation. Det finns även en gammal betesmark som omges av ett antal äldre pilar, som hamlas än idag. Betesmarken erbjuder en intressant flora, med t.ex. jättebalsamin, nattglim, sumpskräppa, nickskära, dikesveronika och slokstarr. Sjöranunkel, nattskatta, taggsallat, sminkrot och spikvallmo finns också i området. Floran är annars huvudsakligen trivial.

**FAUNA**: Områdets största faunistiska värden ligger i att det tjänar som uppehållsplats och födosökskälla för vilt, groddjur och fågel. Häckande knölsvan, sothöna, häger, gräshoppssångare och brun kärrhök, samt rådjur och fälthare är några exempel. Bland de tillfälliga gästerna kan nämnas småtärna och större hackspett. Åkergroda, vanlig groda och ätlig groda finns i området. Den nybyggda vägen försämrar dock förutsättningarna för en rikare fauna.

**REKREATION**: Området kan utnyttjas för jakt och fiske.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 3** (sällsynta): Sumpskräppa.*
***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Spikvallmo, sminkrot, dikesveronika, rapphöna, brun kärrhök, ätlig groda.*

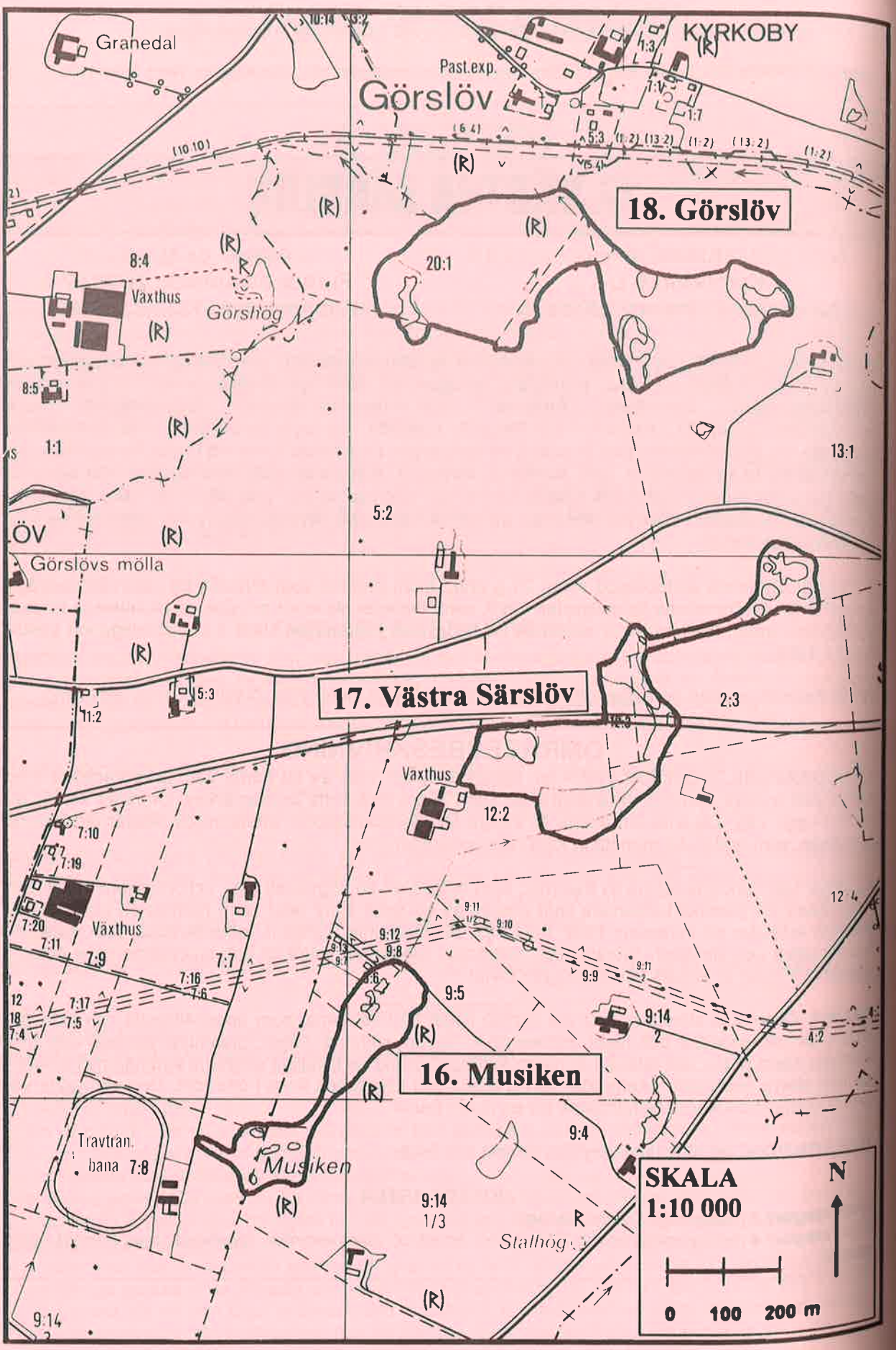
Granedal
KYRKOBY
Past.exp.
Görslöv
18. Görslöv
Växthus
Görshög
Görslövs mölla
17. Västra Särslöv
Växthus
Växthus
16. Musiken
Travträn.
bana
Musiken
Stalhög
SKALA
1:10 000
N
0
100
200 m

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG**:

- **En obrukad eller obesprutad skyddszon kan anläggas runt området (t.ex. inom ramen för EU:s trädesareal- eller miljöprogram).** Detta skulle förbättra förutsättningarna för flora och fauna och minska närsaltläckaget från jordbruksmarken.
- **De gamla pilarna bör hamlas även i fortsättningen.**
- **Betet bör återupptas, i andra hand bör området slåttras.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 30-14 och 30-15 i länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering (klass IV), område R5A 1, RV 12 och R4 K27 i översiktsplanen för Staffanstorps kommun 1990, område 1 (avsnitt Staffanstorps kommun) och K116 i länsstyrelsens kulturminnesvårdsprogram för Skåne 1984, observationer av Staffanstorps Fältbiologer 1975-94 (in prep), Projekt Skånes Flora, Miljödelegation Västra Skåne 1990.

# 18. GÖRSLÖV

**KLASS: 3**
**KRITERIER: E L K**
**MARKÄGARE: KYRKAN**

**AREAL: ca 14,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C33 07**
**KOORDINATER: 1332-33, 6169-70**

**SAMMANFATTNING: De delvis vildvuxna våtmarkerna, dammarna och märgelgravarna vid Görslöv utgör tillsammans med den lilla betesmarken bra exempel på små öar av natur som har ett stort ekologiskt värde i det öppna slättlandskapet. Områdena fungerar som uppehållsplats, födosöksplats och fortplantningsområde för såväl växter som djur, och har t.ex. stor betydelse för fältvilt och fåglar. Det ekologiska värdet förstärks av Sege å och banvallen mellan Staffanstorp och Malmö, som fungerar som spridningskorridor till och från området. Görslövs by är kulturhistoriskt intressant och området har stor betydelse för landskapsbilden. Det finns ett stort antal fornlämningar i området. Våtmarkerna och dammarna bör inte dikas ut, växa igen eller uppodlas. Dessutom vore det önskvärt att införa obrukade skyddszoner runt och mellan våtmarkerna, samt att betet bibehölls och utökades.**

**STATUS**: Generellt biotopskydd enligt 21 § NVL, ingår i område som föreslås skydd som naturvårdsområde enligt 19 § NVL i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, delvis inom strandskyddsområde enligt 15 och 16 §§ NVL, samt inom område av riksintresse för kulturminnesvården. Inom område värdefullt för natur- och kulturmiljön klass 3 i Miljödelegation Västra Skåne 1990.

**HOT**: Igenväxning och att den öppna vattenytan försvinner, samt uppodling.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Området vid Görslövs by omfattas av ett flertal **våtmarksområden** med ett antal större och mindre **dammar** och märgelgravar samt några **betesmarker**. Dessa är viktiga för landskapsbilden, eftersom de skapar ett varierat landskap som bryter det monotona jordbrukslandskapet.

**FLORA**: Våtmarkerna utgörs av dammar, som omges av en högvuxen vassvegetation, med inslag av täta videsnår. I några fall omges dammen av en större träddunge, bestående av pil och björk. Floran är huvudsakligen trivial, men en hel del ovanligare arter finns också i området, exempelvis nattglim, sumpskräppa, sjöranunkel, sprödarv, fårtunga, gulreseda, dikesveronika, småsporre och spikvallmo.

**FAUNA**: Områdets största faunistiska värden ligger i att det tjänar som uppehållsplats och födosökskälla för vilt, groddjur och fågel. Häckande gräsand, brun kärrhök och sävsparv är några exempel. Troligen häckar även gråhakedopping och större hackspett. Åkergroda, vanlig groda och ätlig groda, samt fälthare och rådjur använder området.

**REKREATION**: Området kan utnyttjas för jakt och fiske. Bl.a. utförs regelbunden utplantering av änder i en av dammarna.

**HOTADE ARTER**

***Hotkategori 3** (sällsynt): Sumpskräppa.*
***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Dikesveronika, sminkrot, spikvallmo, brun kärrhök, rapphöna, ätlig groda.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG**:

- **En obrukad eller obesprutad skyddszon kan anläggas runt området (t.ex. inom ramen för EU:s trädesareal eller miljöprogram).** Detta skulle förbättra förutsättningarna för flora och fauna och minska närsaltläckaget från jordbruksmarken.
- **Skapa spridningskorridorer, exempelvis som trädesmark eller utökad betesmark, mellan våtmarksområdena och/eller mellan våtmarkerna och Sege å och banvallen.**
- **Bibehåll och utöka hävden.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område 30-16 och 30-17 i länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering (klass IV), område 1 (avsnitt Staffanstorps komun) och K116 i länsstyrelsens kulturminnesvårdsprogram för Skåne 1984, område R5 A1, RV 12 och R4 K25 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, Projekt Skånes Flora, Miljödelegation Västra Skåne 1990.

***Brun kärrhök***

# 19. KOLBÖRA MOSSE

**KLASS: 1**
**KRITERIER: Z R K L E B**
**MARKÄGARE: PRIVAT**

**AREAL: ca 19 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C33 07**
**KOORDINATER: 1333-34, 6170**

**SAMMANFATTNING: Kolböra mosse har en mycket rik fågelfauna och utgör genom markägarens försorg ett utmärkt exempel på hur åkermark kan ställas om till gagn för allmänheten. Slåttrade strövstigar, så kallad beträda, ger många naturintresserade, ryttare och hundägare möjlighet att uppleva ett öppet och naturskönt jordbrukslandskap med ängar, beteshagar, vattendrag, dammar och åkermark. Kolböra fungerar som ekologisk refugie och spridningskälla för djur och växter till Staffanstorps tätortsrand och omgivande landskap via den intilliggande banvallen och Sege å. Området har hävdats under mycket lång tid, framför allt som torvtäkt och slåttermark. Man har även hittat stenåldersboplatser och gravhögar i området. Kolböra mosses tilltalande läge innebär även höga landskapsbildmässiga värden. I den närliggande parken växer den fridlysta orkidén tvåblad. Naturvårdsplan Skåne 1975 föreslår att området ska avsättas som naturvårdsområde enligt 19 § NVL.**

**STATUS**: Strandskyddsområde 100 m runt vattenytan enligt 15 och 16 §§ NVL, rekommendationsområde samt klassificerat som "ekologiskt känsligt område" i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, områdesbestämmelser gällande gården och parken, värdefull natur- och kulturmiljö klass 2b i Miljödelegation Västra Skåne 1990, föreslaget som Naturvårdsområde enligt 19 § NVL i Naturvårdsplan för Skåne 1975.

**HOT**: Upphört bete, ytterligare dränering, igenväxning och upphörande av omställningsmark som beträda.

# OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Kolböra mosse är resterna av en gammal sjö, och består av fyra större och fyra mindre **dammar**, alla omgivna av fuktig **betesmark**. I anslutning till mossen ligger Djurslövs gård, (kulturhistoriskt intressant), med ett bestånd av äldre träd och en gammal **björkallé**, vilket bidrar ytterligare till en tilltalande och för kommunerna närmast unik landskapsbild. Mossen störs ej av vägbuller och kraftledningar, vilket är ovanligt inom regionen.

**FLORA**: Betesmarken runt dammarna utgörs av **fuktäng** av typen högörtsäng, vilket indikeras av t.ex. tuvtåtel, humleblomster och rosendunört. Andra vanliga arter är bl.a. vattenstäkra, dikesveroni ka, vattenveronika, vattenfräne, fackelblomster, strandlysing, tiggarranunkel, vasstarr och svalting. I området växer även sumpfräne, grusbräcka, hedblomster (fridlyst) och rödklint. Förekomsten av nässlor, hundkäx och maskros tyder på att marken är utsatt för gödselpåverkan. Den intilliggande parken består av en mindre damm, som omges av ett stort bestånd äldre träd, främst alm, bok och lind. Buskskiktet är rikt (bl.a. fläder och lönn), och återväxten god. Fältskiktet domineras av lundgröe, nässlor och nejlikrot. På våren täcks marken av gulsippa och vintergäck. I parken, som är en av totalt två orkidélokaler i Staffanstorps kommun, växer den fridlysta orkidén tvåblad.

**FAUNA**: Kolböra är en av kommunernas bästa fågellokaler. Hela 60-talet fågelarter häckar i området, däribland gråhakedopping, gulärla, kärrsångare, brun kärrhök och skedand, samt en stor koloni grågäss. Vattenrall, årta, svarttärna och smådopping har tidigare häckat i området, och även havsörn, svartsnäppa och svarthalsad dopping har setts vid mossen. Kolböra hyser också ett rikt insektsliv, med bl.a. ett stort antal fjärilar, trollsländor och tvåvingar. Några av de sällsynta våtmarksbundna skalbaggar som trivs i området är nyckelpigan *Coccidula scutellata*, kortvingarna *Carpimelus Lindrothi* och *Stenus incrassathus* samt jordlöparna *Demetrias imperialis*, *D. atricapillus* och vasslöpare, *Odocantha melanura*. Både vanlig och ätlig groda finns i området. I parken intill finns tämligen mycket död ved, vilket är gynnsamt för faunan. Här kan man hitta trädkrypare, nötväcka och större hackspett vilka annars är ovanliga i kommunerna.

**REKREATION**: En strövstig, "beträda", för hästar och gående har anlagts som omställningsmark i anslutning till området. Beträdan är hela 13 km lång och kan ses som ett föregångsexempel på hur omställningsmark kan användas för att förbättra rekreationsmöjligheterna i ett annars otillgängligt jordbrukslandskap.
Det tilltalande läget, och den för kommunerna unika kombinationen av ängsmark, bete och rik fågellokal, gör att området har mycket högt rekreations- och undervisningsvärde. Ett bidrag från Landstingets miljövårdsfond ser till, att beträdan finns kvar till åtminstone 2005.

### *HOTADE ARTER*

***Hotkategori 2*** *(sårbar): Årta. I närheten (vid Tottarp) växer brunnäva.*
***Hotkategori 3*** *(sällsynt): Sumpskräppa.*
***Hotkategori 4*** *(hänsynskrävande): Hedblomster, spikvallmo, dikesveronika, sminkrot, gulärla, gråhakedopping, brun kärrhök, troligen smådopping, ätlig groda.*
*Därutöver tillkommer en del hotade fågelarter som använder området som rast och övervintringslokal.*

## ÅTGÄRDSFÖRSLAG:

- **Området bör ha fortsatt betesdrift, om naturvärdena skall kunna bibehållas.**
- **Beträdorna bör finnas kvar för att inte försämra de utmärkta rekreationsmöjligheterna.**
- **Uppför en informationsskylt i närheten av mossen för att öka rekreationsvärdet.**
- **En enkel ställning eller plattform, för att underlätta fågelskådning och minimera störningar på fågellivet, bör uppföras.**
- **Spara gamla träd och död ved i parkområdet, för att gynna vedlevande fauna.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område RV 11 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, område 99 i Naturvårdsplan Skåne 1975, område 02C 3G 01 i Länsstyrelsens våtmarksinventering (klass 3), område 30-1 och 30-18 i länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering (klass IV), observationer av Staffanstorps Fältbiologer 1975-94 (in prep), inventeringsrapporten "Om faunan av ryggradslösa djur i Vesums mosse samt några andra områden inom Burlövs och Staffanstorps kommuner" (Sörensson 1994), Projekt Skånes Flora, Fåglar i Skåne 1988-93, muntligen Anders Björkman, Eva Sjölin, stadsbyggnadskontoret, och Maria Vereus, Kolböra ryttarförening samt Miljödelegation Västra Skåne 1990.

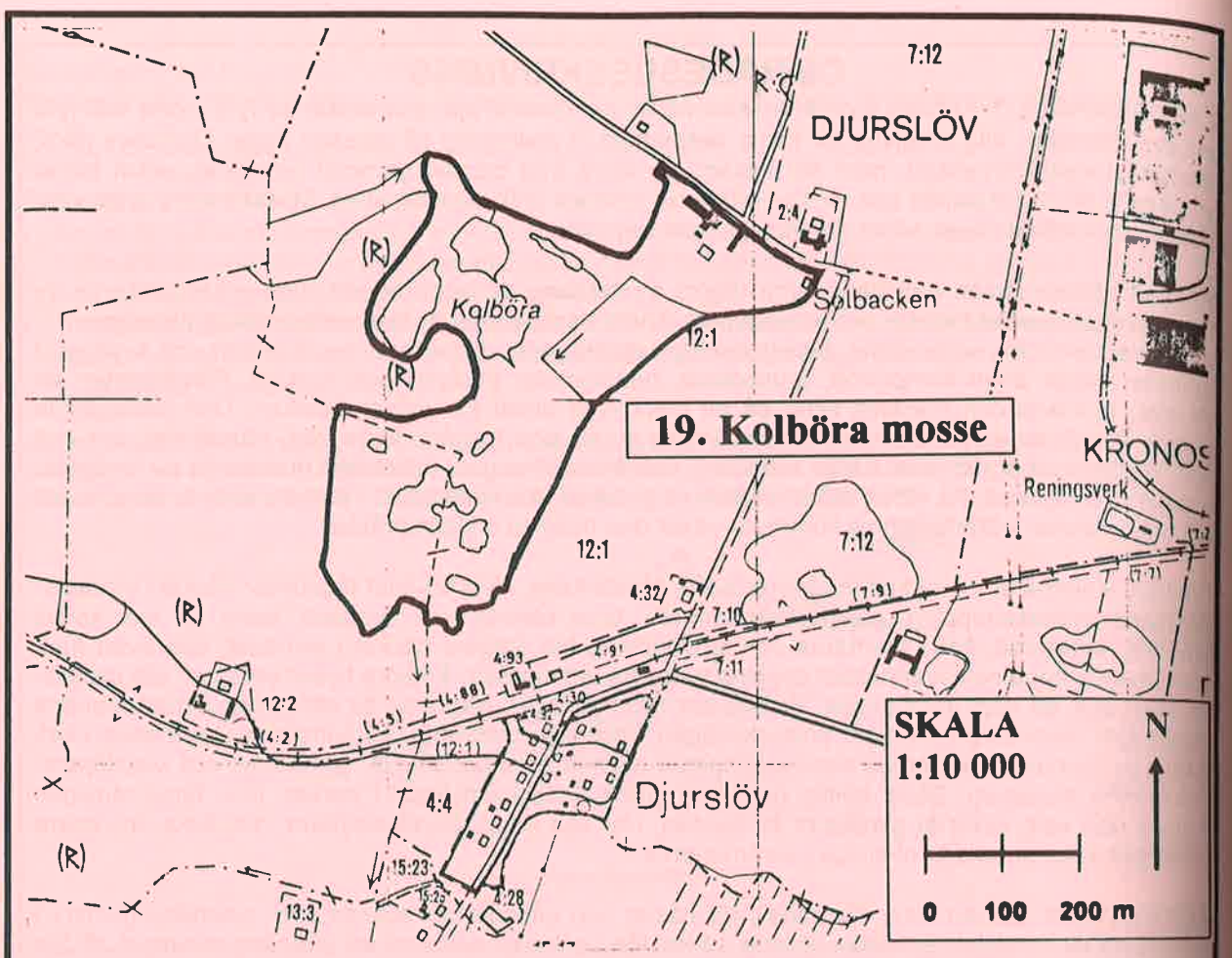
19. Kolböra mosse
DJURSLÖV
Kolböra
Solbacken
KRONOS
Reningsverk
Djurslöv
SKALA
1:10 000
N
0 100 200 m

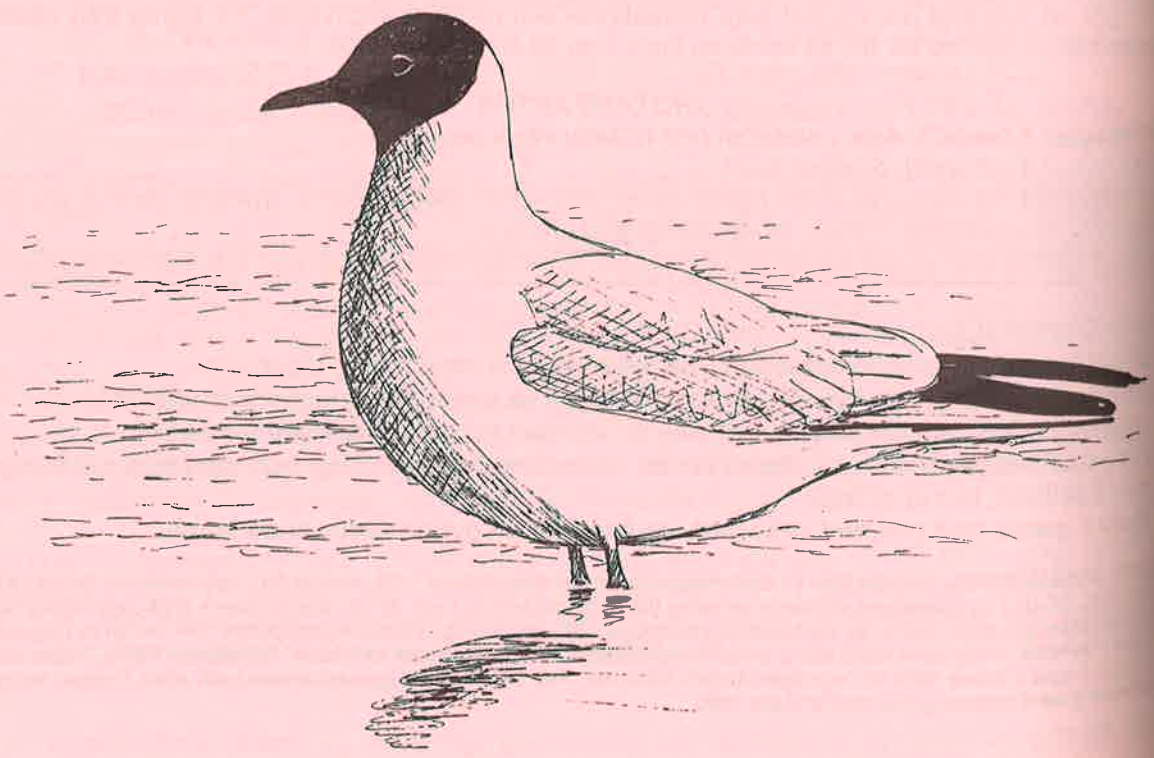

# 20. SKAMMARP

**KLASS: 3**
**KRITERIER: E Z**
**MARKÄGARE: ASSI DOMÄN**

**AREAL: ca 10 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C33-07**
**KOORDINATER: 1334, 6166-67**

**SAMMANFATTNING: Området vid Skammarp, söder om Stora Mölleberga, består av en igenväxande våtmark och en större damm som utgör naturliga refugier med stort ekologiskt värde i det öppna slättlandskapet. Området fungerar som uppehållsplats, födosöksplats och fortplantningsområde, och har framför allt stor betydelse för fältvilt, groddjur och fåglar. Närheten till Bara sjö, som är ett kärrområde i Svedala kommun med rikt fågelliv, är också av betydelse. Våtmarken är en rest av ett större våtmarksområde, och är ett av få relativt ostörda, vildvuxna områden i kommunerna. Dammen har viss betydelse för rekreation i form av fiske. Området ligger inom riksintresse för både natur- och kulturminnesvård.**

**STATUS**: Landskapsbildsskydd enligt 19 § NVL, generellt biotopskydd enligt 21 § NVL samt inom riksintresse för naturvården och kulturminnesvården. Klassificeras som "mycket värdefullt objekt" i Svedala kommuns småvatteninventering. Inom område värdefull för natur- och kulturmiljön klass 3 i Miljödelegation Västra Skåne 1990, inom klass 1-område för landskapsbilden i Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

**HOT**: Fortsatt igenväxning av Ramms mosse och att den lilla öppna vattenytan försvinner.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Området utgörs av en större igenvuxen våtmark, Ramms mosse, med en intilliggande mindre träddunge, samt en närliggande damm vid Stora Mölleberga 11:1. Området är delvis beläget i Svedala kommun och ligger inom det geomorfologiskt riksintressanta backlandskapet.

**FLORA**: Floran i området är huvudsakligen trivial, men artrik. Den norra delen av **Ramms mosse** domineras helt av högvuxen vassvegetation med inslag av täta videsnår. Södra delen har en mer öppen vegetation med mycket strandlysing, palsternacka, fackelblomster och gråbo. Andra arter är dikesveronika, rävtörel, blomvass, åkerkösa och sumpskräppa. I närheten växer även taggsallat. **Dammen** omges av pil, fläder , alm och några björkar. Vattenvegetationen är gles. Runt dammen växer bl.a. foderlosta, hampdån, vattenfräne, vattenstäkra och åkertistel. Spikvallmo, sminkrot, uppländsk vallört, vattenmynta, taggsallat, sandlosta och blåklint finns också i kantzonen.

**FAUNA**: Områdets största faunistiska värden ligger i att området erbjuder skydd, föda och fortplantningsplats för bl.a. vilt, groddjur och fågel. Gräsand, brun kärrhök, sävsångare och sothöna är några fågelarter, men även buskskvätta, tornfalk och ormvråk utnyttjar området. Vanlig padda, åkergroda, vanlig groda samt kanske också ätlig groda finns i området, liksom fälthare och rådjur. Dammens fågelliv är förvånansvärt fattigt, vilket kan bero på att fisk har inplanterats.

**REKREATION**: Mossen har i sin nuvarande form lågt rekreationsvärde och är svårtillgänglig. Dammen kan ha betydelse som fiskevatten för de omkringboende.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 3** (sällsynta): Sumpskräppa.*
***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Dikesveronika, spikvallmo, sminkrot, brun kärrhök, tornfalk.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG**:

- **En obrukad eller obesprutad skyddszon kan anläggas runt området (t.ex. inom ramen för EU:s trädesareal eller miljöprogram).** Detta skulle förbättra förutsättningarna för flora och fauna och minska närsaltläckaget från jordbruksmarken.
- **Ramms mosse kan restaureras genom att grävas ur och rensas på samma sett som har skett vid Kornheddinge mosse och Alberta mosse** (områdesbeskrivning 30 och 34). Detta skulle öka värdet för vilt och fågel avsevärt. Om markägaren är intresserad av detta, bör bidrag för restaureringen utgå från kommunen, mot att området görs mer tillgängligt för allmänheten.

- **Sätt upp fladdermus- och fågelholkar i området.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område R5A 1 och K 32 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, område 1 (avsnitt Staffanstorps kommun) och K116 i länsstyrelsens kulturminnesvårdsprogram för Skåne 1984, Småvatten och våtmarker i Svedala kommun (Ekologgruppen 1990), Projekt Skånes Flora, Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

# 21. ÖNSVALA ÄNGAR

**KLASS: 2**
**KRITERIER: E Z K L G**
**MARKÄGARE: PRIVATA / ASSI DOMÄN**

**AREAL: ca 24 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C33 08**
**KOORDINATER: 1335, 6168-69**

**SAMMANFATTNING: Önsvala ängar är ett relativt stort och okänt naturområde, som består av betesmarker och fuktängar. Området har ett rikt fågelliv, och bildar tillsammans med bl.a. Torreberga ängar (område 27), Torrebergabäcken och Sege å (område 14) samt det småvattenrika backlandskapet vid Mölleberga en bred spridningskorridor längs med södra delarna av Staffanstorps kommun. Ängarna har hävdats under lång tid och ligger inom det landskapsmässigt och geologiskt intressanta backlandskapet.**

**STATUS**: Området har landskapsbildsskydd enligt 19 § NVL och befinner sig inom riksintresse för natur- och kulturminnesvård, samt delvis inom strandskyddsområde enligt 15 och 16 §§ NVL. Inom område värdefullt för natur- och kulturmiljön klass 3 i Miljödelegation Västra Skåne 1990, inom klass 1-område för landskapsbilden i Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

**HOT**: Upphört bete och igenväxning.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Önsvala ängar ligger i en sänka i backlandskapet vid Mölleberga, delvis inom Svedala kommun. Ängarna erbjuder ett tilltalande och annorlunda inslag i jordbrukslandskapet och har stort värde för landskapsbilden, trots störande kraftledningar. I anslutning till ängarna ligger Galgabacken, som tidigare har använts som avrättningsplats.

**FLORA**: Vegetationen utgörs av en kvävepåverkad **ängsvegetation** med varierande flora, delvis omgiven av **betesmark**. I de fuktigare delarna dominerar vass, på de torrare ställena finns mycket kamomill, knylhavre, kruståtel och gulmåra. Man kan även hitta t.ex. backtrav, fliknäva, gökblomster, hundtunga, ängsruta, stånds och spikvallmo i området. På den anslutande Galgabacken, som domineras av **torr friskängsvegetation** (med exempelvis gullusern, puktörne, buskviol och skogsklöver), finns en hel del hagtornsbuskar och fruktträd.

**FAUNA**: Ängarna har, på grund av sitt läge, stor betydelse som spridningskorridor och som spridningskälla till omgivningarna. Området är relativt lite dokumenterat, men närheten till Torreberga ängar innebär troligen att en stor del av Torrebergas fågelfauna nyttjar ängarna. Årta, kricka, storspov, glada och ormvråk är några exempel. Dessutom häckar gulärla, brun kärrhök, gräshoppssångare och buskskvätta. Insektslivet bedöms vara rikt, och området har även stor betydelse för fältviltet.

**REKREATION**: Området är okänt för många, och utnyttjas idag framför allt för jakt. Många skulle troligen söka sig till den tilltalande landskapsbilden och utsikten från backarna om området blev mer tillgängligt och känt.

### *HOTADE ARTER*

***Hotkategori 2** (sårbar): Årta.*
***Hotkategori 4** (Hänsynskrävande): Dikesveronika, fliknäva, spikvallmo, gulärla, brun kärrhök, gråhakedopping, tornfalk, storspov, rapphöna.*
*Därutöver tillkommer en del hotade fågelarter som använder området som rast och övervintringslokal.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Hela området bör betas, eller alternativt slåttras, för att ängarna inte ska växa igen.**
- **Närsaltläckage bör minimeras genom skyddszoner runt om ängarna.**
- **Anlägg en enkel slåttrad strövstig, gärna i förbindelse med Torreberga, för att förbättra möjligheterna för allmänheten att nå ut till området.** Dessutom kan en informationsskylt, och eventuellt en parkeringsficka, placeras längs vägen.

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område R5A 1 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, Länsstyrelsen i Malmöhus län (NVO-förordnande), område 1 (avsnitt Staffanstorps kommun) och K116 i länsstyrelsens kulturminnesvårdsprogram för Skåne 1984, område 30-19 i Ängs- och hagmarksinventeringen (klass IV), Projekt Skånes Flora, Miljödelegation Västra Skåne 1990, Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

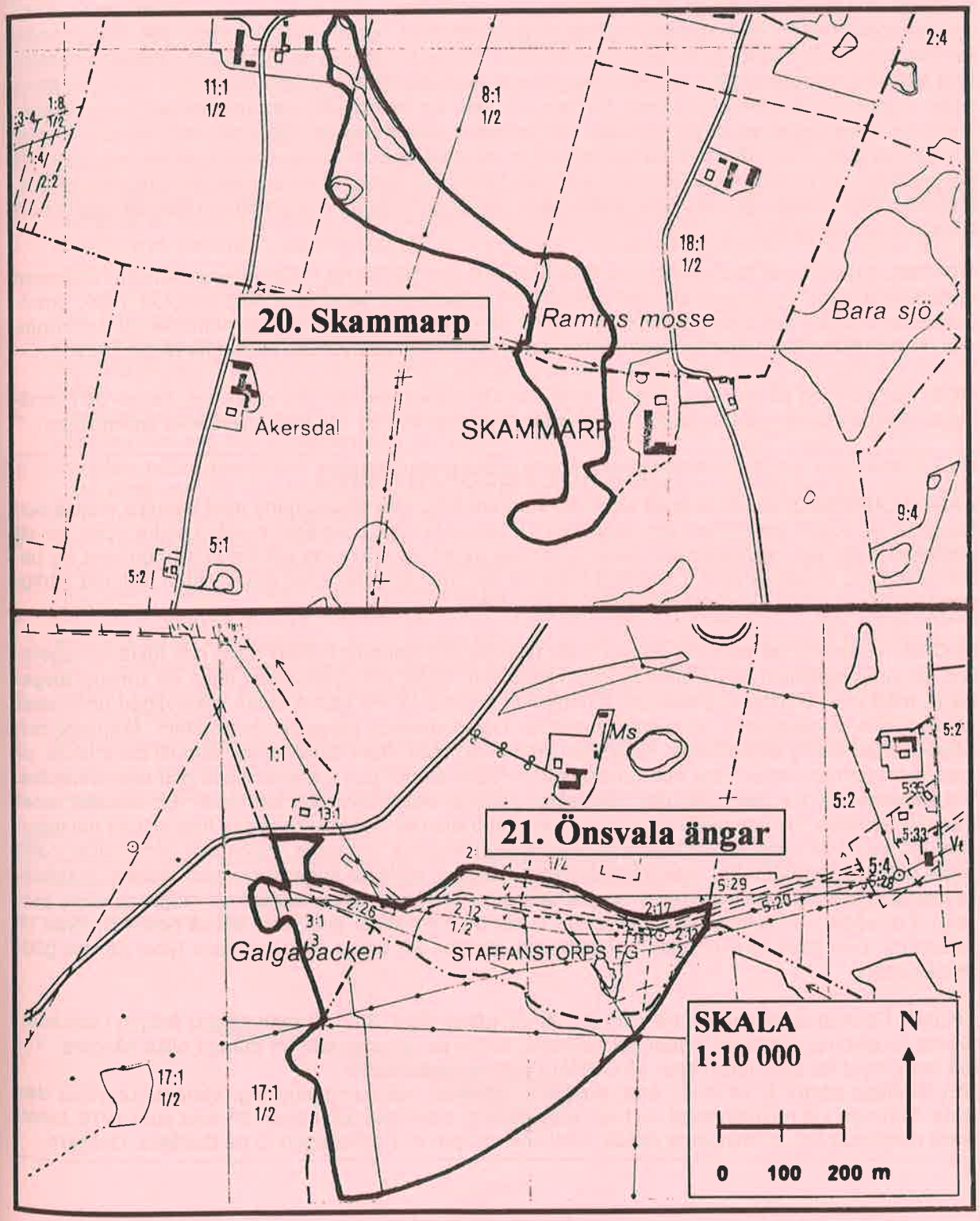

# 22. GULLÅKRA MOSSE

**KLASS: 2**
**KRITERIER: E L R K Z B**
**MARKÄGARE: KOMMUN/PRIVATA**

**AREAL: ca 43 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44-05**
**KOORDINATER: 1336-37, 6173**

**SAMMANFATTNING: Gullåkra har stor betydelse för landskapsbilden norr om Staffanstorps samhälle och är ett av tätortens viktigaste rekreationsområden. Området, som ligger i den ekologiskt viktiga tätortsranden och hyser en mängd olika biotoper, tjänar även som spridningskorridor och spridningskälla till tätortens grönområden och till omgivande landskap genom förbindelse med bullervallar, Borggårdsbäcken, Dynnbäck, Vesums mosse och Höje å (områdena 23 och 36). Intilliggande Gullåkra by har gamla anor och är en av de få byar som trots skiftesreformerna fortfarande har en intakt och sammanhållen bebyggelse. Gullåkra mosse har använts till bete och torvtäkt under mycket lång tid, och ett stort antal fornlämningar visar, att området beboddes mycket tidigt och därmed har stort kulturhistoriskt värde. Man har funnit rester av uroxe och ren i mossen, samt av en bronsålderslur och en båt. Området bör hävdas genom bete, slåtter och hamling, både av kulturhistoriska skäl och för att främja naturvärden.**

**STATUS**: Delvis inom strandskyddsområde enligt 15 och 16 §§ NVL, rekommendationsområde samt klassificerat som "ekologiskt känsligt område" i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, områdesbestämmelser gällande Gullåkra by, större delen av området är av länsintresse för kulturminnesvården. Klass 3-område för naturvärdet i Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

**HOT**: Igenväxning på grund av upphört bete och närsaltläckage från reningsverket. Skräp- och skrotdeponering av kommuninnevånarna. Planerad utbyggnad av väg 108 med eventuella anslutningar.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Gullåkra är ett tämligen stort område, som tillsammans med Vesums mosse och Gullåkra by skapar en trivsam landskapsbild i tätortsnära miljö. Området består i södra delen av ett planterat busk- och rekreationslandskap, i nordöst av en igenväxande våtäng och i nordväst av betesmark, med inslag av åker. I området finns tre dammar, som tar emot renat vatten från det närliggande reningsverket. Området korsas av en cykelbana.

**FLORA**: Vegetationen erbjuder många olika biotoper och varierar mellan frisk- och fuktängsvegetation till lundvegetation och planterad buskvegetation. Öster om cykelvägen finns ett **torrare ängsparti**, med bl.a. stånds, ängssvingel, timotej och ängskavle. På västra sidan cykelvägen dominerar **våtäng**, och vegetationen är relativt ensartad. Här dominerar jättegröe, bunkestarr, åkertistel och nässlor, med inslag av besksöta, hampdån och rosendunört. Runt **dammarna**, som till delar täcks av nate och andmat, växer vass och bredkaveldun, samt sump- och vattenskräppa och dikesveronika. Vid **betesmarkerna** kan man hitta rödmalva, nattljus, skuggnäva och kamomill. En **almallé** leder fram till Gullåkra by, som hyser en lummig **parkmiljö** med ett flertal olika grova träd och en del tickor och död ved. Här finns en del hamlade pilar, liksom bosyska, lundgröe, träjon och vildpersilja. I den södra delen av området har man framgångsrikt anlagt en **slåttrad ängsmark**, med rödklint, prästkrage, timotej och vildmorot. Ängarna omges delvis av planterad **buskvegetation** (hagtorn, lönn, ask, sälg). I området runt reningsverket finns stora ytor med kortklippt gräs, som också borde omföras till slåtteräng. Den stora förekomsten av hundäxing, nässlor och gråbo i hela området tyder på viss gödselpåverkan.

**FAUNA**: Faunan är relativt rik, framför allt när det gäller fågel. Brun kärrhök häckar årligen i området, liksom rapphöna, näktergal, vattenrall, rörhöna, knölsvan, gulärla, och en mängd olika sångare. Totalt finns drygt 60 olika häckfåglar på Gullåkra och Vesums mossar.
Mer tillfälliga gäster är vit stork, årta, skedand, kornknarr och sommargylling. Vintertid utnyttjas den isfria dammen vid reningsverket av t.ex. smådopping, salskrake och häger. Så sent som 1978, innan betet minskade och störningarna ökade, häckade rödspoven *( hotkategori 2)* på Gullåkra. Gullåkra

var även en av de sista häckningsplatserna för vit stork i Sverige (fram till 1924). Några däggdjur, som trivs i området, är mullvad, näbbmöss, igelkott, räv, rådjur, dvärgfladdermus och stor fladdermus. Det finns även en del groddjur (bl.a. mindre vattensalamander och vanlig padda).
På 1960-talet fanns här även groplöja *(hotkategori 2)*, men arten försvann till följd av igenväxningen (har eftersökts 1991). Vid de anlagda ängarna söder om mossen finns det rikligt med gräshoppor, vårtbitare och fjärilar.

**REKREATION**: Gullåkra är Staffanstorps viktigaste strövområde. Området är lättillgängligt och ligger nära tätorten. Det tilltalande öppna landskapet, cykelvägen från Lund, en intilliggande bärodling, bra hundrastningsmöjligheter och en joggingslinga runt området bidrar till att göra området attraktivt. Området passar utmärkt för naturstudier för skola och intresserad allmänhet.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 3*** *(sällsynta): Sumpskräppa.*
***Hotkategori 4*** *(hänsynskrävande): Dikesveronika, rapphöna, gulärla, tornfalk , brun kärrhök, stor fladdermus.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG**:

- **Utbyggnaden av väg 108 samt anslutningarna till denna bör ske på sådant avstånd från området, att samtliga natur- och rekreationsvärden bibehålles.**
- **Anlägg nya dammar i anslutning till reningsverket och Gullåkra.** För några år sedan planerade Staffanstorps kommun att anlägga ett dammsystem vid Gullåkra mosse för att ta hand om vattnet från reningsverket effektivare. Detta skulle på ett positivt sätt ha minimerat närsaltläckage från reningsverket, gynnat djurlivet och förbättrat landskapsbilden. Tyvärr skrinlades planerna med motiveringen att arkeologiska utgrävningskostnaderna skulle bli för stora. Frågan om anläggning av dammarna borde dock åter väckas, och grundligare förundersökningar komma till stånd.
- **Områdesbestämmelserna för Gullåkra by bör utökas till att gälla hela området (inklusive Vesums mosse), för att säkerställa det rättsliga skyddet.**
- **Andelen betad mark bör öka, och betet bör under inga omständigheter upphöra.** Skulle detta ändå ske, bör området slåttras hellre än att växa igen. Om nödvändigt, bör kommunen ersätta markägaren eller arrendatorn för detta.
- **Åkern inom området bör återföras till betes- eller slåttermark, eller i andra hand skötas ekologiskt utan handelsgödsel och bekämpningsmedel, för att minimera störning på växt- och djurliv.** Om nödvändigt, bör kommunen ersätta markägaren eller arrendatorn för detta.
- **De maskinklippta gräsytorna bör till stora delar omföras till slåttermark, likt de anlagda ängarna söder om Gullåkra.** Detta sparar både arbetstid och resurser, samtidigt som flora och fauna gynnas, och förbipasserande kan njuta av vackra blomsterängar.
- **Parken i Gullåkra by bör skötas så, att den tillåts innehålla en större andel död ved. Tickorna bör sparas.**
- **En informationsskylt, som upplyser besökare om områdets natur- och kulturvärden, bör uppföras, exempelvis vid den stora dammen.**
- **De avfallsupplag som förekommer på området bör, åtgärdas snarast.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område RV 3 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, område 02C 4H 01 i länsstyrelsens våtmarksinventering (klass 3), förstudie "Gullåkra och Vesums mossar - återskapande av våtmarker och vattenspeglar - Kvävereduktion (K-Konsult syd AB 1991), område 30-02 och 30-03 i länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering (klass III), Projekt Skånes Flora, observationer av Staffanstorps Fältbiologer 1975-94 (in prep), artikel i Skånes Natur 1952 (Skånes Naturvårdsförbund), Nils Kjellén muntligen, Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

***Trollslända***

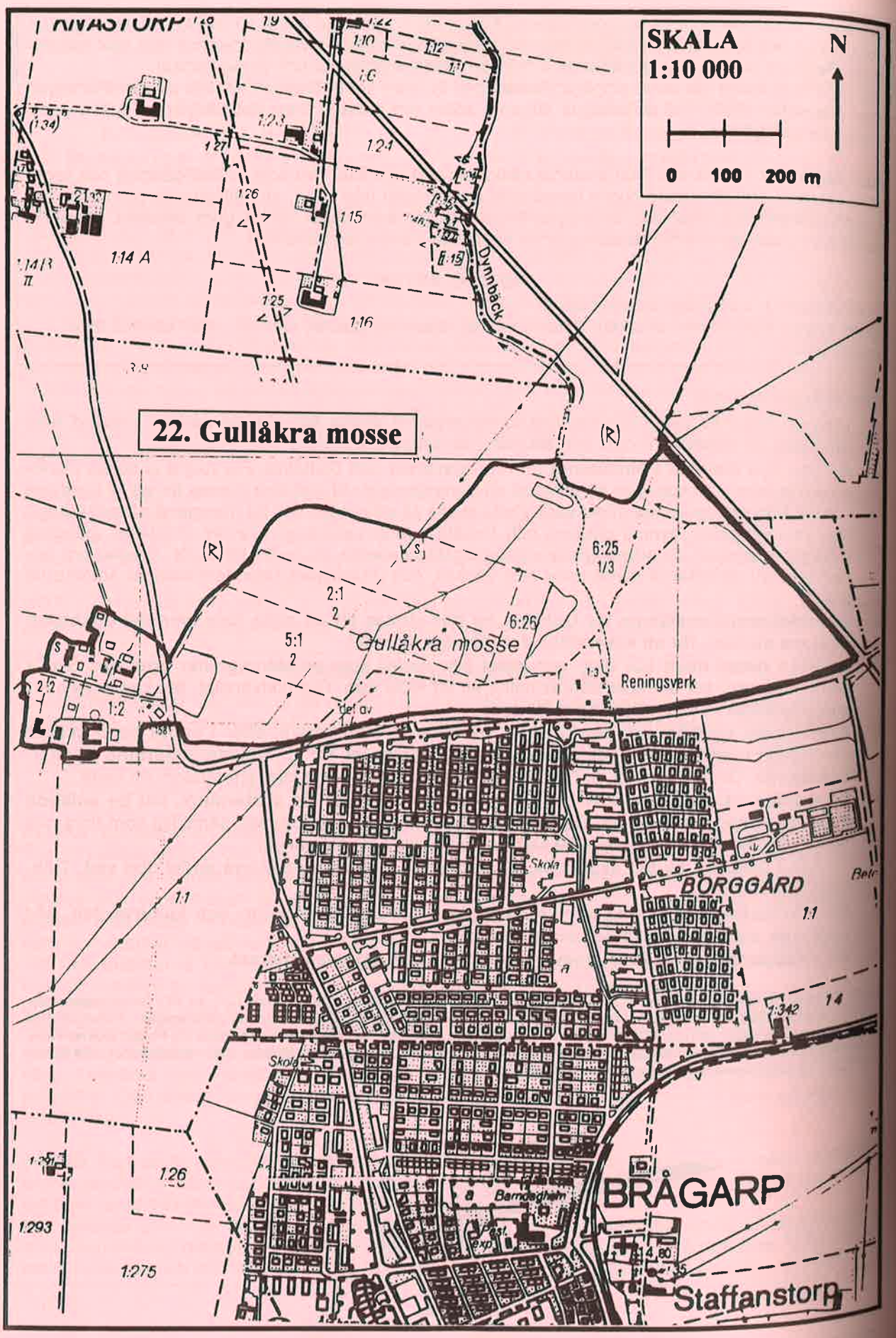
22. Gullåkra mosse
SKALA
1:10 000
N
0 100 200 m
Dynnbäck
Gullåkra mosse
Reningsverk
BORGGÅRD
BRÅGARP
Staffanstorp
Skola
Barnadagheim

# 23. VESUMS MOSSE

**KLASS: 1**
**KRITERIER: E Z B L K**
**MARKÄGARE: KOMMUN/PRIVATA**

**AREAL: ca 30 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 06**
**KOORDINATER: 1337-38, 6173**

**SAMMANFATTNING: Vesums mosse är det enda större och någorlunda ostörda vildmarksområdet i kommunerna. Området är som helhet mycket art- och variationsrikt, med våtmarker, sumpalskog, ängar och buskmarker, och utgör en av kommunernas bästa lokaler för ryggradslösa djur. Ett stort antal hotade och sällsynta arter är knutna till den vildvuxna vegetationen och till betet som nyligen upphörde på ängarna i sydväst. Att området ligger nära Staffanstorps tätort och har förbindelse med Höje å, Borggårdsbäcken och Gulläkra mosse (område 22), gör att Vesums mosse har mycket stort värde som spridningskälla och reträttplats för ett flertal djur och växter. Därutöver är området kulturhistoriskt värdefullt eftersom hävd och torvtäkt har bedrivits på delar av mossen. Det är av största betydelse att området skyddas från ytterligare ingrepp, att betet återupptas på de tidigare betesmarkerna i västra delen och att de igenvuxna vattenhålen öppnas.**

**STATUS**: Inom strandskyddsområde enligt 15 och 16 §§ NVL, delvis inom detaljplanelagt område (alkärret), rekommendationsområde och klassificerat som "ekologiskt känsligt område" i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, klass 3-område för naturvärdet i Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

**HOT**: Fortsatt igenväxning av öppna vattenytor, dränering, fortsatt upphörd hävd på betesmarken väster och nordväst om mossen, utbyggnad av väg 108 med eventuella anslutningar.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Vesums mosse ligger i nordöstra utkanten av Staffanstorps samhälle. Områdets vildvuxna karaktär bryter mot det annars enahanda jordbruks- och tätortsdominerade landskapet och mossen har därmed stort landskapsbildvärde. Runt mossen växer även en flera grövre träd, som har betydelse för landskapsbilden. Dynnbäck, som är ett biflöde till Höje å, sträcker sig runt mossen. Mot söder ligger en plats för avfallsdeponering, som delvis bildar höga kullar.

**FLORA**: **Mossen** består till stor del av frodig och vildvuxen öppen mark. Fältskiktet domineras av tät gräs, älggräs, nässlor, starr, fackelblomster, besksöta och strandlysing. I norra delen växer ett flertal betesindikatorer såsom småvänderot, slåtterblomma och kärrvial. Buskskiktet består av större och mindre videbestånd. Större träd växer sparsamt inom mossen, men finns rikligt runt om (framför allt pil). I det breda **diket** (Dynnbäck) runt mossen återfinns den ganska ovanliga vattenväxten kupandmat. Kommunernas enda **alkärr**, i södra delen av området, innehåller mycket död ved med en hel del tickor (t.ex. klibbticka, alticka, borstticka och fnöskticka), som annars är sällsynta inom kommunerna. Busk- och trädskiktet består av al med inslag av hassel och björk, och i fältskiktet är besksöta, älggräs och jättegröe, och fläckvis även bunkestarr och havssäv (som är mycket sällsynt i inlandet), dominerande arter. Strax norr om alkärret ligger en gammal vildvuxen **ödetomt**, med huvudsakligen lundvegetation. De största floristiska värdena finns på **ängen** väster om mossen. Ängen hyser trots brist på övergödning ett stort antal betes- och kalkindikatorer (t.ex. rödklint, darrgräs, slåtterblomma, jordtistel, ängsvädd och krissla), och har potential att kunna bli en av kommunernas finaste betesmarker. Här finns även den mycket sällsynta lökgamandern. Tidigare har det även funnits ängsnycklar här, men dessa har trängts undan och finns nu endast kvar i vägkanten. Betet har tyvärr upphört, och området kommer att växa igen helt, om inga åtgärder vidtas.

**FAUNA**: Faunan är som helhet mycket rik. Bl.a. finns grävling, igelkott, näbbmöss, rådjur, nordisk fladdermus, vanlig groda, åkergroda, vanlig padda och mindre vattensalamander. En nyligen gjord översiktlig inventering över ryggradslösa djur visar, att insektsfaunan är förvånansvärt rik, särskilt vad gäller skalbaggar som är knutna till fuktigare marker. Ett stort antal vivlar (t.ex. *Apion hydrolapathi*), bladbaggar (t.ex. *Longitarsus gracilis*), jordlöpare och kortvingar (t.ex. *Disopora coulsoni och*

*Atheta kaiseriana*) trivs vid mossen. Många är hotade och har en begränsad geografisk utbredning i Nordeuropa. Pungmes, gräshoppssångare och brun kärrhök är några fåglar som häckar vid mossen - totalt häckar drygt 60 arter på Vesum och Gullåkra. Vintertid övervintrar ofta blå kärrhök.
Mer tillfälliga gäster är vassångare, berglärka och ängshök. Så sent som på 1950-talet brukade pilgrimsfalk regelbundet jaga vid mossen, och på 1960-talen fanns här groplöja, liksom vid Gullåkra mosse.

**REKREATION**: Vesums mosse är i nuvarande skick otillgänglig och svårframkomlig. I närheten av mossen finns idag möjligheter till jogging, lerduveskytte, motocross och hundrastning. Åtgärder bör därför inriktas på att med enkla medel underlätta för fågelintresserade och skolklasser att besöka området, utan att djurlivet störs.

### *HOTADE ARTER*

***Hotkategori 2*** *(sårbara): Apion hydrolapathi (skalbagge).*
***Hotkategori 3*** *(sällsynta): Pungmes, sumpskräppa, Aplexa hypnorum (blåssnäcka), Lesteva sicula heeri (skalbagge).*
***Hotkategori 4*** *(hänsynskrävande): Igelkott, backsvala, gulärla, brun kärrhök , rapphöna, tornfalk, Oxypoda rufa, Calodera rufescens, Longitarsus gracilis (skalbaggar).*
*Därutöver tillkommer en del hotade fågelarter, som använder området som rast och övervintringslokal.* samt lokalt hotade fåglar & skalbaggar.

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Utbyggnaden av väg 108 samt anslutningarna till denna bör ske på sådant avstånd från området, att samtliga naturvärden bibehålles.**
- **Områdesbestämmelser eller detaljplan bör upprättas (eventuellt genom att utöka de befintliga områdesbestämmelserna för Gullåkra by), för att säkerställa områdets rättsliga skydd.**
- **Betet på ängen väster och nordväst om Vesums mosse bör återupptas.** Området bör dock inte betas för hårt. Om bete inte är möjligt, bör området i andra hand slåttras, eventuellt genom den lokala Naturskyddsföreningens försorg.
- **Alkärret, ödeträdgården och de större träddungar, som omger mossen, bör lämnas för fri utveckling.**
- **De gräsklippta områdena söder om mossen bör istället slåttras och sås med ängsflora.** Detta gynnar insektsliv - framför allt fjärilar och gräshoppor - och därmed även fåglar och fladdermöss. Så har skett söder om Gullåkra mosse.
- **Enkla spridningskorridorer till det planerade rekreationsområdet vid Sockerbruksparken bör skapas.**
- **De täta vassbestånden i de centrala delarna av mossen bör helt eller delvis tas bort, för att skapa förutsättningar för rikare flora och fauna.**
- **Enkla spångade stigar, ett fågeltorn samt informationsskyltar bör uppföras.** Det skulle underlätta för skola och andra intresserade att besöka området och höja områdets status.
- **Sätt upp fladdermus- och fågelholkar.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, område 02C 4H 01 i länsstyrelsens våtmarksinventering (klass 3), förstudie "Gullåkra och Vesums mossar - återskapande av våtmarker och vattenspeglar - Kvävereduktion (K-Konsult syd AB 1991), område 30-02 och 30-03 i länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering (klass III), inventeringsrapporten "Om faunan av ryggradslösa djur i Vesums mosse samt några andra områden inom Burlövs och Staffanstorps kommuner" (Sörensson 1994), Projekt Skånes Flora, observationer av Staffanstorps Fältbiologer 1975-94 (in prep), artikel i Skånes Natur 1952 (Skånes Naturvårdsförbund), Artikel av Erik Rosenberg i Fauna och flora från 1924, muntligen Anders Olsson och Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

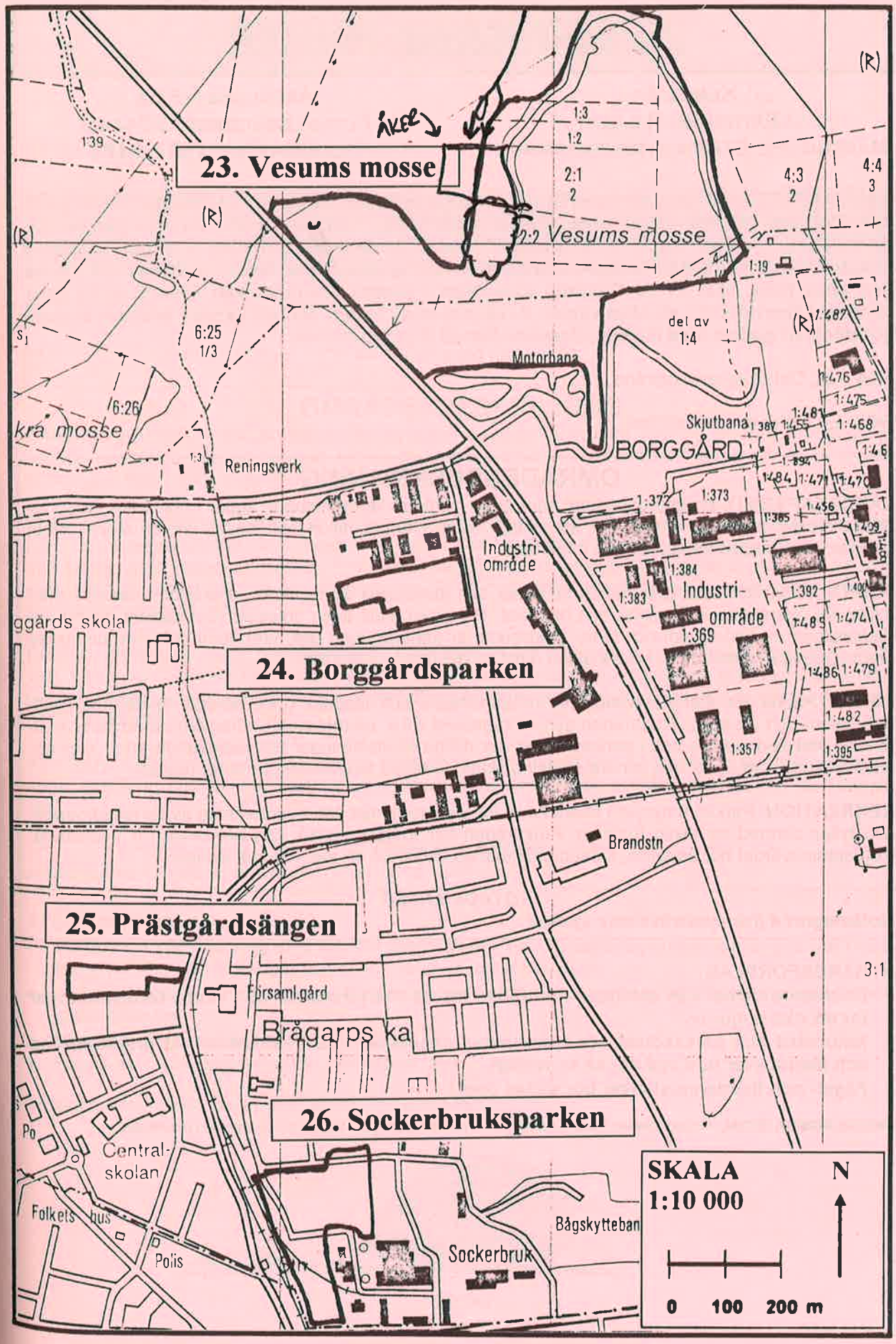
23. Vesums mosse
24. Borggårdsparken
25. Prästgårdsängen
26. Sockerbruksparken
Vesums mosse
Motorbana
Skjutbana
BORGGÅRD
Industri-
område
Industri-
område
Reningsverk
Brandstn
Församl.gård
Brågarps ka
Central-
skolan
Folkets hus
Polis
Sockerbruk
Bågskytteban
SKALA
1:10 000
N
0 100 200 m

# 24. BORGGÅRDSPARKEN

**KLASS: 3**
**KRITERIER: R L E**
**MARKÄGARE: STAFFANSTORPS KOMMUN**

**AREAL: ca 1,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44-06**
**KOORDINATER: 1337, 6172**

**SAMMANFATTNING: Borggårdsparken är en av de viktigare parkerna i Staffanstorps samhälle och har sitt största värde som rekreationsområde. Den har även viss betydelse för stadsbilden. Parken ligger nära Vesums mosse (områdesbeskrivning 23) och Gulåkra (områdesbeskrivning 22). Troligen inkommer en del djurarter från dessa områden för att rasta och söka föda, bl.a. av de fruktträd som finns i parken. Området kan även fungera som spridningskorridor för ett fåtal växter. Avsaknaden av vatten och en ganska intensiv skötsel gör dock att parken med dagens utseende har ett lågt naturvärde.**

**STATUS**: Detaljplanerat område.

**HOT**: En alltför intensiv skötsel.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Borggårdsparken, som är en gammal herrgårdspark, ligger i nordöstra delen av Staffanstorps samhälle. Parken är ett viktigt inslag i tätortsmiljön och består av en större klippt gräsyta, som omges av buskar och höga träd.

**FLORA**: Fältskiktet runt gräsmattan är fattigt och domineras av nejlikrot, kirskål och nässlor, med inslag av åkermolke, kråkvicker och backvial. På våren finns även gulsippa. Buskskiktet består huvudsakligen av fläder, alm och lönn. Trädskiktet är varierat, med bok, lind, lönn och alm, planterad platan, rubinia, valnöt m.m. I östra delen finns en del gamla fruktträd.

**FAUNA**: Parken har störst betydelse för trädgårdsfåglar och däggdjur (t.ex. nordisk fladdermus, mullvad, kanin och igelkott). Fruktträden gynnar fågellivet (bl.a. en råkkoloni), eftersom de erbjuder matförråd. Död ved saknas helt i parken, vilket ger dåliga förutsättningar för vedlevande arter. Fler extensivt skötta kantzoner och mindre städning skulle förbättra förutsättningarna för faunan.

**REKREATION**: Parken utnyttjas i första hand för lek, promenad och hundrastning av de kringboende, och fyller därmed en viktig funktion. Fruktträden har troligen också viss betydelse för friluftslivet. Rekreationsvärdet bör behållas, samtidigt som man satsar på en mer naturlik skötsel.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Igelkott.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG**:

- **En mindre damm kan anläggas i området, för att öka trevnaden och skapa förutsättningar för ett rikare djurliv.**
- **Naturvård och parkskötsel bör kombineras genom att spara kantzoner vid gräsklippning och lämna kvar död ved där så är möjligt.**
- **Fågel- och fladdermusholkar bör sättas upp.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Projekt Skånes Flora, Lars Karlsson, parkförvaltningen i Staffanstorps kommun (muntligen).

# 25. PRÄSTGÅRDSÄNGEN

**KLASS: 3**
**KRITERIER: R E L**
**MARKÄGARE: STAFFANSTORPS KOMMUN**

**AREAL: ca 1 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 06**
**KOORDINATER: 1337, 6171-72**

**SAMMANFATTNING: Prästgårdsängen är en av de viktigaste parkerna i Staffanstorps samhälle och har sitt största värde som centralt rekreationsområde och som en grön lunga. Parken har en rätt så vildvuxen karaktär och fungerar därmed som skydds- och uppehållsplats för en hel del arter. Området är även av betydelse för stadsbilden.**

**STATUS**: Detaljplanerat område.

**HOT**: En alltför intensiv skötsel, samt dålig föryngring hos boken.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Prästgårdsängen är ett mindre parkområde, som ligger i centrala Staffanstorp. Parken har stor betydelse som ett lugnt och lummigt inslag i stadsmiljön. Parken har även en del buskar och högre träd, som är av värde för stadsbilden.

**FLORA**: Vegetationen i parken är rik och delvis vildvuxen. Fältskiktet består av typisk lundvegetation, t.ex. lundgröe, kransrams, skogsstarr, harkål samt krollilja. Buskskiktet består till stor del av alm och fläder, med inslag av hassel, lönn, oxel, hagtorn och skogstry. Trädskiktet domineras av bok, men även ek, lönn, lind och alm förekommer. På träden växer en del tickor. I västra delen finns en klippt gräsyta med fruktträd.

**FAUNA**: Parken har störst betydelse för trädgårdsfåglar och däggdjur (t.ex. nordisk fladdermus, mullvad, kanin och igelkott). Fruktträden gynnar fågellivet, eftersom de erbjuder ett matförråd. Den relativt ostädade miljön är positiv för bl.a. insektslivet. Avsaknaden av vatten uppvägs delvis av närheten till Borggårdsbäcken.

**REKREATION**: Parken utnyttjas i första hand för lek, promenad och hundrastning av de omkringboende, och fyller därmed en viktig funktion. Fruktträden har troligen också viss betydelse för friluftslivet.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Kransrams, igelkott.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG**:

- **En mindre slåttrad äng med klippta genomfarter och uppehållsytor kan anläggas vid fruktträden.** Detta sparar pengar och gynnar flora, insekter och fågel.
- **I andra hand bör naturvård och parkskötsel kombineras genom att kantzoner sparas vid gräsklippning.**
- **Död ved bör lämnas, där så är möjligt.**
- **Fågel- och fladdermusholkar bör sättas upp.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Lars Karlsson, parkförvaltningen i Staffanstorps kommun.

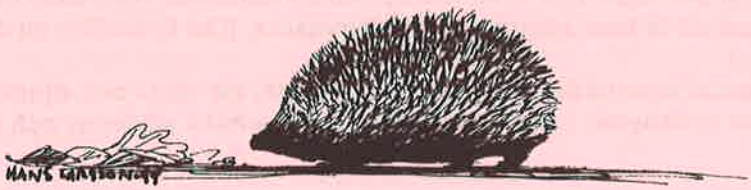

*Igelkott*

# 26. SOCKERBRUKSPARKEN

**KLASS: 2**
**KRITERIER: E R Z L B**
**MARKÄGARE: PRIVATA**

**AREAL: ca 4,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 06**
**KARTKOORDINATER: X 1337, Y 6171**

**SAMMANFATTNING: Sockerbruksparken fungerar som refugie och spridningskälla till samhällets övriga grönområden och ett viktigt rekreationsområde för de omkringboende och har betydelse som luftrenande "grön lunga". Den biologiska mångfalden är ovanligt rik för att vara parkmiljö, vilket det ganska stora antalet hotade arter tyder på. Om parken till delar sköts lite mer extensivt, och om det planerade rekreationsområdet i anslutning till parken utformas med hänsyn till flora och fauna, kommer parkens naturvärde att öka ytterligare.**

**STATUS**: Detaljplanerat område.

**HOT**: En alltför intensiv skötsel.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Parken ligger i utkanten av Staffanstorps samhälle och är ett viktigt inslag i stadsbilden, bl.a. på grund av de höga träden. Parken omfattas av en klippt gräsyta, som omges av en lummig och varierad busk- och trädvegetation. I anslutning till parken ligger tre inhägnade dammar. I området nordost om Sockerbruket planeras ett nytt rekreationsområde i anslutning till parken.

**FLORA**: Fältskiktet är frodigt och utgörs av lundvegetation med lundgröe, lundelm, nejlikrot, getrams, harkål, skuggnäva och ramslök. Buskskiktet är rikt, framför allt på alm, lönn och hassel. Trädskiktet består av bok, lönn, lind, alm och hästkastanj. Träden i parken har en bra åldersfördelning, förutom boken som har dålig återväxt. En del utländska buskar och träd förekommer också. Under våren är parken mycket vacker, då marken täcks av stora mängder svalört, vintergäck, pärlhyacint, vitsippa och liljekonvalj. Tidigare växte den hotade flikiga sköldlaven i parken. Laven kan tyvärr inte återfinnas idag, vilket tyder på påverkan av luftföroreningar.

**FAUNA**: Parken har ett rikt djurliv, jämfört med många andra parkmiljöer. Det finns gott om igelkott, kanin, fälthare, fladdermöss (bl.a. stor fladdermus, nordisk fladdermus och dvärgfladdermus) och fåglar (t.ex. kattuggla, större hackspett, trädkrypare och nötväcka). Exempel på mer sällsynta gäster är forsärla, bändelkorsnäbb och trädlärka. Parken innehar en av Sveriges största råkkolonier. I minst en av dammarna finns den hotade större vattensalamandern, och här häckar även sothöna, rörhöna och gräsand. Insektslivet och fågellivet skulle gynnas, om en del död ved lämnades kvar.

**REKREATION**: Parken är en av Staffanstorps största, och är mycket viktig ur rekreationssynpunkt. Den används för lek, utflykter, hundrastning och promenader.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Flikig sköldlav (troligen utgången), fliknäva, tornfalk, stor fladdermus, igelkott, större vattensalamander.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Fortsatt extensiv skötsel.** Spara en större andel orörda kantzoner längs buskar och träd, samt lämna kvar död ved. Delar av parken bör dock klippas och skötas ur rekreationssynpunkt.
- **Anlägg en liten slåtteräng bredvid den klippta gräsytan, gärna med välklippta gångar.** Detta skulle gynna insekter och fåglar och är ett smidigt sätt att kombinera rekreation med faunavård.
- **Öka trivseln genom att ta bort stängslet runt dammarna.** (Det förutsätter att detta är möjligt ur säkerhetssynpunkt.)
- **Det planerade rekreationområdet intill bör utformas så, att växt- och djurliv gynnas.** Nyckelbegrepp är **öppna vattenytor, varierande biotoper, inhemska växtarter och extensiv sköt**

**sel** på valda delar av området. Spridningskorridorer till framför allt det närliggande Vesums mosse (område 23) bör anläggas i samband med utformningen.

- **Fågel- och fladdermusholkar bör sättas upp.**

**UNDERLAGSMATERIAL:** Detaljplan för planerat rekreationsområde, projekt Skånes Flora, artikel i tidskriften Anser (Nr 4/89), Projektet för Hotade lavar i södra Sverige (Lunds Universitet), observationer av Staffanstorps Fältbiologer 1975-94 (in prep).

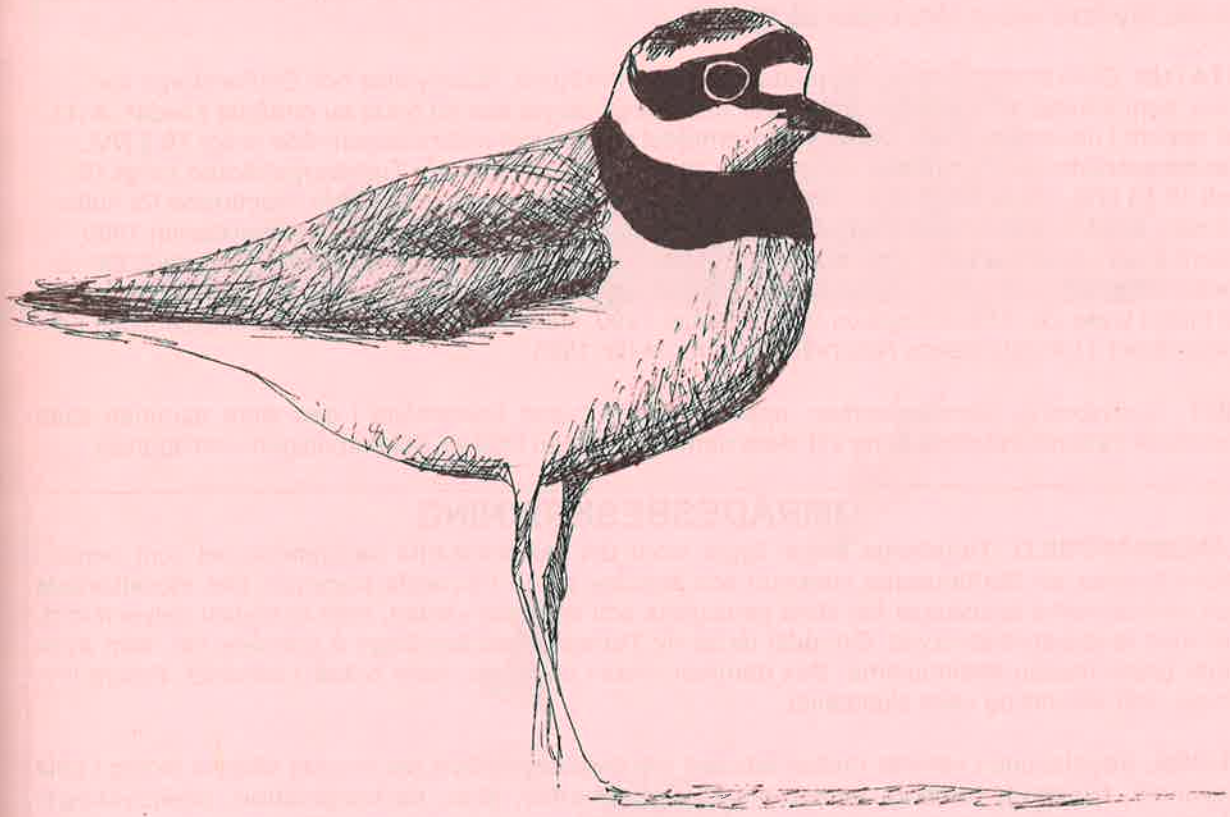

***Mindre strandpipare***

# 27. TORREBERGA ÄNGAR

**KLASS: 1**
**KRITERIER: Z E B K L R**
**MARKÄGARE: PRIVATA / MALMÖ KOMMUN**

**AREAL: ca 275 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C33 08**
**KOORDINATER: 1337-40, 6168-69**

**SAMMANFATTNING: Torreberga ängar, som är Staffanstorps kommuns största naturområde, har en unik kombination av olika biotoper och skapar därmed förutsättningar för en mycket rik biologisk mångfald. Området är främst känt för sitt fantastiska fågelliv, men hyser även ett stort antal andra intressanta djur- och växtarter. Av det 40-tal hotade arter, som kan knytas till ängarna, är flertalet fåglar. Området spelar en central roll för hela regionen som spridningskälla för flora och fauna till det omgivande landskapet. Detta underlättas genom spridningskorridorer i områdets närhet såsom Torrebergabäcken/Sege å, en nedlagd banvall och trädalléer. Ängarna befinner sig dessutom inom riksintresse för både naturvård och kulturminnesvård, och är en av de fyra sista översilningsängarna i Skåne som är lämpliga för restaurering. Fortfarande syns tydliga spår efter tidigare översilning. Torreberga ängar är mycket väldokumenterat, och klassas högt både inom länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering och våtmarksinventering. Det är även en rik kulturbygd med flera fornlämningar och har ett potentiellt högt rekreationsvärde. Kommunen föreslog att området skulle skyddas enligt NVL redan på 70-talet.**

**STATUS**: Civilrättsligt avtal har upprättats mellan markägare, länsstyrelse och Staffanstorps kommun, som innebär att markägaren erhåller ersättning i utbyte mot att delar av området hävdas. Avtalet upphör i december 1995. Därutöver är området delvis inom naturvårdsområde enligt 19 § NVL (landskapsbildsskydd), strandskyddsområde 100 m på ömse sidor om Torrebergabäcken enligt 15 och 16 §§ NVL, inom område av riksintresse för naturvården samt delvis inom riksintresse för kulturvården, klassificerat som ekologiskt känsligt område i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990 (samt även i Svedala kommun), klass C-område i naturvårdsplan 1988 för Svedala kommun. Områdesbestämmelser är under utarbetande för Torreberga gård med park. Värdefull för natur- och kulturmiljön klass 2b i Miljödelegation Västra Skåne 1990, klass 1-område för både landskapsbilden och naturvärdet i Länsstyrelsens Naturvårdsplan för M-län 1995.

**HOT**: Igenväxning, gödselpåverkan, upphört bete, för stort fiskbestånd i den stora dammen samt eventuell vattenståndsförändring vid stora dammen som en följd av Sockerbolagets nedläggning.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Torreberga ängar ligger inom det riksintressanta backlandskapet som börjar i södra delarna av Staffanstorps kommun och sträcker sig in i Svedala kommun. Det mosaikartade och variationsrika landskapet har stora geologiska och estetiska värden, men är endast delvis förordnat med landskapsbildsskydd. Området delas av Torrebergabäcken/Sege å (område 14), som även utgör gräns mellan kommunerna. Sex dammar, varav en större, finns också i området, liksom lövskogs- och videodling samt skjutbanor.

**FLORA**: Vegetationen varierar mellan **hävdad torrängsvegetation** (en mycket sällsynt biotop i hela regionen), **friskäng, fuktäng, betesmarker, slåttermarker, åker, parkvegetation, ädellövskogsplanteringar, flera mindre och större dammar, energiskogsodlingar och videsnår**. Detta ger även upphov till ett stort antal kantzoner med höga ekologiska värden. Några av de intressantare växtarterna är hedblomster, sumpskräppa, paddfot, färgreseda, hamnsenap, kattfot och välsk krassing. Även krissla, sötvedel, kåltistel och bockrot finns i området. Trädskikt saknas nästan helt, förutom enstaka träd samt inom de intilliggande parkerna (Tegelbruksparken och Vinningeparken). Ett litet område i norra delen har planterats med ek och gran.

**FAUNA**: Ängarnas största naturvärde ligger i det rika fågellivet. Minst 67 fågelarter häckar regelbundet i området, däribland årta, gråhakedopping, lärkfalk, glada, brun kärrhök och storspov. På våren och hösten rastar tusentals gäss och vadare. Området är en av Sveriges bästa övervintringslokaler för glada. Pilgrimsfalk och havs- och kungsörn ses regelbundet. Årligen ses också en mängd rariteter. Bl.a. har svart och vit stork, mindre skrikörn, vitvingad tärna, aftonfalk och svarthalsad dopping observerats. Skånes enda fynd av rallhäger gjordes på Torreberga 1987.
Sammanlagt har mer än **210 fågelarter** observerats vid Torreberga. Ängarna är även mycket insektsrika. Vassfly, vassrörsfly, tvillingfläckat rörfly och jordgrått ängsfly är några av de sällsynta fjärilar som kan påträffas intill dammarna. Fynd av bladbaggen *Galeruca laticollis* och spetsvivlarna *Apion interjectum* och *A. pubescens* indikerar att området (framför allt Öbacken) hyser en skalbaggsfauna med begränsad nordeuropeisk utbredning. Även den ståtliga myskbocken trivs i området. Torreberga är dessutom kommunernas viktigaste lokal för reptiler (snok) och groddjur (vanlig padda, åkergroda, ätlig groda och vanlig groda). En mängd däggdjur kan knytas till ängarna, exempelvis räv, grävling, rådjur, kronhjort samt minst 5 arter fladdermöss.

**REKREATION**: Torreberga ängar är förvånansvärt lite besökt, med tanke på dess lättillgänglighet och höga naturvärden. Området utnyttjas idag framför allt av fågelintresserade, ryttare och jägare. Rekreationsvärdet är dock potentiellt sett mycket högt, och om skyltar, fågeltorn, stigar och parkering uppfördes, skulle Torreberga bli ett populärt utflyktsmål för ett stort antal människor. Rekreationsanspråken får dock inte tillåtas bli så stora att djurlivet eller andra intressen störs.

***Fladdermöss över Torrebergadammen***

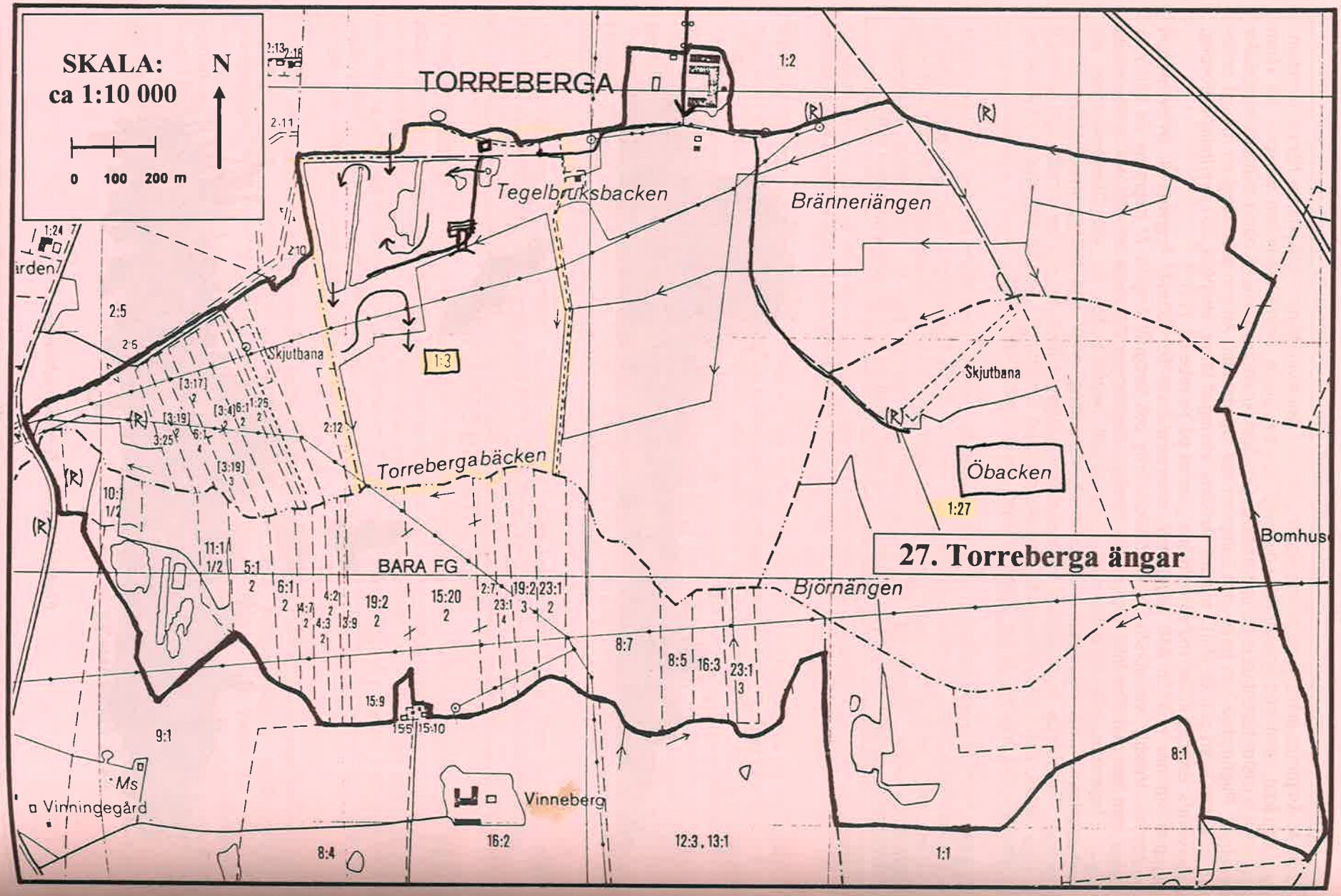
SKALA:
ca 1:10 000
N
0 100 200 m
TORREBERGA
Tegelbruksbacken
Bränneriängen
Skjutbana
Skjutbana
Torrebergabäcken
Öbacken
27. Torreberga ängar
BARA FG
Björnängen
Vinningegård
Vinneberg
Bomhus

**HOTADE ARTER**

***Hotkategori 2** (sårbara): Årta.*
***Hotkategori 3** (sällsynta): Sumpskräppa, pungmes, Apion pubescens (skalbagge).*
***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Hedblomster, dikesveronika, spikvallmo, sminkrot, paddfot, brun kärrhök, gulärla, glada, storspov, tornfalk, gråhakedopping, backsvala, mindre strandpipare, skogsduva, rapphöna, igelkott, stor fladdermus, snok, ätlig groda, Apion interjectum (skalbagge). Därutöver tillkommer ett flertal hotade fågelarter som använder området som rast och övervintringslokal.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Avtalet mellan markägaren, länsstyrelsen och Staffanstorps kommun bör förlängas, för att trygga fortsatt hävd.**
- **Betet bör bibehållas och utökas, för att naturvärdena skall bibehållas.**
- **Informationen om Torreberga bör öka genom information till kommunens innevånare och genom att sätta upp vägskyltar och informationstavlor (t.ex. med hjälp av Naturskyddsföreningen).**
- **Tillgängligheten och rekreationsvärdet hos området kan öka genom uppförande av - fågeltorn och stigar med övergångar över stängslen och broar över Torrebergabäcken.** Besöken bör dock styras, via tidsbegränsat och permanent beträdnadsförbud för delar av ängarna, så att fågellivet (framför allt under häckningsperioderna) inte störs.
- **Den stora dammen bör tömmas på fisk, för att förbättra möjligheten för de hotade fåglarna årta och gråhakedopping att häcka.**
- **Sätt upp fågel- och fladdermusholkar, samt sätt ut andholkar.**
- **Eventuellt återskapande av översilningsängen.** Stora delar av området har tidigare tjänat som översilningsmarker (se kapitel 2 och 5) och är idag ett av Skånes sista områden som har de förutsättningar, som krävs för att återuppta gamla tiders översilning genom att dämma Torrebergabäcken.

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område RV 10, RV 12 och R5A 1 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, område 98 i Naturvårdsplan Skåne 1975, område 02C 3H 01 i länsstyrelsens våtmarksinventering (klass 2), område 30-22 i länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering (klass III), dokumentation av Staffanstorps Fältbiologer och Naturskyddsföreningen i Staffanstorp, material från Lunds Universitet (miljörätt), "Skyddsvärd natur i Svedala kommun" (Blomberg 1988), inventeringsrapporten "Om faunan av ryggradslösa djur i Vesums mosse samt några andra områden inom Burlövs och Staffanstorps kommuner" (Sörensson 1994), Projekt Skånes Flora, Miljödelegation Västra Skåne 1990, Naturvårdsprogram för M-län 1995.

# 28. PEPPARKÄRR

**KLASS: 3**
**KRITERIER: E K R L**
**MARKÄGARE: PRIVATA**

**AREAL: ca 1,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C33 09**
**KOORDINATER: 1339, 6169-70**

**SAMMANFATTNING: Pepparkärr består av en större damm som har betydelse för fågelliv, rekreation och landskapsbild. Närheten till Torreberga ängar (område 27) skapar förutsättningar för en del arter att sprida sig till och från området. Dammen är en rest av ett större våtmarksområde. En stenåldersboplats finns strax norr om dammen. Området har bebotts och brukats sedan mycket länge, och finns bl.a. utmärkt på medeltida kartor. Området har ett visst rekreationsvärde, framför allt för de omkringboende, och är av betydelse för landskapsbilden.**

**STATUS**: Generellt biotopskydd enligt 21 § NVL, strandskyddsområde enligt 15 och 16 §§ NVL, rekommendationsområde i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, områdesbestämmelser gäller för bebyggelsen.

**HOT**: En alltför intensiv skötsel i och runt dammen.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Pepparkärr består av en större, välstädad damm som omges av ett flertal hustomter. Dessa sträcker sig ända ner till vattnet. Runt dammen växer en del buskar och träd. Tillsammans med en närliggande hästhage, medverkar trädbestånden till att skapa en tilltalande landskapsbild.

**FLORA**: Dammen kantas av kaveldun och rosendunört samt mindre bestånd av vide, gran, björk och al. Även ek och bok finns i området. Bortsett från förekomsten av murreva, mörk igelknopp, sumpskräppa, vit näckros, kärrbräsma och gulsippa, är floran vid dammen gles och trivial.

**FAUNA**: Området har ett visst värde som fågellokal, vilket indikeras av förekomsten av rörhöna, sothöna, gräsand och backsvala. Även en del trädgårdsarter finns i området, exempelvis ringduva, ärtsångare, grönfink och björktrast. För att förbättra förutsättningarna för fågel krävs mer vattenvegetation, som kan erbjuda föda och skydd. Dammen och området kring den är av begränsad betydelse för groddjur, fältvilt och insekter, men hyser en del fladdermöss.

**REKREATION**: Området har rekreationsvärde för de omkringboende. Fisk har inplanterats.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 3** (sällsynta): Sumpskräppa.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG**:

- **Låt delar av kantzonen utvecklas fritt, så att ny vegetation tillåts växa upp.** Denna kan erbjuda skydd och föda för en del arter.
- **Undvik överdriven rensning av dammen.**
- **Sätt upp fladdermus- och fågelholkar.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område RV 9 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, Projekt Skånes Flora.

# 29. KYRKHEDDINGE MOSSE

**KLASS: 3**
**KRITERIER: E Z K**
**MARKÄGARE: PRIVATA**

**AREAL: ca 1 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 07**
**KARTKOORDINATER: X 1340, Y 6170**

**SAMMANFATTNING: Kyrkheddinge mosse består av en damm, som utgör en naturlig refugie med stort ekologiskt värde i det öppna slättlandskapet. Närheten till ett av biflödena till Höje å (område 36) förbättrar möjligheterna för olika arter att sprida sig till och från mossen. Dammen fungerar som uppehållsplats, födosöksplats och fortplantningsområde, och har framför allt betydelse för fältvilt, groddjur och fåglar. Mossen är en rest av ett större våtmarksområde. Det vore positivt för naturvärden, om obrukade skyddszoner infördes runt dammen.**

**STATUS**: Generellt biotopskydd enligt 21 § NVL, strandskyddsområde enligt 15 och 16 §§ NVL, rekommendationsområde i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990.

**HOT**: Övergödning, igenväxning och att den öppna vattenytan slutligen försvinner.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Kyrkheddinge mosse består av en större damm som kantas av vildvuxen buskvegetation och en antal träd, omgivna av åker. Områden av detta slag har betydelse för landskapsbilden, då de skapar ett mer varierat landskap som bryter med jordbrukslandskapet.

**FLORA**: Dammen omges av en högvuxen vassvegetation, med inslag av täta busksnår av framför allt vide samt några granar. Floran är huvudsakligen trivial. Rosendunört, strandklo, liten och ullig kardborre, besksöta, brunskära, pestskråp och hampdån är vanliga arter. I dammen finns bl.a. gul näckros och den sällsynta vårtsärven.

**FAUNA**: Områdets största faunistiska värden ligger i att det tjänar som uppehållsplats och födosökskälla för vilt, groddjur och fågel. Kricka, gräsand, sothöna, brun kärrhök, ormvråk, glada och sparvhök är några exempel på arter som kan ses vid dammen. Även gråhakedopping brukar trivas i dammar av denna typ. Groddjur och fältvilt använder också området, och det finns gott om insekter.

**REKREATION**: Området ligger på privat mark och kan ha betydelse som fiskevatten för de omkringboende.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 3** (sällsynta): Vårtsärv.*
***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Brun kärrhök.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG**:

- **En obrukad eller obesprutad skyddszon kan anläggas runt området (t.ex. inom ramen för EU:s trädesareal eller miljöprogram).** Detta skulle förbättra förutsättningarna för flora och fauna och minska närsaltläckaget från jordbruksmarken.

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område RV 7 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990.

# 30. KORNHEDDINGE MOSSE

**KLASS: 2**
**KRITERIER: Z E L B**
**MARKÄGARE: PRIVATA**

**AREAL: ca 1,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C33 10**
**KOORDINATER: 1341-42, 6169**

**SAMMANFATTNING: Kornheddinge mosse är ett utmärkt exempel på en lyckad våtmarksrestaurering. Från att ha varit nästan helt igenväxt, har mossen idag förutsättningar för ett fågelliv, som närmast kan jämföras med Vallby mosse (område 31). Projekt av denna typ bör stödjas av kommunen, eftersom de är av övergripande allmänt intresse och är till stort gagn för naturvården. Restaureringen skedde helt i privat regi. Närheten till Höje å gör att mossen har ett stort ekologiskt värde som mottagare och spridningskälla av biologisk mångfald. Mossen är en rest av ett större våtmarksområde och dess landskapsbildsvärde består idag i att den är ett viktigt inslag i jordbrukslandskapet. Dammen är av visst botaniskt intresse, och hyser ett flertal ovanligare arter. Rekreationsvärdet är begränsat.**

**STATUS**: Strandskyddsområde enligt 15 och 16 §§ NVL samt klassificeras som "ekologiskt känsligt område" och rekommendationsområde i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990.

**HOT**: Igenväxning och att den öppna vattenytan försvinner.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Kornheddinge mosse består av en större, nyligen restaurerad damm, som omges av åker. Dammen har ett visst landskapsbildsvärde, eftersom den utgör ett avbrott i det ensartade jordbrukslandskapet. Området ligger avskilt, och störs inte av vägtrafik.

**FLORA**: Mossen innehåller en del flytbladsväxter, bl.a. gul näckros, och kantas av vass och rosendunört. Även den relativt ovanliga smalkaveldunen finns i rikliga mängder. Runt dammen växer bl.a.

blomvass, svalting, frossört och svärdslilja. Till de sällsynta växterna hör vattenstånds, rävstarr, slokstarr och grodmöja. Vid två närliggande dammar återfinns sjöranunkel samt dikesveronika och sminkrot.

**FAUNA**: Dammen är framför allt viktig som fågellokal. Gråhakedopping, grågås, sothöna, gräsand och brun kärrhök häckar i området. Även häger, tornfalk och enkelbeckasin utnyttjar dammen. Det finns vanlig padda, åkergroda, vanlig groda samt ätlig groda. Fälthare och rådjur använder också mossen. Området är rikt på trollsländor och fjärilar. Fisk har inplanterats.

**REKREATION**: Dammen kan utnyttjas för jakt, fiske och fågelskådning.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4*** *(hänsynskrävande): Gråhakedopping, brun kärrhök, häger, ätlig groda.*
*I två mindre närliggande dammar (Kornheddinge 8:6 samt Åkärrsdammen) finns även dikesveronika och sminkrot (båda hotkategori 4).*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG**:

- **En obrukad eller obesprutad skyddszon kan anläggas runt området (t.ex. inom ramen för EU:s trädesareal eller miljöprogram).** Detta skulle förbättra förutsättningarna för flora och fauna och minska närsaltläckaget från jordbruksmarken.
- **Buskar och träd bör planteras runt dammen.** Detta skulle öka värdet för vilt och fågel samt för landskapsbilden avsevärt. Om markägaren är intresserad av detta, bör kommunala medel kunna ställas till förfogande.

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område RV 8 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990.

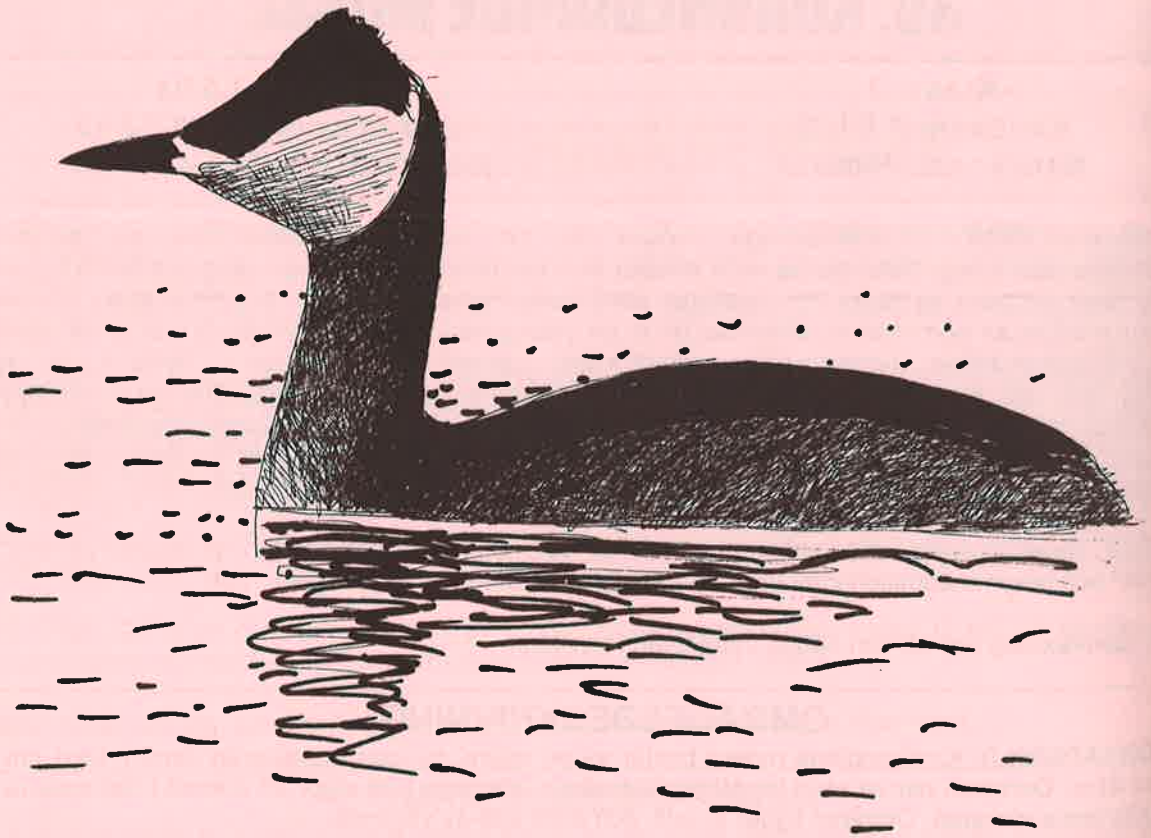

*Gråhakedopping*

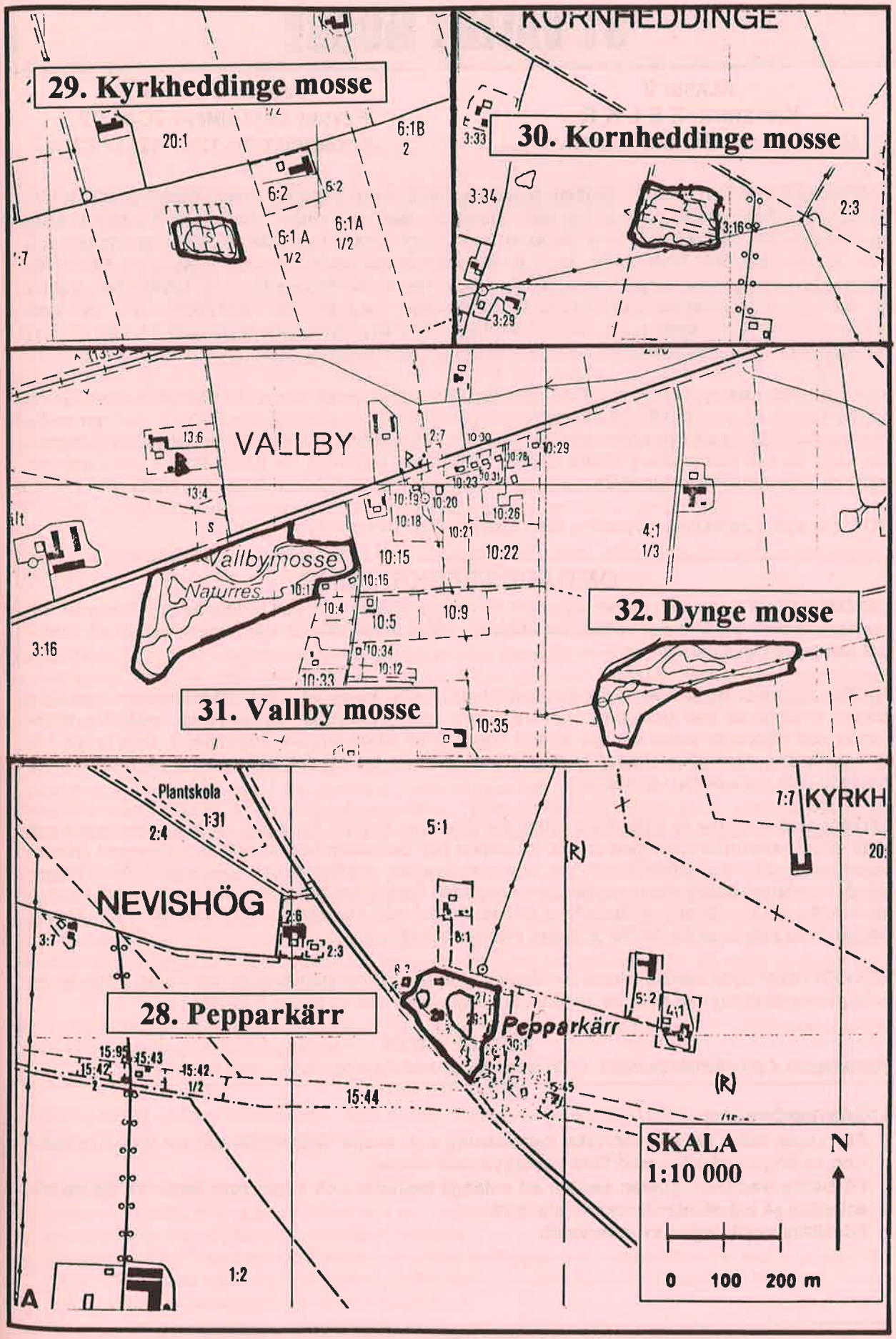
29. Kyrkheddinge mosse
30. Kornheddinge mosse
KORNHEDDINGE
VALLBY
Vallbymosse
Naturres.
31. Vallby mosse
32. Dynge mosse
Plantskola
NEVISHÖG
28. Pepparkärr
Pepparkärr
KYRKH
SKALA
1:10 000
N
0 100 200 m

# 31. VALLBY MOSSE

**KLASS: 2**
**KRITERIER: Z E L K R**
**MARKÄGARE: STATEN (RESERVAT)**

**AREAL: Ca 6 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44 07**
**KOORDINATER: 1341-42, 6172**

**SAMMANFATTNING: Vallby mosse avsattes 1983 som naturreservat, framför allt p.g.a. områdets höga ornitologiska värden. Området har en viktig ekologisk funktion som spridningskälla och refugie , bl.a. för arter från Dynge mosse (område 32), Källingabäcken och Höje å (område 36). Reservatet, som är kommunernas enda, har även ett stort värde för landskapsbilden, och ligger inom länsintresse för kulturminnesvården. Tyvärr har Vallby mosse trots förordnandet begränsade förutsättningar för rekreation, eftersom det är svårt att ta sig runt området, samt p.g.a. bullerstörningar från den närliggande riksväg 11. 100 m norr om mossen, vid Vallby, finns kommunernas enda naturminne, en ek.**

**STATUS**: Naturreservat enligt 7 § NVL, strandskyddsområde enligt 15 och 16 §§ NVL, strandskyddsområde enligt 15 och 16 §§ NVL, klassificeras som "ekologiskt känsligt område" och rekommendationsområde i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990. Område värdefullt för natur- och kulturmiljön klass 2b i Miljödelegation Västra Skåne 1990, klass 3-område för naturvärdet i länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

**HOT**: För svagt betestryck, uppodling samt igenväxning i och runt sjön.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Vallby mosse utgörs av en mindre slättsjö som har bildats av en dödisgrop, vilken senare blivit utgrävd och vattenfylld. Mossen omges av betes- och slåttermark, och är ett värdefullt inslag i landskapsbilden.

**FLORA**: Floran är trivial, men artrik och domineras av säv, kaveldun, vass och bunkestarr, som successivt övergår till mer gräsdominerad vegetation. Fackelblomster, strandlysing, kabbleka, klibbkorsört och cikoria är andra vanliga arter. I södra delen växte tidigare ängsnycklar, som tyvärr har försvunnit idag, förmodligen p.g.a. uteblivet bete. Enstaka björkar och almar, samt några före detta hamlade pilar finns också i området.

**FAUNA**: Vallby mosse är mycket värdefullt för fågellivet, framför allt p.g.a. att den hyser regionens enda större skrattmåskoloni med ca 350 häckande par. Dessutom häckar gråhakedoppingen årligen, liksom knölsvan, vigg, rörhöna, sothöna, brunand, tofsvipa, rörsångare och sävsångare. Även häger, grågås och brun kärrhök vistas regelbundet i området. Fjällpipare, brunglada och svarthalsad dopping har också setts och Sveriges första fynd av svarthuvad mås hälsades med bössan här 1950. Området har även betydelse för en del groddjur, insekter och fältvilt.

**REKREATION**: Sjön besöks främst av fågelintresserade. Rekreationsvärdet försämras avsevärt av svårigheten att ta sig runt sjön, att området är dåligt skyltat och av bullret från väg 11.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Gråhakedopping, smådopping, häger, brun kärrhök.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG**:

- **Återuppta betet för att motverka igenväxning och skapa förutsättningar för en återetablering av ängsnycklarna med flera betesgynnade växter.**
- **Förbättra framkomligheten genom att anlägga beträdor och stigar runt området.** Dessa bör anläggas så, att skrattmåskolonin inte störs.
- **Förbättra skyltningen av reservatet.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område RV 4 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, område 100 i Naturvårdsplan Skåne 1975, område 30-5 i länsstyrelsens äng- och hagmarksinventering (klass IV), länsstyrelsens beslut om förordnande som naturreservat, observationer av Staffanstorps Fältbiologer 1975-94 (in prep), dispositions- och skötselplan för Vallby mosse, Miljödelegation Västra Skåne 1990, länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

# 32. DYNGE MOSSE

**KLASS: 2**
**KRITERIER: E Z L K**
**MARKÄGARE: PRIVATA**

**AREAL: ca 4,5 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C44-07**
**KOORDINATER: 1342, 6171-72**

**SAMMANFATTNING: Dynge mosse har en viktig funktion som spridningskälla och ekologisk refugie, bl.a. för arter från Vallby mosse (område 31), Källingabäcken och Höje å (område 36). Området utnyttjas av ett flertal djur och växter och har särskilt stor betydelse för viltet och fågellivet. Norr om mossen har en stenåldersboplats hittats. Området är av betydelse för landskapsbilden, men har begränsat värde för rekreation, förutom vad gäller fågelskådning.**

**STATUS**: Strandskyddsområde enligt 15 och 16 §§ NVL samt klassificeras som "ekologiskt känsligt område" och rekommendationsområde i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990.

**HOT**: Upphörd betesdrift och slåtter samt fortsatt igenväxning, som leder till att den öppna vattenytan försvinner.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Dynge mosse består av två mindre **dammar** med öppna vattenspeglar, omgivna av ett igenvuxet **kärr**. Den ena dammen är nästan helt igenväxt. Mossen, som omges av slåttrad **betesmark** och delvis kantas av videbuskar och några björkar, är ett viktigt inslag i landskapsbilden. Området ligger avsides och störs ej av vägbuller.

**FLORA**: Området domineras av kvävegynnade arter och visar tydliga spår av igenväxning. Floran är trivial men artrik, med vass, säv, kaveldun, hampflockel och vattenmärke som dominerande arter. Fackelblomster, älggräs, knölsyska och rosendunört är andra vanliga inslag. Busk- och trädskiktet är sparsamt och består av videbuskage och björk. Några tidigare hamlade pilar finns också i området.

**FAUNA**: Områdets faunistiska värden ligger i att det tjänar som uppehållsplats och födosökskälla för fågel och vilt. Rörhöna, sothöna, gräsand, kärr- rör- och sävsångare samt gräshoppssångare häckar vid mossen, liksom ibland gråhakedopping och smådopping. Även häger, skogsduva och brun kärrhök vistas regelbundet i området. Dessutom har en hel del ovanliga arter såsom vit stork, svarttärna och dvärgmås observerats vid mossen. Området har betydelse för ett antal groddjur och fältvilt, och hyser eventuellt en del intressanta insekter.

**REKREATION**: Mossen har ett potentiellt värde för fågelskådning och utgör ett rofyllt och trevligt område med en vacker landskapsbild.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Spikvallmo, rapphöna, gråhakedopping, smådopping, häger, skogsduva, brun kärrhök och gulärla.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG**:

- **Betet och slåttern bör bibehållas och om möjligt utökas, för att hålla tillbaka igenväxningen och förbättra tillgängligheten runt mossen.**
- **En obrukad eller obesprutad skyddszon kan anläggas runt området (t.ex. inom ramen för EU:s trädesareal eller miljöprogram).** Detta skulle förbättra förutsättningarna för flora och fauna och minska närsaltläckaget från jordbruksmarken.

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område RV 5 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, observationer av Staffanstorps Fältbiologer 1975-94 (in prep).

# 33. ALBERTARAVINEN

**KLASS: 1**
**KRITERIER: L K E B R**
**MARKÄGARE: PRIVATA / ASSI DOMÄN**

**AREAL: ca 55 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C33 10-11**
**KOORDINATER: 1342-45, 6168-70**

**SAMMANFATTNING: Betes- och slåttermarkerna runt Höje å vid Albertaravinen erbjuder en av kommunernas mest tilltalande landskapsbilder. Ravinen är en av de sista resterna av det gamla betade och slåttrade kulturlandskapet inom kommunerna, och har hävdats sedan lång tid tillbaka. Området är av riksintresse för kulturminnesvården. Ravinens naturvärden ligger främst i de många olika biotoperna, där ett stort antal djur- och växtarter kan finna tillflykt. Området har stor betydelse som spridningskälla och - korridor till Höje å i båda riktningarna, till Alberta mosse och Kornheddinge mosse (se områdesbeskrivningarna 36, 34 och 30) och till det omgivande slättlandskapet. Det finns således både kulturhistoriska, landskapsbildsmässiga och ekologiska skäl att säkerställa skydd och fortsatt hävd. I översiktsplanen för Staffanstorps kommun, liksom i Naturvårdsplan Skåne 1975, föreslås att området ska avsättas som naturvårdsområde enligt 19 § NVL.**

**STATUS**: Strandskyddsområde 100 m på båda sidor om Höje å enligt 15 och 16 §§ NVL, befinner sig inom område av riksintresse för kulturminnesvården, klassificeras som "ekologiskt känsligt område" och föreslås skyddas som naturvårdsområde enligt 19 § NVL i både Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990 och Naturvårdsplan för Skåne 1975. Områdesbestämmelser är under utarbetande för en del av byggnaderna inom området. Klass 1-område för landskapsbilden i Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

**HOT**: Upphört bete, igenväxning, samt att Höje å-projektet inte slutförs.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Albertaravinen utgörs av en flack dalgång runt den meandrande Höje å, och består till stor del av betes- och slåttermark. Den särpräglade landskapsbilden, de bildsköna betesmarkerna och ett välutvecklat trädskikt längs större delen av ravinen bidrar sammantaget till områdets mycket stora betydelse för landskapsbilden.

**FLORA**: Vegetationen är artrik och varierar mellan **lundvegetation** (med t.ex. blekbalsamin och lundgröe), **klibbalskog** (med älggräs, strandlysing och besksöta) och **betesmarksvegetation** (bl.a. kruståtel och brudbröd), som dock är gödselpåverkad. Samtliga dessa vegetationstyper finns sparsamt i kommunerna i övrigt. Andra intressanta arter i området är t.ex. sminkrot, fliknäva, skuggnäva, dikesveronika, fårtunga och kåltistel. I ån förekommer flera vattenväxter såsom gul näckros, vattenmöja, andmat och nate. Där växer också stor igelknopp i riklig mängd. Buskskiktet utgörs till stor del av hagtorn och videbuskar, med inslag av hägg, fläder och al. Trädskiktet är bitvis välutvecklat, vilket är ovanligt längs kommunernas åar, och består mest av vide och al samt en del alm och avenbok.

**FAUNA**: Insektslivet är rikt. Båda Sveriges arter av jungfrusländor finns i riklig mängd och även andra trollsländor, liksom gräshoppor och fjärilar, är vanliga. Det finns även bra förutsättningar för skalbaggar, eftersom området hyser en del död ved och äldre grova träd. I området finns även ett stort antal fågelarter, bl.a. gulärla, ormvråk, drillsnäppa, svartvit flugsnappare, rödbena och näktergal. Albertaravinen är även en bra fladdermuslokal och det finns gynnsamma förutsättningar för att viltet ska trivas.

**REKREATION**: En vandring längs Albertaravinen är en skönhetsupplevelse. Den försvåras idag av ett flertal stängsel, vilket skulle kunna åtgärdas genom att övergångar byggs.

**HOTADE ARTER**

***Hotkategori 2*** *(sårbara): Småtörel, vit kattost.*
***Hotkategori 4*** *(hänsynskrävande): Fliknäva, sminkrot, dikesveronika, gulärla, skogsduva, brun kärrhök och rapphöna.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Albertaravinen bör bevaras som naturvårdsområde (19 § NVL).** Detta förordas i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990 och i Naturvårdsplan för Skåne 1975. Området utgör en av kommunernas sista större sammanhängande betesmarker, och har stora värden för landskapsbild, kulturhistoria och natur, samt stora potentiella rekreationsvärden. Ett alternativ till skydd enligt naturvårdslagen är att kommunen upprättar områdesbestämmelser och skriver avtal med markägarna om fortsatt bete och annan hävd och ökad tillgänglighet för allmänheten.
- **Fortsatt satsning på Höje å landskapsvårdsplan.**
- **Underlätta för friluftslivet genom att anlägga gång- och eventuellt cykelstråk, övergångar över stängslen och ån (t.ex. vid Svinarp) samt uppföra informationsskyltar.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område RV 1 och R5A 2 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, område 101 i Naturvårdsplan för Skåne 1975, område 2 (avsnittet om Staffanstorps kommun) och K93 i länsstyrelsens kulturminnesvårdsprogram för Skåne 1984, Höje å Landskapsvårdsplan (Ekologgruppen 1990), Område 30-8 t.o.m. 30-13 i länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering (klass IV), observationer av Staffanstorps Fältbiologer 1975-94 (in prep), projekt Skånes Flora, Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

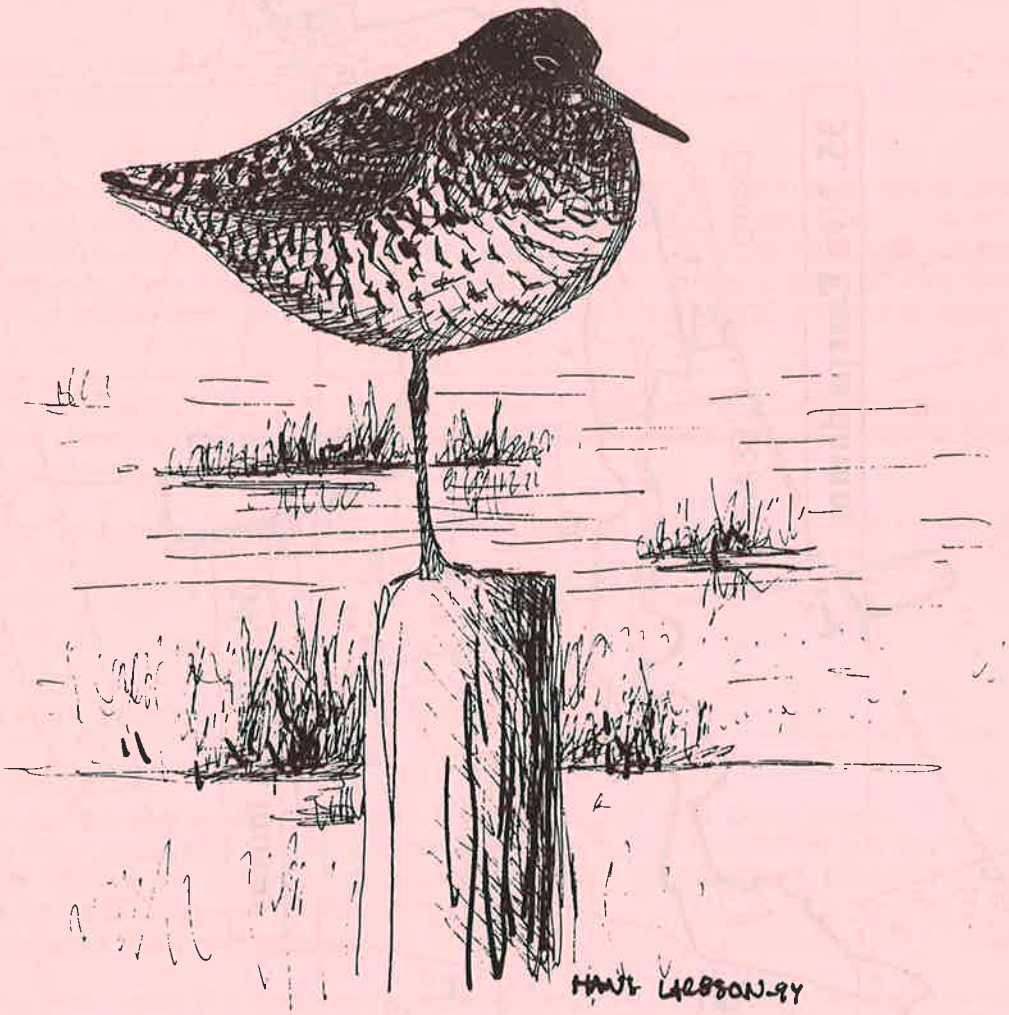


***Rödbena***

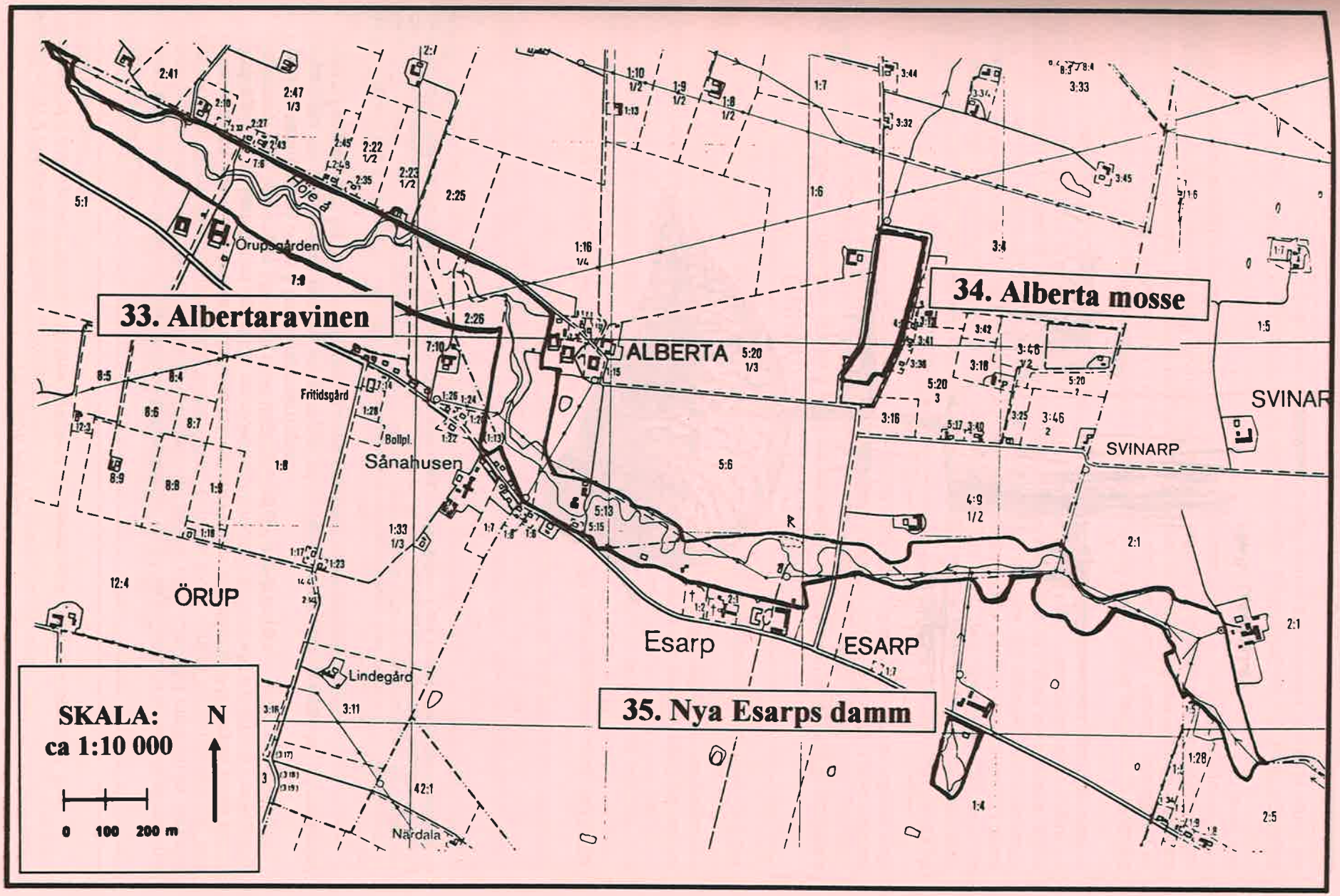
33. Albertaravinen
34. Alberta mosse
35. Nya Esarps damm
ALBERTA
SVINARP
SVINAR
ÖRUP
Esarp
ESARP
Sånahusen
Örupsgården
Fritidsgård
Bollpl.
Lindegård
Nardala
Höje å
SKALA:
ca 1:10 000
N
0 100 200 m

# 34. ALBERTA MOSSE

**KLASS: 3**
**KRITERIER: E Z R**
**MARKÄGARE: PRIVATA**

**AREAL: ca 4 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C33 11**
**KOORDINATER: 1344, 6169**

**SAMMANFATTNING: Alberta mosse har idag begränsade ekologiska och rekreationsmässiga värden, som motiverar en låg klassning, men eftersom en restaurering av mossen nyligen har påbörjats (hösten 1994), så kommer området att klassas högre i framtiden. Restaureringen sker på initiativ av en lokal förening, ett led i Höje å-projektet och har mycket goda förutsättningar att öka den biologiska mångfalden genom nyetablering av arter samtidigt som rekreationsmöjligheterna förbättras och landskapsbildsvärdet ökar. Närheten till Albertaravinen (område 33) och Höje å (område 36) innebär, att det finns bra möjligheter för spridning av arter till och från mossen. Alberta mosse kan bli ett mycket värdefullt exempel på återskapande av natur.**

**STATUS:** Strandskyddsområde enligt 15 och 16 §§ NVL, klassificeras som "ekologiskt känsligt område" samt befinner sig inom område av riksintresse för kulturminnesvården.

**HOT**: Fortsatt igenväxning, upphört bete.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Alberta mosse ligger i en sänka i närheten av Albertaravinen (område 33) och saknar trädskikt, bortsett från en närliggande allé. Området har i nuläget relativt lågt landskapsbildsvärde.

**FLORA**: Områdets flora är huvudsakligen trivial, med många kvävegynnade arter. Själva **mossen** domineras av vass med inslag av låga videbuskar och enstaka fackelblomster, omgivna av ett brett bälte med vasstarr. Mossen övergår successivt till **friskäng**, med bl.a. gulvial, rödsvingel och timotej. En mindre **betesmark** finns öster om mossen. Den näraliggande trädallén är bevuxen med för kommunerna ovanligt mycket lavar och mossor. En mer detaljerad inventering av området är under utarbetande.

**FAUNA**: Innan mossen växte igen, häckade bl.a. gråhakedopping i dammen. Idag är faunan i området relativt fattig. Eftersom mossen har mycket liten öppen vattenspegel, finns begränsade förutsättningar för ett rikt fågelliv.

**REKREATION**: Välskötta stigar i området runt mossen tyder på att mossen används för rekreation. Förr har man kunnat fiska i dammen, men sen igenväxningen tog över är det inte längre möjligt. Restaureringen kan innebära förbättrade möjligheter till rekreation.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 4** (hänsynskrävande): Brun kärrhök, häger.*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Slutför restaureringen av Alberta mosse.** Det finns mycket goda förutsättningar för en lyckad fullständig restaurering, vilket skulle vara mycket positivt för både friluftslivet och den biologiska mångfalden. Mossen kan då även fungera som kvävefälla. Om nödvändigt, bör kommunala medel kunna ställas till förfogande för att slutföra projektet.
- **Behåll och utöka betet runt mossen.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Område RV 6 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, Höje å landskapsvårdsplan, "Information om Höje å-projektet" (Ekologgruppen 1990 resp 1993), Projekt Skånes Flora, Balint Wagner och Mats Å Björnsson muntligen (Lunds Universitet resp föreningen "Alberta mosses väl och ve"), observationer av Staffanstorps Fältbiologer 1975-94 (in prep).

# 35. NYA ESARPS DAMM

**KLASS: 3**
**KRITERIER: E L**
**MARKÄGARE: PRIVATA**

**AREAL: ca 2 ha**
**FLYGBILDSNUMMER: 2C33 11**
**KOORDINATER: 1345-45, 6168**

**SAMMANFATTNING: Dammen med omgivande trädbestånd vid Nya Esarp har framför allt betydelse för fågelliv och landskapsbild. Närheten till Höje å (område 36) och Albertaravinen (område 33) skapar förutsättningar för en del arter att sprida sig till och från området. Området har stor betydelse för landskapsbilden.**

**STATUS**: Generellt biotopskydd enligt 21 § NVL.

**HOT**: En mer intensiv skötsel i och runt dammen.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Området vid Nya Esarp består av en större damm med omgivande trädvegetation. Norr om dammen, i anslutning till boningshuset, finns en välskött trädgård. Dammen omges till stora delar av ett parkliknande, vildvuxet område med höga träd och har betydelse för landskapsbilden.

**FLORA**: Dammen kantas av kaveldun och rosendunört, samt bitvis även av vasstarr, rörflen, jättestarr och sjöfräken. Runt större delen av dammen finns ett ganska vildvuxet område med ett rikt trädskikt som domineras av alm. Gran, lind, bok, björk och hästkastanj, liksom den ovanliga naverlönnen, växer också i området. Fältskiktet är fattigt, och utgörs till stora delar av nejlikrot och kirskål. Även buskskiktet, som huvudsakligen består av alm och hagtorn, med inslag av t.ex. hassel och syren, är fattigt.

**FAUNA**: Området är värdefullt för framför allt fältvilt och fågel, som kan utnyttja området för bl.a. skydd och födosök. Förutom för de vanligare trädgårdsfågelarterna, är dammen även potentiell häckningsplats för gråhakedopping, och det omgivande parkområdet är lämplig biotop för större hackspett. I det vildvuxna området finns död ved, vilket gynnar vedlevande organismer. Dammen är av begränsad betydelse för groddjur. Fladdermöss finns i området.

**REKREATION**: Området är inte tillgängligt för allmänheten.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 1** (akut hotad): Naverlönn (inplanterad).*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG**:

- **Låt delar av kantzonen få fortsätta att utvecklas fritt, så att ny vegetation tillåts växa upp.** Denna kan erbjuda skydd och föda för en del arter.
- **Sätt upp fladdermus- och fågelholkar.**

**UNDERLAGSMATERIAL**: Projekt Skånes Flora.

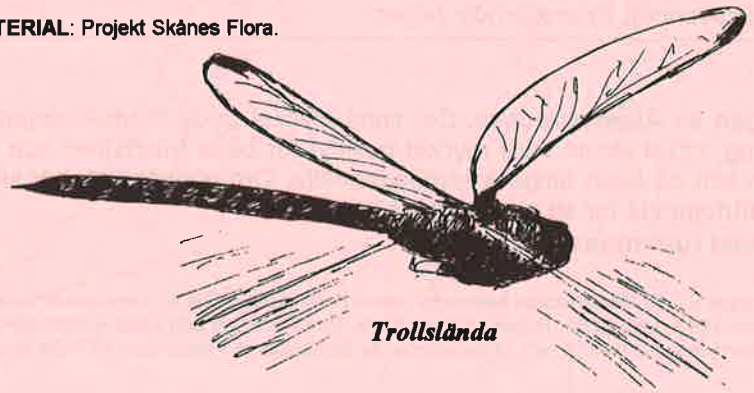

***Trollslända***

# 36. HÖJE Å

**KLASS: 1**
**KRITERIER: E Z K R L G**
**MARKÄGARE: KOMMUN / PRIVATA M.FL.**

**FLYGBILDSNUMMER: 2C54 04-05, 2C44 05-07, 2C33 10-11**
**KOORDINATER: 1330-46, 6168-78**

**SAMMANFATTNING: Höje å-projektet, som går ut på att restaurera våtmarker längs Höje å för att reducera närsaltläckaget från jordbruket och för att stimulera den biologiska mångfalden, kan redan nu konstateras vara en stor framgång för naturvården. Åns viktiga ekologiska egenskaper som spridningskälla och spridningskorridor till det omgivande landskapet har utvecklats och förstärkts. Ån förbinder Gullåkra mosse (område 22), Vesums mosse (område 23), Vallby mosse (område 31), Albertaravinen (område 33) med Dalby hage och Lommabukten och har tack vare nyanlagda dammar och skyddszoner fått bättre förutsättningar att sprida arter mellan dessa och andra områden. Också zoologiskt sett är Höje å värdefull. Insektsfaunan är unik för Norden. Dessutom finns de hotade fiskarterna grönling, groplöja, sandkrypare och öring i ån och vattendraget förser även vilt och fågel med skydd, födosökplatser och fortplantningsområden. Ån är dessutom ett av Sveriges tidigast bebodda områden med flera sten- och bronsåldersboplatser, gravhögar med mera. Rekreationsmöjligheterna förbättras tack vare Höje å-projektets genomförande. Ån har en växande betydelse för landskapsbilden, och delar av dalgången är även av geologiskt intresse.**

**STATUS**: Strandskyddsområde 100 m på båda sidor om huvudfåran (§ 15 och 16 NVL), delvis inom område med landskapsbildsskydd (§19 NVL), rekommendationsområde samt delvis inom område som föreslås skydd enligt §19 NVL i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, delvis inom riksintresse för naturvård och kulturvård, samt delvis inom område av länsintresse för kulturminnesvården. Området runt Trolleberg, sydväst om Lund, bedöms som klass 1-område i Lunds naturvårdsplan. Värdefull natur- och kulturmiljö klass 3 i Miljödelegation Västra Skåne 1990, sträckan Knästorp västerut mot kommungränsen samt sträckan Kyrkheddinge söderut är klass 1-område för landskapsbilden i Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

**HOT**: Läckage av närsalter och bekämpningsmedel från jordbruket, bräddning från avloppsreningsverket, samt utsläpp av miljögifter från industri. Årensning kan vara negativt, inte minst för fisket, om arbetet utförs på fel sätt. Det kan dessutom medföra att sluttningarna blir brantare och mer svåråtkomliga för t.ex. vadare samt att naturlig översilning försvåras.

## OMRÅDESBESKRIVNING

**LANDSKAPSBILD**: Höje å är en typisk slättlandså, som förr var omgiven av översvämningsmarker. Landskapsbilden varierar mellan breda, flacka dalgångar, exempelvis vid Knästorp, till mer markerade ådalar, t.ex. längs med Albertaravinen (område 33). Vid Albertaravinen ligger den mest orörda delen av Höje å, där ån kantas av betesmarker och får meandra fritt. Huvudfåran är annars oftast uträtad. Höje ån har flera biflöden varav några är Källingabäcken, Råbydiket, Dynnbäck och Önnerupsbäcken. Ett flertal gods och mindre byar, t.ex. Trolleberg, Knästorp, Lilla Bjällerup, Kyrkheddinge och Esarp är tillsammans med ån viktiga inslag i landskapsbilden.

**FLORA**: Vegetationen varierar utmed ån, men består till stor del av kvävegynnade växter som kvickrot, nässlor, igelknopp, gul näckros och andra flytbladsväxter (framför allt andmat och gäddnate). Andra vanliga arter är foderlosta, pestskråp, rosendunört och olika tistlar. Bland de mer ovanliga växterna kan nämnas klätt, riddarsporre, kåltistel, ryssgubbe, dikesveronika, sumpskräppa och åkerkösa. Den mest intressanta vegetationen utmed ån återfinns vid Lomma ängar i Lomma kommun, med en hel del arter som tillhör en naturlig och ogödslad ängsflora. Busk- och trädskiktet är som regel glest längs ån, förutom vid Albertaravinen och några av de mindre samhällen och gårdar som ån passerar. I takt med att Höje å-projektet fortskrider, kommer fler och tätare buskridåer och träd att växa upp.

**FAUNA**: Insektsfaunan vid Höje å liknar den man kan hitta i längs med åstränder i norra Tyskland och anses unik vara för Norden. Mer än ett dussin hotade skalbaggar har hittats längs med ån, däribland viveln *Bagous czwalinai*, kortvingen *Athetha kaiseriana* och klubbhornsbaggen *Amauronyx maerkeli*. Därutöver finns exempelvis ett stort antal jungfrusländor, fjärilar, tvåvingar och gräshoppor. Vattendraget fungerar som spridningskorridor även för många andra djurarter. Olika arter av fladdermöss, vanlig padda, ätlig groda, rapphöna, gulärla, brun kärrhök och den hotade fiskarten grönling är några arter som är knutna till ån. Dammarna vid reningsverket i Lund utgör en värdefull fågellokal för ett stort antal sångare, vadare och änder mfl. I några av parkerna (t.ex. vid Trolleberg och Knästorp), kan man få se exempelvis hornuggla och trädkrypare.

**REKREATION**: Höje å har en växande betydelse för rekreation, och framför allt för fritidsfiske. Från att ha varit lika svårtillgänglig som jordbrukslandskapet i övrigt har tillgängligheten och framkomligheten längs ån ökat, framför allt p.g.a. de anlagda skyddszonerna. Delar av åns sträckning (t.ex. vid Trolleberg och Knästorp) har natur- och rekreationsvärden som är jämförbara med de som erbjuds vid Albertaravinen. Det finns gott om öring i ån, men fiskemöjligheterna begränsas fortfarande på många håll av dålig tillgänglighet. Vandrings- och cykelleder finns vid Värpinge i Lunds kommun och delar av cykelvägen mellan Lund och Staffanstorp går längs med ån. En del fritidsanläggningar ligger i anslutning till Dynnbäck och Gullåkra/Vesum. Ån är framkomlig som kanotled under delar av året, dock ej sommartid.

***HOTADE ARTER***

***Hotkategori 1*** *(akut hotade): Klätt.*
***Hotkategori 2*** *(sårbara): Grönling, Amauronyx maerkeli, Apion hydrolapathi, Bagous czwalinai (de tre senare är skalbaggar).*
***Hotkategori 3*** *(sällsynta): Sumpskräppa, sandkrypare, Hydroporus obsoletus, Philhygra grisea, Philhygra tmolosensis, Stenus pubescens (de fyra senare är skalbaggar).*
***Hotkategori 4*** *(hänsynskrävande): Dikesveronika, riddarsporre, stor fladdermus, ätlig groda, öring, häger, gulärla, brun kärrhök, rapphöna, mindre strandpipare, Anotylus rugifrons, Oxypoda tarda, Atheta aquatica, Stenus melanopus, Longitarsus rubiginosus, Otiorhynchus rugosostriatus (de 6 senare är skalbaggar).*

**ÅTGÄRDSFÖRSLAG:**

- **Fortsatt satsning på Höje å-projektet.** Höje å vattenvårdsförbund bör erhålla erforderliga medel för att kunna fullfölja hela vattenvårdsplanen.
- **Anlägg ett större rekreationsområde mellan Lund och Lilla Bjällerup.** Åtgärder bör ske i enlighet med förslag från Lunds naturvårdsplan, Höje å Landskapsvårdsplan och stadsarkitektkontoret i Lund.

**UNDERLAGSMATERIAL**: "Höje å landskapsvårdsplan" (Ekologgruppen 1990), "En rikare å ett renare landskap" (Ekologgruppen 1994), område RV 1 i Staffanstorps kommuns översiktsplan 1990, område 6.1.1 i Naturvårdsplan för Lunds kommun, område i 5.1.5 i "Vattendrag i Malmöhus län" (länsstyrelsen 1992), område 7 i "Vandringshinder för fisk" (länsstyrelsen 1986), område 10-11 i "Havsöringåar i Malmöhus län" (länsstyrelsen 1993), Projekt Skånes Flora, Miljödelegation Västra Skåne 1990, Länsstyrelsens Naturvårdsprogram för M-län 1995.

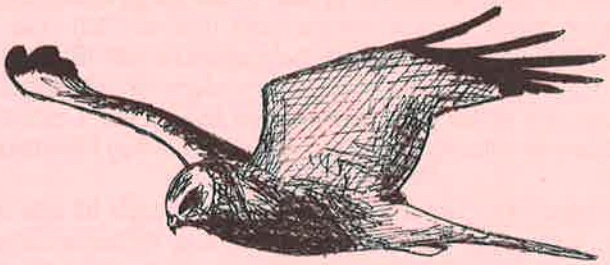

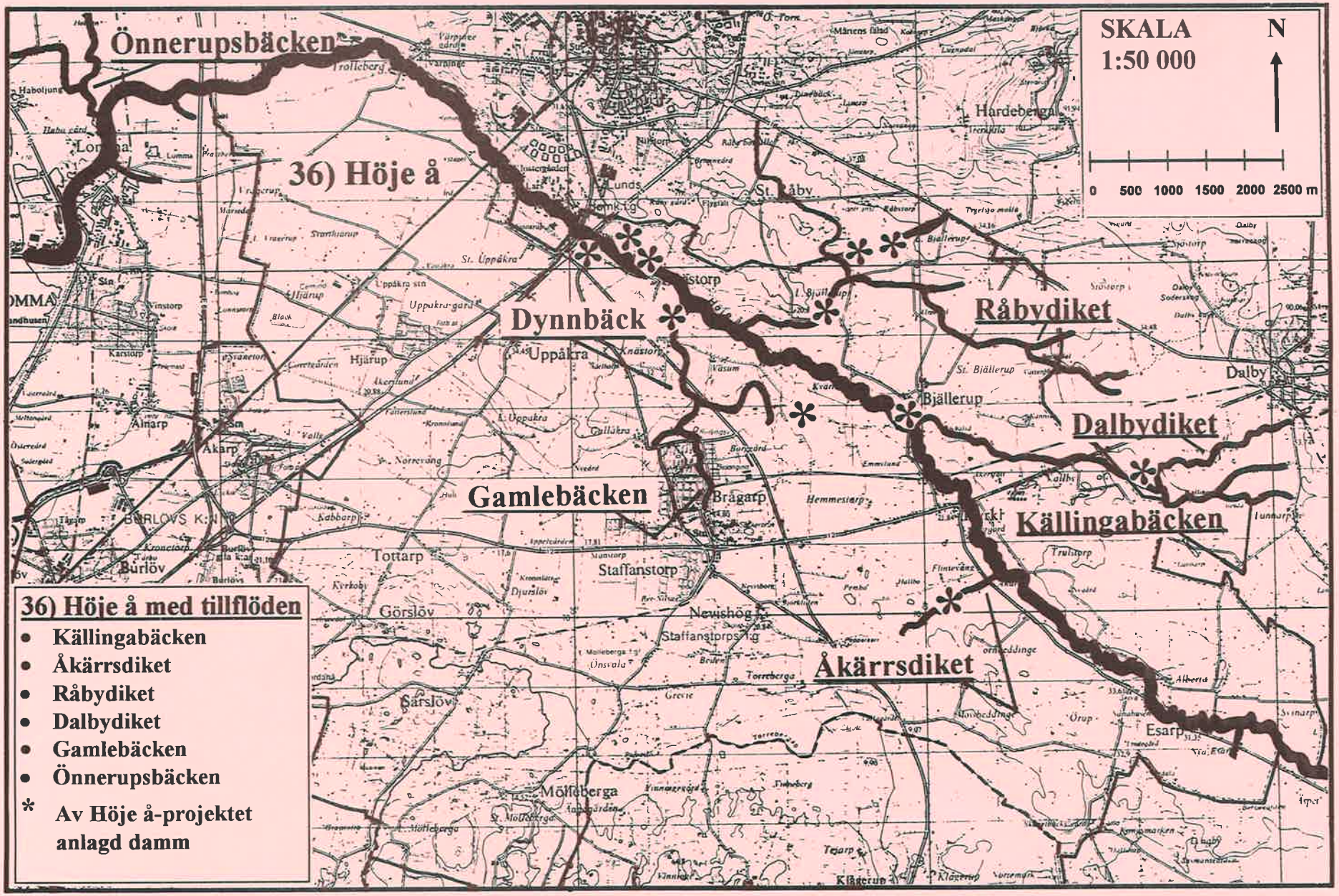
SKALA
1:50 000
N
0 500 1000 1500 2000 2500 m
Önnerupsbäcken
36) Höje å
Dynnbäck
Råbydiket
Dalbydiket
Gamlebäcken
Källingabäcken
Åkärrsdiket
Lund
St. Råby
Hardeberga
Uppåkra
Hjärup
Bjällerup
Dalby
Bårgårp
Staffanstorp
Tottarp
Görslöv
Burlöv
Åkarp
Alnarp
Säbyslöv
Mölleberga
Esarp
Klagerup
Tejarp
Torreberga
Nevishög
Staffanstorps tg
Lomma
Haboljung
Trolleberg
Karstorp
Vinstorp
St. Uppåkra
Uppåkra gård
Uppåkra stn
Knästorp
Vasum
Hemmestorp
Emmislund
Kabbarp
Kyrkoby
Djurslöv
Trulstorp
Flinteåkr
Alberta
Örup
Kommarken
Hjällerup
Dalby Södersäg
Stjörtorp
Mårtens filial
Tyrelsjö mölla
Lundsgård
Lundsjö
Lundsbäck
Lundsmark
Lundsmarkskärr
Lundsmarkskärrsgård
Lundsmarkskärrsgårdsmark
Lundsmarkskärrsgårdsmarkskärr
Lundsmarkskärrsgårdsmarkskärrsgård
Lundsmarkskärrsgårdsmarkskärrsgårdsmarkskärr
Lundsmarkskärrsgårdsmarkskärrsgårdsmarkskärrsgårdsmarkskärr
Lundsmarkskärrsgårdsmarkskärrsgårdsmarkskärrsgård